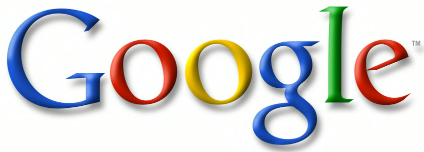
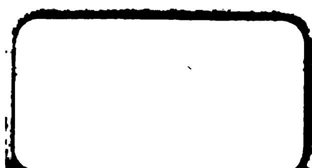

VERVOLG

OP

J. WAGENAARS

AMSTERDAM,

OF

ACHTTIENDE STUK.

AMSTERDAM,
IN ZYNE
GESCHIEDENISSEN,
VOORREGTEN, KOOPHANDEL,
GEBOUWEN,
KERKENSTAAT, SCHOOLEN,
SCHUTTERYE, GILDEN
EN
REGEERINGE,
BESCHREEVEN.

Om te dienen ten vervolge op het Werk van

JAN WAGENAAR,

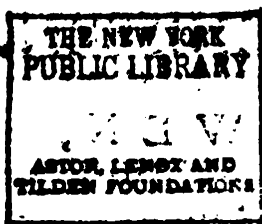
HISTORIESCHRYVER DER STAD.

ACHTTIENDE STUK.

MET PLAATEN.

Te AMSTERDAM en HARLINGEN,
By P. CONRADI en V. VAN DER PLAATS.
MDCCXC.
Als *Bezitters* der uitgegeevene Zeventien Stukken.

DERDE DEEL.

GESCHIEDENISSEN VAN AMSTERDAM.

DERTIGSTE BOEK.

AMSTERDAMS GESCHIEDENISSEN, *van het jaar* 1779, *tot in het jaar* 1784.

De zaak van Paul Jones, van welke wy, in het voorgaande Boek, hebben gesproken, hadt de gevolgen niet, welke men daar van gevreesd hadt. In 't laatst van December stak hy in Zee. Volgens schryven van Zyne Hoogheid, aan Hun Hoog Mogenden, „ hadt de Vice - Admiraal „ Reinst, met veel moeite, hem eindelyk „ daar toe overgehaald, zonder, evenwel, „ genoodzaakt te zyn geweest, ten vollen „ gebruik te maaken van het laatste Lid „ des Besluits Hunner Hoog Mogenden: " te weeten, het oeffenen van gewelddaadige middelen, in gevalle van aanhoudenden tegenstand. *1779.* Vertrek van Paul Jones.

Zonder dat de Stad 'er merkelyke schade by leedt, ondervondt men hier, in den afloop des jaars, een hevigen Storm, verzeld van zeer hoog water. Na dat, op den veer- Zwaare Storm.

1779. veertienden December, den ganschen dag, de Weste- en Noord-Weste winden zeer sterk gewaaid hadden, hadt men, in den avond, een weezenlyken storm uit het Westen. Ten acht uure stondt het water voor de Stad tien duimen boven Peil. Met vyftien duimen sloot men, ter middernacht, de Waterkeeringen en Schutsluizen. Twee uuren daar na, met laag water, was het tot achtentwintig, en nog twee uuren laater, tot tweeënveertig duimen boven Peil gereezen: waarom men besloot, de Nooddeuren digt te zetten. Het water bleef telkens klimmen, zo dat het 's anderendaags, in den namiddag, met laag Gety, met een Noordwesten wind, vyftig duimen boven Peil tekende. Het zakte allengs, naar gelange van het bedaaren van den Storm.

Zwaare sterfte onder de menschen. In het lot van genoegzaam geheel Nederland, omtrent de veelvuldige zieken en gestorvenen, voornl in den Nazomer en in den Herfst deezes jaars, deelde ook rykelyk onze Stad. Gantsch ongemeen was de Luchtgesteldheid van dit jaar geweest. Een zeer zagte Winter werdt gevolgd van een vroegtydig Voorjaar, zeer droogen Zomer en ongemeen heet Najaar (a). Of men de oorzaak van den Persloop, welke daar op volgde, in de weêrsgesteldheid te zoeken hebbe, durven wy niet bepaalen. Vast gaat het

(a) Verscheiden weetenswaardige byzonderheden, wegens de Luchtgesteldheid in dit jaar, vooral ook te Amsterdam, kan de Leezer vinden in de *Algemeene Vaderl. Letteroefeningen*, D. II. Stuk 1, *bl.* 165. enz.

het, dat die vernielende kwaale de meesten onzer Gewesten bezogt, en een schrikwekkend getal inwooneren ten grave sleepte. Gelukkig bleef men hier van bevryd te Amsterdam, alwaar, anderzins, om de opeengepaktheid der inwooneren van de laagste klasse, die aansteekende ziekte de deerlykste verwoestingen zou hebben kunnen aanrigten. Men bleef 'er, evenwel, niet vry van ziekte, bestaande in eene soort van Galkoorts, die, schoon gewoon in 't Najaar, nu een ongewoon getal inwooneren hadt aangetast. Het getal der zieken, werdt, door zommigen, op dertigduizend begroot. Schoon wy voor de naauwkeurigheid deezer opgaave niet willen instaan, vast gaat het, dat ook hier eene meer dan gemeene sterfte heerschte; het getal der dooden was zeventienhonderd zevenëntwintig meer dan in het voorgaande jaar. Zints het jaar 1727 hadt men hier geen voorbeeld gehad van kranken en dooden, 't welk by dat des tegenwoordigen jaars konde haalen. Aanmerkelyk, egter, was het onderscheid tusschen het getal der gestorvenen, in de beide genoemde jaaren, hoewel het getal der zieken bykans even groot was. Volgens zommigen zou, in het jaar 1727, het getal der Weekdooden eenmaal beloopen hebben zevenhonderd; doch, in het tegenwoordige jaar, steeg het niet hooger dan tot driehonderdtwaalf. Kundige Geneesheeren schreeven dit merkwaardig onderscheid toe aan het meer doorgebroken en algemeen geworden gebruik van Kina, 1779.

1779. waar van de hoeveelheid, den Kranken thans toegedeeld, bykans het geloof te boven gaat.

Niet onaangenaam zal 't zommigen onzer Leezeren zyn, hier te ontmoeten eene Lyst der Weekdooden, geduurende de heerschappy der vernielende Rotkoortze.

Van 21 August. tot den 28. . .	138
Tot den 4 Sept. . . .	144
Tot den 11 Sept. . . .	182
Tot den 18 Sept. . . .	180
Tot den 25 Sept. . . .	227
Tot den 2 Octob. . . .	200
Tot den 9 Octob. . . .	221
Tot den 16 Octob. . . .	190
Tot den 23 Octob. . . .	312
Tot den 30 Octob. . . .	269
Tot den 6 Nov.	278
Tot den 13 Nov. . . .	300
Tot den 20 Nov. . . .	300
Tot den 27 Nov.	303
Tot den 4 Dec.	296
Tot den 11 Dec.	288
Tot den 18 Dec.	271
Tot den 25 Dec.	236
Tot den 1 Jan. 1780. . .	224

1780. Terwyl veelen der Stedelingen rouwe droegen, over het verlies van bloedverwanten, trof hen, te gelyk, een zwaare slag, van een anderen kant, en wel te gevoeliger, naar gelange hun dezelve onverhoeds werdt toegebragt. Het gedrag der

Aanwassende euvelmoed der Engelschen.

der Engelschen, tegen de Republiek, 'zints eenigen tyd gehouden, hadt, inderdaad, sommigen doen vermoeden, dat, veelligt, van die zyde, aan de onzen eenige ontmoeting konde wedervaaren. Doch niemand kwam op den inval, dat de stoutmoedigheid zich zou uitstrekken tot eenen openbaaren aanval op de Vlag van den Staat. Dit, evenwel, wedervoer den Schout by Nacht Graave van Byland, met zyn onderhoorig Convoy, in 't laatst van December des voorgaanden jaars, waar van men de tyding ontving in het begin van January. Van wegen het onmiddelyk en allergrootst belang, welk onze Stad by dit voorval hadt, zullen wy het, in deszelfs voornaamste omstandigheden, verhaalen. 1780.

Besluit tot het verleenen van Convoy.

Op de herhaalde aanzoeken van Amsterdamsche en andere Kooplieden, en met overleg van Gecommitteerden der Admiraliteits-Collegiën, hadden Hun Hoog Mogenden, op den achtsten November van het jongstvoorgaande jaar, besloten tot het verleenen van Convoy naar de Westindiën, de Middelandsche Zee, Kadix, Lisabon en alle plaatzen op de Engelsche en Fransche Kusten; doch met deeze uitdrukkelyke bepaling „ dat de Officieren der „ Oorlogschepen orders zouden hebben, „ om hunne Convoyen met geene Houtschepen, of die zwaare Masten, of zwaar „ Scheepstimmerhout hadden gelaaden, te „ bezwaaren, ten einde de Vlag van den „ Staat en de verdere Schepen van hun „ Convoy, aan geene insultes bloot te „ stel-

1780. „ ftellen." De Admiraliteit te Amfterdam deedt hier van openbaare aankondiging, en bepaalde de Zeildagen: voor het Convoy naar de Westindiën op den zesden, en naar de Middelandfche Zee en de Bogt van Frankryk op den elfden December. Mangel aan één gunftigen wind was oorzaak, dat het vereenigd Geleide niet voor den zevenëntwintigften in Zee liep. Het beftondt uit vyf Oorlogfchepen: *de Princes Royal Frederica Sophia Wilhelmina*, van vierenvyftig Stukken, onder bevel van den Schout by Nacht Graave Lodewyk van Byland, Gezaghebber van het Eskader; *Zwieten*, van vierenveertig Stukken, onder den Kapitein Nauman; *de Argo*, even eens gewapend, onder den Kapitein Kinsbergen; *de Valk* en *de Alarm*, beide van vierentwintig Stukken, onder de Kapiteinen Silvester en Mulder.

Het Convoy loopt in Zee. Op den gemelden zevenëntwintigften December, een goed getal Koopvaardyfchepen, naar onderfcheidene Havens beftemd, onder de Vlag hebbende, liepen de Lands Schepen in Zee. Reeds 's anderendaags ontdekten de onzen twee Kotters, die, na het vertoonen van eene Engelfche Vlag, ftraks, met volle zeilen, voor den wind afliepen. Men hadt in Engeland kundfchap van het beftemde Nederlandsch Convoy; en de uitkomst leerde, dat dit jagtmaaken der Engelfche vaartuigen ten oogmerke hadt, deszelfs daadelyk uitzeilen en aantogt te boodfchappen. Althans in den voormiddag van den dertigften der maand

za-

zagen de onzen eenige zwaare Schepen, 1780.
twee van welke het Hollandsch Eskader scheenen in te wagten, terwyl een derde zich vertoonde als jagt maakende op de Schepen van het Convoy. Op bekoomen bevel, week thans de Kapitein Silvester met hetzelve te loefwaarts af. De Schout by Nagt maakte den noodigen toestel, om, in gevalle van vyandelyken aanval, tegenstand te kunnen bieden. Toen hielden de Engelsche Schepen af, en deedt Byland zein aan den gemelden Kapitein, om met het Convoy op te koomen, en de reize te vervorderen. Niet lang, evenwel, duurde deeze verwydering. In den namiddag, ten twee uure, naderden elkander de twee Eskaders, en toonden hunne Vlaggen. Een Engelsch Schip, *the Courageux*, van vierënzeventig Stukken, praaide onzen Schout by Nagt, en riep hem toe, dat zyn Bevelhebber hem wenschte te spreeken. Het antwoord was, dat indien hy op zyde kwam, men hem te woord zoude staan. Voorts schikten de Engelschen hunne Schepen in eene orde, dat het Hollandsche Convoy genoegzaam daar door was ingesloten. Nog dien zelfden avond kwam de Engelsche Kapitein *Marshall*, met eenen Lieutenant van den Bevelhebber *Fielding*, aan boord van onzen Schout by Nagt, en gaf hem te verstaan, dat de Commodore voorneemens was, het Convoy te doen onderzoeken. Byland verzette zich daar tegen, door het vertoonen van het getekend geschrift van alle de Koopvaardy-

Ontmoet eenige Engelsche Schepen.

1780. ſchippers, inhoudende eene verklaaring, onder aanbod van eenen Eed, geene Contrabande Goederen te hebben gelaaden, en door het verzekeren, op zyn woord van Eere, geene Schepen, met zulke goederen belaaden, onder zyn Convoy te hebben toegelaaten. Doch men liet daar om niet af van het voorneemen, om de Schepen te zullen onderzoeken. Op 's Nederlandſchen Bevelhebbers last, begaf zich hier op diens Neef, de Kapitein Graaf *van Byland*, na het Schip van den Gezaghebber Fielding, en bragt hem onder 't oog, de redenloosheid des voorneemens om het Convoy van den Staat te onderzoeken, met nevensgaande de verzekering van 'er geene Contrabanden te zullen vinden. Nu liet het zig aanzien, als of de Engelsman eenige inſchikkelykheid wilde gebruiken. Hy verklaarde, van het voorgenomen onderzoek te willen afzien, indien men konde verzekeren, dat de Koopvaardyſchepen geene goederen binnen boord hadden, van welke Scheepsbehoeften, met naame Touwwerk, *konden gemaakt worden.* Doch dit kon de Kapitein Byland niet over zig neemen, alzo hy verzekerd was, dat zommigen Yzer en Hennip binnen hadden. Fielding, naamelyk, hadt eene lyst in handen, en vertoonde die aan den Kapitein Byland, van Schepen, met Scheepsbehoeften gelaaden, naar de Franſche Havens beſtemd, welke hy meende, te gelyk met, en onder het Convoy, in zee te zyn geloopen. Deeze, hoewel niet tot het Convoy be-

hoo-

hoorende, waren indedaad te gelyk met 1780.
hetzelve uitgezeild; en zig van den donkeren nacht bediend, en hunne vuuren hebbende uitgedaan, zyn ze heimelyk doorgesloopen, en in de bestemde Fransche Havens behouden aangekoomen.

De Engelschen maaken toestel om het Convoy te onderzoeken.

De Bevelhebber Fielding en de Kapitein Byland het dus niet eens kunnende worden, scheidden van elkander, met verzekering aan de zyde des eersten, van 's anderendaags het Convoy, door Sloepen, te zullen doen onderzoeken, en aan die des anderen, dat zyn Bevelhebber, in dat geval, zekerlyk zou doen vuuren. Met het aanbreeken van den volgenden dag, den laatsten van het jaar, vernamen de onzen het ontkoomen van verscheiden hunner Koopvaardyschepen, onder gunst der duisternisse heimelyk weggezeild. 't Leedt nu ook niet lang, of Fielding, in gevolge der aankondiginge, zondt eene Sloep op een der Nederlandsche Koopvaardyschepen af. De Schout by Nagt hieldt ook het woord gestand, door zynen Neef gegeeven; hy schoot op dezelve twee Kogels. Straks daar op hoorde men het balderen van het Geschut des Engelschen Bevelhebbers en van twee andere Schepen van Linie. Byland en Kinsbergen gaven vervolgens insgelyks vuur; doch hielden spoedig af van 't voortzetten van het gevegt, dewyl de kans niet gelyk stondt: als bestaande het Engelsche Eskader uit één Schip van negentig, vier van vierenzeventig, één van zestig, één van vyftig Stuk-

Byland strykt.

1780. ken Geſchuts, en nog eenige andere van mindere ſterkte. Na het ſtryken van de Hollandſche Vlag, kwam de Engelſche Kapitein Marshall, eens en andermaal, by den Graave van Byland aan boord, hem, van wegen zynen Bevelhebber, aanzeggende, te kunnen zeilen, werwaarts hy wilde; eene aanbieding, die door den Schout by Nagt werdt van de hand geweezen, met de verzekering van by zyn Convoy te zullen blyven, en het volgen, daar men zoude goed vinden, hetzelve te voeren. Nevens de Kapiteinen Kinsbergen en Silvester, voerde men hem na Portsmouth, te gelyk met negen Koopvaardyſchepen van zyn Convoy. Tien of twaalf van hetzelve, nevens verſcheiden andere, met Scheepstimmerhout gelaaden, welke daar toe niet behoord hadden, den langen donkeren winternagt te baate genomen hebbende, (gelyk wy ſtraks hebben gemeld) hadden koers gezet na Frankryk, en de havens hunner beſtemminge gelukkiglyk bereikt.

In Engeland opgebragt.

De tyding van het voorval hier gebragt.

Hoewel de Schout by Nagt van Byland niet verzuimde, op den vierden January, van dit voorval, kennis te geeven, zo wel aan den Raadpenſionaris in 's Hage, als aan den Staatſchen Gezant, Graave van Welderen, te Londen, kwam, evenwel, de tyding ter Amſterdamſche Beurſe langs eenen anderen weg. Een Makelaar was de eerſte verſpreider van het ſchrikwekkende gerugt, op het gezag eener Engelſche Havenlyst, welke hy verzekerde

ge-

gezien en in handen gehad te hebben. Ondanks een onlangs schryven uit Engeland, dat te Spithead eenige Schepen gereed lagen, om op het Hollandsche Convoy te passen, en de verklaaring des Groot-Brittannischen Gezants in 's Hage, dat zy de Koopvaardyschepen, zelf onder de Vlag van den Staat, zouden onderzoeken, vondt, egter, deeze maare geen geloof; zy wierdt aangezien voor een loos verdichtzel van Actiehandelaaren, en de eerste Verspreider ingewikkeld in merkelyke ongelegenheid, inzonderheid van de zyde eens anderen Makelaars; uit welke hy zich niet zonder eenige moeite wist te redden, en niet vroeger, dan na dat hy de oorspronklyke Engelsche Havenlyst, door hem aan een Heer van Regeeringe geleend, hadt te rug bekoomen. Met dit alles klonk veele Kooplieden het gerugt zo vreemd en ongelooflyk in de ooren, dat zy, hoe veel gezags aan de meergemelde Havenlyst doorgaans ook werdt toegeschreeven, thans derzelver echtheid verdagt hielden. Doch hun ongeloof maakte, wel haast, plaats voor overtuiginge, toen de zaak, in Brieven, uit Engeland, over Ostende herwaarts gezonden, uitdrukkelyk werdt bevestigd. Het onmiddelyk gevolg hier van was, dat verscheiden voornaame Ingezeetenen, wien, dus lang, de naam van toegedaanheid aan de Engelschen, niet te onregt, hadt nagegaan, thans uit andere oogen begonnen te zien. Eene openbaare schennis van de Vlag van den Staat, in weer-

1780.

Beweegingen hier over.

1780. weerwil van het Regt der Volken en de uitstaande Tractaaten, was te grievende hoon, om dien koelzinnig te kunnen verduwen. Even als veele anderen, *Franschgezinden* genaamd, begonnen ze op de bondbreukige Natie geweldig uit te vaaren. Zelf in Geschriften, anderzins met het merk van Engelschgezindheid bestempeld, zag men dat bedryf van den Bevelhebber Fielding, of liever het besluit des Groot-Brittannischen Hofs, door hem volvoerd, rondborstig afkeuren.

Verzoekschrift van Kooplieden om schaévergoeding, enz.

Nog luider spreekende, dan van de zulken, die de voorvallende gebeurtenissen slegts van ter zyde aanzagen, waren de morringen en klagten van de zodanigen, welke, by de stoornis van den handel, onmiddelyk nadeel leeden. Reeds in 't begin van February vereenigde zich een goed aantal meest Amsterdamsche Kooplieden en Eigenaars van Schepen, stortende hunne bezwaarnissen uit in den schoot van 's Lands Souverein. Zy toonden zich bezwaard daar over „ dat het Engelsche Ministerie, in gevolge van 't by het zelve „ geadopteerd allezins onbillyk regt van „ Convenientie, zich arrogeerde de Sche„ pen van Onderdaanen van deezen Staat, „ met Masten en ander zwaar Hout, tot „ den opbouw en reparatie van Schepen „ noodig, belaaden, en na de Havenen „ van Vrankryk gedestineerd, daadelyk „ te doen aanhouden en opbrengen, en „ de Inladers te noodzaaken, hunne Laa„ dingen aan de Commisfarissen der Ad„ mi-

„ miraliteit, ten dienste van de Kroon van 1780.
„ Engeland, tegen betaaling der waarde
„ en vragtpenningen, over te laaten en te
„ verkoopen. Hunne bezwaarnis nam toe,
„ door de overweeging, dat dit willekeu-
„ rig ingevoerd systema wegens het regt
„ van Convenientie uitdrukkelyk weder-
„ sprak het bekende Tractaat van den jaare
„ 1674, als zynde by het vierde Artikel
„ daar van specialyk tusschen de Hooge
„ Contractanten, tot voorkominge van alle
„ disputen, bepaald, dat onder de verboo-
„ de Goederen niet zouden worden gere-
„ kend allerlei slag van Catoen, Hennip,
„ Vlas en Pik, Kabels, Zeilen en An-
„ kers, ook Masten, Planken, Deelen en
„ Balken van allerhande Boomen, en ook
„ alle andere dingen om Schepen te bou-
„ wen en te repareeren." *Zy* vertoonden
verder, dat, niettegenstaande hunne Sche-
pen en Laadingen onder de Vlag van den
Staat, en alzo onder de bescherming van
Hun Hoog Mogenden, genomen waren,
„ het nogthans gebeurd was, tot der Sup-
„ plianten surprise, en tot verbaazing van
„ geheel Europa, dat het Convoy met
„ deszelfs onderhoorige Koopvaardysche-
„ pen, genomen en in Engeland was op-
„ gebragt: eene demarche, zeggen ze,
„ waar door de Wetten der Natiën, het
„ Recht der Volken, en de observantie
„ der Tractaaten openlyk geschonden, en
„ aan de Vlag van deezen Staat eene open-
„ lyke insulte is aangedaan; eene demar-
„ che, van het stilzwygend over 't hoofd

„ zien

1780. „ zien van welke zy de verregaandste gevol-
„ gen vreesden; als hebbende de onder-
„ vinding ten klaarsten doen zien, dat het
„ Engelsche Ministerie, verre van daar dat
„ het eenigzins gevoelig zyn zou voor
„ menagementen, welke men tot behoud
„ van goede verstandhoudinge zoude kun-
„ nen gebruiken, dezelve veeleer dienen
„ om hetzelve in de uitvoering van zyne
„ onbillyke voorneemens aan te moedigen,
„ en dat men eenmaal een begin gemaakt
„ hebbende met tegens de letter der Trac-
„ taaten op een geoorloofden Handel van
„ de Ingezeetenen der Republiek, onder
„ voorwendzel van regt van Convenien-
„ tie, inbreuk te maaken, geene zwarig-
„ heid zou vinden, van tyd tot tyd verder
„ te gaan, en dit gewaand regt van zelf-
„ verdediginge van het een tot het ander
„ Artikel van Koophandel uitbreidende,
„ in het einde de geheele Navigatie en
„ Commercie deezer Landen, waar aan
„ derzelver welvaart en behoud zo onmid-
„ delyk verknogt is, geheel en al te be-
„ derven." Verder merkten de Supplian-
ten aan, omtrent het waarschynlyk te
wagten aanbod der Engelschen, om de
opgebragte Koopmanschappen, tegens be-
taaling der waarde en vragtpenningen, te
koopen en over te neemen, „ dat, be-
„ halven dat door zodanige aanbieding, in
„ geenen deele werd weggenomen, de
„ schennis van het Tractaat en de hoon,
„ de Vlag van den Staat aangedaan, de
„ Bevragters daarenboven, op deeze wyze,
„ wer-

„ werden verydeld in de vervulling van 1780.
„ de met hunne buitenlandsche Correspon-
„ denten aangegaane Verbintenissen, en
„ blootgesteld aan de vordering van schaa-
„ vergoeding." De Supplianten voegden
'er nevens, dat, gelyk zy vertrouwden, dat
het aangevoerde genoeg zyn zoude, om
Hunne Hoog Mogenden te overtuigen van
de noodzaaklykheid, om door de rigoreus-
ste maatregelen, de vryheid van den Staat
en het regt van Commercie te handhaa-
ven „ de blymoedige bereidwilligheid,
„ waar mede de Kooplieden alhier te
„ Amsterdam zich aan de verdubbeling
„ van het ordinair lastgeld en een extraor-
„ dinair Veilgeld, het welk Hunne Hoog
„ Mogenden behaagd hadt, tot goedmaa-
„ king van de buitengewoone onkosten,
„ tot derzelver beveiliging, te doen hef-
„ fen, onderworpen hadden, hoogstde-
„ zelven genoegzaam verzekerde, ten allen
„ tyde, de hulpmiddelen, welke noodig
„ zyn, om door kragtdaadige middelen
„ de Ingezeetenen van dit Land eene toe-
„ reikende protectie voor haare Schepen
„ te doen erlangen, en dezelve van een
„ geoorloofd gebruik der onzydigheid te
„ doen genieten, in de gevoelens en het
„ vermogen der Ingezeetenen te zullen
„ vinden." Het Verzoekschrift werdt
besloten met een ernstigen aandrang, om
by de Kroon van Groot-Brittannie te be-
werken, het kost- en schadeloos ontslag
der genomene en opgebragte Schepen en
Laadingen, en op het verleenen van eene
be-

1780. behoorlyke en onbepaalde protectie van de algemeene geoorloofde Commercie. Tot een spoediger en zekerder verhoor van hun verzoek, vervoegden zich de Kooplieden insgelyks by de Staaten van Holland, met verzoek om derzelver voorspraak by de Algemeene Staaten.

Raadpleeging over de verlenging van het verdubbeld Last- en Veilgeld.

In hun Verzoekschrift hadden de Kooplieden, onder andere, als een grond van verhoor van hetzelve, zig beroepen op de bereidwilligheid, waar mede de Amsterdamsche Kooplieden zig aan de verdubbeling van het gewoone Lastgeld en een buitengewoon Veilgeld, door Hun Hoog Mogenden, ter goedmaakinge van de Oorlogskosten, geheeven, onderworpen hadden: Te weeten, de heffing van een buitengewoon Last- en Veilgeld, volgens Plakaat van Hun Hoog Mogenden van den zevenden January des Jaars 1779, zou niet langer dan tot den afloop van hetzelve duuren. Over de verlenging van die belastinge werdt, ter Vergaderinge van Holland, in December des gemelden jaars, geraadpleegd. De meeste en voornaamste Leden waren des ongelast. Het besluit viel dan, dat de heffing, by voorraad, voor eene Maand zou aangehouden worden, tot op den zesentwintigsten January deezes jaars, den beraamden tyd ter nadere byeenkomst der hooge Staatsvergaderingen. Intusschen zou men de gedagten der Kooplieden over dit stuk, inneemen.

De voornaamste Handelaar in deeze Stad,

Stad, door de Regeering daar over geraadpleegd zynde, betuigden hun genoegen, over derzelver aanhoudenden yver en vaderlyke poogingen, ter beschermінge van den Koophandel; met nevens gevoegde klagte, nogthans, dat, ondanks deezen yver en poogingen der Amsterdamsche Regenten, de Kooplieden die bescherming niet hadden genooten, welke zy, zo uit aanmerking van het algemeen belang en de natuur der zaak zelve, als van wegen hunne bereidvaardigheid, in het betaalen van het verdubbeld Last- en Veilgeld, gemeend hadden, met reden te hebben mogen verwagten. In 't byzonder beklaagden zy zig, dat, geduurende het geheele jaar 1779, in 't welk dit Middel gevorderd, en met allen yver was opgebragt, de Zeeën, door het opontbod der Oorlogschepen van den Staat, geheel ontbloot, de Volkplantingen zonder bescherming gelaaten waren, zelf de Koophandel niet gedekt was tegen de roofzucht van Engelsche Kaapers; dat, inderdaad, in het laatst des jongstvoorgaanden jaars Convoy verleend was, maar zo zwak, dat het zelve, te gelyk met de begeleide Koopvaardyschepen, door de Engelschen genomen en in eene Haven van hun Koninkryk was opgebragt. Met dit alles verklaarden zy, dat de bereidvaardigheid ter Lastbetaalinge nog niet verflaauwd was, maar veeleer, uit aanmerkinge van den yver en waakzaamheid der Stadsregeeringe voor den Koophandel, moest op-

1780.

De gedagten der Kooplieden deswegen ingenomen.

1780. wakkeren: gelyk zy dan ook geene zwaarigheid maakten, om voor de verlenging van het verdubbeld Last en veilgeld te stemmen, mits hun hoop werdt gegeeven op het plukken van gewenschte Vrugten van deeze opbrenginge. Minder toeschietende dan deeze, waren eenige andere Kooplieden, vooral de zulken, die, op de Oostzee handel doende, by de gevorderde Convoyen minder belang hadden, en nog andere, indien hun geene verzekering wierdt gedaan van meerdere bescherminge, dan in 't afgeloopen jaar, waar in hun het geleide van Scheepstimmerhout naar Frankryk volstrekt geweigerd was. Eenigen, vooral Westindische Handelaars, vonden vreemd, dat het meer genoemde Middel van hun gevorderd werdt, terwyl de Schepen, welke van Rotterdam op de Westindiën voeren, daar van bevryd waren. Nogthans hadt het gevoelen der eerstgemelde Kooplieden de overhand; zy bewilligden in de verlenging van het buitengewoone Middel. 's Lands Staaten namen, daar mede overeenkomstig, een Besluit, op den zevenentwintigsten January.

Verbeurdverklaaring van Hollandsche laadingen in Engeland.

Op het Verzoekschrift der Kooplieden, boven gemeld, hadden Hunne Hoog Mogenden ingenomen het advis der Admiraliteiten deezer Landen, betreffende de geweldenaary, door de Engelschen, aan het Hollandsche Convoy bedreeven; het behelsde, onder andere, dat Hun Hoog Mogenden, by den Koning van Engeland, op het nadruklykst behoorden te dringen op kost-

kost- en schadeloos ontslag der opgebragte 1780.
Schepen, met geene Contrabande goederen beladen, en op eene gepaste voldoening voor den hoon, de Vlag van den Staat aangedaan. Doch men wagtte in Engeland den tyd niet af, om van hooger hand, in het pleegen van verdere uitersten, gestoord te worden. Reeds in de maand Maart, of al vroeger, sloeg men aldaar voort tot het verbeurd verklaaren van verscheiden laadingen, op de beuzelagtigste voorgeevens, en ondanks de uitdrukkelyke letter der uitstaande Tractaaten.

Beweeging hier over onder de Kooplieden.

De tyding daar van was niet herwaarts over gebriefd, of de ontsteltenis en verontwaardiging was op elks gelaat te leezen. Gevoelig trof het verlies, by veelen daar door geleeden. Een onoplosbaar raadzel was het, boven dien, waarom men thans dus wederregtelyk en willekeurig te werk ging, omtrent goederen en laadingen, onder het geleide van 's Lands Vlag verzonden, hoedanige, voorheen, inderdaad, insgelyks door de Engelschen aangehouden, doch aan de Verzenders of Eigenaars, met vergoeding van Vragtpenningen en Legdagen, betaald waren. Niet vreemd was het, derhalven, dat de belanghebbenden by eene zo grievende handelwyze, van nieuws, de toevlugt namen tot 's Lands Staaten, in een nadruklyk Verzoekschrift, waar in zy, met betoog van de redenloosheid der Verbeurdverklaaringen, ernstig aanhielden, om bewerking, by het Hof van Engeland, van de wedergave der verwees-

1780. zene goederen, en dat voorts Hun Hoog Mogenden, tot beveiliging van den Koophandel en vryen Scheepvaart deezer Landen, en tot bescherming van dezelve tegen de gestadige inbreuken en geweldenaaryen der Engelschen, zodanige Besluiten geliefden te neemen, als tot bereiking van dit oogmerk en ter handhaavinge van de Eere van het Gemeenebest, meest dienstig zouden geoordeeld worden. Om hun verzoek te spoediger en beter ingang te doen vinden, namen de Kooplieden deezer Stad de voorspraak van Hun Edele Groot Mogenden te baate.

Behandeling der Engelschen omtrent een Lands Schip, met veele Zieken aan boord.

Onder zo veele staalen der Engelsche roofzucht, als, van tyd tot tyd, hier vertoond waren, vernam men 'er, in het begin van Maart, eene tyding, welke dier Natie de kladde van onmeedogenheid, met rampzalige en hulplooze lyders, met reden aanwreef. Het ergerlyk feit betrof 's Lands Schip van Oorlog *Nassau*, gevoerd by den Kapitein *van Rietveld.* In het begin van February bevondt hy zig omtrent de Engelsche Kusten. Het getal der zieken, welke de Kapitein, reeds eenigen tyd, hadt binnen boord gehad, was nu tot honderdachtentwintig aangegroeid. Ter bekoominge van bystand vondt hy zig in de noodzaakelykheid om het Eiland *Wight* aan te doen. Op zyn aanzoek een afwyzend antwoord bekoomen hebbende, zondt hy eenen brief aan den Staatschen Gezant te Londen, Graave *van Welderen*, om door deszelfs tusschenspraak by het Hof de

vry-

vryheid te bekoomen, zyne zieken te mogen aan Land zetten, of, byaldien men hier in zwaarigheid vondt, een ledig vaartuig te hebben, om in hetzelve, als by manier van een Hospitaalschip, zyne zieken te doen overgaan. Vrugtloos was het aanzoek des Afgezants ten Groot-Brittannischen Hove; men weigerde het een en ander, onder voorgeeven, dat de ziekte, aan boord van het Hollandsche Oorlogschip, in de soort viel van de aansteekende Rotkoortze, welke, in het voorgaande jaar, op de Fransche Vloot, zo deerlyke verwoestingen hadt aangerigt. De aanbieding, om het Hospitaalschip, na het gebruik daar van, te willen in den grond booren, werdt ook al van de hand geweezen. Zo goed als hy konde, moest dan Kapitein Rietveld de reize naar het Vaderland voortzetten. Na vooraf bekoomen verlof, liep hy, op den eersten van Maart, in Texel binnen. 1780.

Op den tweeëntwintigsten van Maart, ontstondt alhier brand boven de Waag op den Dam, alwaar de Stads Bezetting haare Hoofdwagt houdt. Het ongeluk ontstondt uit het maaken van Patroonen. Met geene genoegzaame omzigtigheid moet men dit gevaarlyk bedryf geoeffend hebben. Althans het Buskruid vatte vuur; 't welk van twee slagen, kort op elkander, agtervolgd werdt. Vyf Soldaaten ontvingen daar door gevaarlyke kwetzuuren. Dewyl het ongeval op helderen dag gebeurde, was de ontsteltenis der menigte grooter Brand in de Waag op den Dam.

1780. dan het gevaar. Door spoedig toegebragte hulp, was men den Brand wel haast meester. Ter voorkoominge van iet diergelyks, in het toekoomende, werdt den Soldaaten dit bedryf op de Hoofdwagt voortaan verbooden.

Engeland dringt op hulp.

Even als of men, aan de zyde van Engeland, een bepaald opzet hadde genomen, om de reeds gemaakte breuke nog meer te verwyden, deedt men thans eenen stap, daar toe zeer aanleidelyk. Op den eenëntwintigsten van Maart leverde de Groot-Brittannische Gezant, aan Hun Hoog Mogenden, een Vertoog over, dringende op het daadelyk zenden van hulpe, reeds voor acht maanden gevorderd; met bedreiging, dat byaldien, binnen den tyd van drie weeken, op deezen eisch geen voldoend antwoord inkwam, Zyne Majesteit zulks als eene verlaating van het Bondgenootschap zou aanmerken, en de Vereenigde Provinciën op geen anderen voet behandelen, dan dien van Onzydige en niet by Verbonden bevoorregte Mogendheden. Een zeer listige stap was deeze van het Engelsche Hof. Aldaar was niet onbekend, dat de Vereenigde Gewesten zig niet in de gelegenheid bevonden, om de gevraagde hulp te kunnen bezorgen. Men wist 'er, bovendien, dat, genomen men hadde hier te Lande, ten gemelden einde, een bekwaamen voorraad van middelen voorhanden gehad, de meeste Gewesten dien eisch gewisselyk zouden van de hand wyzen. En, inderdaad, 't

leedt

1780.

leedt niet lang, na dat de Engelsche Memorie by de onderscheidene Gewesten in overweeging was genomen, of de Gelastigden ter Algemeene Staatsvergaderinge stemden eenpaarig over een, dat aan den Groot-Brittannischen Gezant een afslaand antwoord moest worden ter hand gesteld. In deeze Stad, in 't byzonder, was het geroep algemeen, men moest dien onredelyken en twistzoekenden eisch in geenerhande maniere inwilligen.

Besluit tot onbepaalde Convoyen.

'S Lands Staaten deeden nu, eerlang, een verderen stap, in het hoofdbieden aan de Engelsche overheerschinge. Tot op het voorgevallene met den Graave van Byland, hadden verscheiden Staatsleden gestemd voor inschikkelykheid omtrent die Kroon; en, diensvolgens, geraaden tot bepaaling van de Convoyen. Het wederregtelyk bedryf hadt hunne verontwaardiging gewekt, en deeze over hunnen schroom, van Engeland te mishaagen, gezegepraald. Met uitzondering van Zeeland, daar men 'er voor was, om met Engeland in onderhandeling te treeden, bragten de overige Gewesten als hun gevoelen in, onbepaalde Convoyen te verleenen, en ook de Schepen, met zwaar Scheepstimmerhout belaaden, daar onder te neemen. 't Waren al wederom de Amsterdamsche Kooplieden, als daar by het meest belang hebbende, welke dit gevoelen yverigst voorstonden, en niet weinig toebragten om het in hunne Stad en Gewest ingang te doen vinden.

De genoegzaame eenpaarigheid, waar me-

1780. mede het jongste Staatsbesluit was genomen, vervulde nu de gemoederen met hoope op eene spoedige te hulp koominge aan den deerlyk gedrukten Scheepvaart. Doch de uitslag was daar aan niet evenredig. Ondanks het onverduldig wagten en herhaald aanzoek der Kooplieden, zag men geenen toestel maaken tot het verleenen van Convoy. Verscheiden redenen gaf men van dit zammelen, vooral gebrek aan bevaarene Matroozen, en ziekte onder de zulken van 's Lands Schepen, die voor de Zeëgaten in gereedheid lagen. Ter bewerkinge van spoed, vervoegden zig thans wederom de Amsterdamsche Handelaars aan Hun Edele Groot Mogenden en aan de Algemeene Staaten, om het spoedig verleenen en werkstellig maaken van de hoognoodige bescherming van den Koophandel; met aanbod, van, ter bezorginge van de benoodigde manschap, gaarne te willen medewerken, en zig onderwerpen aan zodanige middelen, als, ten dien einde, meest dienstig zouden geoordeeld worden. Waarschynlyk werdt, in deeze aanbieding, stilzwygende geöogd op een middel, niet lang daar na, ('t was in de maand May) door die van Holland, aan de Algemeene Staaten voorgeslagen, raakende het leveren, tot 's Lands dienst, van den derden Man, tweëmaal 's jaars, van alle Schepen, die meer dan twee Man en een Jonge voerden. Het Concept-Plakaat van Holland veranderde wel haast in een stellig algemeen Bevel; met dat gevolg, dat, reeds in de

Traage uitrusting ter Zee.

Verzoek en aanbieding van de Amsterdamsche Kooplieden.

Heffing van den derden Man.

de maand September, de heffing, alleen te Amſterdam, tusſchen de derrien en veertienhonderd man hadt opgeleverd. 1780.

Gewelдenaaryen der Engelſchen in de West-indiën en de Middelandſche Zee.

Onder dit alles hielden de geweldenaaryen der Engelſchen, aan verſcheiden oorden, een onverhinderden loop. Van tyd tot tyd kwamen desaangaande zeer ontrustende tydingen binnen, zo uit de Westerſche Volkplantingen van den Staat, als uit de Middelandſche Zee. Aan de Eilanden in de Nieuwe Waereld beroofden de nydige Britten de Barken der Onderdaanen van den Staat, vaarende naar de Franſche Bezittingen om 'er Koophandel te dryven De Middelandſche Zee was bykans niet te bevaaren voor de Nederlanders; hunne Schepen werden, tegen alle regt en reden, weggenomen, te *Port Mahon* opgebragt, en voorts de Laadingen voor goeden Prys verklaard. 'Er is een Brief voorhanden, door verſcheiden Schippers, wien dit lot trof, ondertekend, welke deswegen eene geloofwaardige, doch tevens misnoegenwekkende opgave doet (*b*). Deeze nieuwe ramp deedt wederom een aanzienlyk getal Amſterdamſche Kooplieden, zo voor hun zelven als voor hunne Landgenooten, in de breſſe ſpringen, met een ernſtig Verzoekſchrift aan de Algemeene Staaten.

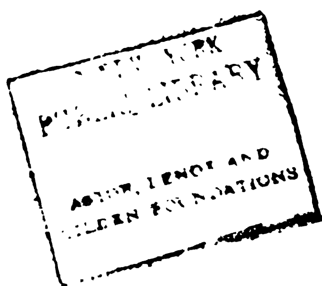
In weerwil van de voorheen gemelde en an-

(*b*) Zie deezen Brief in de N. Nederlandſche Jaarboeken, 1780, *bl.* 761.

1780. andere geweldaadigheden, door de E
sche tegen de Nederlandsche Natie
pleegd, waren veelen, hier te Lande
oordeel, dat, zonder de hulp van het
onzer vermogende Ingezeetenen, de E
schen nooit den rol zouden hebben
nen speelen, welken zy nu daadelyk
tooneele voerden, en dat de eene B
genoot den anderen met zyne eigen
pens griefde. De handhaaving van
Credit van den Engelschen Bank, me
men, was inzonderheid het bedryf der
landsche Renteniers en vermogende K
lieden; deeze, wanneer de Bank eenig
begon door te slaan, deeden moeite om
zelven in evenwigt te houden. *Zo* kra
was hier omtrent de overtuiging, dat
te raade werdt, dezelve aan het oog
vertoonen, in eene Prentverbeelding,
vens eene schets voorhoudende, aan
gantsche Republiek, van de betrekkin
welke plaats hadt, tusschen de Ryken
Staaten in Europa, die thans meest
zig deeden spreeken. Hoog werdt de
Plaat geroemd, door veelen gretig gezo
en wyd en zyd verzonden. De Frans
man wordt aldaar afgebeeld, houdende d
dikken Jack, of Engelschman, by 't reg
been, en den Degen gereed, om, zo
hy op den grond nedertuimelde, hem
het aanneemen van redelyke voorwaard
te noodzaaken. De Spanjaard, zig ag
den Franschman half verschuilende, z
van daar ten voorschyn koomen, zo
hem de kans eenigzins gunstig zoude sch

Zinnebeeld van den Engelschen Bank.

ne

nen. Aan de andere zyde zag men den Batavier, den Bank vasthoudende en voor verder doorslaan behoedende; terwyl de Koopman, naast hem zittende, van gevulde geldzakken en koopmanschappen omringd, vlytig zyne zaaken waarnam. Maalende Zaagmolens en gemolken wordende Koeijen dienden ten verderen zinnebeelde van den bloei en welvaart der Nederlandsche Natie. 1780.

Plan van Gewapende Neutraliteit.

Terwyl dus de Engelsche jaloersheid, nyd, roof- en baatzucht, meer en meer, het toppunt beklom, was 'er een Ontwerp gaande, tusschen verscheiden Mogendheden van Europa, 't welk, indien het, volgens deszelfs aart en aanleg, tot volkomenheid gebragt ware, veel stoornis en schennis voorkoomen, en aan den Nederlandschen Scheepvaart, zo niet een vryen, immers minder belemmerden loop, zou gegeeven hebben. Ik heb myn oog op het Plan eener Gewapende Neutraliteit of Onzydigheid, door Haare Rus-Keizerlyke Majesteit CATHARINA DE II uitgedagt, althans aan de Zeemogendheden voorgeslagen. Een uitvoerig verslag daar van loopt buiten myn bestek. Dit vordert alleen, zo veel gewags daar van, als onze Stad daar mede gemoeid was.

Hoofdbedoeling daar van.

Om den aart en bedoeling des Russischen Ontwerps eenigermaate te doen kennen, zullen wy de hoofdpunten den Leezer onder het oog brengen. Zy waren de volgende:

1. „ Dat de Onzydige Schepen vryelyk
„ van

1780. „ van de eene Haven naar de andere, en „ op de Kusten der Natiën, die in Oorlog zyn, mogen vaaren.

2. „ Dat de Goederen, aan de Onderdaanen der gemelde Oorlogende Mogendheden toebehoorende, aan boord „ van Onzydige Schepen vry zyn, uitgezonderd de Contrabande Waaren.

3. „ Dat de Keizerin, ten aanzien van de „ bepaaling van deeze Waaren, zig houdt „ aan 't geen in 't XI en XII Artikel (c) van haar Commercie-Tractaat „ met Groot-Brittannie gezegd is, breidende zy de verbintenissen derzelven tot „ alle de Oorlogende Mogendheden uit.

4. „ Dat, om te bepaalen wat eigenlyk eene geblokkeerde Haven is, men „ dee-

(c) Zie hier den inhoud dier Artikelen, uit het Verbond van Koophandel, tusschen Rusland en Groot-Brittannie, op den tweeden December des jaars 1734 te Petersburg geslooten.

Art. XI. „ De Onderdaanen van elke Mogendheid mogen „ vryelyk passeeren, repasseeren en reizen, in alle Landen, „ die nu in vyandschap met eene der gemelde Mogendheden zyn, geblokkeerde of belegerde Plaatsen alleen uitgezonderd, mits zy geen Krygsvoorraad of Ammunitie den „ Vyand aanbrengen: maar alle andere Goederen betreffende, zullen hunne Schepen, Reizigers en Goederen vry en „ ongestoord zyn.

Art. XII. „ Kanon, Mortieren, Musketten, Pistolen, Bommen, Granaaten, Kanon- en Snaphaankogels, Snaphaans-Vuursteenen, Lont, Buskruid, Salpeter, Zwavel, Karassen, Zwaarden, Bandeliers, Knapzakken, Patroontassen, „ Zadels, en Touwen, in eenige quantiteit boven 't geen „ tot de Scheepsvoorraad noodig is, en aan ieder Man van „ 't Scheepsvolk eigenlyk toebehoorende, of voor hem noodig „ mag geoordeeld worden, zal voor Krygs-Ammunitie worden gehouden; en byaldien 'er iets zodanigs gevonden „ wordt, mag men hetzelve wettiglyk wegneemen en verbeurd verklaaren; maar om die reden zullen noch de „ Schepen, noch Reizigers of het overige der Goederen „ aangehouden of verhinderd worden, om hunne Reize „ voort te zetten."

„ deeze benaaming alleen toestaat aan zo- 1780.
„ danige, daar men niet dan met een baarblykelyk gevaar kan binnen loopen, „ wegens de schikking der Mogendheid, „ die ze met Schepen, welke hunnen „ stand blyven behouden en in de nabyheid zyn, aantast.

5. „ Dat deeze grondbeginsels in de „ Regtsgedingen en de Vonnissen over de „ wettigheid der Pryzen tot een regel dienen moeten."

Nevens den voordragt deezer Artikelen, voegde Haare Rus-Keizerlyke Majesteit eene verklaaring: „ dat zy, om dezelve te „ handhaaven, en de eer haarer Vlag, de „ zekerheid van den Koophandel en van de „ Scheepvaart haarer Onderdaanen, tegen „ wien het ook zyn mogt, te beschermen, „ een aanmerkelyk gedeelte haarer Zeemagt deedt uitrusten."

Naast de Hoven van Engeland, Frankryk en Spanje, waren de Algemeene Staaten de eersten, welken dit Ontwerp, in den aanvang van de maand April, door den Rus-Keizerlyken Gezant, in naam zyner Meesteresse, werdt aangebooden. Het gerugt daar van was niet verspreid ter Amsterdamsche Beurse, of men wenschte elkander geluk met den veel goeds beloovenden voorslag. In de vaste onderstelling van aanneeminge diens Ontwerps by 's Lands Staaten, vleide men zig, dat, in het tegenwoordig onvermogen van 's Lands Zeemagt, de Koophandel en Scheepvaart veiligheid en bescherming zouden bekoomen,

Den Algemeene Staaten aangebooden.

1780. men, door de wederzydsche hulp, welke, uit kragt des Russischen Plans, de Mogendheden, over en weder, elkander beloofden en verzekerden. Uit gelyk een oogpunt, als de Kooplieden en verdere Ingezeetenen, schynen ook 's Lands Staaten het opgeworpen Plan beschouwd te hebben. Immers ontmoet men zeldzaame voorbeelden, in 's Lands Geschiedenissen, van soortgelyk eenen spoed, in het neemen van Besluiten van aangelegenheid, als waar mede de uitnodiging der Doorluchtige Vorstinne werdt aangenomen. Drie weeken, sints den eersten voordragt, waren 'er naauwlyks verloopen, of men hadt de gevoelens der byzondere Gewesten ingenomen, en nam, op grond van dezelve, ter Algemeene Vergaderinge, een Besluit, waar in Hunne Hoog Mogenden verklaarden, den Voorslag met genoegen aan te neemen, en verdere openingen te zullen verwagten, om Afgevaardigden te benoemen, welke, met die van Haare Rus-Keizerlyke Majesteit, in onderhandeling zouden treeden.

Wordt aangenomen.

Den wensch der Algemeene Staaten hadt Catharina de II niet vernomen, uit schryven van haaren Afgezant, of hoogstdezelve benoemde de Stad Petersburg tot de plaats der onderhandelende zamenkomsten. Zo voortvaarende, als voorheen, was men ook nu wederom in het benoemen van Gemagtigden. Op voordragt van Zyne Hoogheid, verkoozen Hun Hoog Mogenden, uit het midden hunner Vergaderinge, twee Le-

Afgevaardigden ter onderhandelinge benoemd.

Leden, om, met den gewigtigen post bekleed, eerlang de reize naar Petersburg aan te neemen. 1780.

Terwyl men zig dus streelde met het vooruitzigt op een gunstigen Kanswisfel, werdt de blydschap, daar uit gebooren, merkelyk getemperd, door de berigten, welke, van tyd tot tyd, ter Beurse verspreid werden, aangaande de voortduurende *schendbedryven* der Engelsche roovers. Niet alleen de Schepen, welke van de eene vyandlyke Haven op de andere voeren, stonden ten doele aan hunne gewelddaadigheid, maar ook de zulke, welke, met vrye Laadingen, uit Holland naar Oost en West bestemd waren. Zy bragten dezelve op, onder andere, in onderscheidene Havens van Portugal, welks Hof dit alles met goede oogen aanzag. De prys der Verzekeringen steeg hier door tot de ongehoorde hoogte van twintig tot dertig ten honderd: een afslag op het gewin, welke dit, ten grootsten deele, deedt in den loop vliegen. In de vreeze voor volstrekt bederf en verloop van Handel, indien daar tegen geene tydige voorziening wierdt gebruikt, nam, hierom, de Koopman, de Asfuradeur, de Scheepsreeder en de Cargadoor de toevlugt tot de Algemeene en byzondere Staaten, met eerbiedige klaagstemme, en nadruklyke smeeking om hulp en uitredding. Om van allen voordeel, welk de vraag van Frankryk, om zwaar Scheepstimmerhout, aanboodt, niet geheel ontzet te blyven, floegen verscheiden onzer

Voortduuring der Engelsche strooveryen.

Scheepstimmerhout over Land

1780. zer Kooplieden, by mangel aan Convoy, een ongewoonen weg in. Zy werden te raade, binnenslands, over Braband en Vlaanderen, gedeeltelyk met wagens, gedeeltelyk te water, eene menigte der genoemde Waare naar gemelde Koninkryk te verzenden. Zo groot was Frankryks verlegenheid om Hout, dat het de zwaare kosten, welke daar op liepen, zig ligtelyk getroostte. Tot den onverletten doortogt hadt men, vooraf, by het Hof te Brussel, de toestemming bekoomen.

naar Frankryk gezonden.

De toetreeding, tot de Gewapende Neutraliteit loopt agter uit.

Zo voortvaarende men, hier te Lande, geweest was, in het omhelzen van het Ontwerp Håarer Rus-Keizerlyke Majesteit, zo traagen voortgang maakte het werk, toen het aankwam op de volkomene in standbrenging. Van ginds en elders werden zwaarigheden in 't midden gebragt, welke, schoon in zig zelve van niet veel belangs geschat by yverige voorstanders van het Ontwerp, hen, egter, deeden dugten dat de zaak gantsch en al zoude in duigen vallen. De voornaamste bedenkelykheid daar tegen, en het verder voortzetten ingebragt, werdt ontleend van de vreeze voor de Engelschen, en dat deeze, in gevalle de Staat van zyne vryheid en onafhanklykheid gebruik maakte, onze Bezittingen in de Oost- en Westindiën zouden aantasten en wegneemen. Alvoorens zig verder in te laaten tot het Ontwerp der Gewapende Neutraliteit wilden ze hierom dat Haare Rus-Keizerlyke Majesteit zig zoude verbin-

binden, nevens de overige Onzydige Mogendheden, om alle de Bezittingen van den Staat, zo binnen als buiten Europa, te guarandeeren. 1780.

Amsterdam verzet zig daar tegen.

De draaling, in de daadelyke voortzetting van een Plan, 't welk, over 't geheel, als heilzaam werdt beschouwd, baarde, by veelen, een zigtbaar misnoegen. In het klaaggeluit hier over, sloeg, door het gantsche Land, de Regeering van Amsterdam den hoogsten toon. Hoedanig deswegen, en over 't geheele Plan der Gewapende Onzydigheid, het gevoelen des Agtbaaren Raads ware, kan den Leezer niet duidelyker blyken, dan uit een aandagtig nagaan van het volgende Oorspronklyk Stuk, 't welk wy dienstig hebben geoordeeld, in zyn geheel en onverminkt, hier plaats te geeven.

Extract *uit de Resolutien van de Heeren Staaten van* Holland *en* West-Friesland, *in Hun Edele Groot Mogende Vergadering genomen op Saterdag* den 1 July 1780.

„ De Heeren Gedeputeerden der Stad *Amsterdam*, hebben de navolgende Resolutie van de Heeren hunne Committenten, in hun Edele Groot Mogenden Registers laaten insereren.

Fiat Insertio.

„ De Heeren van de Ridderschap en Edelen hebben aan zig, als meede de Heeren Gedeputeerden der Steden *Dordrecht*,

1780. *recht*, *Haarlem*, *Delft*, *Leyden*, *Gouda* en alle de volgende Leeden, aan de Heeren hunne Principaalen, tegens de voorschreeve Insertie, zodanige contra Insertie gereserveert, als dezelve zullen te raade worden:"

Accordeert met de voorsz. Resolutien.

Extract *uit de Resolutien van de Vroedschap der Stad Amsterdam*, *den 29sten Juny* 1780.

„ Commissarissen van den Achtbaaren Raad, hebbende, ingevolge en ter voldoeninge aan de Resolutie Commissoriaal van denzelven Raade, van den 28sten deezer, geëxamineert het Præadvys van de Collegiën ter Admiraliteit, en het Hollandsche Besogne, op den 23sten Juny daar te vooren geëxhibeert, over de Missive van den Resident *de Swart*, rakende het aangaan van een Conventie tusschen de Neutraale Mogendheden, tot maintien van de vryheid van de Zeevaart, onder bewaaringe van een exacte Neutraliteit tusschen de Oorlogende Mogendheden; hebben gerapporteerd.

„ Dat uit alle de omstandigheden by de voorsz. Missive van den Resident de Swart vermeld, aan Commissarissen is voorgekoomen, dat byaldien de zaaken, met betrekking tot het aangaan der voorsz. Conventie, gedirigeert zouden worden op den voet by het voorsz. Præadvis voorgeslaagen, als dan om reden, by de natemeldene Concept-aantekening vermeld, 'er geen

geen apparentie zoude zyn, dat daar door 1780.
eenige Protectie voor 's Lands Commercie in deezen dringenden nood verkreegen zoude kunnen worden.

„ Dat dit, onder het oog van de Leden van het Hollandsch Besogne, door de Heeren Gedeputeerden deezer Stad ter dagvaart, volgens derzelver informatien, met alle nadruk reeds is gebragt, maar dat men niet weet van welk effect hetzelve by de meeste Leeden zal zyn.

„ Dat ondertusschen de zaak van dien aart is, dat dezelve ten spoedigsten moet worden afgedaan, en niet wel uitgestelt kan worden, om aan gemelden Resident *de Swart* te rescribeeren, wat door hem in deeze verder zal moeten worden gedaan en verrigt: dat derhalven de zaake in haar Edele Groot Mogenden Vergaderinge volstrekt getermineerd zullende moeten worden, Commissarissen van gedagten zyn, dat Heeren Gedeputeerdens deezer Stad ter dagvaart, om buiten reproche te blyven, van de zaak te willen ophouden, dan ook niet behooren zig te opposeeren tegen de Conclusie, hoedanig dezelve ook zoude mogen vallen; maar dat byaldien de allerernstigste representatien, van facheuse gevolgen, die uit eene verkeerde directie in deeze te voorzien zyn, niet kunnen helpen; in dien gevalle door middel van Insertie in de Registers van Hun Edele Groot Mogenden van het sentiment van den Achtbaaren Raad, namentlyk hoedanig de zaake, na deszelfs gedagten, behoorde te worden ge-

 diri-

1780. dirigeert, de Achtbaare Raad by de Posteriteit behoord te worden gezuivert van alle verdenken, als of men niet behoorlyk zoude hebben gevigileert, om van het aanbod van Haare Rus Keizerlyke Majesteit tot behoud van de Commercie en Navigatie deezer Landen gebruik te maaken.

„ Weshalven Commissarissen onder het welneemen van den Achtbaaren Raad, als nu zullende dienen van advys, van gedagten zouden zyn, dat Heeren Gedeputeerdens deezer Stad ter dagvaart behoorden te worden geauthoriseert, om de zaak in Haar Edele Groot Mogenden Vergaderinge, zo veel mogelyk, daar heen te dirigeeren, dat de Conventie door Haare Rus Keizerlyke Majesteit voorgeslagen, tot maintien van de Navigatie der Neutraalen, op de spoedigste wyze, in den dringensten nood, waarin zich 's Lands Commercie bevind, tot stand mooge werden gebragt: maar dat zy Heeren Gedeputeerden niet kunnende reussceren, om de Leeden te detourneeren van deeze zaak te doen behandelen op een' voet, waarop dezelve waarschynlyk geheel om ver gestooten, ten minsten zekerlyk op de lange baan geschooven moet worden, behoorden te worden gelast, de te neemen Conclusie, in dat geval, wel aan te zien, maar ter zelver tyd in Haar Edele Groot Mogenden Registers te laaten insereeren, de volgende aanteekening.

„ De Heeren Gedeputeerden der Stad „ *Amsterdam*, hebben uit naam en van

„ wee-

„ weege de Heeren hunne Principalen, 1780.
„ ter Vergadering van Hun Edele Groot
„ Mogenden tot hunne verantwoordinge
„ aan de Posteriteit, gedeclareert.

„ Dat zy Heeren Committenten van
„ gedagten zyn, dat zonder tydverzuim,
„ van weege Hun Hoog Mogenden aan
„ den Heer *de Swart*, Hoogstderzelver
„ Resident aan het Hof van Rusland, be-
„ hoord te werden aangeschreeven en ge-
„ last, om, hoe eerder hoe beeter, met
„ Commissarissen van Hoogst gemelde
„ Haare Rus Keizerlyke Majesteit, en ver-
„ dere Neutrale Mogendheeden, ter plaats
„ van zyne Residentie, of alwaar zulks
„ convenabel zal worden geoordeeld, in
„ Conferentie te treeden, over het sluiten
„ van eene onderlinge Conventie, aan-
„ gaande het verleenen van een Mutueele
„ protectie, aan de Commercie en Navi-
„ gatie der Neutraale Mogendheeden, op
„ den voet van Haare Majesteits bewuste
„ Declaratie aan de Belligeerende Mogend-
„ heeden gedaan, en hunne Hoog Mo-
„ genden Resolutie van den vierentwintig-
„ sten April laatstleeden, op dat subject
„ genomen, met byvoeging alleenlyk, dat
„ hy Heer *de Swart*, in deeze onderhan-
„ deling tot rigtsnoer zal neemen de een-
„ voudigheid, dewelke door Haare Rus
„ Keizerlyke Majesteit, zelve in het oog
„ is gehouden, by Hoogstderzelver ge-
„ geevene Eclaircissementen, door zyne
„ Sweedsche Majesteit aangaande de be-
„ wuste vyf poincten gerequireerd, en

 „ door

1780. „ door hem Heer *de Swart*, aan Hun
„ Hoog Mogenden gecommuniceerd, ten
„ einde door middel van deeze provisionee-
„ le Conventie alleenlyk werde gearres-
„ teert, eene generaale onderlinge protec-
„ tie van elkanders Koopvaardyschepen
„ met de vereischte papieren gemunieerd,
„ en door eene der oorlogende Mogend-
„ heeden, des onaangezien, ter zee geinsul-
„ teert wordende, zodanig, dat aan deeze
„ Koopvaardyschepen, zich onder het be-
„ reik van een of meer Oorlogscheepen,
„ van een der geallieerde Mogendheeden,
„ waar zulks ook zal mogen zyn, bevin-
„ dende, door zodanig Oorlogschip of
„ Scheepen, zonder onderscheid van wel-
„ ke Natie, tot deeze alliantie behoorende,
„ het Koopvaardyschip zoude mogen zyn,
„ alle mogelyke adsistentie zal moeten wor-
„ den verleend, mitsgaders tot dat einde
„ de Contracteerende Mogendheeden zig
„ engageeren, zo veele Oologschepen by
„ provisie in zee te zullen brengen, als
„ mogelyk zal zyn; en de nodige ordres
„ en instructien, aan de respective com-
„ mandeerende Officieren te zullen geeven,
„ om aan dit algemeen, heilzaam en een-
„ voudig oogmerk te kunnen voldoen.

„ En dat My Heer *de Swart*, voor het
„ overige, met relatie tot alle verdere Ar-
„ rangementen, voor het toekomende,
„ dewelke een meerdere detail zouden moo-
„ gen vereisschen, en met dien spoed on-
„ mogelyk kunnen worden gearresteerd,
„ als in de tegenwoordige gevaarlyke toe-

„ stand

„ ſtand van de Navigatie der Neutraale 1780.
„ Mogendheeden, in het generaal, en
„ van die in deeze landen in het byzonder
„ worden vereischt, al het zelve zal re-
„ ſerveeren, tot het ſeparate Articul,
„ waarvan Haare Rus Keizerlyke Majes-
„ teit, by Hoogstderzelver voorſchreeven
„ gegeevene Eclaircisſementen mentie heeft
„ gemaakt; dat hy Heer *de Swart*, deeze
„ aangaande zal verklaaren, dat haar Hoog
„ Mogenden hem van nadere, en meer be-
„ paalde ordres zullen voorzien, of daar-
„ toe een of meer byzondere Heeren zullen
„ Committeeren, ten einde de nodige Ar-
„ rangementen dien aangaande met de Neu-
„ traale Mogendheeden te maken; dat
„ welgemelde Heeren Committenten, tot
„ ſtaving van dit hun ſentiment, hier nog
„ byvoegen, dat byaldien het zelve word
„ verworpen, en de zaak worde behan-
„ deld op den voet van het Præadvies, op
„ den drieëntwintigſten Juny laastleeden,
„ in het Hollandſche Beſogne geëxhibeert,
„ als dan het Rusſisch Esquader, op ordre
„ van Haare Rus Keizerlyke Majesteit,
„ alreeds in zee hebbende moeten ſteeken,
„ in de Nabuurige Zeeën deezer Landen
„ zal verſchynen, zonder dat de Navigatie
„ van deezen Staat daar van eenige pro-
„ tectie zal kunnen erlangen, terwyl aan
„ de andere zyde, niet tegenſtaande de
„ Commercie reeds zo langen tyd, met
„ dubbelde rechten, alhier bezwaart is ge-
„ weest, Haar Hoog Mogenden nochtans
„ geen Protectie altoos aan dezelve verlee-

 „ nen;

1780. „ nen; om dat de Collegien ter Admiraliteit deezer landen daar toe zeggen buiten „ ſtaat te zyn, ten minſte niet in het vermoogen om Convooien in zee te brengen, die toereikende zouden zyn om „ diergelyke Affronten te vermyden, waar „ aan het Esquader, onder den Schout by „ Nagt *van Byland*, onlangs onderworpen „ is geweest.

„ Dat in zo een total defect van Protectie van de Scheepvaart deezer landen, „ aan de eene, en uit de aanhoudende Insultes, waarvan dagelyks nieuwe en „ hooggaande klagten, by Hun Hoog „ Mogenden inkoomen, aan de andere „ zyde, natuurlyker wyze, niets anders „ als een volſtrekte ſtilſtand van 's Lands „ Commercie, en daar uit voortvloeijende „ verloop van dezelve naar andere plaatzen „ in Europa te voorzien is, moetende dezelve door de zwaare lasten, die om middelen tot haare Protectie te vinden, zyn „ geintroduceert en ſteeds voortduuren, „ nog dies te eerder in een volſtrekte ruine „ nederſtorten, nu deeze middelen tot haar „ behoud uitgedagt, by ontſtentenisſe van „ dien, tot haar bederf moeten medewerken.

„ Dat Heeren Committenten in zodanige „ perplexiteit van zaaken, en in zo hooggaande noodzakelykheid om te profiteeren van een aanbod van adſiſtentie en „ hulp op eene zo genereuſe en grootmoedige wyze niet alleen, maar daar en boven op zo eene gemakkelyke en weinig

„ be-

„ bezwaarende wyze en voet, door 1780.
„ Hoogstged. Haare Rus Keizerlyke Majes-
„ teit aan deezen Staat voorgeslagen, ver-
„ volgens aan de Posteriteit zullen overla-
„ ten, het oordeel over het gewigt van
„ het raisonnement door sommige Leeden
„ van Hun Edele Groot Mogenden Verga-
„ dering in het gemelde Besogne gevoerd,
„ als of het gebruiken van de voorschre-
„ ven middelen tot de hoognodige protec-
„ tie van 's Lands Commercie, en in het
„ byzonder het accepteeren van het aan-
„ bod van vreemde hulp en adsistentie, zou-
„ de kunnen worden geconsidereerd het
„ middel te zyn, om zich een oorlog op
„ den hals te haalen, van wegens die gee-
„ ne, tegen wien men genoodzaakt word,
„ door het in 't werk stellen der voorschr.
„ allezints regtmatige weegen en middelen,
„ zich te defendeeren; en als of men het
„ voorsz. aanbod van adsistentie daarom
„ van de hand zoude moeten wyzen, ten
„ waare Haare Rus Keizerlyke Majesteit
„ boven en behalven het grootmoedig
„ plan, *om de zee*, in voege voorschr.
„ *vry te maken*, zich noch daarenboven
„ zoude gelieven te engageeren, *om met*
„ *de verdere Neutraale Mogendheeden*,
„ *alle de vaste Bezittingen van den Staat*,
„ *zo buiten, als binnen Europa te gua-*
„ *randeeren*.

„ Dat de Heeren Committenten alleen-
„ lyk zullen remarqueeren, dat tot zoda-
„ nige attacque van de vaste Bezittingen
„ van de Republiek, ten minsten eenige

 „ waar-

1780. „ waarschynelyke redenen, of voorgeven „ zoude moeten worden bygebragt, om „ dezelve van volstrekte onrechtvaardigheid „ en geweld voor het oog van gantsch „ Europa te zuiveren; maar dat zodanige „ vyandlykheeden in geenen deele zouden „ kunnen worden gegrond op eene Protec- „ tie van de Commercie, waartoe Haar „ Hoog Mogenden door openbare verbree- „ king van het Tractaat van Commercie „ van 1674 met Engeland geslooten, zich „ volstrekt genoodzaakt vinden; dat der- „ halven, de waarschynlykheid voor een „ attacque van dien aart, aangezien de „ manifeste onbillykheid der onderneeming, „ moet vervallen, terwyl dezelve nog dies „ te meerder verdwynt, als men conside- „ reert het groot getal van vyanden, die „ zig Engeland op den hals heeft gehaalt, „ en dat het mitsdien zeer onbezonnen „ zoude zyn, dat getal te willen vermeer- „ deren.

„ Dat dan ook zodanige onderstellingen „ te verre gezogt zyn, om de aan de hand „ zynde middelen tot Protectie van de „ Commercieerende Ingezeetenen van den „ Staat van de hand te wyzen; en dat met „ zodanige magtige hulp en adsistentie „ te declineeren, zonder in staat te zyn, „ met eige magt de Commercie te be- „ schermen, evidentelyk van alle moge- „ lyke Protectie zoude worden afgezien, „ *terwyl de drukkende middelen, waar on- „ der de Commercie, in verwagting van „ bescherming, reeds lange heeft gezugt,*

„ *en*

„ *en steeds bezwaard blyft, op eene con-* 1780.
„ *tradictoire wyze zouden blyven stand*
„ *houden.*

„ Dat Heeren Committenten hier by
„ alleenlyk nog zullen remarqueeren, dat
„ uit de Missives, door den Heer *de Swart*
„ over deeze zaak aan Hun Hoog Mo-
„ genden successivelyk geschreeven, is ge-
„ bleeken, dat de Heer *de Swart* zeer
„ sterk aandringt op eene spoedige afdoe-
„ ning van zaaken, en dat hem daar toe
„ hoe eerder hoe beter de noodige In-
„ structien worden toegezonden, gelyk de
„ Zweedsche Minister die alreeds ontfan-
„ gen heeft, ten einde de bovengemelde
„ Conventie te sluiten; dat zulks byzonder
„ noodzaakelyk was, *om dat allerlei indi-*
„ *recte wegen wierden ingeslagen, om de*
„ *Republiek van het voordeel van eene zo*
„ *nuttige alliantie te verstееken, en in-*
„ *tegendeel in eenen ruïneusen Oorlog met*
„ *Frankryk in te wikkelen.*

„ Dat daar uit klaarblykelyk is, dat *aan*
„ *zodanige heillooze oogmerken voldaan*
„ *zal worden*, byaldien men het sluiten
„ van meergemelde Conventie niet alleen
„ op de lange baan schuift, maar ook naar
„ alle waarschynlykheid geheel om ver zal
„ stooten, met propositien van Guarantie
„ aan Haare Rus Keizerlyke Majesteit te
„ doen, die niet alleen geheel en al bui-
„ ten het plan gaan, door Hoogstdezelve
„ aan geheel Europa open gelegt, maar
„ ook in welke propositie Haare Majesteit,
„ by meer gedagte door haar gegeevene

„ Eclair-

1780. „ Eclaircisfementen, reeds volmondig heeft „ gedeclareert nimmer te zullen treeden.

„ Dat laatftelyk Heeren Committenten „ van gedagten zyn dat aan de begeerte „ van Haare Rus Keizerlyke Majesteit, om „ namentlyk de bewuste declaratie aan de „ oorlogende Mogendheeden, van wegen „ Haar Hoog Mogenden mede te doen, „ behoorde te worden voldaan, en verze- „ keringe aan Hoogstgedagte Haare Majes- „ teit behoorde te worden gegeeven, dat „ zo dra de meergemelde Conventie gete- „ kend zal zyn, Haar Hoog Mogenden de „ voorfchreeven declaratie aan de Hoven „ der Oorlogende Mogendheeden zullen „ laaten doen.”

„ Edog refereeren Commisfarisfen zig „ tot het beter goedvinden van deezen „ Agtbaaren Raad.

„ Waar op gedelibereert en omvrage gedaan zynde, hebben de Heeren Burgemeesteren en Vroedfchappen de Heeren Commisfarisfen voor derzelver genome moeite bedankt, en zig met het voorftaande advis geconformeerd.

(*was getekend*)
A. VAN SLINGELANDT.”

De Guarantie wordt vol gehouden. Ondanks de nadruklyke taal van den Amfterdamfchen Raad, bleef men, in 's Hage, onveranderlyk by het befluit, raakende de Verzekering der Oost- en Westindifche Bezittingen. De Gezanten vertrokken naar Petersburg, met uitdrukkelyken last om daar op aan te dringen; terwyl men, intusfchen, hier

hier te Lande, het besluit nam, geen Convoy te verleenen, tot bescherminge van den Koophandel, voor en aleer men, van het sluiten en tekenen van het Verbond der Gewapende Onzydigheid, volgens het beraamde plan, de zekere tyding zou bekoomen hebben. 1780.

Nieuwe Haven aan het Oude Schild op Texel.

Onder alle deeze bemoeijingen, den buitenlandschen Scheepvaart en Koophandel meer onmiddelyk raakende, hieldt men tevens het oog op deszelfs binnenlandsche aangelegenheden. Lang en dikmaals hadt men geklaagd, over het mangel aan eene veilige Legplaats, voor kleine Vaartuigen, op de Texelsche Ree, in welke dezelve, tegen stormen en onweders, eene toevlugt konden zoeken. Eindelyk verworf men verlof om daar toe hand aan 't werk te slaan. Op den laatsten van September was de Haven, aan 't Oude Schild, in 't Oosten van 't Eiland Texel. de plaats, daar toe voegzaamst gekeurd, voltooid, en zeilde de eerste Schuit daar binnen. Straks ondervondt men het nut der nieuwe inrigtinge. In eenen storm, welke weinige dagen laater opstak, zag men 'er de Schepen veilig leggen, die, op de gewoone Ree, veel zouden geleeden hebben. Ruim veertien dagen na het eerste gebruik maaken, telde men 'er reeds by de zestig gelaadene Ligters, Kaagen en Lootsschuiten. Met alle winden kan deeze Haven worden aangedaan, als hebbende genoegzaame ruimte voor een gelaaden Ligter, om dezelve te kunnen oplaveeren. Amsterdam, naar maate van deszelfs belang

by

1780. by zulk eene inrigting, hadt dit Ontwerp yverig gedraagen.

Notificatie ter voorkominge van de Opflyking van het Y.

Al zints eenigen tyd hadt'men bespeurd, eene merkelyke opflyking in het Y, onmiddelyk voor de Stad. Heeren Burgemeesteren, hier omtrent, en tevens van het nadeel daar van, verwittigd, deeden zig onderrigten aangaande de oorzaaken diens verschynsels. De te werk gestelden berigtten aan Hun Ed. Groot Agtbaaren, dat de Opflyking voornaamelyk ontstondt, door dien veele Schepen hunne winterlaag hielden in de Laag voor de Stad, om reden dat zy, door het opflyken der Waalen en derzelver Boomgaten, zeer bezwaarlyk daar binnen konden koomen. Ter wegneeminge van die ongelegenheid, gaven Hun Ed. Groot Agtbaaren last aan Stads Werklieden, om de Havens, Waalen en Boomgaten in diervoegen uit te diepen, dat de Schepen, tien voeten en daar beneden diep gaande, met alle dagelyksche Getyen, 'er zouden kunnen binnen en uit haalen. Met de Bekendmaaking, deeze schikking raakende, ging verzeld eene Orde op de Legplaats der Schepen in het Y, die 'er flegts een bepaalden, niet zeer langen tyd, mogten vertoeven.

Men besluit, eindelyk, tot de Gewapende Neutraliteit.

Hoewel de Gezanten van den Staat, met een bepaalden Last voorzien, de reize naar Rusland daadelyk aangenomen, en hunne opwagting ten Hove gemaakt hadden, werdt, nogthans, hier te Lande, de zaak niet voor geheel afgedaan gehouden. De voornaamste Koopsteden, en vooral Amsterdam, drongen nog al aan op eene onbe-

bepaalde Toetreeding. Van hier dat het 1780.
groote werk, ter Vergaderinge van Hun Ed. Groot Mogenden, van nieuws by de hand genomen, en omtrent het midden van October, overeenkomstig met den wensch der meeste Ingezeetenen, een Besluit werdt uitgebragt. Van nieuws maakte dit de overige Provinciën wakker. In de byzondere Staatsvergaderingen stelde men de volwigtige zaak tot een onderwerp der raadpleegingen, en zondt van den uitslag berigt aan de Afgevaardigden ter Algemeene Vergaderinge. Vier Provinciën verklaarden zig voor de onbepaalde Toetreeding, drie daar tegen, naamelyk Gelderland, Zeeland en Utrecht. De meerderheid van ééne Stem bepaalde dus de toekoomende handelwyze van het Gemeenebest, op den twintigsten van November.

Berigt wegens de Papieren van den Heere Laurens.

Na dus verslag gedaan te hebben van het voorgevallene omtrent de Gewapende Onzydigheid, in zo verre deeze Stad daar in betrokken was, verwagt thans de Leezer, met reden, een berigt wegens eene andere gebeurtenis, omtrent deezen tyd voorgevallen, en die haare Regenten op zeer veel onaangenaamheids te staan kwam. Ik heb het oog op de veel gerugts maakende Papieren van den Heere Laurens, en de daar uit ontstaane oneenigheden. Hoofdzaakelyk heeft dit voorval zig in volgende maniere toegedraagen.

De Heer Laurens, eertyds Voorzittend Lid van het Noord-Amerikaansche Congres,

1780. gres, naar Europa willende oversteeken, hadt zig begeeven aan boord van een Schip van zyne Natie. Op den tienden September werdt het ontmoet, en vervolgens genomen, door een Engelsch Fregat, welk het te *Dartmouth* opbragt. Laurens, het gevaar bemerkende, worp straks eene Doos met papieren in zee; doch vermids het Lood, daar aan gehangen, te ligt was om de Doos te doen zinken, werdt dezelve, door de Engelschen, ontdekt, en vervolgens opgevischt. Na zyne aankomst in Engeland, voerde men den geweezenen President naar Londen, en zette hem, op vermoeden van Hoog Verraad, in de Tour gevangen. Straks tyde men te werk aan het onderzoeken van zyne Papieren, in de onderstelling van daar in veel gewigtigs te zullen vinden.

Lyst der gevondene Stukken. En, inderdaad, zo men blootelyk het oog slaat op den tytel en opschriften der ontdekte Stukken, zonder aanzien van den inhoud of bedoeling, nooit konde Engeland de kans schooner staan, dan by deeze gelegenheid, om de Algemeene Staaten te beschuldigen van heimelyke zamenspanninge met de Overzeesche, zo genaamde, muitende Onderdaanen van Zyne Groot-Brittannische Majesteit; vooral, om hevig uit te vaaren tegen de Amsterdamsche Regenten, die, in deezen tyd, zig minst naar den zin van Engeland wilden voegen. Het Geschrift, welk straks in 't oog liep, en den voornaamen grond tot vermoeden leide, voerde deezen tytel: *Preparatoirlyk Plan*

Plan van een Tractaat van Commercie; aan te gaan tusschen Hun Hoog Mogenden, de Staaten van de zeven Provinciën van Holland, en de dertien Vereenigde Staaten van Noord-America; om ingevalle Engeland Haar voor Vrye Volkeren erkent, ALS DAN *zulks te brengen, ter Tafel van Hun Hoog Mogenden.* Uit vierendertig Artikelen bestondt dit Plan, en ging verzeld van een *Form van het Passport*, als mede van een *Form van het Certificaat, welke, in gevolge van het dertigste Artikel, aan de Schepen en Vaartuigen zouden worden mede gegeeven.* Aan den voet des ontworpenen Tractaats las men het volgende Naaschrift van den Heere *Jan de Neufville*, toenmaals Koopman te Amsterdam, die, gelyk vervolgens meer byzonder zal blyken, tot het opstellen van het Plan, inzonderheid de hand geleend hadt. 1780.

„ Dit is een ruuwe schets van een Tractaat van Commercie, welke ik, in gevolge van de last en Instructien door den Heere Mr. Engelbert François van Berkel, Raadpensionaris van de Stad Amsterdam, aan my Jean de Neufville, Burger der voorsz. Stad Amsterdam, gegeeven, hebbe geëxamineert, overwogen en gereguleert, met William Lee, Schildknaap, Commissaris van het Congres, als een geschikt Tractaat van Commercie; om te konnen werden aangegaan tusschen Hunne Hoog Mogenden de Heeren Staaten der Vereenigde Pro-

1780. „ vinciën van Holland, en de geunieërde
„ Staaten van Noord-America."

„ Gedaan te Aken den 4 Sept. 1778.

Was getekent,

Jean de Neufville.

„ Dit is een egte Copie.

Certificeer ik,

(Getekent.)

Samuel W. Stockton."

Onder de Verzameling der Papieren was de tweede in rang, een Brief, uit Amsterdam geschreeven, op den achtentwintigsten July des jaars 1779, aan den President van het Amerikaansche Congres, en getekend *John de Neufville en Zoon.* Dezelve behelsde eenige verschikkingen in het ontworpen Tractaat, en, in een Naschrift, berigt aan den President, wegens de bevoegdheid van den Heere Stockton „ tot „ het geeven van de noodige uitlegging, „ noopens het Plan, door den Colloneel „ Dircks aangebooden;" en vervolgens eene verzekering, dat 'er geene zwaarigheid was, dat de adsistentie, door den Engelschen Ambassadeur, in eene overgeleverde Memorie gevraagd, zou verleend worden.

De volgende Stukken, by den Heer Laurens gevonden, oordeelen wy woordelyk te moeten plaatzen, als nergens, in 's Lands Geschiedenissen, bekwaamer voegende, dan in die van Amsterdam. Wy geeven dezelve, zo als wy ze vinden, zonder

der de echtheid der opgaaven van zommigen 1780.
van deeze voor onze rekening te neemen. Een Brief van den Heere S. W. Stockton aan den Eerwaardigen Heere *Whiterspoon*, uit Amsterdam, den veertienden April des jaars 1775, en dus ruim drie jaaren vóór het beraamen van het beruchte *Preparatorilyk Plan* geschreeven, behelsde de volgende byzonderheden.

MYN HEER!

„ Ik hebbe de vryheid gebruikt (in de vooronderstelling dat zulks niet onaangenaam zyn zoude) om UE. zeedert Mey laatstleeden verscheiden maalen te schryven over publieke zaaken, hebbende zeedert dien tyd, ten verzoeke van den Heer W. Lee, Schildkn. — gefungeert als Secretaris van de Americaansche Commissie aan de Hoven van W——n en B——n, en ben nu op het punt om naar America te retourneeren, met het eerste goede transport. Ik zende deezen aan den Heer Ad—ms, die, eenige weeken geleeden, van Parys naar Nantes vertrokken is, om de reis te doen met het Fregat de Alliance, het welk men denkt dat eerstdaags zeilrede zal zyn naar Bost—n.

„ Ik *zelfs* zoude zeekerlyk met hem vertrokken zyn, indien 'er kans geweest was om myn Goed, het welk hier te Lande gebleeven is, in tyds naar Nantes te doen komen. Nu moet ik wagten naar eene volgende geleegentheid, en verzoeke dat gy zoo goed gelieft te zyn om mynen

1780. Broeder, aan welken ik by eene voorige Scheepsgeleegentheid geschreven hebbe, daar van te verwittigen.

„ Ik heb my moeite gegeeven om zeer naauwkeurig geinformeert te worden noopens den staat der politieke zaaken alhier, vermits het belang, het welk A—— daar in heeft, en ik flatteer my deswegens de beste informatie te hebben.

„ Gy hebt zeekerlyk, als zynde een Lid van het C——S, reeds voor dit moment gezien het Plan van een Tractaat van Vriendschap en Commercie, als geschikt om tusschen de Staaten van Holland en de Staaten van N. Am——a te worden aangegaan, zynde daar van verscheide Copien overgezonden. Dit Plan werd op den vierden September laatstleeden van de zyde der Stad Amsterdam, geteekent door Jan de Neufville, Schildknaap, Koopman, daar toe gedeputeert door den Pensionaris en Burgemeesters dier Stad, en door den Heer W. Lee, Schildknaap, Commissaris van het C——S, aan welke de Propositien gedaan waren door het canaal van den Heer de Neufville; naar dien mogelyk het Caracter van den laatstgemelde Heer UE. onbekent zal zyn, oordeel ik het gevoeglyk hier te zeggen, dat hy een van de voornaamste Kooplieden zynde van Amsterdam, zig zeer ieverig getoont heeft voor de waare belangen van zyn Vaderland, waar van hy juiste begrippen heeft, en my dikwyls heeft gedeclareert veel naauwer verbonden te zyn aan de Commer-

mercieele belangen van Am——a en 1780.
Vr——k dan aan die van Gr. Br——n.
Het gedrag van dien Heer uit dat beginzel vloeyende, en boven dien nog uit een algemeener beginzel, te weeten, dat van te verlangen naar het ſucces der poogingen naar Vryheid in elk Land, zal, vertrouw ik, altoos uniform zyn, en uitblinken in faveur van Am——a: ik twyffel derhalven geenzints of het Commercieerende deel van Am——a zal hem onder de eerſten in het geheugen houden, als een Koopman uit Hol—d en hunnen Vriend. Deeze Heer heeft zig by het tekenen van bovengemelde Plan, daar toe door de Regeering van Amſt——m behoorlyk geauthorizeert zynde, verbonden, „ dat zoo „ lang Am——a niets doen zoude tegens „ het belang van de Staaten van Hol—d, „ de *Stad* Amſt——m niets doen zoude, „ ſtrydig met de belangen van Am—a, „ maar in tegendeel gebruik maaken van „ haaren invloed, op de Staaten van „ de zeven Vereenigde Provincien van „ Hol—d, om de verlangde connexie te „ effectueeren." Ik behoeve UE. niet te melden de groote importantie van de Stad Amſterdam in de publieke zaaken van de Staaten Generaal; gy kent te wel de Historie en den ſtaat van elk Land, dan dat zulks eenigzints noodig zoude zyn: maar het moet de minstweetende Politiken frappeeren te verneemen dat Amſt——m twee derden betaald in de quote van Hol—d, en dat de Provincie van Hol—d alleen

 twee

1780. twee derden draagt in de gemeene Lasten van de zeven Provincien. De Regeering deezer Stad is trouw en standvastig gebleeven by haar engagement, en zal, zoo ik my niet bedriege, zulks onveranderlyk blyven doen.

„ De Patriotsche Party in Hol—d heeft veel werks gehad om de desseinen te keer te gaan van den Pr—s van Or—ge, of in andere woorden die van de Engelsche Party.

„ Het Hof van Groot Brittannien heeft den zeer aanmerkelyken invloed op de raadslaagen van dit Land door de begunstiging van den Pr—s St—dh—d—r, die een bloedvriend is van den K. van G. B., en die men vooronderstelt dat dezelfde bedoeling heeft als hy, ten aanzien van des Volks vryheeden.

„ Hy heeft eenige van de min voornaame Provincien zoo zeer op zyne hand, dat deeze voor als nog niet durven weigeren deszelfs verzoeken; en dus hebben de Gedeputeerden van die Provincien hun Consent te rug gehouden, en verscheide Resolutien, welke de Provincie van Holland zedert langen tijd ten voordeele van Am—a zouden genoomen hebben; maar ongelukkig voor ons, in dit moment, is de eenpaarigheid van de Staaten noodzaakelyk in de meeste van haare Resolutien.

„ Het nadrukkelyk gedrag van Vr——k onlangs gehouden, door te declareeren, dat zy de Hollandsche Scheepen op Groot Brittannie handelende, uitgezondert

die

die van Amst——m en Haarlem, wegneemen zoude, bragt schielyk de Steden Rotterdam, Dordrecht en anderen tot zig zelven; deeze vreezende om haare Scheepen uit te zenden, en het Volk beginnende te morren, wierden genoodzaakt tot het neemen van de Resolutie, waar in de Gedeputeerden van alle de Steden der Provincien van H——d, consenteerden, om Convoyen te verleenen aan haare Scheepen, zonder uitzondering van die Articulen van Commercie, om welke de Engelschen zedert den Oorlog met Vrankryk de Hollandsche Scheepen geduuriglyk hebben weg genoomen. 1780.

„ Zoo staan thans de zaaken, en elk Politiek is nu ongeduldig om te weeten, wat Spanje doen zal, die zeer considerabele Oorlogs preparatien gemaakt heeft.

„ De Fransche Post is op haar vertrek, dus moet ik deeze sluiten. Ik zie uit de jongste Engelsche Courant, dat uwe Leerreeden op den Vastendag enz., voor de vyfdemaal te Londen gedrukt is. Myn respects verzeekeringen aan uwe geheele Familie. Wees zoo goed om myne Vrienden te doen weeten, dat ik wel vaare, en van intentie ben binnen korte naar Am——a te retourneeren.

„ Ik ben met veel respect en agting,

MYN HEER,

Uw getrouwe Vriend, en gehoorzaame Dienaar,

(Geteekent,)

S. W. Stockton."

1780. Een Brief, van den Heere *J. G. Dircks*, op den dertienden December des jaars 1779, uit *Philadelphia*, aan den President Laurens 'geschreeven, was van den volgenden inhoud:

MYN HEER!

„ De herinnering der vriendelyke bejegening van Uwe Excellentie, en de vriendschap aan my beweezen, ten tyde van myn vertrek naar Holland, omtrent een jaar geleeden, noopt my, vermeenende, dat Uwe Excellentie naar myn Vaderland staat te vertrekken, om myne beste wenschen te doen voor deszelfs succes. Het is my leed, dat ik te laat in de Stad gekomen ben, waar door ik het geluk gemist hebbe van met Uwe Excellentie over de Hollandsche zaaken te spreeken.

„ Ik ben naar Holland geweest, alleen met oogmerk om de beide Landen, tot derzelver wederzydsch geluk, te zaamen te vereenigen; en ben zoo wel geslaagt als de verschillende omstandigheeden het hebben toegelaaten.

„ Ik verzoeke deeze Brieven te willen aanneemen voor myne waardige Vrienden en Landgenooten, de Barons van der Capellen, by welken en hunne Vrienden ik my vleye, dat Uwe Excellentie wel haast vinden zal, dat ik, door myn gedrag, verscheide edelmoedige harten voor de zaak der Amerikaanen gewonnen hebbe. Ik wensche, dat dit begin veele gelukkige

eve-

evenementen voor de beide Landen tot gevolg moge hebben. 1780.

„ Ik gebruike de vryheid hier neevens te voegen een Lyst van de naamen van Heeren, die al te zaamen waardige Vrienden zyn van de zaak der Amerikaanen. Ik wensch, dat God Uwe Excellentie moge begeleiden, en een volmaakt succes verleenen. Dit is de wensch van myn hart.

„ Ik ben met de grootste consideratie en agting,

Myn Heer,

Uwe Excellenties

Zeer gehoorzaame en ootmoedige Dienaar.

(Geteekent.)

J. G. Dircks.

Hendrik Hooft Daniëlsz., Oud-Burgemeester van Amsterdam; *Daniël Hooft Daniëlsz.*, Secretaris van Amsterdam; Raadpensionaris *van Berckel*, van Amsterdam.

Jan de Neufville en Zoon, voornaam Koopmanshuis te Amsterdam.

„ Deeze Heer kan Uwe Excellentie informeeren, van alle huizen van Commercie, die onze Vrienden zyn.

„ De Burgemeester *Hooft* kan Uwe Excellentie informeeren, welke Heeren van de Regeering onze Vrienden zyn.

„ En de Barons van der Capellen konnen Uwe Excellentie informeeren door alle de zeven Provinciën.

Aan zyne Excellentie Henry Laurens, Schildknaap.

1780. Volgens de tydorde was hier aan gehegt een Brief van eenen A. GILLON aan den Heere *Johan Rudletje*, Gouverneur en Commandant en Chef van den Staat van Zuid-Carolina. De Dagtekening daar van was uit Amsterdam, 1 Maart 1780, en 't geen volgt daar van de inhoud:

MYN HEER!

„ Ik had het vermaak Uw den eenen-dertigsten December laatstleeden te schryven, en zend Uw nu Copien als te Fort. De Heer Izard in zyn reis verhinderd zynde, en het Ys beletende eenig Schip zedert van hier te zeilen, heb ik geen geleegentheid gehad, Uw van myne verdere handelingen alhier kennis te geeven. Deeze zal Uw Excellentie overhandigt worden door den Heer George Nixon; deszelfs Copie zal hy Uw doen toekomen, met de eerste goede geleegentheid, na zyn arrivement te St. Eustatius.

„ Ik zal Uw toezenden een Copie van de Correspondentie tusschen den Heer Chamont en een Heer, dien ik overreed heb hem te schryven op het subject van de twee Scheepen alhier gebouwd, waar uit gy zien zult, dat het haar nooit ernst geweest is om my deeze Scheepen te verkoopen.

„ De Heer Franklin heeft my nooit geantwoord. Ik dagt de Heer *Adam's* arrivement te Parys een goede geleegentheid om de zaak op nieuws aan te roeren: Dierhalven schreef ik aan hem, aan den Heer Izard,

Izard, en aan den Heer A. Lee, om zig te zaamen te vervoegen by den Heer de Sartine en den Heer de Vergennes, Ministers te Versailles, ter bekoming van de tien Schepen; offereerende de eerste kosten te betaalen, of dezelve te neemen op taxatie van vier onpartydige Luiden, te verkiezen by beide Partyen alhier; vermits ik alle zwaarigheid hier uit de weg geruimt had, door van hooger hand alle hulp beloofd te zyn, en dat ik dezelve mogt uitrusten, het zy als Hollandschen eigendom, om te gaan na St. Eustatius, of dezelve uit te rusten als Americaanschen eigendom; dog de antwoorden laatstleeden avond van alle deeze Heeren ontvangen, noodzaaken my de aangenaame hoop te verlaaten om Uw te brengen twee van de schoonste Schepen des weerelds, van honderd zes en tagtig voet Kiels, te monteeren met agt en twintig zesendertig ponders, op één Dek; en alhoewel zy te diep zouden gaan voor onze Baar, zouden ze egter ras Schepen genomen hebben, die aan alle oogmerken beantwoord zouden hebben; niet of zy tragten alle my te helpen in deeze en eenige andere myner zaaken, maar zy voorzien dat dit verzoek, indien toegestemt wierd, my misschien alleen in verdere difficulteiten zoude inwikkelen; 'er zyn in de Fransche Havenen verscheide Schepen, die voldoen zouden; dog de tegenstand, die ik alreede ondervonden heb, overtuigt my dat ik daar geen hulp zoude vinden. Dienshalven be- 1780.

sloot

1780. ſloot ik, heeden ogtent, al Uw geld te beſteeden tot Yſere Bouten, Spykers, de verſchillende zoorten van Touwwerk, de differente qualiteiten van Canvas Doek, Cabels, Ankers, Schippers Proviſien, Bootsmans, Timmermans, Conſtapels- en Kuipers- Behoeftens, Doctors Inſtrumenten, en Medicynen, Yzere Hoepen, en alles wat ik denk noodig te zyn voor drie Fregatten, except Kanon, Kruit en Oorlogs Gereedſchappen, welke ik nog niet weet of ingeſcheept kunnen worden. Ik denk de helft meer van de principaale Articuls te koopen, als noodig is voor deeze Schepen, en een dubbelde quantiteit van de andere Articuls, en indien eenig geld overig heb, denk ik het zelve te beſteeden in Laakens, Linnen, Schoenen, Kouſen en Hoeden, voor Uwe Troupen; *en alle deeze Goederen op St. Euſtatius*, in verſcheide Boodems, zoo ſpoedig mogelyk te zenden, van waar gy dezelve kunt ordonneeren na U goedvinden. Het zal miſſchien noodig zyn alhier de Articuls, die voor groote Schepen ſchynen te zyn, te laaten asſureeren, of dezelve ſomtyds by de Engelſchen mogten genoomen worden, gelyk als Cabels en Ankers. *De Heeren Nicolaas en Jacob van Staphorst*, Kooplieden alhier, zullen de zaak verrigten, en hebben my een Credit beloofd van *f* 30000:0:0, (misſchien zal ik meer van hun kunnen afpersſen) op myn eigen Credit, tot dat Uwe .... komt, gelyk mits deeze verzoek; welke zom met de Leening van de Heer Streik-

Streikeisen en Uw eigene Gelden, een 1780.
mooi beloop zullen uitmaaken, om aan de voorsz. oogmerken te beantwoorden, en den Staat te bevryden van eenig verlies op het Plan, door Uw Excellentie geproponeert ter bekoming van een goede Zeemagt. Vergeef my, dat ik nu myn gevoelen inbreng, omtrent het geene tegenwoordig gedaan kan worden, het welk is, by aldien de Staat in haar voorneemen volhard om een Zeemagt te hebben, dat de drie Fregatten mogen gebouwt worden in Philadelphia, Boston of Portsmouth, in nieuw Hampshire. De tegenstand, die ik in Vrankryk ondervonden heb, overtuigt my, dat zy nooit van meening zyn, dat America een Zeemagt zal hebben; anders zouden zy zeekerlyk de tien Schepen, die zy hier leedig hebben leggen, verkogt hebben, terwyl zulks hunne Magt niet zoude verminderen, gelyk zy my gepasseerde voorjaar zeiden, wanneer ik een Plan voorstelde, waar door Georgia laatstleeden Mei ontzet zoude zyn geweest; dog zelfs toen weigerden zy om aan Uw het Schip te doen hebben. Capitein Yoyner heeft alles gedaan, wat in zyn vermogen was in alle Uwe zaaken, en zal over St. *Eustatius*, met de eerste geleegentheid retourneeren; gelyk mede zullen doen alle de andere Officieren. Ik zal hem spoedig volgen: mag ik daarom Uw Excellentie verzoeken Uwe ordres te melden, aan Capitein Yoyner, om hem te St. Eustatius aan te treffen, onder Couvert van de Heeren

Cur-

1780. Curson, en Gouverneur aldaar; of onder Couvert van wien het Uw geliefr? Het zal my een weezentlyk plaisier zyn insgelyks met Uwe beveelen aldaar vereert te worden: en hoe de Goederen Scheep te doen. Ik denk onder verbeetering, indien twee of drie van de Continentiale Fregatten gezonden konden worden, om dezelve af te haalen, zulks het veiligst zoude zyn, dog dit kan ik alleen weeten by myn arrivement aldaar, en zal dezelve consigneeren aan verscheide Kooplieden aldaar, die goede Pakhuizen hebben.

„ Ik ben niet vereert geweest met eene Regul van het Gouvernement zedert den eenendertigsten January 1779, dus ben ik nu verpligt zonder ordres te ageeren, vertrouwende dat gy en het Land zullen gelieven te gelooven, dat ik zoo handel, als ik meest voor U interest oordeel, en dat Gy en Zylieden myn gedrag zullen gelieven goed te keuren, terwyl die goedkeuring de eenigste belooning is, dien ik ooit beoogt heb in al het geen het welk myne needrige vermogens, my in staat gestelt hebben te doen. Gave God, dat ik in staat was geweest meer te doen! had niet de kloekzinnigheid Uwer onderstelde Vrienden grooter geweest dan die van Uwe reëele Vrienden, ben ik verzeekert dat ik lang voor deeze by U, met een genoegzaame hulp, geweest zoude zyn. Dog ik heb deeze troost, dat ik geloof zoo veel gedaan te hebben als eenig Persoon uit Amerika gezonden, ooit in Europa verrigt heeft, tot het

be-

bekoomen van Credit, geconsidereert zulks 1780.
voor een Staat was, die volstrekt geinvardeert was, op die tyd wanneer ik Gelden voor haar opnam. — Ik heb verscheide byeenkomsten gehad met de Geldschieters en de Makelaars in deeze zaake, die my een millioen guldens zouden bezorgt hebben binnes zes weeken, tot vyf per cento Interest, voor tien of vyftien jaaren, indien de Volmagten na hun genoegen geweest waren; schoon ik hun overreed heb te belooven, dat, by aldien de guarantie van het Congres, daar ik aan U Excellentie om schryf, aankomt, terwyl ik hier ben; zy lieden op die securiteit het voornoemde millioen zullen betaalen, tot dat diergelyke Volmagten en guarantie koomen, als ik aan U nu insluit, dewelke van haar eigen opstelling zyn, en overgezet zyn, door hun Notaris; dog ik zende U het Hollandsch Origineel en deszelfs Translaat tot U narigting, als mede het Hollandsche Origineel en deszelfs Translaat in het Engelsch, van de guarantie van het Congres. Had ik zulke Papieren nu hier, ik zoude vier millioenen guldens kunnen bezorgen, het welk is Ca. drie millioenen ponden Carolina Court, tot vyf percento 's jaars, te betaalen in vyftien jaaren, te weeten niets voor de tien eerste jaaren, maar naderhand alle jaar een millioen af te losen, tot dat alles afbetaald was. De Intrest jaarlyks te betaalen. De Makelaars Commissie of Remedicum, gelyk zy het hier noemen, is van een tot twee percento van het Capitaal,

1780. taal, by de betaaling in Uwe... handen, een percento Commisſie aan den Koopman, voor het behandelen der zaak, en een half percento van de Intrest dien hy jaarlyks betaald, en een percento Comisſie voor aflosſing van het Capitaal; het geen de Intrest zoude brengen Ca. vyf en een vierde percento 's jaars.

„ De objectien die zy maaken tegens myne tegenwoordige Volmagt, is, dat het ſpecificeert voor drie Fregatten, en dat het gecompeteert is, door te zeggen dat ik een deficieerende zom mag opneemen, in plaats van een bepaalde zom te noemen, welke deficieren op eene wyze dat hun geen genoegen kan geeven.

„ U Excellentie is nu bewust op wat voet hier de zom bezorgt kan worden, en of den Staat dezelve benodigt heeft. Zoo ja, en by aldien de wyze geapprobeert word, zoude het best zyn een bequaam Perſoon te zenden met zoodanige Volmagt en guarantie, zendende hem twee of drie Copien na, of anderzints, met zulke Documenten; te zenden aan de Heeren Nicolas en Jacob van Staphorst, Kooplieden alhier, of aan eenig goed ſolide Hollandsch Huis alhier, met Uwe beveelen hoe de Gelden hier moeten beſteed worden; dog daar de Heeren Staphorst reeds de grond van deeze zaak gelegt hebben, laat ik het aan U Excellentie beeter oordeel over, of het niet best zal zyn, hun dezelve te laaten verrigten. Ik heb zedert tien jaaren met hun gehandelt, en ben bewust dat zy

hier

hier in het generaal geägt worden voor 1780.
een solide Hollandsch Huis van goed Capitaal en weezentlyke integriteit.

„ Ik heb geleegentheid om te weeten, wat hier gedaan word, en heb de berigten, in de neevensgaande Memorie vervat, bekoomen van Lieden van behoorlyk gezag alhier.

„ De Hollanders hebben geduurende deeze negen maanden verlangt een Persoon hier te hebben, behoorlyk geauthoriseert door het Congres; niet dat zy hem zouden ontvangen hebben als een publiek Minister; doch zy zouden gaarne duidelyke informatie gehad hebben, en hy zoude de grond hebben kunnen leggen van een Tractaat met ons, tegens dat de zaaken tot meer rypheid gekoomen waren; ook zoude hy hier Gelden hebben kunnen erlangen. De objectie tegens de Presente leening van Geld hier voor het Congres, is, dat dezelve niet direct uit Amerika gekoomen is, en om de oude Hollandse Don's hun woorden te gebruiken, het moet door Fransche handen passeeren, (*it is to be Frenchified.*) Ik vertrouw, indien de Præsident Laurens spoedig hier komt, hy gereedelyk een ruime zom zal erlangen. — Ik heb de vryheid genoomen aan het Edele continentiaal Congres te melden, op wat voet ik verzeekert ben, dat een ruime zom alhier ter leen zal bekoomen kunnen worden, tot circa vyf en een vierde of vyf en een half per cent 's jaars, met alle onkosten.

„ Ik blyf nog in hoop eerlang eenig ad-

1780. vis van U te zullen ontvangen: zoo niet, moet ik voortgaan als boven gemeld is, en doen zo goed als ik kan, zoo veel haast, als mogelyk, maakende, om t' huis te koomen. Ik wenschte dat het myn lot geweest was om in Amerika te blyven, terwyl ik van herten gaarne alle fatiguen en gevaaren ondergaan zoude hebben, in preferentie aan het bedelende Plan, het geen de nood, door harde te leurstelling, my gedwongen heeft te adopteeren. Ik wensch U opregtelyk gezondheid en voorspoed, en ben met alle schuldig respect,

Uw Excellencie's

Gehoorzaame en onderdanigste Dienaar

(Was geteekent,)

A. Gillon.

De Heer Beaumarchis wil nog niets betaalen, nog eenige Reekeningen furneeren.

Aan zyn Excellencie Johan Rutledge, Esq., Gouverneur en Commandant en Chef van den Staat van Zuyd-Carolina."

Nog vondt men, onder de veel gerugt maakende verzameling, twee Brieven van wylen den bekenden Overysselschen Ridder, Jonker *Jan Derk van der Capellen tot den Poll*, beiden zonder melding, aan wien zy waren gerigt. De eerste Brief, gedagtekend uit Zwolle, den 28 April 1778, luidde aldus:

1780.

MYN HEER.

„ Terwyl ik de eerste ben geweest, of liever de eenigste, onder de Leden van onzen Staat, die openlyk de zaak van Amerika heeft durven ondersteunen, en dat in een tyd, wanneer haare toestand zeer problematiek was, zo spoed ik my om de laatste niet te zyn U Edele te feliciteeren met het gelukkig succes, waar mede het de Voorzienigheid behaagt heeft U Edelens te zeegenen.

„ De vreugde, welke ik gevoelde, op het hooren van de gevangenneeming der Armée van den Generaal Bourgoyne, (een Epoque, die altoos zal uitblinken in de Jaarboeken van Amerika en der Vryheid) kon niet overtroffen worden, uitgezonderd door die, welke ik ondervond op het sluiten van het Tractaat tusschen Vrankryk en de Republiek der Vereenigde Staaten van Amerika, dewelke hier door op een gelyken voet gesteld is met de andere onafhankelyke Magten der Waereld.

„ Wees verzeekert, myn Heer, dat ik meenigmaal traanen gestort heb, en dat wel zeer opregtelyk, wanneer, voornamentlyk te Long Island, de goede zaak, welke gy lieden zoo roemrugtig hebt staande gehouden, scheen te zullen bezwyken voor het onregtvaardig Tribunaal, alwaar de magt alleen de plaats der argumenten inneemt; en niemand heeft opregter en hartelyker interest genomen in de uitkomsten, die, na alle menschelyke waarschynlyk-

 heid,

1780. heid, eerlang de regtmaatige begeertens uwer brave Mede-Burgers zullen bekroonen.

„ Dewyl ik de eer niet heb personeel by U Edele bekent te zyn, zoo zy het my gepermitteerd, myn Heer, ten einde U Edele te overtuigen van myne gevoelens, en te doen zien, waar in ik het geluk heb gehad de Amerikaansche zaak van dienst te zyn, U Edele te presenteeren een exact Translaat van een Memorie, waar by ik my op het kragtigste geopponeerd heb tegens de vraag van den Koning van Groot-Brittannien, ten opzigte van de in onzen dienst zynde Schotsche Brigade. Hoe gelukkig zoude ik geweest zyn, indien men zig aan myne negative stem gehouden had, gelyk de form onzer Regeering, in diergelyke gevallen, vereischt! Hoe voldaan zoude ik geweest zyn, indien ik immediaat had kunnen voorkomen een stap, zoo contrarie aan alle gezonde en menschelyke Staatkunde! Al wat myn advis, verscheide maalen gedrukt zynde, konde uitwerken, is geweest een groote indruk op de gemoederen van veelen te verwekken, alhoewel ik het vergenoegen gehad heb te zien, dat by de Provincie van Holland ten naasten by het zelve idée geadopteerd wierd, op het advis van een of twee Steden, voor al van Amsterdam; want na dat de deliberatien (zoo men zegt voorbedagtelyk) tot een extravagante lengte van tyd waren uitgerekt (zonder nogthans, zoo als ik gedaan had, de billykheid van den opstand van het Ameri-

kaan-

tanſche Volk te erkennen) verklaaren zy eindelyk, de Brigade te willen overgeeven, onder voorwaarde, dat zyn Majesteit geen gebruik daar van zoude maaken buiten Europa, en dezelve *in forma* wilde vraagen, niet aan de Provincien in het particulier, door de tusſchenkomst van den Prins Stadhouder, maar door zynen Minister aan de Staaten Generaal. 1780.

„ Belangende myn Memorie, ik deed dezelve inſereeren in het Register of Journaal van myn Provincie. Myn voorneemen was ook een Protest te doen, in het welk ik klaar zoude aangetoond hebben de nulliteit van het conſent, gegeeven by meerderheid van ſtemmen, in een geval, waar toe eenpaarigheid vereischt wierd; doch op den veertienden Maart van het volgende Jaar, vond de Vergadering goed, op het frivoleus pretext, dat het zelve onbetamelyke uitdrukkingen inhield, (die zy egter niet particulariſeerden) het zelve te verwerpen, *met permisſie nogthans een ander te preſenteeren, waar in ik alleenlyk zoude melding maaken van het geen direct het voorwerp der deliberatie betrof, en niets beleedigends zou vervatten.*

„ Gy begrypt, myn Heer, dat, hebbende door myn geboorte het recht van ſtemmen in de Staats-Vergadering, ik verſmaadde aan te neemen een *permisſie* van myns gelyken, die ik niet nodig had; om welke reeden ik het zelve met verachting verwierp, tot dat ik een geleegentheid zoude hebben my zelven in het publiek te defen-

1780. deeren tegens zoo een ongehoorde handeling, en tegens zommige Pamphlets, in welke ik onbarmhartiglyk bejegend wierd, en zelfs gedreigt met de wraak van den Koning van Engeland, dien ik, volgens haar gevoelen, grootlyks beledigt had. Deeze gewenschte gelegentheid deed zig op: de Observatien en de bygevoegde Observatien van Dr. Price kwamen in het licht. Ik heb daar van Nederduitsche Vertaalingen gemaakt, waar by ik Voorreedenen voegde, in dewelke, zonder my in controversien in te laaten, ik verzamelde al wat *Locke*, *Hutcheson*, *Burgh* in zyn *Political Disquisitions*, en gy, myn Heer, in uwe uitneemende Brieven aan *Gouverneur Shirley*, het meest aanbelangenste, met betrekking tot de rechten van het Volk, de Colonien, de tegenswoordige constitutie van het Parlement van Groot-Brittannien, en in het byzonder wegens den bedurven toestand van het Huis der Gemeentens, gezegt hebben.

„ Nieuwe geschillen, welke voorvielen ten opzigte van het staande houden der fondamenteele Wetten, welke opentlyk verzuimd worden; laborieuse en dienstbaare bezwaarnissen, met welke de Ingezeetenen ten platten Lande geduuriglyk belast worden, al hoewel zig daar van door Geld vry gekogt hebbende: —— dit alles gaf aanleiding tot het uitkomen van Pamphlets, welke my in der daad gelegenheid gaven om het publiek te informeeren van de onwaardige manier, waar mede ik be-

han-

handeld was, doch des niet tegenstaande 1780.
niet beletteden my in al zyn kragt te doen gevoelen, 't geen *Pope* zegt in zyn *Essai on Man*, Ep. 4.

„ Condemn'd in Business or in Arts to drudge,
„ Without a second or without a judge,
„ Truths would you teach, or serve a sinking Land?
„ All fear, none aid you, and few understand."

„ Ja, myn Heer, het zyn nu zes Jaaren, —sedert ik staande heb gehouden, zonder de minste assistentie, eene oppositie, hier bevorens zonder voorbeeld in myn Land; doch ik kan niet langer voortgaan in zoo een ondraagelyke leevenswys. Indien een Vrouw en een Kind van ruim elf jaaren oud, wiens opvoeding my niet kan toelaaten myn Land te verlaaten, my niet hier gehouden hadden, verzekere ik u myn Heer, dat ik reeds voor lang myn bloed ten dienste der Americaansche Staaten zoude aangeboden hebben. Tot hier toe heb ik niet in myn magt gehad haar dienst te doen, als met myn zwakke stem en myn Pen; doch indien ik van nut kan zyn, op eenige wyze, overeenstemmende met de Engagementen, waar in ik my nog met myn Land bevind, verzoek ik dat gy over my wild disponeeren, met al het vertrouwen dat een Man verdiend, welke geen zwarigheid maakte te declareeren, als ik gedaan heb in de Voorreeden voor de bygevoegde Observatien, voorleeden jaar (en lang voor het succes van Generaal Gates) dat wat ooit de uitkomst mogt weezen, hy het zich al-

1780. altoos tot glorie en eer zoude rekenen, opentlyk en in zyn publiek Caracter, de zaak der Americaanen voorgestaan te hebben, welke hy bleef aanzien als die van het geheele menschdom.

„ Bezield met zulke gevoelens, heb ik voor lang getragt onze gegoede Lieden te overtuigen, dat het credit van America, hebbende tot deszelfs grond de inkomsten van een Land, ryk in deszelfs Producten, onderschraagt door eene wezenlyke Republicainsche Regeering, oneindig meer soliditeit heeft, als dat van Engeland, welk, waggelende onder het gewigt van een enorme Nationaale schuld, geen ander steun heeft, als de voordeelen van een wisselvallige Commercie, en geen andere bescherming dan een wezenlyk despotiek en onbekwaam Gouvernement; doch ik heb nog geen som gevonden, waard om U Edele aan te bieden; om welke reden ik de vryheid neem, myn Heer, aan uwe overweging voor te stellen, of het niet mogelyk zoude zyn, dat het Congres zulke voordeelige en secuure condition proponeerde, waar by de Hollanders haar rekening mogten vinden, en overreed worden om hunne Fondsen in Engeland te verkoopen, en hun Geld in America te plaatsen? Konde het Congres niet een fondamenteele Wet maaken, nooit den interest te reduceeren, zonder aanbod van betaaling van het Capitaal? Het is door gebrek van zulk een maatregel, dat Vrankryk deszelfs crediet in Holland verloren heeft, tot zulk een

trap,

trap, dat, by myn weeten, een der voor- 1780.
naamste Makelaars alhier, kortlings gedeclareert heeft, dat hy niet in staat zoude zyn honderd Livres aan die Kroon te bezorgen. Een tweeden, kon het Congres zig niet verbinden zo een interest te geeven, en voor zo een getal van jaaren, dat onze gegoede Lieden, na uitrekening mogten vinden, dat het haar voordeelig zoude zyn hunne Fondsen in Engeland te verkoopen, zelfs tot de tegenwoordige laage Pryzen, en hun Geld na America te zenden? Dit zoude de nadrukkelykste en menschlievendste wyze van Oorlogen zyn, tegens onze Wederpartyders, en zoude strekken om deeze Natie meer en meer los te maken van Groot Brittannien, en haar te attacheeren aan de Vereenigde Americaansche Staaten. Byaldien dit idée de attentie verdient van zo een verlicht Politiek als gy zyt, en indien ik u van nut kan zyn, gelieft het my in tyds te laaten weeten. Ik heb ryke en magtige Vrienden en Bekenden. Ik mogt hun misschien overhaalen; ik zeg misschien.

„Ik verzoek vergeving voor de verveelende lengte van deezen Brief, en verlang dat U Edele my wil gelooven te zyn met allen mogelyken eerbied,

U Edelens zeer Onderdaanige en zeer Gehoorzaame Dienaar

(Was getekend,)

Jo. D. van der Capellen."

1780. De andere Brief van den Overysselschen Ridder, geschreeven uit de bovengemelde Stad, den zesden September des zelfden jaars, hadt tot Aanhangsel een uitvoerig *Tweede Postscript*, zonder dat het Eerste in de Verzameling ten voorschyn is gebragt. Brief en Naschrift luidden aldus.

MYN HEER!

„, Ik nam de vryheid U Edele een Brief te schryven, gedateerd Zwol den agtentwintigsten April deezes jaars, en ik zoude U Ed. een tweeden geschreven hebben, om te verneemen of U Edele de eerste had ontfangen, wanneer ik my vereerd vond met een Brief van zyn Excellentie den Heer *Jonathan Brumbull*, Gouverneur, enz. van den Staat van Connecticut, gedateerd te Lebanon den zevenëntwintigsten Juny 1777, gesloten in een ander, gedateerd Philadelphia den tweeëntwintigsten July deszelfden Jaars, welke een Hollandsch Heer, in America woonende, genaamd *Guswinus Erkelens*, aan my adresseerde, op verzoek (volgens zyn eige woorden) van den Præsident en Leden van het Edele Congres; de Origineelen van deeze Brieven waren door het Congres gezonden onder Couvert aan U Ed., de Duplicaten en Triplicaten over de West-Indiën. Deeze eene heb ik alleen ontfangen laatstleden Dingsdag; eenig toeval moet de twee anderen overgekomen zyn. Niet in staat zynde als nu aan het verzoek van den Heer *Erkelens* te voldoen, zonder eerst eenige Lieden

den te spreeken, by wien ik buiten deeze 1780.
Provincie moet gaan, en aan welken ik niet kan schryven, geen correspondentie met hem hebbende, en dat ik eerst over weinige dagen het Plan kan executeeren, het geen ik geformeerd heb, verzoek ik, myn Heer, dat U Edele, zo spoedig mogelyk, de goedheid wil hebben zyne Excellentie den Gouverneur te informeeren, dat zyn Brief, welke my ten vollen vergeld voor alles wat ik geleden heb, door my in de Americaansche Zaaken in te laaten, en die van den Heer *Erkelens*, my eindelyk geworden zyn, en dat ik niet zal uitstellen te antwoorden, volgens directie van den Heer *Erkelens*, te weeten de Origineele aan U Edele en de tweede en derde over de West-Indiën.

Ik heb de eer met de hoogste veneratie te zyn

(Was getekend)

J. D. van der Capellen."

Tweede Postscript.

„ Na dat ik weinige dagen geleden de eerste en tweede van de bovenstaande had afgezonden, de eene op Parys en de andere over de West-Indiën, en alhoewel ik deeze derde reeds geslooten had, kan ik egter niet nalaaten dit Postscript 'er nog by te voegen.

„ Ik had, ten einde een voorbeeld te geeven, een Capitaal van twintigduizend Livres Fransch Geld geplaatst in de Negotiatie voor de Vereenigde Staaten, in handen

1780. den van de Heeren *Hórneca* en *Fizeaux*. Het was my gelukt sommige Lieden van myne Provincie te overreeden, en ik verwagte dezelve invloed te hebben in andere, alwaar ik verbintenissen heb. Het credit van America kan alleen by trappen Veld winnen, en naar maate het getal der Lieden, genegen om haar te vertrouwen, vermeerderd; zo dat, na myn gevoelen, het voordeeliger zoude zyn, in de tegenswoordige tydsomstandigheden, honderdduizend Livres te bekomen, gefourneerd door vyftig Persoonen uit differente gedeeltens van het Land, dan zelfs een Millioen, door een enkeld Mensch gefourneerd. Ik begon my te verheugen in het vooruitzigt, het welk my zeer vleijende toescheen; doch de laatst aangekomen Brieven van Londen hebben aan alle kanten ongerustheid en vreeze verspreid.

„ Het Volk in America is afkeerig van het nieuwe Congres; van de tweeëndertigduizend Verkoorenen, waren alleen zeshonderd genegen bevonden om den Eed van adjuratie te doen. Het getal der Koningsgezinden vermeerderd dagelyks. Het is Gouverneur *Johnstone*, die dit in 't Huis der Gemeentens beweerd heeft. De Ministers verzekeren, dat alle nieuwstydingen uit America overeenstemmen met de grootste hoop te geeven, dat deeze Campagne, welke met alle mogelyken viguëur zal beginnen, van meerder succès zyn zal als de voorgaande; en de Nieuwspapieren voegen 'er by (uit Brieven van Nieuw-York) dat 'er

'er oneenigheid begint te heerschen tus- 1780.
schen de Franschen en de Americaanen, en tusschen deeze laatste onder elkander; dat verscheide van de Vereenigde Staaten op het point zyn om het voorbeeld te volgen van Georgia, de Carolinas en Connecticut, die, zeggen zy, gehoorzaamheid aan den Koning erkend hebben. Wat kan ik doen, of wat kan ik zeggen onder zulke beangstigende onzekerheden? Men laat niet af in Holland aan te merken, dat de Americaanen, in plaats van te vervolgen haare voordeelen, reeds behaald op de Armée van *Bourgoyne*, voordeelen, welke deeze zelfde Generaal in zyn rapport aan Lord *Germaine*, *dagt van die natuur te zyn om een einde van den Oorlog te maaken*, des niettegenstaande inactief gebleeven zyn. Zy vraagen my ieder oogenblik: „ Is het „ by gebrek van sterkte of moed, waar „ door komt het; dat, daar Vrankryk eene „ opentlyke diversie ten hunnen voordee- „ le maakt, de Americaanen haare Vyan- „ den niet verdryven uit de twee eenigste „ Plaatzen, die zy in haar Land bezit- „ ten, enz.?" By gebrek van informatien, kan ik alleenlyk deeze vragen met een andere vraag beantwoorden: „ Wat is de „ reden dat de Spanjaarden, die eene mag- „ tige en geëtablisseerde Natie zyn, hoe „ komt het dat zy de Engelschen niet uit „ Gibraltar verjaagen?" Ik breng hun onder het oog, dat Nieuw-York en Nieuwport twee Gibraltars zyn: doch zy besluiten altoos met te zeggen: „ Dat de Americaanen

„ zig

1780. „ zig zelven niet verweeren met dezelfde
„ animositeit en woede, als de Hollanders
„ deeden, wanneer zy opstonden tegens
„ de Spanjaarden, en de Zwitzers tegens
„ de Duitschers; dat nog niets in America
„ gedaan is, te vergelyken by de Belegering van Haarlem, Leyden, en verscheide andere van onze Steden, nog by de
„ Bataille van Morgarten in Zwitzerland."

Ik zeg nog eens, myn Heer, dat het my leed is dagelyks zulke objectiën te hooren maaken, waar op ik niet kan antwoorden, by gebrek van informatie. Ik verzoek, niet uit eene indiscreete nieuwsgierigheid (maar uit iever voor de belangens van een Volk, voor wiens vryheid ik gaarn myn leeven opöffere) dat U Edele my, zo ras mogelyk, wil informeeren, wegens de waare gesteldheid van zaaken in America. Ik wenschte dat het Congres de gemoederen der Hollanders konde gerustsstellen met zekerheid, dat, *welk een keer ook* de zaaken mogen neemen, of *wat voor een Tractaat ook* zy met Engeland mogen maaken, eene der *eerste Artykelen* zal zyn de *securiteit* van het Capitaal en Intrest der *Schulden, geduurende de Troubles gecontracteerd.* Geloof my, myn Heer, het Congres, om in Holland te succedeeren, moet toegeeven om myne Landslieden van hunne ongerustheid te cureeren, welke, in verbeelding of realiteit bestaande, tot hier toe incompatibel met haar Credit is; en alleen kan uitstellen het gelukkig oogenblik, zo zeer verlangt door de Vrienden der twee

Na-

Natiën: te weeten de erkenning van de onafhangkelykheid van America door deeze Republiek. Ik ben bekwaam tot geheimhouding. Vertrouw op myne bescheidenheid. 1780.

„ Nog eene gedagte, en dan zal ik eindigen. Byaldien een Pamphlet in America wierd uitgegeeven en gemeen gemaakt, verhaalende de wyze, op welke sommige Volkeren, byzonder onder de hedendaagsche, heldhaftig hunne vryheid gedefendeerd hebben. De Belegering van Haarlem, Leyden, en St. John de Lone (in Vrankryk) de hitte, met welke de Genueesen den Generaal *Botta* verdreeven (in 1740, zo ik my niet vergisse) en in het byzonder de fameuse Bataille van Morgarten, welke gevonden wörd in *Simler de Republ. Helvetiorum*, een zeer geagt Auteur; eenige van wiens remarquabelste Bladzyden ik U Edele gezonden heb. Lees, myn Heer, den Inhoud van de zeventigste en de volgende.

„ Zyn 'er geen wezentlyke Helden in America, gelyk in Zwitserland?

„ Zyn 'er onder een Natie, die zulke uitmuntende grondbeginselen en deugden bezit, geen genoegzaam getal te vinden, die, de glorie voor de dood verkiezende, door een *Coup d'éclat* een einde van een Oorlog willen maaken, door welke hunne vryheid in gevaar gesteld, en hun Land vernield wordt door rooven en plunderen? Waarom zoude America niet zo wel haare geheiligde Phalanx hebben als Thé-

1780. Gelyk de Regeering van Amsterdam zich zelve volkomen vry kende van alle wederregtelykheid, met opzigt tot haar aandeel in het beraamen van het Præparatoirlyk Plan, dus hadt zy ook weinig tyds noodig om haare onschuld aan den dag te brengen. Reeds op den vyfden dag, na de overgave der bewuste Papieren door zyne Hoogheid, was het Berigt der Regeeringe in gereedheid, en dezelve dus in staat om te voldoen aan den eisch van Hun Ed. Groot Mogenden. Men hoore Hun Ed. Groot Agtbaarheden zelve spreeken, in eenen Brief aan 's Lands Hooge Vergaderinge, gedagtekend den vyfëntwintigsten October, van den volgenden merkwaardigen inhoud.

Verdeediging van Amsterdam.

Edele Groot Mogende Heeren.

„ Om aan U Edele Groot Mogenden zeer gerespecteerde Resolutie en Aanschryvinge van den twintigsten October laatstleeden te voldoen, waarby U Ed. Groot Mogenden hebben gerequireert ons Berigt op de vyf Bylagen, ons daar nevens toegezonden; hebben wy geen tyd verzuimt daar aan, met allen mogelyken spoed te voldoen.

„ Wy zullen derhalven de eere hebben, vooraf te remarqueeren, dat het bekend is, dat in den jaare 1778, van wegen het Hof van Engeland, door Commissarissen met de Coloniën in Noord-America is gehandelt over een Accommodement der onlusten, tusschen hen en die

zelf-

zelfde Coloniën subsisteerende; dat het 1780.
niet minder bekend is, dat de voorsz. Americaansche Coloniën met Vrankryk zyn getreeden in een defensive Alliantie, en met het zelve Ryk reeds gesloten hebben een Tractaat van Commercie; dat, eindelyk, de nayver van onze Nabuuren in het stuk van Navigatie en Commercie in het oog loopt; mitsgaders hoe zeer deeze Republiek aan eene continueele afbreuk van deeze hoofdsource van haar bestaan, vooral tegenwoordig, daar door, is bloot gesteld.

„ Dat, in deeze gesteldheid van zaaken, zoo lange de Britsche Coloniën in Noord-America, door de Mogendheeden in Europa in het generaal (Vrankryk alleenlyk uitgezondert) en door deeze Republiek in het byzonder, nog niet opentlyk erkent waren voor onafhankelyk, het volstrekt onmogelyk was dat 'er eenige deliberatiën over eene reguliere Negotiatie of Tractaat van Commercie met de Vereenigde Staaten, in dat Waereld deel, geëntameert, of daar toe, het zy door de Stad van *Amsterdam*, of door eenig ander Lid van de Hooge Regeering, eenige Propositie gedaan konde worden; en dat, by noodzaakelyk gevolg, om nieuwe uitsluitende Tractaaten met andere Mogendheeden voor te komen, niets als præparatoirlyk, onder de hand, konde worden gedaan; om daar van gebruik te maaken dan eerst, wanneer de zaaken tot die maturiteit zouden moogen gekoomen zyn, dat men daar van eene for-

1780. meele Staatsdeliberatie, door middel van eene Steedelyke Propositie, of anderszints, konde maaken.

„ Dat mitsdien Regenten van voornaame Koopsteden, die teffens integreerende Leden zyn van de Souverainiteit, hunnen pligt, zoo ten aanzien van hunne Ingezeetenen, als ten opzigte van de gemeene zaake, zeer kwalyk zouden betragten, by aldien zy geen gebruik maakten van alle die gelegenheden, die hen van zelfs voorkomen, om de wezendlyke belangen van 's Lands Commercie, in het generaal, en die van hunne respective Steeden, in het byzonder, voor te staan en te helpen bevorderen.

„ Het is dan, Edele Groot Mogende Heeren, ingevolge van deeze consideratien, dat Burgemeesteren, na dat tot hunne kennisse was gekomen, dat door een Commissaris van het Noord-Americaansch Congres (d) eenige ouvertures waren gegeeven aan een Nederlandsch Negotiant (e), te *Amsterdam* geëtablisseert, dat men, namelyk, wel genegen was om met deeze Republiek eenige Liaisons van Commercie te contracteeren, aan de eene zyde begreepen, dat het onmogelyk was, in de omstandigheid, waar inne de vereenigde Staaten in Noord-America, door Engeland, niettegenstaande de voorsz. onderhandelingen tot een Accomodement, nog niet als een

(d) De Heer WILLIAM LEE.
(e) JAN DE NEUFVILLE.

een independente Staat erkent waren, eeni- 1780.
ge Propositien ter Vergadering van Hun Edele Groot Mogenden, tot het aanvangen van formeele Negotiatiën, over deeze zaake te doen: dog dat Burgemeesteren, aan de andere zyde, niet minder overtuigt waren, dat in overweeging *der voorsz. dagelykſche toeneemende naiever der Nabuurige Mogendheeden, ten aanzien van de Commercie en Navigatie deezer Landen, en van alle de onderneemingen, om, zoo als bekend is, deezen Staat onophoudelyk, dienaangaande, afbreuk te doen, en uitſluitende voordeelen, by gelegenheid van Tractaaten van Vreede en Koophandel te bedingen*, het mitsdien van hunne indiſpenſable pligt was, van de ouvertures, door gemelden Americaanſchen Commisſaris gegeeven, zoodanig gebruik te maken, als *de conſtitutie van zaaken permitteerde, en in hun vermogen was.*

„ Dit konde in de tegenwoordige ſituatie van zaaken volſtrekt niet anders zyn, als zoo veel hoop te geeven, als Burgemeesteren, te zyner tyd, daadelyk konden præsteeren, en, daar en tegen, zoo veel te vorderen, als door gemelden Americaanſchen Commisſaris, en door die geenen, die hy repreſenteerde, konde worden toegeſegt.

„ Dit laatſte moest notoirlyk beſtaan in eene belofte, dat men, by gelegenheid der tegenwoordige onderhandelingen over een Accomodement met Engeland, tegen het beding van onafhankelykheid, geen exclu-

1780. five voordeelen, in het ſtuk van Commercie, ten nadeele van de Republiek der Vereenigde Nederlanden, zoude toezeggen: terwyl Burgemeesteren daar tegen, van hunne zyde, niets anders konden belooven, als dat zy, *in de Staatsdeliberatien*, die over een Commercie-Tractaat, (niet tusſchen de Stad van *Amſterdam* en de Vereenigde Staaten in Noord-America) maar tusſchen deeze laatstgemelde en Hun Hoog Mogenden, *caſu quo*, zouden mogen ondernoomen worden, NB *in die Staatsdeliberatien*, en in geene andere, alle hunne vermogens in het werk zouden ſtellen, om, *na dat de onafhankelykheid van Noord-Amerika door Engeland erkend zoude zyn*, alsdan de Vaart en Handel, tusſchen de wederzydſche Staaten, op den voordeeligſten voet te doen ſtellen: waarvan het natuurlyk gevolg dan noodzaakelyk zyn moest, dat men met den anderen een ontwerp maakte van zoodanig Tractaat, waar in men waarſchynlyk konde denken, dat de wederzydſche Souverainen alsdan zouden kunnen treeden.

„ *Deeze begrippen* van Burgemeesteren, waarmede niet wierd bedoeld het particuliere belang der Commercieerende Ingezeetenen der Stad *Amſterdam* in het byzonder, maar de belangen van de Commercie van de geheele Republiek in het generaal: *begrippen*, daarenboven, die in geen præjudicie of vilipendie van de verdere Leden der Hooge Regeering konden ſtrekken; nademaal, zonder derzelver concurrentie

en

en volkome bewilliging, geen Tractaat, 1780.
tusschen Hun Hoog Mogenden en de Vereenigde Staaten in Noord-America, geslooten konde worden, en dus het verhandelde, voor dien tyd, niet anders dan als een bloot ontwerp konde worden geconsidereert; (hoedanige ontwerpen buiten allen twyffel, door de Leden der Hooge Regeering g maakt, ter Tafel van Hun Ed. Groot Mogenden gebragt, en aldaar in deliberatie gelegt kunnen worden, zonder dat zulks immer aan eenig Lid kwalyk is geduid, of kwalyk geduid heeft kunnen worden: ja zonder dat ooit is gesustineert, dat een Lid der Hooge Regeeringe eenige *authorisatie* van nooden zoude hebben om *zodanige ontwerpen* te mogen maken, en in deliberatie te brengen:) *deeze begrippen*, zeggen wy, hebben Burgemeesteren den bewoogen, om hunnen oudsten Pensionaris (*f*) te gelasten, aan meer gedagten Americaanschen Commissaris, uit hunnen naam te declareeren, dat, byaldien by de aangevangene onderhandelingen, tusschen Groot-Brittannien en het Congres der Vereenigde Staaten in Noord-America, geen uitsluitende bedingen, ten nadeele van deeze Republiek, plaats zouden hebben; Burgemeesteren als dan van hunne zyde, *zoo dra de Onafhankelykheid van laatstgemelde Vereenigde Staaten, door Engeland erkend zoude zyn*, alles zouden aanwenden, wat in hun vermogen was, om het Com-

(*f*) De Heer E. F. van Berckel.

1780. Commercie-Tractaat, zoo als het zelve, dan, ontworpen en geaprobeert zoude zyn, by de verdere Bondgenooten tot consistentie te helpen brengen: zynde dan ook, door den gemelden Pensionaris, met hunne kennis, de bovengemelde Amsterdamsche Negotiant geëmployeert, om de voorsz. Conferentien met den voornoemden Americaanschen Commissaris te continueeren; en *een ontwerp van een Tractaat van Commercie* met den zelven te maken; het welk, zoo dra *de erkentenis der voorsz. Onafhankelykheid daar zoude mogen zyn*, tot een object van deliberatie van Hun Edele Groot Mogenden, door de Regeering der Stad *Amsterdam*, zoude kunnen worden voorgesteld.

„ Dit nu alles zynde, wat door Burgemeesteren en derzelver Minister, in deezen is verrigt, en, evidentelyk, daar mede niets zynde gebuteert, als te vigileeren voor de belangen van 's Lands-Commercie, voor zoo verre in de tegenswoordige omstandigheden, in het vermogen van een byzonder Lid van de Regeering van deeze Provincie, op een bestaanbaare wyze, en zonder eenige præjudicie van andere Leden, mogelyk was, zal, waarschynelyk, wel moeten verveelen aan die Mogendheeden, die op de Commercie deezer Landen geen goed oog hebben; maar wy kunnen met geen grond ons voorstellen, dat gemelde conduïte aan de Leden van haar Edele Groot Mogenden Vergadering zoude kunnen voorkomen, als *eene particuliere correspondentie en geheime*

me Negotiatie, die met de belangen van den Staat niet bestaanbaar zoude zyn; — En wy meenen uit dit alles te mogen besluiten, dat Burgemeesteren aldus in geene engagementen, hoe genaamd, zig hebben ingelaaten; maar alleenlyk hebben gepasseert een Declaratie van het gunt Burgemeesteren, ter zyner tyd, in gevalle van eene formeele Negotiatie over een Commercie-Tractaat, ter goeder trouwe, zouden tragten te doen. 1780.

„Wat nu aangaat den inhoud der verdere Bylaagen: nademaal dezelve bestaan in Brievenwisselingen, waar inne wy geen het minste deel hebben, zoo als uit de onderteekeningen van die Brieven manifest is, en waar toe het voorsz. Declaratoir, door onzen oudsten Pensionaris, aan meergedagten Americaanschen Commissaris, in gevolge gemelden last, toegezonden, de allerminste betrekking niet heeft; het welk zig bepaalde tot het formeeren van het voorsz. *ontwerp;* kan dan ook, dienaangaande, door ons geen berigt gegeeven worden.

„Wy meenen hier meede aan U Edele Groot Mogenden gevenereerde orders te hebben voldaan, en, derhalven, te mogen verwagten, dat U Edele Groot Mogenden geen zwarigheid zullen maken, *ten spoedigsten*, te verklaaren, *met dit ons Berigt volkoomen genoegen te neemen.* Waar op wy dies te meerder moeten insteeren, om dat tot onze kennisse reeds verscheide gerugten, dit geval concerneerende, zyn geko-

1780. komen, waar aan *een Lid van Staat* niet behoort te worden bloot gesteld, en waar van wy de nadeelige influentie niet zouden konnen nalaaten, door alle gepaste wegen en middelen, efficacieuselyk tegen te gaan.

Hier mede,

Edele Groot Mogende Heeren! God Almagtig biddende U Ed. Groot Mogenden te willen zeegenen met voorspoedige Regeeringe, blyven wy,

(Onder stond,)

Uwer Edele Groot Mogende
Dienstwilligen,

Burgemeesteren en Regeerders
der Stad Amsterdam.

(Lager stond,)
Ter ordonnantie van
dezelve

(Was geteekent,)
J. M. van Pabst.

Een luidklinkend gerugt, intusschen, veroorzaakten de gevondene Papieren, door het gantsche Land. Elk sprak 'er over, naar gelange van zyne byzondere denkwyze. Men vondt 'er, onder de geenen, wien 't hart, meer dan met 's Lands heil bestaanbaar was, over Engeland hing, welke dit bedryf van Amsterdam zo euvel namen, dat zy van zig lieten gaan, men moest ze, die daar in de hand gehad hadden, naar Engeland zenden, en aan 's Konings genade en ongenade overlaaten. Doch vooral namen de Engelschen zelve deeze

ge-

gelegenheid te baate, om van onregt te schreeuwen, in de hevigste verwyten uit te vaaren, en de buitenspoorigste eischen op de ondersteldе trouwloosheid te bouwen. Op den tienden November leverde de Groot-Brittannische Gezant, aan Hun Hoog Mogenden, over, eene Memorie, gesteld in bewoordingen, in welke spyt, misnoegen en onbescheid elkander naar de Kroon dongen, en vorderingen gedaan werden, van welke men, aangaande de onderdaanen van vreemde Mogendheden, zeldzaame voorbeelden aantreft. Het oog hebbende op de Regeering en veele voornaame Ingezeetenen van Amsterdam, die niet van de hand van Engeland wilden vliegen, noemt de Ridder dezelve „ eene Party, die alleen „ in de Republiek zogt te heerschen, en „ altoos gereed was, het algemeen belang „ aan haare byzondere inzigten op te offeren." Hy beweert „ dat de Papieren „ van den Heere Laurens de ontdekking „ gedaan hadden van een *Complot*, zonder „ voorbeeld in de Jaarboeken der Republiek; als blykende uit dezelve, dat de „ Heeren van Amsterdam, reeds meer dan „ twee jaaren geleeden, heimelyk verstand „ hadden gehouden met de Amerikaansche „ *Rebellen*, tot het aangaan van onverbreekelyke Vriendschap met dezelve: „ iets, 't welk zy niet ontkenden, hoewel „ ze het vrugtloos tragtten te verdeedigen." De Gezant gaat voort, om deeze aantygingen te leggen tot den gronslag van zynen eisch aan Hun Hoog Mogenden, inhou-

1780.

De Ridder Yorke levert eene Memorie over.

1780. houdende „ eene Afkeuring van een gedrag, zo onregelmaatig, en niet minder „ strydig met hunne geheiligdste Verbintenissen, dan met de Grondwetten der Republiek"; voorts „ dat de Pensionaris van „ Berckel en zyne medepligtigen voorbeeldelyk gestraft moesten worden, als verstoorders van de openbaare rust en verbreekers van de Wet der Volken." De Gezant besluit zyne strafvorderingen, met een verzoek om spoedig en afdoend antwoord; of, in gevalle men hier mede draalde, slaat de Ridder de bedreiging uit, dat zulks, ten zynen Hove, zou worden aangezien, als „ eene goedkeuring der *Aanslagen*, die „ men weigerde af te keuren en te straffen; en zyn Koning zig als dan zou gedrongen vinden tot zulke maatregelen, „ als de handhaaving van zyne eigen waardigheid en van de belangen zyner Onderdaanen noodzaaklyk zoude maaken."

Besluit van Hun Ed. Groot Mogenden op de Engelsche Memorie.

Eene uitwerking, strydig met de verwagting van zeer veele Landzaaten, hadt deeze Memorie op Hun Ed. Groot Mogenden. In de onderstelling van den vermogenden invloed van Amsterdam op de Vergadering van Holland, was men in de verbeelding, dat aldaar der Regeeringe dier Stad de hand boven 't hoofd gehouden, en haar gedrag, zo niet verdeedigd, immers in een verzagtend licht zou geplaatst zyn geworden. Vreemd klonk hun, dienvolgens, in de ooren, wanneer zy vernamen, dat by Hun Ed. Groot Mogenden, op den drieëntwintigsten November, by de meer-

meerderheid, was beslooten „ten eenen- 1780.
„ maale te desavoueeren en af te keuren,
„ al het gunt door of van wegen Heeren
„ Burgemeesteren en Regeerders der Stad
„ Amsterdam, in de voorsz. Zaak, was
„ gedaan en verrigt"; mitsgaders, „ dat
„ door de Heeren van de Ridderschap, en
„ verdere Hun Ed. Groot Mogenden Ge-
„ committeerden tot het Groot-Besogne,
„ zou worden geëxamineerd en overwo-
„ gen, hoedanige nadere voorziening en
„ meest efficacieuse middelen zouden kun-
„ nen en behooren te worden beraamd en
„ vastgesteld, waar door diergelyke onder-
„ neemingen van een Lid der Hooge Re-
„ geering, buiten kennis en medewerking
„ van zyne Medeleden, voor het toekoo-
„ mende, voorkoomen en tegengegaan zou-
„ den kunnen worden."

Protest der Stad daar tegen.

Het bovenstaande Staatsbesluit was nog niet genomen, maar wel het Raport van Gelastigden van Hun Edele Groot Mogenden, deeze zaak betreffende, ter Vergaderinge ingebragt, of de Regeering van Amsterdam was gereed met het inleveren van een Protest daar tegen, op den eenentwinsten van November. Wy oordeelen de plaatzing daar van noodig, naardien het, over het gedrag en de inzigten der toenmaalige Regeeringe, een nader licht verspreidt, en de redenloosheid der Engelsche en Engelschgezinde eischen duidelyk aan den dag brengt.

Ex-

1780. *Extract uit de Resolutien van de Vroedschap der Stad Amsterdam, van den eenentwintigsten November 1780.*

„ Commisfarisfen van den Agtbaren Raad, hebbende, in gevolge en ter voldoeninge aan de Refolutie Commisforiaal van denzelven Raade van den negenden dezer geëxamineert, het Rapport op berigt van Burgemeesteren dezer Stad, op de communicatie door zyn Hoogheid gedaan, concerneerende zekere Papieren door den Groot-Brittannifchen Ambasfadeur Yorke, aan hoogstdenzelven overgegeven, welk Rapport op den derden November laatstleden ter Vergadering van Hun Edele Groot Mogenden is ingekomen, en door alle de Leeden, behalven de Ridderfchap, overgenomen, hebben gerapporteert; Dat aan hen Commisfarisfen is voorgekomen, dat by het voorfz. Rapport geadvifeerd wordt, dat Hun Edele Groot Mogenden zouden behooren *te desavoueeren al het gunt door Heeren Burgemeesteren en Regeerders der Stad Amsterdam, in de zaake aldaar gemeld, is gedaan en verrigt, al het zelve geheel en al voor rekening van gemelde Heeren overlatende*; en dat Commisfarisfen daarenboven nog hebben geremarqueerd, dat *zodanig desaveu* by het voorfz. Rapport werd gefundeert *op de middelen en positiven by de Refolutie van den twintigsten October laatstleden ter nedergesteld*, die daar by expresfelyk werden geinhæreert; zoo dat Commisfarisfen uit

uit vergelyking van dit een met het ander, 1780.
hebben moeten besluiten, dat de Heeren van de Ridderschap en eenige der verdere Leeden, zonder eenig reguard te nemen op den inhoud van het voorsz. berigt, de zaake directelyk daar tegen aan, als nog in dat verkeerd dagligt beschouwen, als of van wegen welgemelde Heeren Burgemeesteren, en een Commissaris van het Noord-Americaansch Congres formeelijk gehandeld zoude zyn over *een Tractaat van Commercie, tusschen de Republiek en de Noord-Amerikaansche Colonien, waar van de Souverainiteit of Onafhanglykheid by dezen Staat nimmer is erkend, en tot het entameeren van hoedanige Negotiatie, by hun Edele Groot Mogenden ook nimmer eenige deliberatien zyn gehouden, veel min eenige de minste authorisatie of qualificatie op iemand wie hy zy, verleend is geworden.*

„ Dat deeze passagien van de gemelde Resolutie van den twintigsten October, by het voorsz. Raport met dat oogmerk schynen te werden *geinhareert*, om de zaak in die gedaante te doen voorkomen, als of welgemelde Heeren Burgemeesteren de onvoorzigtigheid zouden gehad hebben, om *zonder authorisatie en qualificatie van Hun Hoog Mogenden* desonaangezien, in naame en van weegen hoogstdezelven te handelen met een Commissaris van het voorsz. Congres, over het aangaan en sluiten van een Tractaat van Commercie, en alzoo, ten minsten ingewikkeld, de Sou-

1780. Souverainiteit of Onafhanglykheid der vereenigde Staaten in Noord-Amerika, te erkennen

„ Dat dit verkeerd begrip der meerderheid van het besogne, alleen kan aanleiding gegeven hebben tot het voorsz. *desaveu*; daar in tegendeel, wanneer de zaake op den voet van het gemelde berigt wordt beschouwd, *alle formeele Negotiatie* over het daadelyk aangaan van eenig Tractaat van Commercie tusschen deze Republiek en gemelde vereenigde Staaten, door Burgemeesteren voornoemt is gerenvoyeerd aan Hun Hoog Mogenden zelve, om by de hand genomen te kunnen worden, na dat de independentie van Noord-Amerika door het Hof van Engeland alvorens erkend zoude zyn, mitsgaders dat in dezen tusschentyd nergens anders van is gesproken, als van *een bloot Ontwerp van een Tractaat van Commercie*, het welk *als dan* in *deliberatie* zoude kunnen worden gebragt.

„ Dat de zaak aldus in zyn waare toedragt beschouwd wordende, daar uit al van zelfs manifest is, dat door Burgemeesteren voornoemd in het voorsz. geval, nog *in naame en van wegens Hunne Hoog Mogenden*, nog *in die van Hun Edele Groot Mogenden*, *nog van iemand anders* gehandeld zynde, 'er geen de minste stoffe tot eenig *aveu* of *desaveu*, ten dezen werd gevonden; nog by het voorsz. berigt is gevraagt. Ja zelfs dat 'er *geen handeling altoos* heeft gesubsisteert, die door

door middel van *aveu* tot eenige consistentie, of effect zoude kunnen werden gebragt; spreekende de zaaken van zelfs, dat alle Ontwerpen, door wien dezelve ook mogen zyn gemaakt, alleenlyk objecten van deliberatien kunnen worden by den Souverain, die zig daar toe tot dat einde zoude willen bedienen, en kunnen goedvinden daar over in onderhandeling te treeden, zonder dat zodanige projecten, *voor dien tyd* van eenig het minste effect, of objecten van *aveu* of *desaveu* kunnen zyn, vooral in cas subject, waar inne, wel verre van de Souverainiteit of onafhanglykheid van voorsz. Congres te erkennen of daar mede alreets over het voltrekken van eenig engagement, hoe ook genaamd, te willen handelen, in tegendeel door Burgemeesteren voornoemt, wel expresselyk is verklaard, van zodanig Plan of Ontwerp geen gebruik te zullen maaken, *voor dat de Onafhanglykheid van de vereenigde Staaten van Noord-Amerika, door Engeland zelve* erkent zoude zyn: hoedanige verklaaring door de Leden van Hun Edele Groot Mogenden vergadering niet kan worden gedesavoueert, zonder manifeste tegenstrydigheid tegen *de inhæsie, door de Ridderschap en verdere Leeden van de middelen en positieven van de Resolutie van den twintigsten October laatstleeden invoege voorsz. gedaan.* 1780.

„ Dat dit *desaveu* dus te meer prejudiciabel voor de Regeering dezer Stad zoude zyn, om dat het zoude moeten dienen

1780. tot een grondslag van het geen daar by onmiddelyk word gevoegd; Namelyk „ al „ het geen door Burgemeesteren voor„ noemt in de voorsz. zaak is gedaan en „ verrigt, *geheel en al* voor reekening „ van gemelde Heeren overlatende."

„ Het welk Commissarissen, vooral wanneer men in overweging neemt, wat zedert nog gebeurt is, in twyffel heeft gebragt, of ook wel de intentie, met gemelde byvoeging, zoude mogen zyn, om wanneer door of van wegens het Hof van Engeland, onder Pretext van de voorsz. pretense Negotiatie, tegen de Stad van Amsterdam of tegen de Leden van haare Regeering, of derzelver Ministers, of wel tegens schepen of goederen van haare Ingezetenen, faitlykheden ondernomen mogen worden, aan dezelve de verschuldigde protectie van den Staat te weigeren Want dat Commissarissen bekennen moeten niet te kunnen begrypen, welke uitwerking *een bloot ontwerp van een Tractaat van Commercie* zoude kunnen te weeg brengen, die men zoude kunnen schroomen voor zyne rekening te neemen.

„ Dat laatstelyk het voorsz. abusieve begrip van de Ridderschap en gemelde verdere Leden nog kan worden geëlicieert uit *de Propositie van een Commissoriaal besogne by het voorn. Raport gedaan;* namelyk om middelen te beramen, waar door *diergelyke onderneemingen van een Lid der hooge Regeering, buiten kennis en concurrentie van zyne Meede-Leeden, voor*

het

het toekoomende geprevenieerd en tegengegaan zouden kunnen worden: Want 1780.
dat door de *gemelde onderneemingen* geheel wat anders moet verstaan worden als *het formeeren van een Plan van een Commercie-Tractaat*, is aan Commissarissen vry klaar voorgekoomen; om dat de natuur van de zaak niet permitteert, dat alle de Leden zouden *concurreeren tot het maken van een ontwerp*, maar wel om *daar over te delibereeren*, als het 'er op aankomt, om zodanig ontwerp al of niet tot consistentie te brengen; mitsgaders dat de concurrentie van de Leden van Hunne Edele Groot Mogenden vergadering niet te pas konde komen in preparatoire en particuliere gesprekken, over zaken, die nog geen object van derzelver deliberatie konden of moesten uitleeveren: zo dat de Heeren van de Ridderschap en andere Leden zodaanige particuliere conferentie met de voorsz. uitdrukkingen *van onderneemingen, waar inne de verdere Leeden zouden hebben moeten concurreeren*, met geen gevoeglykheid onderfteld kunnende worden te hebben willen verstaan, het dan ook van zelve spreekt, dat al het gunt ten dezen door Burgemeesteren is verrigt, geen materie kon uitleeveren, of gepaste aanleiding geven, om te dier zaake zodanige deliberatien aan te leggen, of voorziening te doen, als by voorsz. Propositie is vervat.

„ Op alle welke gronden, als nu zullende dienen van advis, Commissarissen,

1780. onder het welmeenen van den Agtbaaren Raad, van gedagten zouden zyn, dat Heeren Gedeputeerden dezer Stad ter Dagvaart zouden behooren te worden gequalificeert en gelast, om van dezer Stads wegen ter vergadering van Hun Edele Groot Mogenden te declareeren, dat de Agtbaare Raad met verwondering uit het voorsz. Raport heeft vernoomen, dat de Heeren van de Ridderschap en gemelde Leden, in plaats van genoegen met het bovengemelde berigt van Heeren Burgemeesteren en Regeerders deezer Stad te neemen, (gelyk door Heeren Gedeputeerden der Steden Dordrecht en Haarlem is geadviseert, dat het voorsz. Rapport daar toe behoorde te worden ingerigt) in tegendeel geen reguard ter waereld schynen te hebben willen neemen, op de informatien en eclaircissementen in hetzelve berigt, rakende het gepasseerde aangaande het formeeren van meergedagte *Ontwerp van een Commercie-Tractaat*, in het breede vervat, en daarentegen hebben kunnen goedvinden *te inhæreeren de middelen en positieven by de bovengemelde Resolutie van den twintigsten October dezes jaars ter nedergesteld* en op dien pretensen grond te adviseeren, *dat de verrigtingen van welgemelde Heeren Burgemeesteren en Regeerders dezer Stad zouden behooren te worden gedesavoueert, en al het zelve voor hunne rekening gelaaten.*

„ Dat de Agtbaare Raad niet kan ver-

wag-

wagten, dat de meerderheid der Leden 1780.
van Hun Edele Gr. Mogende Vergadering, na een bedaarde en nadere overweging dezer zaak, zig met het voorsz. Rapport zullen conformeeren; maar by aldien zulks onverhooptelyk egter mogte gebeuren, en dat de intentie der voornoemde Leden, hier boven in het breede, met betrekking tot het voorsz. *desaveu* gedetailleert, door Commissarissen wel gepenetreert mogt zyn, in dien gevalle Heeren Gedeputeerden nu voor als dan behooren gelast te zyn, tegen de conclusie van het voorsz. Rapport te protesteeren, en te declareeren, dat de Agtbaare Raad aan zig reserveert zodanige kragtdadige middelen in het werk te stellen, waar door diergelyke onregelmatige mesures efficacieuselyk zullen kunnen werden tegen gegaan, en de eer en het wettig gezag der Regenten, mitsgaders de Regten en belangens van de Ingezetenen dezer Stad na behooren zullen kunnen werden gehandhaaft; en voorts om met relatie tot de bovengemelde Resolutie Commissoriaal te declareeren, dat de voorzieningen, daar by bedoeld, gantsch alieën zynde van het onderwerp der tegenwoordige Deliberatien, en op het geval in questie *in* geenen deele applicabel, de Agtbaare Raad dan ook tot het houden van zodanige besogne ter dezer occasie niet zoude concurreeren.

„ En dat laatstlyk de Heeren Gedeputeerden dezer Stad behooren te werden gelast, om by aldien het voorsz. Rapport

1780. in het geheel of gedeeltelyk tot conclusie by meerderheid van stemmen mogt werden gebragt, als dan, tot elucidatie en informatie van de posteriteit, deze geheele Resolutie in de Registers van Haar Ed. Groot Mogenden te laaten insereeren.

„ Edog refereeren Commissarissen zig tot het beter goedvinden van dezen Agtbaaren Raad.

„ Waar op gedelibereerd en omvrage gedaan zynde, hebben de Heeren Burgemeesteren en Vroedschappen de Heeren Commissarissen voor derzelver genomene moeite bedankt en zig met het voorstaande Advis geconformeert.

(Was geteekend)

A. van Slingeland."

Besluit van Hun Hoog Mogenden. Eenstemmig met dat van Holland luidde het Besluit der Algemeene Staatsvergadering. Hun Hoog Mogenden verklaarden, nimmer eenige raadpleegingen gehouden, noch Volmagt gegeeven te hebben tot eenige onderhandeling over een Verbond met Noord-Amerika; en maakten, dienvolgens, geene zwaarigheid om te betuigen, dat zy ten eenemaale afkeurden, al wat door Burgemeesteren van Amsterdam, of wie het zoude mogen weezen, strydig met deeze Verklaaring, was verrigt.

Engeland neemt'er geen genoegen in. In geen der beide Besluiten, dat van Holland en der Algemeene Staaten, was gewag gemaakt van strafvorderinge, aangaande den Pensionaris van Berckel. Het Antwoord, aan het Engelsche Hof gegeeven,

was,

was, derhalven, in zo verre, onvoldoende. 1780.
't Was dus te voorzien, dat het aldaar geen volkomen genoegen zoude vinden. De uitkomst toonde zulks, aan de scherpe Memorie van den twaalfden December, in welke de Ridder Jork, in naame des Konings, nog hooger toon dan te vooren sloeg, en in de Amsterdamsche zaak, op voorbeeldige straffe aandrong. Doch wanneer Zyne Groot-Brittannische Majesteit zynen eisch van straffe en vergoedinge, op den tytel van *Guarandeur of Borg van den Nederlandschen Regeeringsvorm* bouwde, sprak dezelve eene taale, welke hier te Lande volstrekt onverstaanbaar was.

Holland besluit de bewuste Papieren aan het Hof van Justitie te zenden.

Zeer merkwaardig was het Besluit, welk, kort na het inleveren van deeze Memorie, ter Vergaderinge van Hun Ed. Groot Mogenden werdt genomen. Met oogmerk, waarschynlyk, om alle mogelyke toegeevendheid te oeffenen, omtrent de buitensporige eischen des Engelschen Hofs, werdt men, op den eenentwintigsten December, ter hooggemelde Vergaderinge, te raade, de meergemelde Papieren, raakende het Plan van een verbond van Vriendschap en Koophandel met Noord-Amerika, te stellen in handen van President en Raaden van het Hof Provinciaal „ om Hun Ed. Groot Mogenden te dienen van Consideratien en advis, eenigÂ„ lyk en bepaaldelyk op de vraag, of in „ de voorsz. stukken ietwes gevonden „ werd, het welk, naar Regten, en vol-

 „ gens

1780. „ gens de Constitutioneele Wetten en
„ Placaaten dezer Landen, materie zoude
„ kunnen opleveren, tot het wettiglyk
„ entameeren van Crimineele Procedu-
„ res tegen de Burgemeesteren en Regeer-
„ ders der Stad Amsterdam, die in den
„ jaare 1778, ten tyde wanneer hetzelve
„ Project-Tractaat is ontworpen, gere-
„ geerd hebben; Mitsgaders tegen den
„ Oudsten Pensionaris derzelver Stad:
„ welke Procedures Hun Ed. Groot Mo-
„ genden *in allen gevallen* verstaan en
„ verklaaren by deze, dat agtervolgens 's
„ Lands Privilegien, nergens elders, dan
„ voor den *Rechtbank* der gemelde Stad,
„ en zulks door den Hoofd-Officier en
„ voor Schepenen aldaar, als de Ordina-
„ ris dagelyksche en Competente Rechter,
„ geinstitueert en gevoerd kunnen wor-
„ den."

1781. Van dit Besluit, na dat het ter Algemeene Vergaderinge was ingebragt, werdt den Groot-Brittannischen Gezant een Afschrift ter hand gesteld. Maar de Ridder weigerde het aan te neemen: weshalven men het, met een Pinkje, naar Engeland zondt, om door den Staatschen Gezant, onmiddelyk, aan het Engelsche Hof te worden overgeleverd. Doch, eer men het aldaar konde ontvangen, of liever, voor dat het was verzonden, was de Oorlog tegen de Vereenigde Nederlanden reeds bepaald en vastgesteld. In den avond van Saturdag den drieëntwingsten December, ontving de Ridder Jorke bevel van zyn Hof, om

Engeland verklaart den Oorlog.

's Graa-

's Graavenhage, en voorts de Nederlanden, op ſtaanden voet te verlaaten. Hy bleef 'er, egter, heimelyk, den volgenden Zondag, en nam, 's anderendaags morgens, den eerſten Kersdag, de reize aan over Rotterdam naar Antwerpen. 1781.

De tyding komt te Amſterdam.

Wel ras verſpreidde zich het gerugt der Vredebreuk door de gantſche Stad. De invallende feestdagen, en, diensvolgens, de ſtilſtand van Koopbedryf, gaven tyd tot nadenken en bedaaren van den ſchrik, van welken de gemoederen, op de eerſte tyding, bevangen waren. Boven verwagting groot was de gelykmoedigheid van veele Kooplieden, op Woensdag, den eerſten Beurstyd, niettegenſtaande men rekende, dat die van Amſterdam alleen thans dertig Millioenen ſchats in Zee hadden.

Beſchuldigingen in het Manifest tegen de Regeering van Amſterdam.

In het Manifest, of de Oorlogsverklaaring, welke kort op het vertrek van den Engelſchen Gezant volgde, las men verſcheiden uitdrukkingen, zeer hoonende voor Amſterdam, en door welke, van het ontſtaane misverſtand, op deszelfs Regenten de hoofdſchuld werdt gelaaden. Den grond van het gedrag der Republiek ſchreef men toe, „ aan den invloed van „ de beſtierende Leden der Amſterdamſche Magiſtraat, wier geheime verſtandhouding (zegt de Koning) met Onze „ weerſpannige Onderdaanen lang is verdagt geweest, voordat het aan den dag „ is gekoomen, door de gelukkige ontdekking van een Verbond — waaromtrent zy de onderhandeling niet alleen

1781. „ erkennen, maar zelfs aan de Algemeene „ Staaten duidelyk zeggen, *niets anders* „ *gedaan te hebben, dan 't geen hunne on-* „ *vermydelyke pligt van hun vorderde.*" Nog hooger toon slaat vervolgens Zyne Majesteit, in derzelver betigtingen van onze Stad. Doelende op het uitstellend antwoord van 's Lands Staaten, het noodzaaklyk gevolg van onzen Regeeringsvorm: *de Staaten hebben het overgenomen*; veroorloft zich de Koning deeze aanmerkingen: „ Een zodanig antwoord kon alleen „ gegeeven worden, door het vast ontwerp van voorbedagte en reeds besloo- „ tene vyandschap door de Staaten, *daar* „ *toe overgehaald door de beleedigende* „ *raadgeevingen van Amsterdam*, om dus „ den vyandlyken aanval te begunstigen, „ *welken de Magistraat dier Stad, in* „ *naam van de Republiek, gedaan* „ *hadt.*" — „ 'Er is, (dus vervolgt het Manifest) „ 'er is een einde aan de Trou- „ we der Tractaaten met Hun (de Staa- „ ten), indien Amsterdam zig de Souve- „ raine magt kan aanmatigen, om deeze „ Tractaaten ongestraft te verbreeken, door „ den Staat in Verbintenissen te brengen, „ volstrekt strydig met dezelven, en door „ de Republiek te doen zamenspannen met „ de wederspannige Onderdaanen van een „ Souverein, aan wien zy door de naauw- „ ste banden verbonden is." Om de zogenaamde overheersching van Amsterdam te straffen, en de vrugtloos gevraagde voldoening te bekoomen, betuigt Zyne Majes-

jesteit, „wel gewenscht te hebben, uit ag- 1781.
„ ting voor de Hollandsche Natie in 't al-
„ gemeen, zyne maatregelen tegen Am-
„ sterdam alleen te hebben kunnen inrig-
„ ten, indien de Algemeene Staaten wil-
„ den verklaaren, dat Amsterdam, in dat
„ geval, geene hulp van hun zoude ont-
„ vangen, en overgelaaten worden aan de
„ gevolgen van deszelfs aanval." Voor
zo veel, egter, volgens des Konings zeg-
gen, de Algemeene Staaten weigerden, de
onderstelde beleediging te willen straffen,
verklaart Zyne Majesteit, deezelve te moe-
ten aanmerken, „ als deelneemers in den
„ Aanval, en zyne maatregels daar mede
„ overeenkomstig inrigten."

Terstond na het uitbreeken van den Oor- Gevolgen der Oorlogsverklaaringe.
log, vernam men daar van de heilloosste
gevolgen. De Koophandel stondt, voor
eenen poos, geheel stil. Niemand hadt ge-
heugen, noch vindt men in 's Lands Ge-
schiedenissen vermeld, dat de Waag, op
den Dam, midden in de week, geslooten
bleef, zo als op den derden January ge-
schiedde. Spoedig vernam men het op-
brengen van een aantal Schepen in Enge-
land. 't Was, onder anderen, om, zo veel
mogelyk, te voorkoomen, dat nog meer
Schepen, dan 'er reeds bekend waren, in
's Vyands handen vielen, dat van wegen
de Algemeene Staaten, op last van Gecom-
mitteerde Raaden ter Admiraliteit, op den
zesden January, ten Amsterdamsche Beurs
se, een Beteekening afgekondigd, waar
by een Beslag geleid werdt op alle Sche-
pen,

1781. pen, hoe genaamd, de Paketboot met Brieven naar Engeland alleen uitgezonderd, welke uit deeze Landen zouden willen vertrekken. Met angst zag men, daarenboven, het openen van de Bank, tegen den vyfëntwintigsten van January, te gemoete. Men was bedugt voor zwaare Bankbreuken, en of de Asfuradeurs hunne verbintenisfen wel zouden kunnen of willen gestand doen.

Oprig-ting van eene Stads Beleening-kas.

Schaarsheid van gereed geld in de wandeling baarde veel ongemaks. Veelen hielden hunne Kasfen geslooten uit wantrouwen. Anderen, die ze openden, deeden het niet, dan tegen de buitensporige Rente van zes ten honderd. Ter weeringe van de ongemakken en nadeelen, welke hier uit ontstonden, besloot de Regeering der Stad, omtrent het midden van January, eene Kas van Beleeninge te openen, welke, op zekere goederen, penningen zou verstrekken. Eenige voornaame Kooplieden tekenden voor eene goede somme, om, in gevalle van onvoorziene schaden of verliezen, de Stad schadeloos te stellen. Van de Goederen en Effecten, op welke Beleening konde geschieden, waren uitgezonderd Huizen, Pakhuizen en verdere onroerende Goederen, aan den veertigsten en tachtigsten penning onderhevig; voorts, zodanige Waaren, welke aan spoedig bederf zyn onderworpen; en eindelyk allerlei Buitenlandsche Effecten. Van de waarde der Goederen, welke onder de Beleening begreepen waren, zouden niet meer dan vyfën-

vyfēnzeventig ten honderd verstrekt worden, en zulks niet langer dan voor zes, en niet korter dan voor drie maanden. Voor Intrest moesten betaald worden drie ten honderd van Obligatien en andere Effecten, en drie en een half ten honderd van de Goederen. Voorts behelsde het Plan nog verscheiden andere schikkingen, welke, zo by het doen der Beleeninge, als by het lossen der beleende Goederen, moesten worden in agt genomen. Veel werdt 'er ook gesproken van de oprigtinge van eene Kas van *Descomtes*, ingerigt om de Wisselhandelaars staande te houden; doch het Plan, deswegen ontworpen, is nooit tot rypheid gekoomen. By de ruimte en het gemak, door het oprigten van de Beleeningskas ontstaan, kwam eerlang de gerustitellende verzekering uit Engeland, volgens welke veele Assuradeurs, weigeragtig in het houden van hun woord aan Hollandsche Kooplieden, die Schepen of Goederen by hen verzekerd hadden, door 's Konings Bank daar toe genoodzaakt waren. 1781.

Na dat het Oorlogsvuur nu ontstoken was, moesten 'er, aan onze zyde, wilde men den Staat niet geheel zien verlooren gaan, middelen beraamd worden, dienstig om den brand te blusschen, of het nog meer vernielend overslaan herwaarts te beletten. Oorlogschepen waren, ten dien einde, noodig, doch voorzien van kloeke manschappen. Maar in het aanwerven van deeze maakte men traagen voortgang. 'Er heersch-

Amsterdamsche klagte over de slapheid der Wervingen.

1781. heerschte eene flapheid, eene werkeloosheid, die veelen agterdogtig maakte, anderen, in eene soort van bekommerde verlegenheid, naar de oorzaak diens verschynsels deedt vraagen. Dit draalen ontsnapte hier het opmerkend oog der Regeeringe van Amsterdam. Zy viel daar over klagtig, op den zesëntwintigsten January, by Hun Ed. Groot Mogenden, door haare Afgevaardigden, uit naam Hunner Principaalen, der Vergaderinge voorhoudende „ hoe „ zy, tot hun groot leedweezen, onderrigt zynde, dat de Wervingen tot den „ Zeedienst zeer flaauw voortgingen, en „ de voornaame reden daar van weezende, dat de Admiraliteits Kollegiën niet „ gemagtigd waren tot het geeven van genoegzaame premiën, ter aanmoediginge „ van Matroozen tot den dienst van den „ Staat, hunne Lastgeevers hun gelast hadden, op de ernstigste wyze aan te dringen op het spoedig beraamen van middelen, dienende ter begunstiginge van „ de geordoneerde Wervinge; als mede, „ dat intusschen orders mogten gegeeven „ worden aan de Admiraliteiten, tot het „ geeven van genoegzaame premiën, als „ het middel, waar door de Vloot der „ Republiek zou in staat gesteld worden, „ om te kunnen voldoen aan den dringenden dienst van den Staat, ter bescherminge van het dierbaar Vaderland, „ deszelfs Bezittingen en Koophandel."

Plan ter bevordering der

Gelyk de voorslag der Amsterdamsche Regenten van uitwerkinge was op 's Lands Staa-

Staaten, ter bevorderinge van meerdere werkzaamheid, dus hadt ook dezelve een heilzaamen invloed op een goed aantal hunner Ingezeetenen. Om den Zeedienst op 's Lands Schepen aan te moedigen, zag men, eerlang, een Plan ten voorschyn koomen. Het bestondt in eene vrywillige Inschryving van penningen, ter verzamelinge van een Fonds, om daar uit, door het geeven van buitengewoone premiën, een meerder aantal Zeevolk tot 's Lands dienst aan te spooren, en de Wervingen, zo hier als elders, en zelfs buitenslands, te bevorderen. Naar goedvinden konde elk eene somme inschryven. Tot de volvoering van dit Plan hadden zich verbonden de Heeren MATTHYS OOSTER, Schepen der Stad, DUCO VAN HAREN en TAMME BETH *Ysbrandsz.* De Heeren Zee-Officieren HARTSINCK, REYNST en VAN KINSBERGEN hadden zig, daar toe verzogt zynde, niet onttrokken om de gemelde persoonen van hunnen raad te dienen. Zo veel goedkeuringe ontmoette dit Ontwerp, dat men spoedig eene somme van vyfentwintigduizend Guldens hadt by een verzameld. Straks zag men een goed aantal Matroozen, door de vermeerdering van handgeld gelokt, den Lande hunnen dienst aanbieden. Toen, vervolgens, 's Lands Staaten zelve tot de verhooging van premiën besloten, werden de verzamelde penningen besteed ter verkwikkinge van Nederlandsche Matroozen, die in Engeland gevangen zaten.

1781. Wervinge tot den Zeedienst.

Een bewys, dat, naar 't oordeel van kun-

1781. kundige Kooplieden, ondanks de nadeelen van den Engelschen Oorlog, het hier ter Stede niet aan gereede penningen ontbrak, vernam men, kort na het uitbreeken van denzelven, in de maand February. *Zyne* Excellentie John Adams, Minister Plenipotentiaris van het Congres van Noord-Amerika, daar toe gelastigd en gemagtigd, schreef eene Geldleening uit van een millioen Guldens, om te bestaan uit duizend Obligatien, ieder van duizend Guldens, tegen vyf ten honderd Intrest in 't jaar, te betaalen op Coupons van vyfentwintig Guldens, ieder half jaar. Alle jaaren zouden daar van tweehonderd Obligatiën worden afgelost, en voor de betaling der Intrest en de aflossing van de hoofdsomme de Staaten van Noord-Amerika, allen te zamen en elk voor 't geheel, verbonden blyven.

Plan van Geldleeninge ten behoeve van Noord-Amerika.

Het Contra-Manifest tegen Engeland komt in 't licht.

Na zeer lang marren, zodat zommigen, hier te Lande, bykans twyfelden, of het den Staaten ernst ware, om den Oorlog tegen Engeland door te zetten, zag men, eindelyk, op den twaalfden Maart, een Contra-Manifest, of Oorlogsverklaaring, in tegenstelling van die van Groot-Brittannie, ten voorschyn koomen. Het behelsde eene wederlegging der punten van bezwaar, door den Vyand ingebragt, en hoe men, van onze zyde, overvloedige redenen tot beklag hadde. De beschuldigingen tegen Amsterdam, in de bewuste zaak, Noord-Amerika betreffende, werden daarin, onder andere, aangeroerd. Den voor-

dragt

dragt van 's Lands Staaten, het berugte 1781.
voorval raakende, zullen wy hier nederstellen. „ Wat eindelyk," (dus luidt dit gedeelte van het Contra-Manifest) „ het „ *Concept van een eventueel Commercie-„ Tractaat* met de Noord-Amerikaanen, „ door een Lid der Regeeringe van de „ Provincie van Holland, buiten eenige „ publique authoriteit, en de deswegen „ door den Ridder York aangeboodene „ Vertoogen, aangaat, is het met de zaak „ dusdanig gelegen. Zo ras de Ridder „ York zyn Vertoog van den tienden No-„ vember des voorleeden jaars hadt over-„ geleverd, hebben H. H. Mog niet ver-„ traagd, om, met ter zyde stelling van „ alle het ongepaste tusschen Souvereinen, „ in dit Vertoog vervat, over die gebeur-„ tenis eene ernstige raadpleeging aan te „ leggen. 't Geen dan ook van dat ge-„ volg geweest is, dat H. H. Mogende, „ by een Besluit van den zevenëntwintig-„ sten van dezelfde Maand, het voorsz. „ gehandelde allezints hebben *gedesavou-„ eerd* en afgekeurd, billyk verwagtende, „ dat zyne Groot-Brittannische Majesteit „ zich daar mede zou hebben vergenoegd, „ als wel weetende, dat H. H. Mogende „ geen Regtsgebied oeffenen in de byzon-„ dere Provinciën, maar het Geregtson-„ derzoek en de gevraagde Strafoeffening „ moesten overlaaten aan de Heeren Staa-„ ten der Provincie van Holland, aan de „ welken, als de eenige Souverain over „ hunne Onderdaanen, volgens de Consti-

1781. „ tutioneele Regeeringsvorm, zulks al-
„ leenlyk toestondt te doen, en waar om-
„ trent H. H. Mog. niet twyfelden, of de
„ Heeren Staaten dier Provincie zouden
„ dien aangaande zodanig handelen, als
„ zy, naar bevind van zaaken, volgens de
„ Wetten deezer Landen, en de regelen
„ der Billykheid, zouden oordeelen te
„ behooren. Ten hoogsten bedenkelyk
„ moest, derhalven, aan H. H. Mogende
„ voorkoomen de aandrang, waar mede de
„ Heer Ridder York, by een tweede Ver-
„ toog, op het stuk van strafoeffening
„ drong; welke bedenkelykheid niet wei-
„ nig vermeerderde, wanneer dezelve, drie
„ dagen daar aan, eene mondelinge ver-
„ klaaring aan den toen voorzittenden Heer
„ ter Vergaderinge van H. H. Mog. deedt,
„ dat, byaldien hy dien zelfden dag geen
„ volkomen voldoend antwoord op zyn
„ Vertoog ontving, hy daar van des
„ avonds, met een Courier, zyn Hof zou
„ moeten onderrigten. H. H. Mogenden
„ hier van verwittigd, en doorgrondende
„ het gewigt eener Boodschap, welke den
„ ongehoorden stap, die reeds in des Ko-
„ nings Raad beslooten scheen, niet on-
„ duidelyk te kennen gaf, offchoon niet
„ gewoon op mondelinge gesprekken van
„ Buitenlandsche Gezanten eenige delibe-
„ ratie voor te neemen, vonden niet te
„ min goed, om hunnen Griffier te gelas-
„ ten, zich te vervoegen ten huize van
„ den Heere Ridder York, en aan den-
„ zelven in substantie te kennen te geeven,
„ dat

„ dat deszelfs Memorie, by de respective 1781.
„ Provinciën, conform de orde van Re-
„ geeringe, was overgenomen: met byvoe-
„ ging van 't geen in het Manifest opzet-
„ telyk schynt overgeslagen te zyn, dat
„ H. H. Mog. niet zouden nalaaten te
„ tragten te effectueeren, dat, zo ras als
„ doenlyk was, en de Constitutie van de
„ Regeering het eenigzins toeliet, een
„ antwoord op dezelve aan hem Heer Am-
„ bassadeur zoude gegeeven worden. ——
„ Waarop dan weinige dagen daarna, de
„ Gedeputeerden van Holland, ter Verga-
„ dering van H. H. Mog. bekend maak-
„ ten, dat de Heeren Staaten hunne Prin-
„ cipaalen, eenpaariglyk, hadden goedge-
„ vonden, het point van Strafoeffening
„ præallabel te stellen in handen van hun-
„ nen Hove van Justitie, om daarop ten
„ spoedigsten, en met agterstelling van
„ alle andere zaaken, te adviseeren: waar
„ van H. H. Mog. niet verzuimden, alwe-
„ derom terstond, door hunnen Griffier
„ kennis te doen geeven aan den Heere
„ Ridder York, met dien onverwagten uit-
„ slag, dat die Heer, na zyne Instructien
„ op dit stuk te hebben nagezien, by eene
„ Missive aan gemelden Griffier, waar by
„ die provisioneele Resolutie van Holland
„ als elusoir wierd geconsidereerd, volstrekt
„ declineerde, om zulks ter kennisse van
„ zyn Hof te brengen; het geen H. H.
„ Mog. deed besluiten, om deeze bekend-
„ maaking door een Expresse na Engeland
„ af te zenden, met last aan haaren Minis-

1781. „ ter te Londen, den Graave van Welde-
„ ren, om dezelve ten spoedigsten aan het
„ Ministerie van zyne Groot-Brittannische
„ Majesteit te overhandigen, dan waar van
„ dezelve, wegens weigering van gemel-
„ de Ministerie, zich niet heeft kunnen
„ acquitteeren.

„ Uit dit verhaal van het gepasseerde in
„ de voornoemde zaak zal de onpartydige
„ Waereld van zelfs moeten opmaaken,
„ wat 'er te denken zy van het voornaam
„ motief of liever van het Prætext, waar-
„ van zyne Groot-Brittannische Majesteit
„ zich heeft bediend, om aan Hoogstdes-
„ zelfs vyandelyke oogmerken tegen de
„ Republiek den vollen teugel te vieren.
„ De zaak bepaalt zich van zelfs tot deeze
„ eenvoudige termen: Zyne Majesteit ont-
„ vangt narigt van zekere onderhandeling,
„ welke van wegens een Lid der Provin-
„ ciaale Regeering met een Repræsentant
„ van het Noord-Americaansche Congres
„ in den jaare 1778 plaats zoude hebben
„ gehad, over het ontwerpen van een Trac-
„ taat van Commercie tusschen de Repu-
„ bliek en gemelde Colonien, *Casu quo* na-
„ mentlyk, dan, wanneer derzelver Inde-
„ pendentie by de Kroon van Engeland
„ zoude weezen erkend, aan te gaan en
„ te sluiten.

„ Deeze onderhandeling, schoon condi-
„ tioneel en ondergeschikt aan eene Con-
„ ditie, die van eene voordaad van Zyne
„ Majesteit zelve was afhangende; deeze
„ onderhandeling, die zonder de vooraf-
„ gaan-

„ gaande erkentenis of verklaaring van zy- 1781.
„ ne Majesteit, niets konde uitwerken,
„ en geen het minste effect konde sorteeren, wierd door zyne Majesteit zo euvel
„ opgenomen, en scheen Hoógstdeszelfs
„ ongenoegen in dien graad en tot dien
„ top te verwekken, dat Hy goed vond, om
„ van den Staat een openlyk *desaveu*,
„ *strafoeffening* en compleete satisfactie
„ deswegen te vorderen.

„ Het eerste gedeelte van dien eisch
„ wierd door H. H. Mog. terstond, en
„ zonder dilai, of vertraaging, ten vollen
„ ingewilligd; maar de *Strafvordering*
„ was, volgens 's Lands fundamenteele
„ Constitutie, geheel buiten hunne magt
„ en vermogen. De Staaten van de geconcerneerde Provincië waren de Eenige
„ Souverainen, wien het toekwam daarinne langs wettige wegen, en door regtmaatige middelen, te voorzien.

„ Die Souverain, gewoon het gezag
„ der Wetten te eerbiedigen, en te regt
„ overtuigd, dat de ongekreukte administratie van de Justitie eene der voornaamste Hoofdzuilen zyner Regeering
„ moet uitmaaken; die Souverain was
„ onbevoegd en buiten staat, om, wilde
„ hy niet 's Lands wettige Constitutie
„ omverwerpen, en de plegtig bezworen
„ Privilegiën der Ingezeetenen verkorten,
„ door middel van een Politicque dispositie, zonder voorafgaande interventie
„ van het judicieel departement, aan de
„ begeerte van zyne Majesteit te vol-

 „ doen.

1781. „ doen. Een præliminair onderzoek door „ het Provinciaale Hof van Justitie was de „ eenige weg, die in dit geval konde „ worden ingeslagen. Daar toe namen wel- „ gemelde Heeren Staaten het eenpaarig „ besluit, en dit was ook het middel, om „ voor het oog van zyne Majesteit, van „ de Brittannische Natie en van geheel „ Europa, te doen doorstraalen de gevoe- „ lens van regtvaardigheid, billykheid en „ regtmatigheid, die de Regeering deezer „ Landen bezielen, en dienen moeten om „ de regten hunner Ingezeetenen in een zo „ gewigtig stuk, als is het beleid der Cri- „ mineele Justitie, te verzekeren. En het „ is ook dit Besluit, waar door men, wel „ verre van de deur der Justitie toe te slui- „ ten, of de Regtsvordering elusoir te „ maaken, den weg van behoorlyke Judi- „ cieele Procedures, agtervolgends de „ grondwetten van deeze Republiek, open- „ gesteld, en daar door voor het Hof van „ Groot-Brittannien geene de minste reden „ heeft overgelaaten, om wegens eene de- „ negatie van Justitie te klaagen, veel min „ op dien grond tot het verleenen van re- „ presailles over te gaan."

Amsterdams zwaare klagten over de werkeloosheid ter Zee.

Groot was de ontsteltenis, onder de Kooplieden en veele Ingezeetenen deezer Stad, op het inloopen der tydinge, in de maand Maart, van het bemagtigen der gewigtige Volkplantingen *St. Eustatius*, *St. Martin* en *Saba*, door den Engelschen Admiraal *Rodney* en den Generaal *Vaughan*. Veelen, aan overvloed of onbekrompen-

heid

heid gewoon, vervielen hier door in eene 1781.
laagte, die hen noodzaakte van leevenstrein te veranderen. Behalven de Goederen en Koopmanschappen, op de Eilanden gevonden, maakten zig de Engelschen meester van zeventien Koopvaardyschepen, in gevolge van eenen verraaderlyken Krygslist. Nog lang na de verovering van het Eiland, liet men van het Fort de Hollandsche Vlag waaijen. De Koopvaardyschippers, na het uitbreeken van den Oorlog in Zee gestoken, en daar van onbewust, waanende eene behoudene haven binnen te zeilen, liepen den Vyand in den mond. Na het berigt van zo zwaaren slag, vleide men zig, zou de slapheid voor werkzaamen yver en kragtdaadige poogingen plaats maaken. En, inderdaad, zyne Hoogheid, de Admiraal-Generaal, eenen keer naar Texel gedaan hebbende, om 's Lands Schepen van Oorlog, welke aldaar op de Ree lagen, te bezigtigen, verspreidde zig, kort na deszelfs wederkomst in 's Hage, het gerugt, dat het Texelsche Eskader, vereenigd met dat van de Maaze, bevel hadt ontvangen, om ten spoedigsten zee te kiezen. Het oogmerk van den togt zou zyn, onder andere, het onderscheppen van een Engelsch Convoy van dertig Schepen, aan boord hebbende tweeduizend Man Duitsche Troepen, koomende van Bremen en de Wezer, en naar Amerika bestemd. Niet meer dan twee of drie Engelsche Fregatten van Oorlog dienden tot geleide. *Zy* moesten hunnen koers neemen voorby Texel, en konden

1781. onze Oorlogschepen niet ontsnappen. Doch terwyl men zich vast vleide met het vooruitzigt van een zo gevoelige afbreuk op den Vyand, hoorde men de tyding door de Stad, dat het bevel tot het uitloopen van het Vereenigde Eskader was ingetrokken. De Engelschen zeilden ongehinderd langs onze Kusten, en liepen in hunne havens binnen.

Over de algemeene Werkeloosheid van 's Lands Zeemagt hadden de Regeerders der Zeeuwsche Steden, Middelburg en Vlissingen, hunne Klagten reeds ingebragt, ter Vergaderinge van hun Gewest. Het jongste en straks gemelde blyk daar van maakte een diepen indruk op de Amsterdamsche Overheid. In de overtuiging van het onmiddelyk verband, tusschen het neemen van kloeke en kragtdaadige maatregelen en de redding van het Vaderland, en met naame ook den voortduurenden welvaart haarer Land- en Stadgenooten, oordeelde zy zig verpligt, ter plaatze, alwaar zulks behoorde, te spreeken zo als haar op 't hart lag. Te merkwaardig is het Vertoog, welk de Afgevaardigden der Stad, op den achttienden May, ter Vergaderinge van Hun Ed. Groot Mogenden inleverden, dan dat wy dit gewigtig Staatspapier hier niet zouden inlasschen. Wy plaatzen het te meer, van wegen de gewigtige gevolgen, welke, kort hier na, tusschen Zyne Hoogheid en de Regeering der Stad, daar uit ontstonden. Dus luidt het sterkspreekend Vertoog.

„ De

„ De Heeren Gedeputeerden der Stad Amsterdam, hebben op expresſen last van de Heeren Hunne Principaalen ter Vergadering voorgedragen, dat Hun Ed. Groot Agtbaare zig hadden gevleid, dat eindelyk eens van effect zouden zyn geweest de efforts, die zedert eenen geruimen tyd by de Admiraliteiten waren gedaan, om zodaadig een aantal van Oorlogſchepen in Zee te brengen, als dienſtig zouden kunnen zyn, om de Commercie en Navigatie der Ingezeetenen van deezen Staat, of ten minſten eenige takken van dezelven, te beſchermen: dat genoemde Heeren Principaalen te meer in deeze hunne verwagting waren geſterkt, toen zy onderrigt wierden, dat een tamelyk getal Oorlogſchepen, van al het noodige voorzien, gereed was om in Zee te kunnen ſteeken, en dat daar toe de poſitive ordres waren gegeeven: dan dat zy tot hunne uiterſte ſurpriſe eenigen tyd daar na hadden verſtaan, dat de Officieren, de bovengemelde Oorlogſchepen commandeerende, op het oogenblik, dat zylieden de zoo evengemelde ordres hadden behooren te executeeren, kennisſe hadden doen geeven, dat zy door gebrek aan Ammunitie, Proviſie en Victualie voor eerst nog buiten ſtaat waren aan de opgenoemde ordres te obediëeren.

1781. Sterk Vertoog der Stad ter Vergaderinge van Holland.

„ Dat meergemelde Heeren Committenten, geconſidereerd hebbende, dat de opgetelde defecten niet alleen niet hadden behooren te exteeren maar ook by tyds hadden kunnen weggenoomen worden, zodaa-

1781. nig door die onverwagte vertraging van eene zaak, die Hun Ed. Groot Agtbaare oordeelden ten uiterften nuttig en voordeelig voor het Vaderland te zyn, (voornaamelyk aangezien zekere byzondere omftandigheid) waren gefrappeert geworden, dat zy niet kunnen afzyn rondelyk te declareeren, dat 'er wettige redenen zyn, om te vreezen, dat door de gezegde inactiviteit zig weinig hoop opdoet voor de zoo hoognodige befcherming van de Commercie en Navigatie, welker totale ftilftand groote fchaarschheid, en binnen korte een gevoelig gebrek ten gevolge zal moeten hebben, om niet te fpreeken van de onmogelykheid om den Vyand, die den Staat zedert vyf maanden met eenen onregtvaardigen Oorlog heeft aangegreepen, en zig reeds van een groot aantal kostbaare Koopvaardy- en Oorlogfchepen en van eenige onzer buitenlandfche Posfesfien by verrasfing heeft meester gemaakt, afbreuk te doen.

„ Dat welgemelde Heeren Principaalen uit hoofde van deeze en andere niet min gewigtige redenen geoordeelt hebben niet langer te mogen uitftellen, den Leden van Hun Ed. Gr. Mogenden Vergadering met allen gepasten ernst en yver onder het oog te brengen de fchroomelyke gevolgen, welke voor het dierbaar Vaderland uit deezen bekommerlyken ftaat van zaaken te wagten zyn.

„ Dat de Noordfche Mogendheden, met welke de Republiek in Alliantie is getreeden, en op welker hulp en byftand zy genoeg-

noegzaame reede heeft te hoopen, meer 1781.
dan eens haare verwondering hebben getoont over onze inactiviteit, en over de geaffecteerde tranquiliteit, waar mede de Republiek alle de insultes van haaren Vyand verdroeg, zonder zig in het minste tegens dezelven te verzetten: dat men door onze extraordinaris Ambassadeurs aan het Hof van St. Petersburg van tyd tot tyd gewaarschuwd was, dat wy van het gezegde Hof, nog van deszelfs Bondgenooten, geen meerdere hulp te wagten hadden, dan die geproportioneert was aan de efforts, die de Republiek zelve zoude doen.

„ Dat de zaaken aan bovengemelde Heeren Principaalen waren toegescheenen van zoo veel gewigt, en zoo een ver uitzigt, dat het meer dan tyd is, dat deeze Souveraine Vergadering zoo spoedig doenlyk overga tot een scrupuleus onderzoek van de waare oorzaaken der voorgemelde inactiviteit: dat zy zig opening late geven en verslag doen van den staat der defensie van den Lande, waartoe zy de noodige beveelen heeft uitgevaardigt; dat zy inquireere naar de redenen van de verregaande traagheid en slaphartigheid, waar mede de bescherming van het Land tegens eenen gedugten en vooral activen Vyand word behandelt, en naar de middelen, die in het werk zouden kunnen en behooren gesteld te worden, om de sourçes van de opgemelde kwaalen te doen ophouden en uit den weg te ruimen.

„ Dat meergenoemde Heeren Committen-

1781. tenten, ten einde zig voor 's Lands goede Ingezeetenen, welker totale ruïne met rasse schreeden nadert, en die nogtans tot hier toe de hen opgelegde schattingen en lasten blymoedig in 's Lands Schatkist hebben opgebragt, en met het hoogste regt daar voor de protectie van 's Lands Vaderen afeischen, buiten verantwoording en reproche te stellen, en om zoo veel in hun vermogen is den ondergang van dit wel eer bloeijend, en by de Nabuuren geagt Gemeenebest, af te keeren, hunnen Gedeputeerden ter Dagvaart ernstiglyk hebben gelast op het bovengedagte onderzoek ten kragtigste te insteeren; en vervolgens van hunnentweege voor te slaan: dat de zaaken wegens deeze Provintie ter Generaliteit daar heenen worden gedirigeert, dat aan het Hof van Vrankryk, het welk by aanhoudenheid zoo veele en zulke doorslaande blyken heeft gegeeven van goedwilligheid, en genegenheid om ons tegens onzen gemeenen Vyand te helpen, en reeds met 'er daad getoont heeft, dat haar aanbod van hulp niet slegts in ydele woorden bestaat, zoo ras doenlyk worde verzogt met deezen Staat in overleg te treeden nopens de wyze, op welke wy gedurende dit Somersaisoen met communicatie der Plans van wederzydsche operatien zouden kunnen en behooren te ageeren.

„ Dat intusschen niets behoorde te worden verzuimt, om onze Ministers by de Hoven van Rusland, Zweeden en Denemarken te instrueeren van den toestand der

zaa-

zaaken alhier, en van dat geene het welk 1781.
de Republiek tot derzelver verdediging in het werk ſtelt, met uitdrukkelyken last, om zonder ophouden by de voorſz. Hoven verdubbelde, en de kragtigſte inſtantien te doen, om aan ons eene goede kwantiteit wel geëquipeerde Schepen van Oorlog over te doen, (waar toe ten minſte een derzelver haare genegenheid heeft betoont) mitsgaders aan Hen ernſtig te repræſenteeren de noodzaakelykheid, welke thans exteert, om in voldoening aan het geſtipuleerde by de voor lang geſlotene en geratificeerde Conventie, den, by de genoemde Conventie toegezegden byſtand, aan ons hoe eerder zoo beter te doen geworden.

„ Dat behalven de zoo even aan de hand gegeeven voorſlagen, van welker ſucçes de Heeren Committenten zig alles goeds beloven, Hun Ed. Groot Agtbaare boven dien van begrip zyn, dat deeze Staat, ofſchoon dezelve onverhoopt en tegens alle verwagtinge al eens op zig zelve gelaten wierd, nog veele en genoegzaame resſources in zig heeft, om haare eige zelfsverdediging niet als desperaat en hoopeloos te doen aanzien; want dat het wel waar is, dat het genot van eenen langduurigen Vreede op het eerſte gerugt van eenen onverwagten Oorlog en aanval wel ſchrik, confuſie en verſlagenheid kan aanbrengen, maar dat het niet minder waar is, dat de Rykdom en het vermogen van het Algemeen, door te jouïsſeeren van de vrugten van dien Vreede, merkelyk zynde geaccresceert,

1781. ceert, de Hooge Regeering daar door in staat kan worden gebragt, om door een nuttig en heilzaam gebruik van denzelven, de zaaken tegens eenen door een kostbaaren en langduurigen Oorlog afgematten Vyand, langen tyd draagende te houden, en zoodanige goede maatregelen te beraamen, dat dezelve tot het vernieuwen van eenen honorablen en voordeeligen Vreede gedwongen word.

„ Dat laatstelyk meergedagte Heeren Committenten van oordeel zyn, dat, om de Resolutien, welke tot de voorsz. einders zyn strekkende, en dienen moeten tot bescherming van den Lande, en van deszelfs bezittingen in andere Waerelddeelen, een spoedig en prompt effect te doen hebben, en om de beraadslagingen daar toe met de vereischte secretesse te doen behandelen, eenige weinige Heeren uit de respective Provinciën door de Heeren Staaten van dezelven behoorden te worden gecommitteert, en met de nodige Instructiën en Magt behoorden te worden gemuniëert en voorzien, om gedurende deezen Oorlog met Zyne Hoogheid den Heere Erfstadhouder de nodige besoignes te houden tot het uitdenken, bepaalen en in het werk stellen van alle zodaanige middelen, als meest gepast en geschikt zyn, om onder den zegen en bystand van God Almagtig, het vervallene te herstellen, den smaad en schande, waar mede de Republiek buiten 's Lands overladen is, uit te wisschen, en door eene vigoureuse defensie het Vaderland met alles

wat

wat in het zelve lief en waard is, voor verdere rampen en onheilen by deszelfs duurgekogte vryheid te bewaaren. 1781.

„ Eindelyk vinden voorgenoemde Heeren Gedeputeerden zig nog uitdrukkelyk gelast, om deeze bovenstaande Propositie tot verantwoording en decharge van de Heeren Hunne Committenten in de Registers van Holland te doen insereeren, en op alle mogelyke wyze te insteeren, dat op dezelve prompte en vrugtbaare Resolutien worden genoomen, en tot bereiking van hunne goede oogmerken hunne Mede-Leden instantelyk en ernstig te verzoeken op deeze voordragt het goedvinden van de Heeren derzelver Principaalen tegens de naastvolgende Vergadering uit te werken, en aldaar in te brengen."

De Pensionaris van Berckel levert een Request in by Hun Ed. Gr. Mogenden.

In ons berigt, wegens de Papieren van den Heere Laurens, deeden wy verslag van de beschuldigingen des Engelschen Hofs tegen den toenmaaligen Amsterdamschen Pensionaris, den Heere van Berckel, welken men goed vondt te noemen, eenen *Verstoorder van den openbaaren Vrede, en Schender van de Wet der Volken.* Tevens verhaalden wy, hoe, door den Ambassadeur York, van wegens zyn Hof, omtrent dien Heer en andere Leden van Regeeringe, eene voorbeeldige strafoeffening werdt gevorderd. Zyner onschuld bewust, van niets buiten kennis zyner Heeren en Meesteren verrigt te hebben, griefde het dien Heer zeer gevoelig, met naame en alléén, te zyn ten toon gesteld, als het hoofd van een

1781. een gevaarlyk Complot, hoewel hy de eere hadt genooten, den tyd van bykans negentien jaaren, van wegens zyne Stad, de Vergadering van Hun Ed. Gr. Mog. met lof te hebben bygewoond. Als een man van eere, oordeelde hy hier om, by tydgenooten en het nageslagt, zynen naam te moeten zuiveren. Te noodiger dagt hem zulks, omdat men, lang na de afgifte der Engelsche Memorie, nog niet naliet, allerlei nadeelige gerugten, ten zynen opzigte, uit te strooien, en, door middel der Nieuwspapieren, het Gemeen in 't oor te blaazen. Lang stondt, intusschen, de Heer van Berckel in beraad, omtrent de wyze zyner eerzuiveringe, 't zy door een eenvoudig verhaal zyner gedraagingen, of het inleveren van een Request by de Staaten van Holland, als zyne Hooge Overheid. Zyne keuze viel op het laatste middel. In een uitvoerig Vertoog vervoegde hy zig, op den vierden May, by 's Lands Staaten, met een verzoek, dat byaldien, tegen zyne verwagting, eenige nadere Bescheiden, ter zyner beschuldiginge, door het Engelsche Ministerie, aan Hun Ed. Groot Mogende verschaft waren, dezelve, ten spoedigste, mogten gezonden worden aan den Heere Hoofd-Officier van Amsterdam, om het regt der Hooge Overheid tegen hem te kunnen waarneemen: of, in gevalle, zo als hy vertrouwde, dusdanige Stukken niet waren ingekoomen, hy als dan, van wegens Hun Ed. Groot Mogenden, in dit opzigt, van allen blaam vrygesproken, en

voor

voor onſchuldig mogt verklaard worden (*g*). 1781.

Het voorſtel van onze Stad, van den achttienden May, ter Hooge Staatsvergaderinge gedaan, hoewel van drie voornaame Steden, Dordrecht, Haarlem en Delft, toegevallen, werdt, egter, overal niet even eens opgenomen. Zyne Hoogheid, onder andere, toonde zig daar over misnoegd. Van hier dat de Regeering zig genoodzaakt vondt, haar toenmaals gehouden gedrag te verdeedigen, met nevensvoeging van zodanige andere byzonderheden, als zy, ten algemeenen oirbaare van Land en Ingezeetenen, meest geraaden zoude vinden. Plaatſten wy, boven, letterlyk, het voorſtel der Stedelyke Afgevaardigden, van wegens den nog merkwaardiger inhoud der thans ingeleverde Memorie vinden wy ons ook nu verpligt, om ons de moeite der naſchryvinge te getroosten. 't Was, naamelyk, op den achtſten Juny, dat de Heeren Regeerende Burgemeesteren Mr. *Egbert de Vry Temminck* en Mr. *Joachim Rendorp*, verzeld van eenen der Stads Penſionarisſen, den Heer C. *W. Visſcher*, zig in *'t Huis in 't Bosch* vervoegden, by Zyne Hoogheid den Heere Erfſtadhouder. Van de komst der Amſterdamſche Heeren vooraf verwittigd, hadt Zyne Hoogheid den Raadpenſionaris *van Bleiswyk* op de zamenkomst beſcheiden.

Memorie van Amſterdam, aan Zyne Hoogheid voorgeleezen.

De Heer Visſcher voerde 't woord, met het

(*g*) Men kan dit Request vinden in de Nieuwe Nederlandſche Jaarboeken, 1781. May, bl. 1046; en in de Verzameling van Stads- en Staatspapieren, getyteld *Zaaken van Staat en Oorlog*, D. II. bl. 300.

1781. het leezen van de bedoelde Memorie van deezen inhoud:

Doorluchtige Hoog-Gebooren Vorst en Heere!

„ De Heeren Gedeputeerden der Stad Amsteldam hebben de eere, uit naam en op last van de Heeren hunne principaalen, aan Uwe Doorluchtige Hoogheid voor te draagen, dat de genoemde principaalen, met veel displaisir vernoomen hebbende het ongenoegen, door Uwe Hoogheid opgevat, uit het doen der bewuste Propositie ter Vergadering van hun Edele Groot Mogenden, offchoon het tegens hunne intentie strydig was, eenige de minste offensie aan Uwe Hoogheid te geeven, of Hoogstdenzelven eenige kleinachting of onaangenaamheid aan te doen, zy thans met veel genoegen de gelegenheid capteeren, om Uwe Hoogheid daar van de oprechtste verzekering te geeven; dat zy zig vleyen, dat Uwe Hoogheid, uit het geene zy de eere zullen hebben voor te draagen, zal kunnen afleiden de redenen, waarom zy aan Hoogstdenzelven geene kennisse hadden gegeeven van den inhoud der genoemde Propositie, voor dat dezelve ter Vergaderinge van hun Edele Groot Mogenden wierd ingeleevert; dat het Hen hartelyk leed zoude doen, zo Uwe Hoogheid dit stilzwygen zoude toeschryven aan een mistrouwen op Hoogstdeszelfs byzonderen Persoon, van het welk zy verklaaren ten eenemaal vry te zyn, en in tegendeel

niets

niets meerder te verlangen, dan tusschen 1781.
Uwe Hoogheid en haare Stad dat vertrouwen te doen gebooren worden en aan te kweeken, het geen het welzyn en de bevordering der gemeene zaak volstrekt noodzakelyk maakt; dat zy door hunnen voordragt aanleiding hadden zoeken te geeven tot het uitvinden en werkstellig maaken van zodanige middelen, als de critique situatie van zaaken, tot redding en behoud van het lieve Vaderland, ten uiterften noodig deed zyn.

„ Dat zylieden, gesteld zynde aan het Hoofd der Regeering van eene ongemeen Volkryke Stad, in dewelke de smalle Gemeente reeds gevoel begint te krygen van gebrek, voortspruitende uit werkeloosheid, verpligt zyn, om daadelyk op de best mogelyke wyze te toonen, geene gelegenheid voorby te willen laaten gaan, om den welstand van het Land en van deszelfs goede Ingezeetenen te behartigen en vorderlyk te zyn, indien zylieden het behoorlyk gezag en de goede ordre, welke in eene Volksregeering alleen gevestigd zyn in het vertrouwen van de Gemeente en de Burgerye op derzelver Regenten, niet geheel en al zullen verliezen, en niet binnen kort alles het onderste boven willen zien. Dat het hen was toegescheenen, dat de behandeling van zaaken, zedert eenen geruimen tyd, en vooral zedert de rupture met Engeland, aan de geheele Natie, niet zonder reden, vreemd en onbegrypelyk was voorgekoomen, de-

1781. wyl men, niettegenstaande alle toegeeflykheid aan het verlangen van Engeland, van dat Ryk, jaaren agter den anderen, niet dan minachting, smaad en insultes hebbe ondervonden, welk alles nu nog was bekroond door een openbaaren oorlog, begonnen met het wegneemen van een aanzienlyk aantal van onze schepen, en het overrompelen van onze buitenlandsche Posséssien, men nochthans in eenen weerlozen staat gebleeven was, en geene genoegzaame maatregelen had genomen om de Republiek in staat te stellen tot verdeediging van haare vryheid, welverkreegen rechten, uitgebreide Navigatie en wettige Commercie.

„ Dat het nochthans eene onwederspreekelyke waarheid is, dat de Leden der Regeering voor lang reeds van begrip waren, dat men zig, principaal ter Zee, in behoorlyk postuur moest stellen; gelyk zulks manifest is uit de differente Resolutien in den jaare 1778 en vervolgens genoomen; uit verscheidene raporten, petitien en consenten tot meerdere en sterkere Equipagien van Oorlogschepen, en in het byzonder uit het raport van den dertigsten Maart 1779.

„ Dat niettegenstaande de zo evengemelde begrippen en de Resolutien van de Bondgenooten, om alle de Oorlogschepen van den Staat te equipeeren en nieuwe aan te bouwen, nu, na verloop van zo veel tyd, en na dat de zaaken zulk een nadeelige keer genoomen hebben, niet eens na

Zee

Zee kunnen gebragt worden de tweeëndertig Schepen, waar toe in April 1779 reeds is geresolveert, veel min de tweeënvyftig, waar toe in het voorleeden jaar een resolutie is genoomen; zo als ook tot heden toe niet zyn geëffectueert de voorzieningen, in Maart 1779 ter Generaliteit voorgeslagen tot defensie van onze Kusten en Zeegaten. 1781.

„ Dat de Regeering onzer Stad, met alle 's Lands goede Ingezeetenen, die zig ten uiterften bereidwillig betoonen tot het opbrengen van ordinaire en extraordinaire lasten, niet zonder reden, zeer is gesurpreneert over de weinige expeditie, of de traagheid in de executie van zodanige importante besluiten van den Souverain: want dat het de verbeelding te boven gaat, te moeten geloven, dat de situatie, waar in zig de respective Admiraliteiten bevinden, zo slegt zoude zyn, dat de door Hen geproponeerde Equipagien in geen twee jaaren tot effect zouden hebben kunnen gebragt worden, offchoon het hen aan geen penningen daar toe ontbrooken had, en niettegenstaande de nood dagelyksch grooter en meer dringende geworden was. Dat men derhalven niet konde begrypen, welke de oorzaaken van deeze traagheid en inactiviteit zyn, zo min als van de nonexecutie der resolutien en ordres tot beveiliging der Kusten en Zeegaten; en dat men vooral geen idé kan formeeren van de onverwagte beletzelen en zwaarigheden, welken het uitloopen der weinige Schepen,

1781. die men veronderstelt volkomen in staat te zyn om Zee te kiezen, hebben verhindert, zelfs na dat Uwe Hoogheid daar toe, na behoorlyk onderzoek van zaken, de noodige ordres gegeeven had.

„ Dat, doordien aan deezen staat van inactiviteit en weerloosheid de ongelukken en rampen, welke de Republiek zyn overgekomen, en noch boven het hoofd hangen, meestendeels zyn toe te schryven, en dat men, tot noch toe, niet kan bemerken, dat 'er vigoureuse mesures genoomen worden tot voorkoming van meerdere onheilen, en redres van de reeds geledene, zonder het welk de totaale ondergang van de Republiek eerlang te wagten staat, men het van de indispensable pligt van braave Regenten oordeelt, en niet kan dilayeeren te onderzoeken;

„ Waar aan dit onverantwoordelyk verzuim te attribueeren zy?

„ En door welke middelen eindelyk eens daar tegen voorzien, en de zaaken, zo veel mogelyk, noch tot behoud van den Staat gedirigeerd en hersteld zouden kunnen worden?

„ Dat zulks nu en dan onder de hand, doch vrugteloos, getenteert zynde, en de zaaken hoe langer zo ongunstiger en meer critiek wordende, het neemen van vigoureuse resolutiën, en het beraamen van voldoende maatregelen des te noodzaakelyker was geworden, en geen langer uitstel konde lyden.

„ Dat uit eene rype en bedaarde overwee-

weeging van alles, was voortgevloeid de 1781.
Propositie op last der Regeering van Amsteldam, den achttienden May laatstleeden ter Vergadering van Holland gedaan, en aan het oordeel en de deliberatien van hunne Medeleden onderworpen, ten einde uit de gezegde deliberatien de meest nuttige en voor den Lande meest heilzaame Resolutien zouden kunnen profluëeren.

„ Dat de genoemde Regeering als noch van begrip is, dat zy het doen van de voorsz. Propositie aan zig zelve, aan het Vaderland, en aan deszelfs goede Ingezeetenen, die iets diergelyks voor lang van haar hadden verwagt, verpligt en verschuldigt was.

„ Dat het egter geheel van haare intentie was afwykende, Uwe Hoogheid eenig displaisir of onaangenaamheid aan te doen, of eenige nieuwigheden te willen introduceeren, of het wettig verkreegen gezag van den Heere Stadhouder naauwer te willen bepaalen of te verminderen; dat zy in tegendeel plegtig konden verzekeren, dat zy altoos, met alle vermogens, de tegenwoordige constitutie der Regeering, met dewelke zy begrypt, dat het welzyn der Republiek op het naauwste verbonden is, zal helpen maintineeren; dat zy teffens considereerde, dat in de tegenswoordige omstandigheden van zaaken niets noodiger en nuttiger zoude zyn, dan dat geduurende deezen Oorlog, tot directie en executie der zaaken, daar toe betrekkelyk, en om dezelve met de meeste expeditie en secre-

1781. tesse te kunnen behandelen, een kleine Raad of Committé geformeert en benoemt wierd, bestaande uit Regenten van de respective Provincien, om Uwe Hoogheid met raad en daad te adsisteeren en tot behoud van den Lande mede te werken: dat deeze voorslag (mogelyk gegrond op vroegere voorbeelden) geenzints voortkwam uit eenig mistrouwen op de goede dispositien en intentien van Uwe Doorluchtige Hoogheid, welke men geene reeden heeft te verdenken, offchoon de Regeering onzer Stad, tot derzelver hartgrievend leedweezen, wierd geinformeert, dat kwaadgezinden Uwer Hoogheid zulks gezogt hadden diets te maaken.

„ Maar dat zodanig mistrouwen alleen viel op den geenen, wiens invloed op den Geest van Uwe Hoogheid gehouden word voor de naaste oorzaak van de traagheid en slapheid in de behandeling der zaaken; het welk niet dan ten uitterften nadeelig kunnende zyn voor het algemeene welzyn, men lang, doch vrugteloos, had verwagt, dat de gevaarlyke omstandigheden, in dewelken de Republiek geraakt is, eindelyk eens aanleiding zouden gegeeven hebben, tot serieuse deliberatien over de middelen, welke in het vervolg, met meer vigueur, in het werk zouden behooren gesteld te worden; dan daar hier op tot noch toe te vergeefsch gehoopt was, en het thans aankomt op de behoudenis van het waarde Vaderland, van deszelfs duur gekogte vryheid, van Uwe Hoogheid en Hoogstdes-

zelfs

zelfs Huis, en met een woord van alles 1781.
wat den Inwoonderen in de Republiek dierbaar is; zo heeft de Regeering van Amſteldam geoordeelt niet langer door ſtilzwygen zig aan pligtverzuim ſchuldig te moeten maaken; maar zig, hoe ongaarne ook, gedrongen gevonden om tot deezen ſtap te komen, en aan Uwe Hoogheid met verſchuldigden eerbied, doch teffens met die openhartigheid en gepaste vrymoedigheid, welke het gewigt der zaaken vordert, onder het oog te brengen en rondelyk te declareeren, dat volgens het algemeen begrip, de Heer Hertog voor de eerſte 'oorzaak word gehouden van den ellendigen en gebrekkelyken ſtaat der defenſie, waar in het Land zig bevind; van al het geen daar omtrent plaats heeft, en van alle de verkeerde maatregelen zedert eenen geruimen tyd genomen, met alle de fataale gevolgen, uit dezelven geprofiueert, en dat men Uwe Hoogheid kan verzekeren, dat de haat en afkeer der Natie tegen den Perzoon en het Miniſterie van den Hertog tot die hoogte is geklommen, dat daar uit de facheuſte en onaangenaamſte gebeurtenisſen, voor het welzyn en de rust van het algemeen, te wagten zyn.

„Dat 'er geen twyffel aan is, of dit gezegde zal Uwe Hoogheid wel reeds van anderen zyn voorgekoomen, doch by aldien zulks al niet gebeurt was, zulks eeniglyk moest worden toegeſchreeven aan eene vreeze voor de uitwerkzelen van het ongenoegen van den Hertog; terwyl men zig, met op-

1781. zigt tot het voorgestelde, met alle fiducie durft beroepen op het getuigenis van zo veele eerlyke en cordate Leden der Regeering, als Uwe Hoogheid dieswegen, onder het geeven van de noodige vryheid tot spreeken, en ernstige aanmaaning, om volgens pligt en conscientie de waarheid te zeggen, zoude gelieven te ondervraagen: dat zy, meer dan eens, met zeer veel leedwezen had vernoomen, hoedanig de Heer Raadpensionaris zig, in het byzyn van onderscheidene Leden van de Vergadering van Holland, had beklaagt over het misverstand, dat tusschen Hem Raadpensionaris en den meergenoemden Heere Hertog plaatse had, gelyk mede over den invloed, welken de zo evengedagte Heer Hertog op den Geest van Uwe Hoogheid heeft, waar door zyne pogingen, ten beste van het Vaderland, te meermalen zyn verydelt geworden. Dat deeze discrepance en verschillentheid van oogmerken en sentimenten, tusschen den principaalen Raad van Uwe Hoogheid en den eersten Minister van deeze Provincie, niet alleen niet dan de allernadeeligste gevolgen hebben kan, maar ook een genoegzaam motif uitleevert om de sterkste instantien te doen tot het removeeren van de source van dit mistrouwen en oneenigheid, terwyl 'er, zonder een voorafgaand herstel van confidentie en eensgezindheid, geen middel overig is, om de Republiek te sauveeren.

„ Dat ook niets noodiger is voor het welzyn van het Doorluchtige Huis van Uwe

Uwe Hoogheid, en voor de conservatie 1781.
van Hoogstdeszelfs gezag, achting en genegentheid by de Natie, en voor deszelfs reputatie by nabuurige Mogentheden; want dat men Uwe Hoogheid kan verzekeren en moet waarschuwen, dat Hy wel eens het voorwerp van minachting en mistrouwen by het Gemeen zoude kunnen worden, in plaats van te zyn en te blyven het waardig voorwerp van des Volks en der Regenten liefde en hoogachting; gelyk hartelyk gewenscht en gebeden word, dat Uwe Hoogheid en deszelfs Doorluchtig Nageslagt altoos zullen ondervinden, nademaal hier van, grootendeels, afhangen het behoud en de welvaard van het dierbaar Vaderland, en van het Huis van Orange.

„ Dat, hoe zeer men ook begreep, dat het den Leden der Souverainiteit altoos vry staat, ja dat derzelver pligt medebrengt, om aan Uwe Hoogheid, en aan hunne Medeleden hunne gedagten voor te draagen omtrent den Staat en de behandeling der publieke zaaken, men echter liefst zoude gemenageert hebben tot deezen tegenwoordigen stap te komen, zo 'er zig maar eenige hoop tot beterschap of verandering had opgedaan; maar dat men zig hier mede, om welgemelde reden, niet meer durvende flateeren, en de nood op het hoogst gekommen zynde, niets anders overig scheen, dan den waaren staat van zaaken, op deeze wyze, voor Uwe Hoogheid open te leggen; Hem op het ernstigste

1781. ste te bidden dezelve in serieuse overweging te neemen, en niet langer gehoor te geeven aan den raad en insinuatien van een Man, die zodanig met den haat van grooten en kleinen overlaaden is, en als een Vreemdeling, geene genoegzaame kunde van onze Regeeringsform hebbende, noch ons Land een goed hart toedraagende, word aangezien.

„ Dat het verre van ons is, dien Heer te willen betigten met dat geene, waar mede Hy, maar al te openlyk, beschuldigt word; of als gegrond aan te merken de soupçons van een verregaand en ongeoorlooft attachement aan het Engelsche Hof, of van kwaade trouw en corruptie; dat wy vertrouwen, dat een Heer van die hooge Geboorte en Rang, onbekwaam is tot diergelyke laagheden, maar dat wy oordeelen, dat de facheuse denkbeelden, dewelke ongelukkig op deszelfs sujet zyn opgevat, en een algemeen wantrouwen hebben veroorzaakt, Hem tot den dienst van het Land en van Uwe Hoogheid volstrekt nutteloos en schadelyk gemaakt hebben, en dat hy derhalven van de directie der zaaken, en van den Perzoon en het Hof van Uwe Hoogheid geëloigneert behoord te worden, als zynde een altoosduurende hinderpaal om de goede correspondentie tusschen Uwe Hoogheid en de voornaamste Leden van den Staat, zo hoog noodig, te doen herleeven; daar zyn langer verblyf, in tegendeel, het wantrouwen, met of zonder reden tegen deszelfs

raad-

raadgeevingen opgevat, op den Perzoon 1781.
van Uwe Hoogheid meer dan te veel zoude doen overslaan.

„ Dat deeze repræsentatien niet voortkomen uit een principe van byzöndere haat of kwaadwilligheid, tegens den Heere Hertog, die zelfs in vroegere tyden reden gehad heeft zig te louëeren van de goedwilligheid en de reëele blyken van de genegenheid der Regeering van Amsteldam; maar dat men voor God en de gantsche Waereld betuigen moet, dat alleen de conservatie van het Vaderland, en van het Doorluchtig Huis van Uwe Hoogheid, en om deszelfs naderenden ondergang te voorkomen, de eenige motiven zyn geweest van deeze repræsentatien: dat de Regeering onzer Stad zig daar toe verpligt gevonden heeft, zo in kwaliteit van Ingezetenen des Lands, als van een Medelid van derzelver souveraine Vergadering, ten einde hier mede een laatste effort te doen, en mogelyk noch in tyds een middel aan de hand te geeven, om, onder den Zegen van God Almagtig, het Schip van Staat, uit de eminentste gevaaren te redden, en in behouden Haven te brengen, of immers om zig in allen gevalle, van haaren pligt te kwyten, haar geweten te voldoen, en voor de Ingezetenen en de nakomelingschap buiten verantwoording te stellen.

„ Dat men wel aan het behoud van het Vaderland niet behoord te wanhoopen, maar dat de zaaken egter tot dat uitterste schynen gekomen te zyn, dat het zelve,

bui-

1781. buiten het gebruik van extraordinaire middelen, niet te redden schynt, en dat men daarom, onder het gunstig welbehagen van Uwe Hoogheid, als noch de vryheid moet neemen Hoogstdenzelven in consideratie te geeven, of niet het beste middel, om de zaaken voortaan met goed succes te behandelen, zoude zyn, dat Uwe Hoogheid eenige weinige Perzoonen, van de eerste, aanzienelykste en kundigste Inboorlingen des Lands, tot zig adsumeerde, om met dezelven by continuatie alles te overleggen, wat tot behoud en dienst van den Lande, geduurende deezen tegenwoordigen Oorlog, meest noodig en nuttig zoude kunnen zyn; met zodanige magt en bepaalingen, als geoordeeld wierd noodzaakelyk te zyn, om aan het oogmerk deezer Commissie met effect te kunnen voldoen.

„ Dat hier van terstond deeze twee groote en nuttige gevolgen worden verwagt:

„ Voor eerst, dat in eenen tyd als deeze, waarin alle momenten præcieus zyn, geen verzuim, door langduurige deliberatien, plaats zoude hebben, en de noodige spoed aan de executie van het geresolveerde zoude gegeeven worden.

„ Ten tweede, dat hier door het vertrouwen van de Natie weder hersteld zoude worden; eene algemeene gerustheid en genoegen zoude verwekt worden, en een ieder aangespoort en bewogen, om alles, wat mogelyk is, met blymoedigheid te contribueeren, tot de executie der maat-

maatregelen van zyne Overigheid, daar 1781.
men thans overal het tegengestelde plaats ziet hebben, en niet dan een generaal beklag hoort over de verdeektheid en inactiviteit van de Regeering.

„ Dat dit geproponeerde niet alleen aan de Regeering van Amsteldam hoognoodig voorkomt, maar dat men grond heeft om te denken, dat zulks ook in diervoegen geconsidereert word by de voornaamste Leden der Regeering van deeze en alle de overige Provincien.

„ Voor het overige is niets noodzaakelyker dan een vast systema en plan van directie te adopteeren; dewyl 'er maar tweederleye Partyen voor de Republiek te kiezen is:

„ Of den Vreede met Engeland te herstellen?

„ Of den Oorlog met alle magt door te zetten, ten einde daar door te spoediger eenen honorablen Vreede te verkrygen?

„ Het welk de opregte begeerte van ieder eerlyk Ingezeten zyn moet, en waar toe ook alleen, zonder eenige verdere uitzigten, (waar van men Uwe Hoogheid de allerserieuste verzekeringen geeven kan) gestrekt heeft de voorslag by onze Propositie gedaan, om de operatien voor deeze Campagne met Frankryk te concerteeren.

„ Men verlangt van onzen kant niets meerder, dan met Uwe Hoogheid in serieus overleg te treeden over de keuze van de twee

1781. twee opgemelde partyen, en welke middelen ter bereiking van het gekoozene by der hand te neemen; doch wy zyn absolut van oordeel, dat boven al op het oog moet gehouden worden, dat hoe zeer ook eene reconciliatie moge te præfereeren zyn, egter niets moet verzuimd of agterwege gelaaten worden, om de Republiek op allerleye wyzen in zodanig postuur te stellen, dat zy niets van haare Vyanden te vreezen heeft, maar in tegendeel in staat is om hen te dwingen tot het tragten naar een herstel van dien vreede, dien zy zo onrechtvaardig als moetwillig, zonder wettige oorzaak, verbrooken hebben."

Op den veertienden daar aan volgende zondt de Heer Rendorp, uit naam van Burgemeesteren, deeze Memorie aan den Heere Raadpensionaris, onder geleide van eenen Brief, door gemelden Heer alleen ondertekend, inhoudende een verzoek om de Memorie te stellen in handen van den Heere Stadhouder. Reeds vroeger was het geschrift nedergeleid ter Tafel van Hun Ed. Groot Mogenden. Zommigen, onzeker om welke redenen, twyffelden, in dien tyd, of de Memorie zodanig in geschrifte ware verzonden of ter Staatsvergaderinge gebragt, als zy den Heere Stadhouder was voorgeleezen. De ongegrondheid diens vermoedens blykt uit een byschrift, door Heeren Burgemeesteren gesteld op het Afschrift, voor de Staaten van Holland bestemd en aan dezelven overhandigd. Het luidde aldus:

Dat

Dat het bovenstaande stuk woordelyk 1781.
hetzelve was, zonder eenige byvoeging of aflaating, het welke in de tegenwoordigheid van ons ondergetekenden, op last van Heeren Burgemeesteren, door den Pensionaris Visscher, aan Zyne Doorluchtige Hoogheid, op den achtsten Juny 1781, *in Presentie van den Heere Raadpensionaris is voorgeleezen, en door den voornoemden Pensionaris eigenhandig geschreeven is, getuigen wy,*

(was getekend)

E. DE VRY TEMMINCK,

J. RENDORP,

Regeerende Burgemeesteren.

C. W. VISSCHER,

Pensionaris.

Amsterdam twaalf Juny 1781
Gedepositeert in het Cabinet van Heeren Burgemeesteren, op den bovengemelden twaalfden Juny 1781.

Gevolgen daarvan

Stoffe tot veel gespreks, zo dra zy algemeen rugtbaar werdt, baarde deeze daad der Amsterdamsche Heeren. Elk dagt en redeneerde 'er over, naar gelange van zyne Staatsgezinte. De Kooplieden, en verre de meesten, die onmiddelyk belang hadden by den Handel, waren voldaan over het verrigte, en preezen het hemel hoog. Anderen, daarentegen, meenden hier op te merken de blyken van baatzucht, heerschzucht en trotsheid. Het vereenigd te werk gaan met de Fransche Mo-

1781. Mogendheid droeg geenzins hunne goedkeuring weg. Het toevoegen van eenen Raad aan den Heere Stadhouder, beschouwden ze als een inbreuk op en verkorting van Hoogstdeszelfs wettig regt en gezag. Van hier ook, wil men, dat Zyne Hoogheid zelve, meer dan eens, over de Memorie, zyn ongenoegen te kennen heeft gegeeven.

De Hertog van Brunswyk klaagt de Heeren van Amsterdam aan by Hun Hoog Mogenden.

Niemand, egter, hier te Lande, trok zig de zaak zo gevoelig aan, als de Hertog *Lodewyk van Brunswyk*. By eenen Brief, gezonden aan de Algemeene Staaten, den eenentwintigsten Juny, beklaagde zig dezelve, over het nedergestelde in de Amsterdamsche Memorie, hem en zyn bedryf raakende, met nevensgaande verzoek, „ dat Hun Hoog Mogenden het „ daar heenen geliefden te dirigeeren, dat „ de vier regeerende Burgemeesters van „ Amsterdam, nevens den Pensionaris Visscher, werden verpligt, om voort te „ brengen de gronden, op welke zy hadden kunnen goedvinden, hem Hertog „ op eene zo verregaande wyze te injurieeren, en om alle hetzelve behoorlyk „ te verifieeren; en in gevalle zy omtrent „ het een en ander gebrekkig mogten blyven, als Lasteraars mogten gestraft worden (*h*)." Op Advis van Zyne Hoogheid, werdt dit schryven gesteld in handen van

(*h*) Zie den Brief, in de Nieuwe Nederlandsche Jaarboeken, 1781, Juny, bl. 1178. *Zaaken van Staat en Oorlog*, Deel III.

van Afgevaardigden der byzondere Provin- 1781.
cien, om aan hunne Lastgeevers breeder te worden medegedeeld. Veele onderhandelingen vielen daar over voor, in de Vergaderingen der byzondere Gewesten. Een verslag daar van behoort niet tot myn plan, maar wel dit te melden, dat de Staaten Generaal, tot verwondering van veelen, reeds op den tweeden July, een besluit namen, grootlyks tot genoegen van den Hertog. Hun Hoog Mogenden verklaarden by het zelve, onverminderd de vrye raadpleegingen der overige Provincien, met opzigt tot de klagten over de maatregels der Heeren Gedeputeerden van Amsterdam „ naardemaal „ Hun Hoog Mogenden niet onverschillig konden weezen dat de Heer Hertog „ van Brunswyk, als Veldmaarschalk in „ dienst van deezen Staat, op eene zo „ verregaande wyze openlyk werdt geblameerd, dat van nu af aan zoude worden „ verklaard, zo als verklaard werdt by „ deezen: dat Hun Hoog Mogenden geene „ redenen waren voorgekoomen, welke „ grond zouden geeven tot zodanige accusatien, en insimulatien van kwaade „ trouwe en Corruptie, als den Heere Hertog, in eenige naamlooze geschriften, „ fameuse libellen en onteerende geruchten werden te laste gelegd en in 't openbaar verspreid; — terwyl Hun Hoog „ Mogenden gemelden Heer Hertog van „ den blaam, denzelven by de voorschreevene lasterschriften en gerugten aangewreeven, volkomen vry kenden en zui-

 „ ver

1781. „ ver hielden." Verscheiden Edelen, in de Provincie Gelderland, beschouwden, egter, zulk een besluit, omtrent den stap door Amsterdam gedaan, en de klagten van den Hertog, als overhaast. Het gevoelen van Holland, meenden ze, als omtrent deeze zaak best onderrigt, diende vooraf te worden afgewagt (*i*).

Eenige Kooplieden besluiten hunne Schepen naar de Westindiën te wapenen.

Geduurende dit alles, en ondanks de herhaalde klagten en verzoekschriften der Kooplieden, bleeven hunne Schepen, naar de Westindiën bestemd, met zeer veele tonnen schats, aan goederen, belaaden, binnen de Zeegaten leggen. By mangel aan Convoy, moesten zy den kans zien verloopen op het behaalen van aanzienlyke voordeelen. Na herhaalde raadpleegingen, kwam men, eindelyk, op een nieuwen inval, om de Schepen veilig door Zee te brengen. Op het verzoek om hulp, hadt men, meermaalen, tot antwoord bekoomen, dat 's Lands Zeemagt niet in den staat was, om zo veele Schepen daar van te kunnen missen, als tot een genoegzaam Convoy naar de Westindiën vereischt werden. Hier om beraamden verscheiden Amsterdamsche Kooplieden een ontwerp, om hunne Schepen gedeeltelyk met behoeften, voor de Volkplantingen geschikt, te laaden, gedeeltelyk dezelve te wapenen, en alzo, met Brieven van Marque voor-

(*i*) Verscheiden Advizen en gevoelens, raakende den Hertog van Brunswyk, zyn te vinden in de Nieuwe Nederlandsche Jaarboeken, 1781. July, bl. 1363 enz.

voorzien, ook tegen den vyand, indien hy hun ontmoette, uit te zenden. Van dit Plan gaven de Kooplieden kennis aan 's Lands Staaten, met nevensgaande verzoek, dat de uitvoering daar van, door het toevoegen van een klein getal Oorlogschepen, mogt onderſteund worden. Een gunſtig gehoor vondt dit voorſtel ter Algemeene Staatsvergaderinge. 'Er werden premien uitgeloofd, ter goedmaaking van de kosten der uitrustinge, naar gelange van de grootte der Schepen, en Zyne Hoogheid gemagtigd, tot het doen van de noodige voorziening omtrent de Oorlogſchepen, welke der vereenigd zeilende gewapende Koopvaardyvloot tot geleide zouden dienen. Veertien Westindiesvaarders, bemand met zestig tot tachtig koppen, gewapend met zestien, twintig en vierentwintig ſtukken Geſchut, allen, door Zyne Hoogheid, met Brieven van Marque voorzien, lagen, wel haast, in Texel gereed, onverduldig wagtende dat het zein van uitzeilen zou gegeeven worden. Doch de Vlag daar toe werdt nimmer opgeheezen.

1781.

Verwerven daar toe aanmoediging van Hun Hoog Mogenden.

Onder de herhaalde klagten, over de werkeloosheid van 's Lands Schepen, was het natuurlyk te verwagten, een algemeen genoegen te zien plaats grypen, by het ontwaaren van eenige ontmoeting met den vyand, vooral indien dezelve gelukkig was afgeloopen. Dit gebeurde met 'er daad, op de tyding van een gevegt van 's Lands Kapiteinen *Oorthuis* en *Melvill* met twee Engelſche Fregatten. Zy hadden de-

Eenige Amſterdammers deelen geld uit onder het volk van Kapitein Oorthuis.

1781. zelve ontmoet by het Naauw van de Straat van Gibraltar, op den dertigsten van de maand May. De eerstgenoemde Kapitein hadt zyne party de Vlag doen stryken, doch, om de gehavendheid van zyn eigen Schip, van het vyandelyk Fregat geen bezit kunnen neemen (*k*). De Rotterdamsche Zeeraad schonk, ten blyke van genoegen over de betoonde dapperheid, een geschenk in geld aan de manschap. Eenige Amsterdammers, in de meening van nut te kunnen doen, door aanmoediging van anderen, bragten een somme Gelds by één, en zonden dezelve aan den Kapitein Oorthuis, om vervolgens te worden uitgedeeld onder zyn Volk, als 't welk, zints de Vredebreuk met Engeland, 't eerste was, welk de eer hadt genooten van een vyandlyk Schip, voor de Vlag van den Staat, te hebben doen stryken. By het geldgeschenk van eenen der edelmoedige geevers, vondt men een papier, waar op deeze dichtregels geschreeven stonden;

Aan 't dapper Scheepsvolk, dat, het eerst, den Brit *deed stryken,*
Wordt, met een Hollandsch *Hart, dit* Hollandsch *Goud vereêrd.*
Zo moge aan hun en aan den braaven Oorthuis *blyken,*
Dat de Amsterdammer *Deugd en Heldenmoed waardeert.*

In

(*k*) Het verhaal van dit gevegt is te vinden in het Tweede Deel van *Nederlands Heldendaaden ter Zee.*

In eene Stad, als Amsterdam, heeft men eigenaartig dikmaals voorbeelden van kranke Boedels. Om de geschillen, daar uit, tusschen de schuldeischers, nu en dan voortspruitende, te voorkoomen of uit den weg te ruimen, waren, by myne Heeren van den Geregte, van tyd tot tyd, de vereischte schikkingen beraamd. Eén geval was 'er, waar omtrent men, dus lang, geene vaste bepaaling hadt gemaakt. De vraag was, in gevalle een schuldvorderaar, tegen zynen verweezen schuldenaar, executie of uitvoering van vonnis begonnen hebbende, de Boedel des schuldenaars, inmiddels, aan de Kamer van Desolaate Boedels verviel, wat, in zodanig een geval, behoorde plaats te hebben? En of de schuldeischer, boven zyne medeschuldvorderaars, al of niet, eenig voorregt konde genieten? Om deezen twyfel uit den weg te ruimen, deeden myne Heeren van den Geregte eene Keure afkondigen, op den dertienden July, uit kragt van welke zodanig een schuldvorderaar den voorrang zoude genieten omtrent goederen, welke voorheen reeds verkogt, doch niet omtrent de zulke, welke tot nog toe onverkogt waren gebleeven (*l*).

1781. Keure op de Boedels onder Executie.

Geduurende de straks genoemde maand July, ontving onze Stad een bezoek van zyne Keizerlyke Majesteit JOSEPHUS DEN II, reizende onder den naam van Graave VAN FAL-

Komst van den Keizer Josephus den II.

(*l*) Men vindt deeze Keure in de Nieuwe Nederlandsche Jaarboeken, 1781, July, bl. 1425.

1781. FALKENSTEIN. Verzeld van den Generaal *de Tercy* en den Baron *van Reischach*, kwam zyne Majesteit hier aan, met de gewoone Veerschuit van Zaandam, in den avond van den dertienden der maand. Een zonderling denkbeeld moet de Vorst, straks na deszelfs aankomst, van het karakter der Amsterdammers gevormd hebben. Met oogmerk om zig te begeeven naar het Logement *het Wapen van Amsterdam*, nam de Keizer zynen weg langs den Singel, voorby de Luthersche Nieuwe Kerk. Hier stondt een Sleeper met zyne Koetsslede, wagtende op zyn volk. De Vorst, afgemat, veelligt, van de vermoeijenissen van dien dag, verzogt den Sleeper hem naar 't gemelde Logement te voeren. Doch deeze weigerde het, zeggende, verzeid te zyn, en zyn Volk te moeten verwagten. Men boodt hem hoog loon, zelf tot vier Dukaaten. Vergeefs. Hy bleef volstandig by de weigering, van eene andere vragt te willen doen, zo lang hy de tegenwoordige niet volbragt hadt. Eene tweede ontmoeting was die van eenen Kruijer met een belaaden Kruiwagen. Men verzogt aan deezen, den weg te willen wyzen naar het boven gemelde Logement. Ondanks den aanbod van hoog loon, weigerde ook deeze het doen van eene andere boodschap, tot dat hy zyne vragt gelost hadt. *Ik zie wel*, sprak hier op de Vorst, *de lieden zyn hier te standvastig: laaten wy maar vraagende en zoekende voortgaan.* In een eenvoudigen gryzen

Rok

Rok gekleed, met laarzen aan, en een 1781.
grooten stok met een yvoiren knop in de hand, vervolgde zyne Majesteit dus zynen weg.

's Anderendaags, in den voormiddag, bezigtigde de Keizer de Admiraliteits Werf en Magazynen; voorts het Oostindisch Buitenhuis, Timmerwerf en Pakhuizen; vervolgens het Gasthuis, Rasphuis, Spinhuis, Aalmoezeniershuis, Oude-Mannen en Vrouwenhuis, het Oostindisch Binnenhuis en de Verzameling van Chineesch Lakwerk van den Heere *Ryk*. Na het middagmaal reedt de Doorluchtige Reiziger, in eene Huurkoets, naar den Herberg Zeeburg, aan den Muiderdyk, om 'er het genot te hebben van het bekoorlyk gezigt over het Y en op de Noordhollandsche Dorpen. In de wederkomst van daar tradt de Vorst af by de Synagoge der Portugeesche Jooden, en vervolgens by het zogenaamde *Blaauwe Jan*, om 'er de menigte van vreemde gedierten te beschouwen,

In zynen herberg wedergekeerd, maakte by zyne Majesteit deszelfs opwagting de Burgemeester RENDORP. De Keizer hadt zyne begeerte betuigd, om dien Heer te spreeken; door Brieven was dezelve daar van voorshands verwittigd. Zyne Majesteit geleidde den Burgemeester in eene afzonderlyke kamer; het mondgesprek duurde bykans anderhalf uur. Dat, over het onderwerp der zamenspraake, allerlei gissingen gemaakt werden, valt gereedelyk te be-

1781. vroeden. Groot genoegen vondt de Vorst in de verkeering met den Burgemeester. Men zag daar van een bewys, in de gemeenzaamheid met den Heere van Marquette, in een volgend bezoek op het Stadhuis. In 't aanzien van eene talryke menigte, op den Dam verzameld, hielden ze, voor een open venster, een lang gesprek.

Op Zondag, den vyftienden, na den Godsdienst, in de Roomsche Kerk in de Spinhuissteeg, te hebben bygewoond, reedt zyne Majesteit naar het huis van deszelfs Bankier, den Heere GOLL, bezag 'er, gedeeltelyk, de keurige Verzameling van Prentwerk; begaf zig van daar naar de Huizen van de Heeren WILLEM VAN BRIENEN en HOPE, liet zig vervolgens langs de Heeren en Keizersgraft, den Buitenkant en door eenige andere Wyken der Stad ryden, en eindelyk naar het Stadhuis. De Hoofdofficier DEDEL en de Burgemeesters HOOFT, RENDORP en ELIAS waren voorshands aldaar by een gekoomen, om hunne opwagting te maaken by den Doorluchtigen Reiziger. Ook hadden zig aldaar vervoegd veele aanzienlyke Stedelingen, om een Vorst van dic vermaardheid van naby te mogen aanschouwen. Alles, wat het gebouw fraais en bezienswaardigs bevat, werdt den Keizer aangeweezen; die, by het bezigtigen van de aloude Harnassen onzer Voorvaderen, aanmerkte, dat *men dezelve naar de andere Steden moest zenden:* want, *wat deeze Stad betrof, zy hadt*

hadt zuchts genoeg voor het Vaderland. 1781.
Na alles met veel naauwkeurigheid bezigtigd, en Heeren Burgemeesteren voor derzelver oplettendheid en onthaal beleefdelyk bedankt te hebben, besloot de Vorst met deeze opmerkelyke woorden: „Myne „ Heeren, met veel vermaak hebbe ik „ uwe groote Stad gezien. Ik bediene „ my, met grooten ernst, van deeze ge„ legenheid om ulieden te zeggen, dat ik „ ulieden aanmerke als waare Patriotten. „ Ik spreeke zo, als ik denke; dat wil „ zeggen, als een Waereldburger. Vol„ hardt, myne Heeren, by uwe gevoelens, „ en uwe Burgers zullen gelukkig zyn." Nevens de Burgemeesters, hoorden veele lieden van onderscheiden rang, daar by tegenwoordig, den Vorst deeze woorden spreeken. By zyne wederkomst in den Herberg, hieldt nogmaals zyne Majesteit een gesprek met Burgemeester Rendorp, omhelsde denzelven minzaam by het afscheid, deedt voorts een korten maaltyd, en nam de reize aan naar Utrecht.

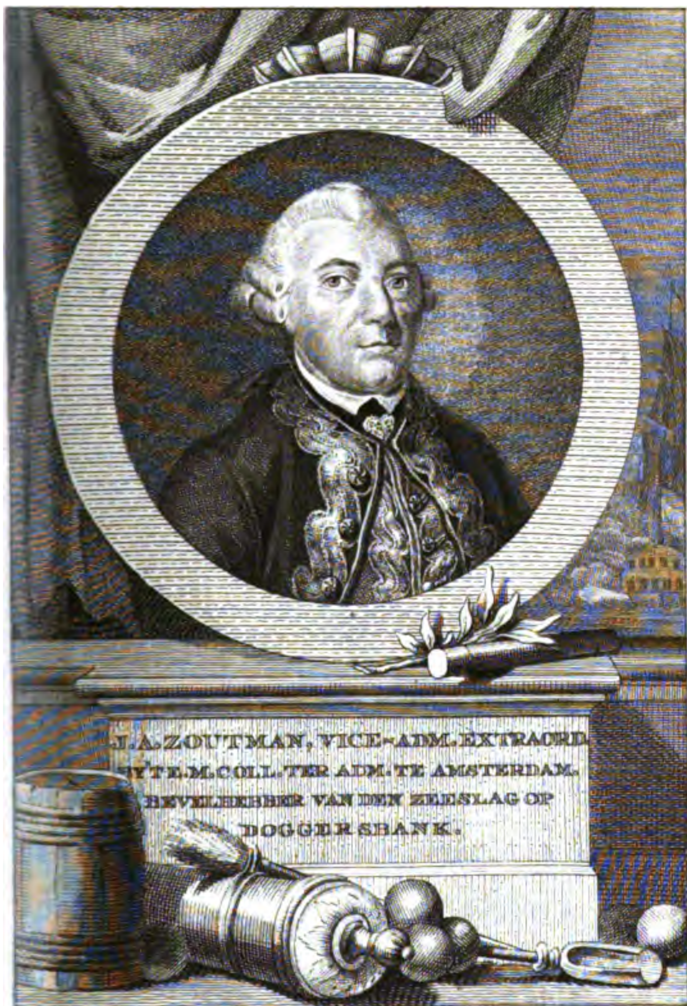
De Vaart en Handel op de Oostzee, was, zints de vroegste tyden, van veel belangs voor de Nederlanden. Veele niet te ontbeerene behoeften werden van daar gehaald, en hier te Lande gesleeten, of naar elders verzonden. Onder den tegenwoordigen stilstand van Koophandel, hadt men een treffend gevoel van het gemis daar van. Van hier, dat, vooral de Amsterdamsche Kooplieden, herhaalde reizen, by 's Lands Staaten zig vervoegden, met eer-

'Er wordt Convoy naar de Oostzee verleend.

1781. eerbiedigen, doch tevens ernftigen aandrang, op het beraamen van de noodige fchikkingen, ter befcherminge van deezen gewigtigen tak van Koophandel. Hun verzoek, door de Regenten van verfcheiden Steden onderfteund, vondt eindelyk gehoor. Zy ontvingen de toezegging van een voegzaam Convoy, evenredig aan het getal der Koopvaardyfchepen, welke onder de Vlag moesten genomen worden.

Sterkte daar van. Het Eskader, welk tot geleide zoude dienen, beftondt uit de volgende zwaare Schepen: *de Admiraal de Ruiter*, van 64 Stukken, onder bevel van den Schout by Nacht ZOUTMAN; *Holland*, insgelyks van 64 Stukken, Kapitein DEDEL; *de Admiraal Generaal*, van 74 Stukken, Kapitein VAN KINSBERGEN; *de Admiraal Piet Hein*, van 54 Stukken, Kapitein VAN BRAAM; *de Batavier*, ook van 54 Stukken, Kapitein *Baron* BENTINCK; *de Erfprins*, insgelyks van 54 Stukken, Kapitein BRAAK; *de Argo*, van 44 Stukken, Kapitein STARINGH. Met deeze zeven Schepen waren vereenigd de Fregatten: *de Zephir*, Kapitein WIERTZ; *Bellona*, Kapitein HARINGKARSPEL DEKKER; *Amphitrite*, Kapitein VAN WOENZEL; *Medenblik*, Kapitein VAN REYNEVELT; *de Eensgezindheid*, Kapitein BOURICIUS, allen van 36 Stukken; *de Venus*, Kapitein Graaf VAN REGTEREN; *Dolphyn*, Kapitein MULDER, en de Kotter *Ajax*, Kapitein Graaf VAN WELDEREN, allen van 24 Stukken Gefchut. Dee-

zo

P. Conradi en V. v. d. Plaats excud. 1788.

ze magt werdt nog versterkt door de Advysjagten en Uitleggers *de Zeebaars*, *de Zwaluw*, *de Spion*, *de Kemphaan* en *de Brak*. In twee Smaldeelen was het Eskader verdeeld. Het eene, bestaande uit vier zwaare Schepen en vyf Fregatten, onder bevel van den Schout by Nacht Zoutman, moest de Koopvaarders naar de Zond geleiden. Het ander, waar over de Kapitein van Kinsbergen het bevel voerde, zou dienen om eenige Oostindische Schepen, welke in Noorweegen waren binnen geloopen, van daar te haalen. 1781.

Met het aanzienlyk getal van tweeënzeventig Koopvaardyschepen, van onderscheidene grootte, liep deeze Vloot in Zee, op den eersten van Augustus. Op Zondag, den vyfden der Maand, met het aanbreeken van den dag, was onze Vloot gevorderd tot op de hoogte van de *Doggersbank*. Hier ontdekten de onzen, in het Noord-Oosten, een Eskader, te loefwaarts van hun, op den gegisten afstand van drie Mylen. Gissen, waar de Scheepsmagt thuis behoorde, kwam hier niet te pas. Reeds vóór dat onze Vloot was uitgezeild, wist men hier te Lande, dat de Engelsche Vice-Admiraal HYDE PARKER, met eene Koopvaardyvloot van zyne Natie, insgelyks naar de Oostzee gestevend was, en nu op de thuisreize konde weezen. Ook bekwam men des, wel haast, volkomene zekerheid, toen vyftien of zestien Engelsche Schepen op de onze afkwamen. Omtrent zes uure deedt de

Het loopt in Zee.

Ontdekt den Vyand.

Schout

1781. Schout by Nacht Zoutman zein aan zyn Eskader, om zig in slagorde te schaaren, en aan den Kapitein Reynevelt, om met de Koopvaardyschepen lywaarts af te wyken; om welke te dekken, hem nog eenige Fregatten werden toegevoegd.

Sterkte der Engelsche Vloot.

't Is dienstig, tot eere van onze Vaderlandsche Helden, hier insgelyks opgave te doen van de sterkte der Engelsche Vloot. Deeze bestondt uit de volgende Schepen: *Prinses Amelia*, van 80 Stukken, Kapitein MACARTNEY; *Fortitude*, Vice-Admiraal PARKER, en *Berwick*, Kapitein FERGUSON, beide van 74 Stukken; *Bienfaisant*, 64 Stukken, Kapitein BRAITWAITH; *Bufalo*, 60 Stukken, Kapitein PRESCOT; *Preston*, 50 Stukken, Kapitein GRAEME; *Dolphyn*, 44 Stukken, Kapitein BLAIR; *Artois*, 40 Stukken, Kapitein MACBRIDGE; *Latona*, 38 Stukken, Kapitein *Sir* H. PARKER; *Belle Poule*, 36 Stukken, Kapitein BATTON; *Cleopatra*, 32 Stukken, Kapitein MURRAY; de Kotter *Surprise*, 10 Stukken, Kapitein RIVETT.

Worden handgemeen.

Met eene houding van vertrouwen, en geenen twyfel voedende aan de zege, kwam deeze Vyandlyke Overmagt op het Staatsch Eskader af. Ten acht uure hees Zoutman de Vlag op, ten teken van aan te vallen, en werden de eerste Kogels gewisseld. Niet verder dan den afstand van een kleinen Snaphaanschoot lagen de Vlooten van elkander, en onze Schout by Nacht tegen den Engelschen Vice-Admiraal over.

De

De blaakende moed van 't Hollandsch Volk deedt het als Leeuwen vegten. In de hitte van den yver dagt het niet aan het meerder getal en de grooter sterkte der Vyandlyke Schepen; of liever, de moed werdt 'er door gewekt en geschraagd, om te luisterryker overwinning te behaalen. Reeds in 't begin van het gevegt ontving de Kapitein BENTINCK eene doodelyke kwetzuure. De tweede Kapitein J. L. BOSCH aanvaardde, na hem, het opperbevel. In het oploopen van den Trap (hy hadt dus lang het bevel gehad over de tweede Battery) ware hy insgelyks bykans gesneuveld; een zwaar splinterhout, welk een man naast hem dood sloeg, kwetste hem aan zyn been. Onder het bedaard uitspreeken der woorden *dat hy liever alles moest waagen en vergaan, dan wyken*, droeg de gewonde en in zyn bloed zwemmende Held het opperbevel aan zynen Vriend over. BOSCH was getrouw aan dit woord. Eerst een vierënzestiger, en daar na een vierënzeventiger deedt hy afdeinzen. Met gelyken moed, die allengskens tot verwoedheid klom, werdt op alle de overige Schepen gevogten. Zonder ons in te laaten tot een uitvoerig verslag van dit merkwaardig Zeegevegt, door anderen op eene meer voegzaame plaatze gegeeven (*m*), merken wy alleen aan, dat de Engelschen, gee-

1781.

(*m*) Een uitvoerig Verslag van dit Gevegt is te leezen in het straks aangehaalde Tweede Deel van *Neêrlands Heldendaaden ter Zee*.

1781. geenen kans ziende om de verwagte zege te bevegten, maar, in tegendeel, deerlyk door de onzen gehavend, ten laatste afdeinsden. Het getal der dooden, aan onze zyde, bedroeg honderdtweeënveertig, dat der gekwetsten vierhonderd twee. De Kapitein Dedel hadt vyftienhonderd, de Ridder Kinsbergen duizendvierenvyftig Schooten gedaan, de overige Kapiteinen naar evenredigheid. Van wegen de menigvuldige Gaten, onder water bekoomen, ging het Schip van Kapitein Dedel te gronde, 's nachts na het gevegt.

De tyding koomt te Amsterdam. Zo dra mogelyk na het gevegt, zondt de Schout by Nacht Zoutman de Kotter de Ajax naar het Vaderland, met last aan deszelfs Kapitein Graave van Welderen, om de tyding der zege te brengen in 's Hage, aan den Admiraal Generaal, en aan den Luitenant Hartsinck om zulks te boodschappen aan de Admiraliteit te Amsterdam. Op Vrydag, den tienden, verspreidde zig de maare door de gantsche Stad. Niet eenerlei was daar van de uitwerking. Zommigen beklaagden zig, dat, door deeze ontmoeting, de overkomst eener talryke Koopvaardyvloot was te leur geloopen. Anderen waren misnoegd over het niet uitloopen der Oorlogschepen, uit de Maaze en Zeeland. Waren deeze met Zoutmans Eskader vereenigd geweest, de Engelschen, meenden men, zouden de onze ongemoeid hebben laaten zeilen, of, in gevalle eener kanswaaginge, zig hebben moeten overgeeven. Verre de meesten, egter, de te

leur-

leurstelling van winst in de Oostzee ter 1781.
zyde stellende, toonden zig verheugd, dat de blaam, als of de aloude dapperheid der Hollandsche Natie, met de RUITERS en TROMPEN, in 't graf gedaald ware, dus was afgewischt.

De Vloot koomt in Texel.

Op den elfden was de overwinnende Vloot voor Texel genaderd. Groot was het getal van nieuwsgierigen, inzonderheid van Amsterdam, welke derwaarts zig begaven, om de Doggersbanksche Helden te verwelkoomen, en het zeldzaam schouwspel te genieten van Schepen, van boven tot beneden gehavend, en die, door het bespykeren van de Kogelgaten, met lappen Zeildoek, tegen zinken behoed werden. Doch gelyk het hart van dit gezigt open ging, het sloot zig toe, by het zien overscheepen der jammerlyk gekwetsten en verminkten, in Vaartuigen, om daar mede naar Amsterdam vervoerd te worden.

Toebereidzels om de gewonden te ontvangen.

Zo ras men, in deeze Stad, de verzekerde tyding van het voorgevallene hadt ontvangen, stelde men de noodige maatregels te werk, om de gewonden van het noodige te kunnen verzorgen. In minder dan tweemaal vierëntwintig uuren, hadt men, in het Gasthuis, ruim tweehonderd Legersteden vervaardigd. Zo wel hier, als in het Oude Vrouwenhuis, was men, nacht en dag, bezig, met het maaken van plukzel en in gereedheid brengen van Verbandrollen. Alle gemak en gerak werdt den gekwetsten toegebragt, en het keurlykst ooft, nevens andere ververschingen, gezon-

1781. den. Al wat niet schaadde aan hunne wonden, mogten ze eeten en drinken. Ten behoeve van het Zeevolk, doorgaans op Tabakrooken verslingerd, zag men af van eene Wet, in het Gasthuis zulks verbiedende. Dagelyks werdt dit bezogt van veele nieuwsgierigen, die, terwyl hun een kille schrik door de leden ging, op het zien van zo veele jammerlydenden, zig verwonderden over hunne gesprekken, een vuurig verlangen naar geneezing aanduidende, enkel om aan den Engelsman nogmaals hunnen moed te mogen koelen. Dit deedt hen te dieper in de beurse tasten, en ryklyke giften uitstorten in eene Bussche, voorbedagtelyk ter inzamelinge aldaar geplaatst. Men roemde, ten dien tyde, den yver van den Heere Burgemeester *Joachim Rendorp*, in het gestadig bywoonen van de byeenkomsten der Regenten, en het beraamen van schikkingen, ten dienste der Ongelukkigen. Het plaatzen van één, in stede van twee zieken of gewonden, in ieder Legerstede, was, onder andere, eene der heilzaame verbeteringen, op voorslag van den Heere Rendorp, by deeze gelegenheid gemaakt. Van wegens zyne Hoogheid den Admiraal Generaal, ontving elk der gekwetsten een Dukaat ten geschenke.

De Baron Bentinck sterft aan zyne wonde.

Terstond na het binnen loopen van 's Lands Vloot in Texel, hadt de Admiraliteit van Amsterdam haaren kundigen Wondheeler *B. Hussem* derwaarts gezonden, om de kwetzuure van den Baron Bentinck te schouwen. Hy oordeelde dezelve, zo niet

deo-

P. Conradi en J. v. d. Plaats excud. 1788.

doodelyk, althans van een dreigend gevaar. 1781.
Met een Jagt werdt de Held overgevoerd naar Amsterdam, en aldaar gehuisvest by den Heere Fiskaal BORÈEL. Met zo veel eerbiedige stilte en treurende boezemsmarte, als de toeschietende menigte den Baron, uit het Jagt, zag naar binnen draagen, met even veel toeloops en juichende boezee werden de Schout by Nacht Zoutman en de Kapitein Dedel verwelkomd en begroet, by derzelver eerste verschynen in de Vergaderplaats der Admiraliteitsleden. Na veel aan zyne wonden te hebben uitgestaan, overleedt de Heer Bentinck, in den nacht tusschen den drieëntwintigsten en vierëntwintigsten van Augustus, in den ouderdom van bykans zesëndertig jaaren. Uit eerbiedige hulde voor 's Mans waardige gedagtenis hebben wy goedgevonden, zyn Portret hier nevens te plaatzen. Nog kort vóór zyn overlyden hadt hy de tyding bekoomen van zyne aanstellinge tot Buitengewoon' Schout by Nacht van Holland en Westfriesland, ter Admiraliteit te Amsterdam, als mede tot Adjudant Generaal van zyne Hoogheid, als Admiraal Generaal. Daarenboven werden, naderhand, de Eereteekens, aan de Kapiteinen, die in de Linie gestreeden hadden, toegeleid, aan 's Mans naaste Bloedverwanten ter hand gesteld.

Wordt staatelyk begraaven.

De staatelyke uitvaart, op kosten van den Staat, geschiedde op Dingsdag, den achtëntwintigsten Augustus, 's namiddags ten drie uure. Zes Aanspreekers openden den Trein. De Schryver *Willem Pylander* volg-

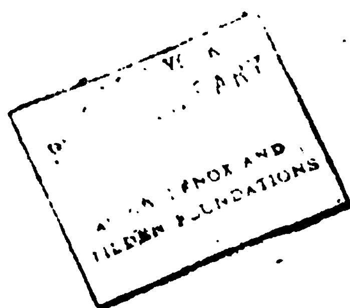
1781. De dertiende Koets was ledig, en moest, in de terugkomst, dienen voor de Heeren, die het Wapen, den Staf en Degen van wylen den Heere BENTINCK gedraagen hadden.

Deeze luisterryke staatsie nam haaren weg, van het huis van den Heere Advokaat Fiskaal Boreel, langs den Fluweelen Burgwal, tot aan het Oude-Zyds Heeren Logement, over den Brug, langs de overzyde der gemelde Graft, tot aan de Halsteeg; voorts over den Brug, tegenover dezelve, door de Oude-Doele- en Hoogstraat, naar en langs den Kloveniersburgwal, tot aan en door de Doelestraat, tot op het Schaapen-Plein, voorts door de Kalverstraat, tot op den Dam en aan de Nieuwe Kerk. Hier werdt het Lyk uit de Koets genomen, op een Baar gezet, en, verzeld van de bovengenoemde Slipdraagers, naar binnen gedraagen. Alle de Heeren van het gevolg traden midlerwyl uit de Koetzen, en volgden het Lyk tot aan het Graf, in het Hooge Koor. Het Lyk thans in het Graf zynde nedergelaaten, werdt het Wapen, de Staf en Degen op hetzelve nedergeleid. Na dit alles traden de Heeren van het gevolg wederom in hunne Koetzen, en keerden naar het Sterfhuis te rug. Noodloos is het, hier nevens te voegen, dat de zamengevloeide menigte, tot een zo ongewoon schouwspel, buitengemeen groot was. Van merkwaardige ongelukken, egter, heeft men niets vernomen. De afbeelding der Lykstaatsie voegen wy hier nevens.

Ter

RON BENTINCK.

Ter deezer gelegenheid, en tot eere van wylen den gesneuvelden Held, deedt de Amsterdamsche Zeeraad een Gedenkpenning vervaardigen. Op de Voorzyde ziet men eene Graftombe, en daar op eene Lykbussche, met Cypressen versierd, nevens den Hoed en Staf van Mercuur, en het Schild en de Speer der dapperheid, daar aan vast gehegt. Aan de slinkerzyde, op den Voorgrond, vertoonen zig een Scheepsvlag, Kanon en Kogels. Op het Front der Graftombe staat uitgebeeld het Geslagtwapen van BENTINCK, omhangen met het Lint en den Eerepenning, aan de Doggersbanksche Helden uitgedeeld. Ter regterzyde van de Tombe, in 't verschiet, legt het Schip van Oorlog *de Batavier*, op stroom, zeer ontredderd en met half gestreeken Vlag, ten teken van rouwe over den dapperen Held. In het Randschrift leest men: WOLTER JAN BARON BENTINCK; en onder in de Afsnede: Als Kapitein gewond den 5den, als Schout by Nagt en Adjud. overl. den 24sten, en begr. 28 Aug. 1781. Op de tegenzyde wordt vertoond het Wapen van het Ed. Mog. Collegie ter Admiraliteit te Amsterdam, gedekt met eene Scheepskroon van zeven Voorstevens van Schepen, het getal van die den Slag geleverd hadden. In eene Nis van het Voetstuk van dit Wapen staat het beeld der Overwinninge, de Engelsche Roos met den eenen voet vertreedende; met het Byschrift: OP DOGGERSBANK. Rondom ziet men allerlei Scheeps-Oor-

1781. Gedenkpenning.

1781. logstuig; boven aan het woord: DEUGDS-BELOONING, en onder aan: OP HOOG GEZAG. Allen, die in 't gevolg der ſtaatelyke Begraafenisſe geweest waren, ontvingen zulk een Gedenkpenning ten geſchenke, welke door den beroemden Medailleur *Joan George Holtzhey* vervaardigd was.

Gedenkteken in de Nieuwe Kerk. Ten beſluite voegen wy hier nog nevens, eene afbeelding van het Gedenkteken, op last en kosten van den Ed. Mogenden Zeeraad, in het volgende jaar, opgehangen aan de Zuidzyde van het Koor der Nieuwe Kerk, boven het graf van den braaven Zeeheld.

Wat voorts de eerbetooningen aanbelangt, onder de Doggersbankſche Helden uitgedeeld; een uitvoerig berigt daar van zou hier geene voegzaame plaats vinden. Nogthans kunnen wy ons niet wederhouden, van onzen Leezeren mede te deelen de volgende zeer kragtige Dichtregels, op de behaalde Overwinning, welke gemeenlyk aan den Frieſchen Dichter, den Heere S. STYL, worden toegeſchreeven:

ô Edel Amſterdam, 't was tyd den hoon te wreeken,
't Was meer dan tyd, een taal die Helden voegt, te ſpreeken;
U voegt geen hoofſche zang, maar oude Duitſche taal,
Die over donders heerscht door vuur en gloeiend ſtaal.
Dit was de taal van Tromp, *om* Cromwels *dwang te ſnooren.*
Die taal heugt Chattam noch; al klonkze ruw in de ooren;
Zy was, toen Karel *ons beſchimpte van zyn troon*
Met ſnoode ondankbaarheid, de Ruiters *vredeloon.*
Welaan! zo zienwe 't eind van ons verdriet genaaken.
Doorluchtig Hollandsch bloed! dit voorſpel doe u blaaken
Van yver, om den Brit te brengen tot zyn pligt.
De vrees beteugele elk die voor geen reden zwicht. ——

En

GEDENKTEKEN IN DE NIEUWE KERK
TE AMSTERDAM.
Opgericht in den jaare 1782.

P. Conradi en V. v.d. Plaats excud. 1788.

En verder: 1781.

Het magtig Amsterdam, de bron van ons vermogen,
Beschouwde dit verzuim met ongeduldige oogen;
Te meer, vermits de Brit noch zo bedrieglyk zong,
Als of hy niet den Staat, maar slechts die Stad, besprong.
Gewislyk ja! die 't hart durft uit myn boezem rukken,
Beveiligt all' myn leên voor verdere ongelukken.
Gy zweegt, ô Amstelgoôn! maar 't onheil groeide al meer:
Toen moest gy spreeken, en dat woord herstelde onze eer.

Gelyk de Hollandsche Natie, ten allen tyde, uitmuntte, in 't oeffenen van weldaadigheid, te schoon stondt haar nu de kans, ter volvoeringe van die edele deugd, dan dat zy hand en hart niet zoude openen voor de ongelukkigen, die, in gevolge van den Slag op Doggersbank, van Mannen of Vaders waren beroofd geworden. De Haarlemmer gaven daar van het eerste voorbeeld, in eene openbaare uitnodiging, waar van de steller was de veel geagte Doopsgezinde Leeraar MARTINUS ARKENBOUT, nevens de Leden van zynen Kerkenraad, uitvinder en handhaaver van het menschlievend Plan. Spoedig volgden onze Amsterdammers hunne nabuuren op het spoor. Op den vyfden September zag men een Programma of Algemeen Berigt ten voorschyn koomen, waar in de Stedelingen in hartetaal werden aangesproken, hunne verpligting onder 't oog gebragt, en te gelyk eenige algemeene denkbeelden aangekondigd, aangaande het oogmerk en de inrigting van het op te rigten Fonds. Schikkingen tot onderhoud van de Weduwen der gesneuvelden.

Het heilzaam Plan was niet waereldkundig geworden, of het ontmoette eenen ge- Aanmoediging daar van.

1781. gereeden byval. Ryklyke giften werden uitgestort in eene Kist, ter ontvangst van liefdepenningen, geplaatst in het *Burger-Weeshuis*. Het getal der geevers en de somme van penningen groeide, zints het rugtbaar werdt, wie het hoofdbewind, over het ontvangen, besteeden en uitdeelen, zouden voeren, en dat het Ontwerp was uitgegeeven met voorkennis van Heeren Burgemeesteren. Tot eere der Vaderlandsche Mannen zullen wy derzelver naamen hier laaten volgen; zy waren die der Heeren MATTHYS OOSTER, MATTHIAS TEMMINCK, DUCO VAN HAREN, PETRUS CORNELIS NAHUYS, OTTO WILLEM JOHAN BERG, GULIELINUS TITSINGH, CORNELIS VAN LENNEP, MATTHYS ROMSWINCKEL, FRANÇOIS HOVIUS, DANIEL HOOFT *de Jonge*, JOANNES ADAMI, JACOB VAN STAPHORST, JOANNES ARNOLDUS LETTE, en GERARD HULST VAN KEULEN.

Inrigting. Onder den naam van *Vaderlandsch Fonds tot den Zeedienst*, moesten de penningen dienen, niet alleen voor de Weduwen van gesneuvelden, binnen de Vereenigde Gewesten woonagtig, maar ook de uitlandsche Verminkten, ter verdeedi-ginge van het Vaderland, en daar door onmagtig geworden, om voor zig zelve te kunnen zorgen, zouden 'er uit trekken. Gebeurde het dat de penningen verder konden strekken, dan de behoefte der trekkende Weduwen vorderde, zou het overschot zo lang mogen besteed worden

aan

aan oude, gebrekkige en behoeftige Zee- 1781.
lieden. Om elkander niet tegen te werken, en dies te uitgebreider nut te kunnen doen, vereenigden zig, wel haast, de Haarlemmers met die van Amsterdam. Ook versmolt, eerlang, in het vereenigde Fonds, het Plan van den Heer DAVID VAN GESSCHER, Heelmeester van het Gasthuis te Amsterdam, wiens kundige behandeling niet alleen den lyderen veel heils hadt toegebragt, maar wiens hart, getroffen door het zien van zo veel leeds, en gedagtig aan het lyden hunner dierbaarste panden, straks na het binnen brengen der gekwetsten in het Gasthuis, werkzaam was geweest ten beste der noodlydenden.

Op den derden December werdt de eerste openbaare Vergadering van Bestuurders en Deelgenooten gehouden, in de Kerk van het Gasthuis binnen deeze Stad. Men deedt aldaar verslag van het beloop der ingetekende penningen, zo voor éêns als jaarlyksch; van het getal der reeds bekende Weduwen; als mede van de Vereeniginge des Haarlemschen met het Amsterdamsche Fonds. Zedert gaf men aan deeze allezins lofwaardige inrigtingen den naam van *Vaderlandsch Fonds, dienende in 't algemeen tot aanmoediging van 's Lands Zeedienst; en in 't byzonder ter ondersteuninge der behoeftige Zeevaarenden, enz. in den zelfden dienst.* Jaar op jaar, heeft men, tot heden toe, te Amsterdam eene openbaare Vergadering gehouden, om van den toestand van zaken narigt en verslag te geeven.

Eerste openbaare Vergadering.

Door

1781.

Nieuw verzoek om Convoy.

Door den roemrugtigen Zeeslag op Doggersbank was de eere der Hollandsche Natie gewroken van den blaam, haar by uitlanders aangewreeven, doch het Koopbelang daar door tevens agteruit geloopen. Van hier dat de Bestuurders van den Oosterschen en Muskovischen Handel, zo dra, met eenige welvoegelykheid, konde geschieden, zig vervoegden by Hun Hoog Mogenden, ernstig aanhoudende om genoegzaam Convoy, tot geleide der Koopvaarders, naar de Oostzee bestemd, die, na het jongste gevegt, in 's Lands Zeegaten en havens waren te rug gekeerd. Reeds op den vierëntwintigsten Augustus namen Hun Hoog Mog., op dit verzoek, een gunstig besluit, en met een om aan zyne Hoogheid, als Admiraal Generaal, de uitvoering van het noodige op te draagen.

Wordt toegestaan.

Zyne Hoogheid vertrok, kort daar op, naar Texel, om op alles behoorlyke orde te stellen. Men zondt den Kotter Ajax naar Zee, om kundschap op den Vyand. Hy boodschapte, by zyne wederkomst, vyf vyandelyke Schepen gezien te hebben. 's Lands Schip van Oorlog Zuidbeveland, nevens één Uitlegger en twee Oostindische Schepen, was van Vlissingen na Texel gezeild. Onder 't opperbevel van den Schout by Nacht *van Braam*, liepen, van daar, in Zee, op den elfden September, acht Schepen van Oorlog, gevolgd van zeven gewapende Oostindiesvaarders. Buiten gaats, op zekere hoogte, moest de geheele Vloot van Oorlog- en Koopvaar-

dy-

dyschepen zig vereenigen. Een groot aantal van de laatstgemelde, in de Maaze, Texel en 't Vlie gereed leggende, vleide zig nu met het voortzetten der reize. Maar in dit uitzigt kwam te leurstelling, toen 's Lands Eskader, met de overige Schepen, reeds onder de Vlag genomen, wederom in Texel binnen viel, op den vyfden dag, na dat het was uitgezeild. De Amsterdamsche Kooplieden toonden zig des misnoegd. Met de gissinge, dat men, veelligt, meer vyandlyke Schepen, dan men verwagtte, in zee hadt ontdekt, en met het voorgeeven van het te verre gevorderde Jaargety, waren ze genoodzaakt, zig te laaten te vrede stellen.

1781. Heeft geen voortgang.

Onder dit alles vernam men, van tyd tot tyd, in 't oogloopende blyken van het wakkeren, onder de Natie, van den lust tot 's Lands dienst ter Zee. Tusschen de zeventig en tachtig Vlaardinger Visschers, door het verbod hunner Zeeneeringe, van kostwinning ontbloot, kwamen, in het begin van September, te Amsterdam, en namen daar dienst op 's Lands Schepen. Van veel nut voor den Lande zouden zo veele bevaarene en kloeke Matroozen hebben kunnen weezen, indien de Schepen waren in zee geloopen.

De lust tot den Zeedienst wakkert.

In het laatst van September deeden Heeren Burgemeesters en Regeerders der Stad eene Afkondiging, by welke, op voorstel van den Kerkenraad, eenige verschikking werdt gemaakt, in de Predikbeurten, by de Nederduitsche Hervormde Gemeente. Volgens

Schikking op de Predikbeurte in de Publieke Kerken.

1781. gens dezelve moest, voortaan, de *eerste* Voorbereidings-Predikatie gedaan, en het *eerste* Avondmaal bediend worden in de Noorder-, Nieuwe-, Oude- en Zuider Kerk, Nieuwezyds Kapel en Amstel Kerk; de *tweede* Voorbereidings-Predikatie en bediening van het Avondmaal, acht dagen daar na, in de Wester-, Eilands- en Ooster-Kerk, de Oudezyds en de Nieuwezyds Kapel, en wel in de laatstgenoemde Kerk in de Hoogduitsche taale. Geduurende het Wintersaisoen, des Vrydags, zou alleen in twee Kerken gepredikt worden, en wel by beurten, in de Oude Kerk, de Wester Kerk en Nieuwezyds Kapel. Op Woensdag vóór het feest van 's Heilands Hemelvaart zou niet gepredikt worden; ook niet gepredikt noch getrouwd worden op Dingsdag vóór den jaarlykschen Bededag. Eindelyk zou 'er, over het Politicq Ampt, op zynen tyd, in de Amstel-, Wester-, Nieuwe- en Oude Kerk, en over het Kerkelyk Ampt, in de Zuider- en Noorder Kerk, de Nieuwezyds Kapel en de Oude Kerk gepredikt worden.

Oostindische Schepen, door de Engelschen genomen.

Tot het nadeel, door de Oostindische Maatschappy, onlangs geleeden, sloeg nog een andere veel zwaarder ramp, waar van, in het midden van de maand October, het gerugt te Amsterdam verspreid werdt, en geene kleine ontsteltenis baarde. De tyding hieldt in, de bemagtiging van vyf Oostindische Schepen, leggende in de Saldanha-baai, by de Kaap de Goede Hoop, door de Engelschen, onder bevel van

van den Kommandeur *Johnstone*. Eenige dagen te vooren hadt het vyandelyk Eskader genomen het uitgaande Schip *de Held Woltemade*, en, waarschynlyk, uit deszelfs manschap verstaan, dat vyf Schepen in gemelde Baai voor anker lagen. Gelukkig was het, dat bykans twee derde deelen der laadingen aan land waren opgeslagen. Op het naderen der Engelschen hadden de onzen de ankers gekapt, en de Schepen tegen 't strand laaten dryven, waar na ze 'er den brand in staken. Een van dezelve brandde tot op het water af, en vloog vervolgens in de lucht; de overige werden gered. Zonder de voorzorge van den Franschen Admiraal Graave DE SUFFREN, die by tyds de Kaap bezet hadt, ware, hoogstwaarschynelyk, ook deeze gewigtige Uithoek in 's Vyands magt gevallen, als waar op hy het voornaamlyk scheen gemunt te hebben. 1781.

Brand in eene Katoendrukkery.

Van de nuttigheid eener Maatschappye, reeds voor etlyke jaaren, in deeze Stad opgericht, ter verzekeringe van vaste goederen tegen de schade, door Brand geleeden, zag men een duidelyk bewys, onder andere, omtrent het midden van October. In den vroegen morgen van den zeventienden dier maand, ontstondt 'er brand, in eene Katoendrukkery van de Heeren *Joan Pastre* en Comp. geleegen aan den Amstel, buiten de Utrechtsche Poort, een weinig voorby het Tolhek. De hevigheid der vlammen deedt het geheele gebouw in een puinhoop veranderen. Van

1781. het nadeel, daar by geleeden, werden de eigenaars, grootendeels, schadeloos gesteld, door eene aanzienlyke somme, voor welke zy, by de gemelde Maatschappy, verzekerd waren.

Voortzetting der Teken Akademie.

Van de oprichtinge der Teken-Akademie, in den jaare 1773, hebben wy, ter behoorlyke plaatze, gewag gemaakt. Om de nutte Stigting te meer toeloops te doen vinden, werden de Hoofd-Directeur, de Heer en Mr. *Willem Huyghens*, Burgemeester en Raad der Stad, en de verdere Bestuurders te raade, by het openen van het School, met het begin van October, bekend te maaken, dat, voortaan, aan het einde van ieder Jaargety, zouden uitgedeeld worden twee Pryzen, aan die Jongelingen, welke in het tekenen, boven anderen, hadden uitgemunt.

Nieuw verzoek om Convoy.

Ondanks het verre gevorderd Jaargety, was onzen Kooplieden de moed nog niet ontzonken, omtrent het uitzeilen van hunne Schepen naar de Westindiën. In een Verzoekschrift, in October, by Hunne Hoog Mogenden, ingeleverd, hadden dezelven hun ontwerp aangekondigd, om hunne Schepen, ten Noorden van Engeland om, de reize te doen aanneemen, ter vermydinge van den Vyand, die, veelligt, in het Kanaal zoude kruizen, en daar toe het noodige Convoy verzogt. Dit Plan werdt, by Hun Hoog Mogenden, goedgekeurd, en de voldoening daar van, voor zo veel zyne Hoogheid betrof, dezelve

Wordt ingewilligd.

aan-

aanbevolen. In gevolge hier van maakten de Kooplieden allen mogelyken spoed, met het uitrusten hunner Schepen, naar de Westindiën bestemd. Negentien lagen 'er eerlang gereed, wagtende alleenlyk op Convoy. Doch dit bleef agter, en maakte hen verdrietig. Om het werk voort te zetten, vertrok, in het begin van December, eene bezending van Amsterdamsche Westindische Handelaars naar 's Hage, en hadt, op den zevenden, gehoor by Zyne Hoogheid. Met veel nadruks en ernst drongen de Afgevaardigden aan op het daadelyk verleenen van het toegezeide Convoy. In tegenwoordigheid der Kooplieden, vraagde thans de Admiraal Generaal aan de Vice-Admiraalen *van Wassenaar*, *Hartsinck*, *Reynst*, *Bylandt* en *Zoutman* hunne gedagten, raakende het plan der Amsterdammers, en den Togt om den Noord van Engeland, welken de Kooplieden, gelyk voorheen in hun Request, thans by monde als zeer doenlyk hadden voorgedraagen, en met voorbeelden van vroegere tyden meenden te kunnen staaven. Met eenpaarige stemmen verklaarden de gemelde Scheepsbevelhebbers den gemelden Togt als gevaarlyk, en dienvolgens ongeraaden. Wat ook de afgevaardigde Kooplieden hier tegen in bragten, zy moesten in de uitspraak der Vlagofficieren berusten, en zig vergenoegen met de toezegging van een sterk Convoy, van Oorlogschepen en Fregatten, tegen het volgende voorjaar, tot geleide van hun-

1781.

Bezending van Kooplieden aan Zyne Hoogheid.

Het uitzeilen der Schepen wordt gevaarlyk gekeurd en afgeraaden.

1781. hunne Koopvaardyschepen; die, inmiddels, met overleg der Vice-Admiraalen, zouden gebragt worden op eene verzekerde plaats, tegen stormen en ysgang, gedurende den Winter.

Nadeel dier te leu stellinge. Een gevoelige slag, intusschen, was deeze herhaalde te leurstelling voor de Zeehandelaars. De uitrusting en wapening hunner Schepen hadden zwaare sommen gekost. De ingelaadene mondbehoeften waren aan bederf onderhevig. Het Maandgeld der in dienst genomene Matroozen draaide. De Westindische Plantaadjen bleeven van noodigen toevoer verstoken, en de voortbrengzels, welke aldaar gereed lagen, konden niet worden afgehaald. Van hier, dat een der Koopvaardyschippers, met goedvinden zyner Reeders, het besluit nam, om alleen in Zee te loopen, en om den Noord den togt naar *Suriname* te waagen.

Voornaame sterfgevallen. Drie voornaame sterfgevallen waren, geduurende den loop deezes jaars, gebeurd. Op den derden Juny overleedt de Heer Mr. GUALTERUS PETRUS BOUDAAN, Burgemeester en Raad, in den ouderdom van zevenenzeventig jaaren; op den twintigsten van die zelfde maand, de Heer Mr. GERARD ARNOUT HASSELAAR, Burgemeester en Raad, Representant van Zyne Hoogheid by de Admiraliteit; en op den zestienden Augustus, de Heer Mr. JAN VAN DE POLL *Pietersz*, Oud-Burgemeester.

1782. De zaak van den Hertog VAN BRUNSWYK,

wyk, welke, zints eenigen tyd, hadt geslaapen, werdt, in het begin deezes jaars, van nieuws, wakker, door middel eener Verklaaringe van den Prinse Stadhouder, door het Lichaam der Ridderschap, ingebragt ter Vergaderinge van hun Edele Groot Mogenden. Het Declaratoir, regelrecht ingerigt tegen de bekende Memorie van Amsterdam, en waar in Zyne Hoogheid doorslaande blyken gaf van aanhoudende genegenheid voor den gemelden Hertog, was van deezen inhoud. „ Zyne „ Hoogheid de Heer Prins van Orange „ oordeeld van zyn pligt te zyn, om Zyne „ Hoogheid den Heer Veldmaarschalk „ Hertog van Brunswyk te Justificeeren „ van den Blaam, die hem aangewreven „ is, en van alle accusatien, als of door „ toedoen en den invloed van gemelden „ Heer Hertog was veroorzaakt de elendige en gebrekkige staat van defensie, daar „ in het Land zich bevond, by den aanvang van den Oorlog, al het pretense „ verzuim, dat daar omtrent plaats zoude „ hebben gehad, en alle de zogenaamde „ verkeerde maatregelen, sedert een geruimen tyd genomen, met alle fatale „ gevolgen uit dezelve resulteerende, en „ vind zich derhalven onbezwaard te verklaren, verzekerd te zyn, dat nimmer „ of ooit door Hooggemelde Heer Hertog aan Hoogstdenzelve willens en weetens eenige Raad of Advys is gegeeven, „ niet overeenkomstig met de ware belangens van de Republyk, wordende spe- „ ciaal

1782.

Declaratoir van Zyne Hoogheid ten voordeele van den Hertog van Brunswyk.

1782. „ ciaal zeer ten onregte geattribueerd aan „ den invloed der Raadgevingen van „ Hooggemelde Heer Hertog op *Zyn* „ Hoogheids geest, dat de Marine van de „ Republyk zich in geen beter staat be- „ vind, of wel dat inactiviteit plaats zou- „ de gehad hebben omtrent de Krygsope- „ ratien te water in het voorleden jaar, „ hebbende *Zyn* Hoogheid omtrent dit „ laatste point nimmer met voorgemel- „ de Heer Hertog geraadpleegt.

„ Terwyl *Zyne* Hoogheid verder ver- „ klaard, niet gewoon te zyn raad, van „ wien het ook zyn moge, te volgen, in „ zaken van aanbelang, en byzonder als „ de ware belangens van dit Gemeene- „ best daar by zyn geconcerneert, zonder „ te overwegen of dezelve daar mede „ overeenkomstig is, en dat hy oordeeld „ verpligt te zyn in diergelyke zaken te „ volgen het licht, dat hem door den „ Allerhoogsten gegeven is, en niet met „ een blind vertrouwen door de oogen „ van een ander te zien, hoe zeer Hoogst- „ dezelve altoos genegen is om na goede „ raad te willen luisteren."

Advys van de Ridderschap. De Heeren van de Ridderschap, dit Declaratoir hebbende ingeleverd, bragten, straks daar op, het volgende Advys van hun Lichaam ter Tafel van hun Edele Groot Mogenden. „ Ten bewyze van „ toegeevendheid, gedoogen Wy, dat door „ Hunne Edele Groot Mogenden werde „ verklaard, aan de Stad Amsteldam, „ mitsgaders aan alle andere Leden van „ de

„ de Souverainiteit, te behooren het 1782.
„ Recht om ter Vergadering hunner Ed.
„ Groot Mogenden of aan Zyne Hoog-
„ heid, wegens zyne eminente betrekking
„ tot den Staat, te doen zodanige voor-
„ stellen, als zy zullen oordeelen over een
„ te koomen met het welzyn der Repu-
„ bliek, zonder daar voor eenigzins ver-
„ antwoordelyk te zyn, en zonder dat zy
„ daar over, noch binnen noch buiten,
„ in rechten kunnen betrokken worden,
„ en dat, overeenkomstig met deze De-
„ claratie, Hunne Edele Groot Mogen-
„ den verstaan, dat de zaak aan eene zyde
„ en buiten alle verdere Deliberatien ge-
„ steld worde."

Stoffe tot veel over en weder spreekens, onder de Leden, gaf zo wel het Declaratoir van Zyne Hoogheid, als het Advys der Ridderschap. Vooral smaakte niet, aan de Amsterdamsche Afgevaardigden, de uitdrukking der Edelen, van *uit toegeevendheid wel te zullen gedoogen*, dat, op uitspraak van Hun Ed. Groot Mogenden, aan de Leden der Vergaderinge het regt werdt toegekend, tot het doen van voorstellen, zonder des verantwoordelyk te zyn. Zonder zulk eene Verklaaring, en uit den aart der zaak zelve, oordeelden zy daar toe te zyn geregtigd. Ook namen ze 'er geen genoegen in, dat, door het Declaratoir van den Prinse Stadhouder, de zaak van den Hertog zou gerekend worden voor volkomen afgedaan. Doch alzo men het thans niet eens konde worden, werdt, op

Aanmerkingen daar op.

1782. op voorstel der Amsterdamsche Afgevaardigden, de zevende van Maart ter volkomene afdoeninge vastgesteld.

Amsterdam neemt geen genoegen in een Besluit, by Hun Edele Groot Mogenden daar op genomen.

Hunne Ed. Groot Mogenden, op den bepaalden dag, het onderwerp, van nieuws, hebbende by de hand genomen, werdt het Advys der Ridderschap, genoegzaam woordelyk, met meerderheid van stemmen, in een Staatsbesluit veranderd. Doch de Afgevaardigden van Amsterdam, gesterkt met die van de Steden *Dordrecht*, *Haarlem*, *Leiden*, *Rotterdam* en *Gorichem*, verzetteden zig daar tegen. Zy verklaarden, met dit Besluit zig niet te kunnen vereenigen, maar, vooral, tegen het laatste gedeelte van hetzelve, waar by het geschil met den Hertog ter zyde en buiten verdere raadpleeging werdt gesteld, „ als zynde gansch informeel, en „ te kennen geevende eene directe onverschilligheid omtrent het handhaaven van „ de rechten en de auctoriteit van den „ Souverein, te protesteeren van nulliteit, voorts aan de Heeren hunne Committenten voor te behouden eene nadere „ aantekening en het in 't werkstellen van „ zodanige kragtdaadige maatregelen, als „ zy, in tyd en wyle, zouden oordeelen, „ dat tegen zulk eene gantsch verkeerde „ Resolutie noodzaaklyk vereischt worde."

Request wegens het onafhanklyk verklaaren van

Zints de Memorie, in het voorleeden jaar, door den Heer *J. Adams*, aan den President van Hun Hoog Mogenden overgeleverd, raakende het voordeel van een Verbond van Koophandel en Vriendschap, tus-

tusschen de Vereenigde Nederlanden en de Staaten van Noord-Amerika, was dit volwigtig onderwerp leevende gebleeven, en meer en meer geworden, in de gedagten en gesprekken van veele handeldryvende Ingezeetenen. Zy zuchtten onder en over het verval van Koophandel. Steeds waren zy bedagt op middelen, ter evenredige en bestendige schaêvergoedinge. In het onafhanklyk verklaaren van de dertien Amerikaansche Staaten, en het aangaan van een vast verbond met dezelve, meenden ze, althans een gedeeltelyk herstel, van 's Lands verloopen handel en van hunne verliezen, te zullen vinden. Een goed aantal Kooplieden, Fabrikeurs en Trafikanten van onze Stad, verzeld van andere van Haarlem en Leiden, floegen, in de maand Maart, de handen in een, om te beproeven, wat, door middel van een eerbiedig, doch ernstig Verzoekschrift, aan de Algemeene Staaten, ten bedoelden oogmerke, zoude kunnen worden uitgewerkt. In den aanvang van hun Request deeden ze hun beklag, over den beschreienswaardigen stilstand van 's Lands Scheepvaart, blykende, onder andere, uit de vergelyking van de Jaaren 1780 en 1781. Want, daar in het eerstgenoemde Jaar, meer dan tweeduizend Nederlandsche Schepen, door de Zond, naar de Oostzee, gezeild waren, hadt men, in het laatste, niet een eenig Schip onzer Natie op de Zondsche Lyst gevonden: een nadeel, welk nog vergroot was, door het onvoorzien

1782. Noord-Amerika.

1782. plunderen of wegneemen van onze Volkplantingen, en van talryke Schepen, en, daarenboven, voor onherstelbaar mogt gehouden worden, door het overgaan van onzen Koophandel tot andere Natien, en de hooge onwaarschynlykheid, van denzelven, na het sluiten van den Vrede met Engeland, immer tot ons te zullen zien wederkeeren. Om dit schroomlyk uitzigt af te weeren, meenden de Verzoekers, thans, en nu ook alleen, het oogenblik te zyn gebooren, en daar toe den kans schoon te staan, „ in het nieuw Tooneel „ des Handels, het welk de Vereenigde „ Staaten van Noord-Amerika opleve- „ ren." Tot een bewys van de aangelegenheid diens Handels, beriepen zy zig op het geen 'er, onlangs, hoewel slegts voor een korten tyd, op *St. Eustatius* was omgegaan, en waar van de Registers der Westindische Maatschappye voldingende proeven konden uitleveren. Voor de Fabrieken, zeiden ze, was thans een gunstig tydstip gebooren, uit hoofde van een verbod van het Noord-Amerikaansche Congres, tegen den invoer van alles, wat Groot-Brittannie en deszelfs Volkplantingen opleverden. De Nederlandsche Scheepen Vragtvaart, meenden ze, zou 'er niet minder door bevoordeeld worden, als zynde het niet waarschynlyk, dat de Noord-Amerikaanen, in de dunne bevolking van hun gewest, en onder de noodzaaklykheid om veele handen binnenslands te moeten te werk stellen, zig op Zee

zou-

zouden begeeven, zo min als de kosten 1782.
van nieuw aan te leggen Handwerken kunnen draagen. Tot geen enkel der zeven Vereenigde Gewesten, dagten ze, zou het voordeel van den nieuwen Handel zig bepaalen. „ Gelderland en Overysſel zou„ den hunne Linnens, Rokſtreepen en an„ dere Fabriken niet genoeg kunnen uit„ breiden. Zelf de Schoenmaakeryen in „ de Meyery zouden een aanmerkelyken „ aftrek hebben. Genoegzaam alle Fabri„ ken van Utrecht zouden 'er door in „ bloei geraaken: gelyk ook te Leyden. „ Haarlem zou zyne kwynende Twynde„ ryen, Stoffen, Kant, Lint en Koord„ Fabriken zien herleeven. Delft zou „ zyne Platteel-, Gouda zyne Pypenbak„ keryen verbaazend veel in vertier zien „ toeneemen." Om zulke voordeelen magtig te worden, was, huns oordeels, nu het tydſtip gebooren, welk alles moest beſlisſen. „ De Engelſche Natie (zeiden „ ze) is den Oorlog moede; en daar dat „ Volk ligt tot uiterſten overſlaat, vree„ zen de Supplianten, dat eene volkome„ ne Vryërkenning wel haast zal plaats „ vinden, inzonderheid als zy kans zien „ om nog iets ten hunnen voordeele, of „ ten minſte iets ten onzen nadeele, van „ America te kunnen bedingen. En wat „ toch (dus gaan ze voort) zou de Ame„ ricaanen kunnen beweegen, in het maa„ ken van Vrede en Vriendſchap met En„ geland, op de belangen van onze Re-

1782. „ publiek acht te geeven? " Tot naderen aandrang voegden ze 'er nevens, de betuiging hunner hoope, dat zulk een opene ſtap van de Republiek grootlyks bevorderlyk zoude weezen, tot het ſpoediger bekoomen van een algemeenen Vrede. „ Een „ geest, om het vuur des Krygs te bluſ- „ ſchen, heerscht in Engeland, en een „ cordaat en ernſtig gedrag van de Re- „ publiek kan niet anders dan hun verlan- „ gen naar de Vrede voltooien." Om hun verzoek te meer ingangs te doen vinden, zonden de Inleveraars hetzelve aan de Staaten van Holland, om, door derzelver vermogenden aandrang, ter Algemeene Vergaderinge, onderſteund te worden.

Door de Staaten van Holland ingewilligd.

Niet vrugtloos was de laatſte inval. Het verzoek der Kooplieden, op den achtentwintigſten Maart, ter Tafel van Hunne Edele Groot Mogenden gebragt zynde, werdt ſtraks van Amſterdam, en nog acht Steden, ingewilligd, en, kort daar op, van de negen overige Steden toegevallen. De zaak ontving haar volkomen beſlag, door het Beſluit, 's anderendaags genomen, inhoudende om ter Vergaderinge van Hun Hoog Mogenden, van wegens de Provincie Holland, ten ſterkſten daar op aan te dringen „ dat de Heer ADAMS, „ als Afgezant van de Vereenigde Staaten „ van Amerika, ten ſpoedigſte by Hun „ Hoog Mogenden werde toegelaaten en „ erkend; " wordende voorts de Raadpen-

ſio-

ſionaris gelast, den Heere Adams, van dit besluit Hunner Edele Groot Mogenden, onder de hand kennis te geeven. 1782.

Van zeer gewigtigen inhoud, en daar om hier niet te verzwygen, was een ander Verzoekſchrift, op het zelfde oogwit doelende, 't welk, omtrent deezen zelfden tyd, door een goed aantal Kooplieden en Fabrikanten, aan Burgemeesteren en Regeerders deezer Stad werdt ingeleverd. Tot een grondſlag van hun verzoek, om een Verbond met Noord-Amerika, leggen ze, deels, de voordeelen, daar uit te verwagten; deels, de bemoeijing van Hun Ed. Groot Agtbaarheden, nu vier jaaren geleede, in het beraamen van een Concept-Tractaat; deels, de vreeze van iet diergelyks, als Portugal, te zullen ondervinden, welk Ryk, volgens ingekoomene berigten, door het Congres, van allen Handel op Noord-Amerika zou verſtoken zyn, om geene andere reden, dan om dat Portugal, naar 't oordeel van het Congres, zig te veel door den invloed van Groot-Brittannie liet beſtuuren: iets, 't geen ook onze Republiek zou kunnen wedervaaren, indien de Voorſtellingen van den Heere Adams verder onbeantwoord gelaaten werden. Twee tegenwerpingen beantwoordden vervolgens de Requestranten: de eerſte, afgeleid van de onbeſtaanbaarheid van het treeden in eene nadere verbintenisſe met de Amerikaanſche Staaten met onze toetreeding tot de gewapende Neutraliteit; de andere, van de

Nader Request aan de Regeering van deeze Stad.

1782. de niet noemenswaardige voordeelen, van zulk eene verbintenisse te verwagten (*n*).

De Heer Adams wordt erkend als Gezant van Noord-Amerika.

De menigvuldige Verzoekschriften, welke, inmiddels, ook in andere Provinciën en Steden, werden ingeleverd, dienden ten genoegzaamen bewyze van den wensch der Natie. Door een Besluit van Hun Hoog Mogenden, van den negentienden April, ontving deeze gewigtige zaak, overeenkomstig met dien wensch, haar volle beslag. De Heer Adams werdt, by dit Besluit, erkend voor Gezant der Vereenigde Staaten van Noord-Amerika, en, vervolgens, na dat dezelve zyne Geloofsbrieven hadt ingeleverd, toegelaaten, om, in die hoedanigheid, met Hun Hoog Mogenden in onderhandeling te mogen treeden. Ter eere van meergemelden Heere, gaf, onmiddelyk daar op, de Fransche Gezant, Hertog DE LA VAUGUYON, een pragtigen maaltyd.

Dankadres aan de Amsterdamsche Regeeringe.

Van het Besluit van Hun Hoog Mogenden, raakende de Staaten van Noord-Amerika en de toelaating van den Heere Adams, hadt men hier de tyding nog pas bekoomen, toen een aanzienlyk getal Kooplieden, Burgers en Ingezeetenen, te raade waren geworden, over het gunstig Besluit Hunner Ed. Gr. Mog. van den achtëntwintigsten Maart, hun genoegen en erkentenis te betuigen, door

(*n*) Het leezenswaardig Vertoog, te uitgebreid om hier geplaatst te worden, is voorhanden in de Nieuwe Nederlandsche Jaarboeken, 1782, bl. 313 enz.

door het inleveren van een Dankadres, aan de Edele Groot Agtbaare Burgemeesteren, Oud-Burgemeesteren en Vroedschap deezer Stad, als houdende men zig verzekerd, dat deeze, tot het doen van den toegejuichten stap, voornaamelyk de hand geleend hadden. *Zo* gunstig werdt deeze dankbetuiging, by Hun Ed. Groot Agtbaarheden, opgenomen, dat ze deswegen, in de Nieuwspapieren der Stad, eene openlyke aankondiging deeden, en te gelyk den Ondertekenaaren kennis gaven, in eene Vergadering der Vroedschap te hebben vastgesteld, by Hun Ed. Groot Mogenden het daar heenen te zullen wenden, dat de onlangs, door het Londensche Hof, voorgeslagene Onderhandeling, tot een afzonderlyken Vrede en stilstand van Wapenen, zoude worden geweezen van den hand. 1782.

Afzonderlyke Vrede, door Engeland aangebooden.

Te weeten, om het laatste zeggen Hunner Ed. Groot Agtbaarheden te verstaan, moeten wy berigten, dat de Keizerin van Rusland haare bemiddeling, tusschen het Hof van Groot-Brittannie en de Algemeene Staaten, hebbende aangebooden, de Heer FOX, welke, in Engeland, Lord NORTH was opgevolgd, in den post van Geheimschryver van Staat, in het laatst van Maart, aan den Russischen Gezant, aan het Hof te Londen, den Heere SIMOLIN, eenen Brief hadt gezonden, behelzende eenen voorslag tot het sluiten van den Vrede, tusschen zyne Groot-Brittannische Majesteit en de Republiek, op den voet van het Verbond van den jaare 1674. Op verzoek

1782. van den Heere Fox, deelde de Heer Simolin deezen Brief mede aan den Prinse GALLITZIN en den Heere MARKOW, Russische Gezanten in 's Hage. Spoedig kwam aldus dit schryven ter kennisse van Hun Hoog Mogenden, en, langs dien weg, ter tafel van de Staaten van Holland en Westfriesland.

Vindt geen genoegen te Amsterdam.

Het gerugt van deezen voorslag vloog wel haast door alle Steden van het Gewest. Allerwege bespeurde men daar tegen een diepen afkeer. Duidelyk vernam men zulks, onder andere, in onze Stad. By de overgifte van het bovengemelde Dankadres verklaarden de Afgevaardigden, daar in geen gewag gemaakt te hebben van de aanbiedinge des Engelschen Hofs van afzonderlyken Vrede, en daar aan verknogten onmiddelyken stilstand van Wapenen, om dat zulks eerst ter hunner kennisse was gekoomen, toen reeds het Adres ter tekeninge openlyk was voorgeleid. Thans verzekerden ze Hun Edele Groot Agtbaarheden, van den genoegzaam eenpaarigen afkeer der Amsterdamsche Beurse van de toetreedinge tot dusdanig een Ontwerp, als zynde hetzelve zo listig verzonnen, als gevaarlyk in de uitwerkzels; 't welk aangenomen wordende, „ het Gemeenebest, hoogstwaarschynlyk, zoude inwikkelen in nieuwe „ rampen en moeielykheden, door welker „ onmiddelyke gevolgen deeze Republiek „ eensklaps te gronde zoude konnen gaan: „ terwyl, van den anderen kant, deeze aan„ biedingen zelve toonden, dat wy met een

„ af-

„ afgestreeden Vyand te doen hebben, 1782.
„ dien wy derhalven eerlang tot een alge-
„ meenen en duurzaamen Vrede zouden kun-
„ nen noodzaaken, indien wy slegts, even
„ als Vrankryk, Spanje en Noord-Amerika,
„ van de middelen van geweld gebruik
„ wilden maaken, die ons voorhanden
„ zyn, en verder te werk gesteld kunnen
„ worden."

Wordt door Hun Ed. Groot Mogenden afgeweezen.

Overeenkomstig met den wensch der Natie, viel het Besluit van Hun Ed. Groot Mogenden, om den voorslag van Engeland te wyzen van de hand.

Ontdekking van Gouden Munten.

Op last der Regeeringe werdt, omtrent deezen tyd, het steenen Sluisje, op den Oude-Zyds Voorburgwal, by den Ingang van het St. Pieters Gasthuis, meestendeels vernieuwd. By het graaven der Fondamenten vonden de Werklieden, op den twaalfden April, verscheiden Gouden Munten. Zeer verschillende, zo omtrent het jaartal als den Stempel, waren de gissingen, daar omtrent gemaakt. De waarschynlykste was die van den Penningkundigen Heere VAN DAMME, inhoudende dat dezelve tot de vyftiende Eeuw moesten gebragt worden, met naame tot den leeftyd van RUDOLF, Tweeënvyftigsten Bisschop van Utrecht. Eene deezer Munten, op bevel van gemelden Heere VAN DAMME, in 't koper gebragt, beslaat de grootte van een Hollandschen Dukaat. Men ziet, aan de eene zyde, de beeldtenis van MARTINUS, in de Vierde Eeuw Bisschop van *Tours*. Het Randschrift, met Gothi-

1782. sche letteren gesteld, bevat eene aanroeping van dien Heilige: SANCTE MARTINE EPISC.! *Heilige Bisschop Martinus!* De Keerzyde vertoont het Wapen van het Sticht, en, in het midden daar van, het verdubbeld Wapenschild van Bisschop RUDOLFUS, zynde een leggende Leeuw, met een Arend daar onder. Een Driehoek beslaat het vlakke der Munt, en omvangt het Wapenschild. In den Rand leest men MON. RUDOLFI EPISC. TRAJECT. *Munt van Rudolf, Bisschop van Utrecht.* Men giste, dat de Monniken, ten tyde van het meer en meer doorbreeken der Kerkhervorminge, zo niet voor hun leeven, althans voor hunne bezittingen beducht, deeze penningen aldaar begraaven, en, van daar verdreeven zynde, niet wederom tot zig zullen genomen hebben. Op den eersten dag der ontdekkinge verkogten de Werklieden, aan deezen en geenen, de gevondene Munten. Doch de Regeering, des narigt ontvangen hebbende, verboodt het vervreemden, en beval dat de Geldstukjes op het Stadhuis gebragt moesten worden.

Ordonnantie op den Wisselbank. Myne Heeren van den Gerechte, vooral in de tegenwoordige tyden van verval, steeds bedagt op de ondersteuning van den zinkenden Koophandel, vernieuwden en vermeerderden, in 't laatst van April, de Ordonnantie op den Wisselbank; dezelve bestaat uit achtendertig Artikelen (*o*). In

(*o*) De Ordonnantie is voorhanden, in de Nieuwe Nederlandsche Jaarboeken van 1782, bl. 488.

In 't einde der ſtraks genoemde maand April, hielden eenige Kooplieden eene zamenkomst, om in dezelve te raadpleegen over het inleveren van een Smeekſchrift aan de Regeeringe deezer Stad, om derzelver medewerking te verzoeken, tot het doen benoemen van den Heere Penſionaris *van Berckel*, tot een der Leden, welke, van Staatswegen, zouden te werk geſteld worden tot het beraamen van een Verbond van Koophandel en Vriendſchap met den Heere Adams, in naame der Vereenigde Staaten van Noord-Amerika. Tevens werdt in beraad geleid, om aan Hun Ed. Groot Agtbaarheden te verzoeken, dat, door derzelver tusſchenkomst en bewerking, de gemelde Heer van Berckel de Vergadering der Staaten van Holland en Westfriesland, even als voorheen, wederom mogte bywoonen; of, in gevalle, onverhoopt, zig daar tegen onoverkoomelyke zwaarigheden opdeden, de Penſionaris van den aangewreeven blaam volkomen mogt gezuiverd worden. Doch dit Verzoekſchrift hadt geenen voortgang. De meeste Kooplieden, hoe zeer den Heere van Berckel genegen, en deszelfs herſtelling van heeler harte wenſchende, waren van gevoelen, dat deeze geheele zaak aan de Regeeringe moest worden overgelaaten, als zullende de bemoeijing van den kant der Burgerye althans den ſchyn hebben van te ſtryden met dat vertrouwen, welk zy, ten allen tyde, en voornaamelyk tegenwoordig, betoonde in haare Regenten te ſtellen. Ook meenden

1782. Vergadering van Kooplieden over den Heer van Berckel.

1782. ze, dat het tot grooter eere voor den Heere Pensionaris zoude strekken, dat de herstelling uit eigen beweeging der Regeeringe, dan op aanzoek haarer Ingezeetenen, geschiedde.

Besluit wegens den Heer van Berckel.

't Liep aan tot in de maand November deezes jaars, voor dat by de Vroedschap hier omtrent iets bepaaldelyk werdt vastgesteld. Op den vyftienden dier maand nam men het Besluit, den meer genoemden Heer van Berckel, even als voorheen, ter Dagvaart te zenden. Een algemeen genoegen vondt dit Besluit onder de Amsterdamsche Burgery.

Maandelykfche Bedestonden.

Even als in de overige Gewesten en Steden der Vereenigde Nederlanden, het houden van Maandelykfche Bedestonden was bevolen, maakten ook Hun Ed. Groot Agtbaarheden deswegen de noodige schikkingen, ten aanzien van onze Stad en derzelver onderhoorigheden. Te beginnen met Juny, zouden ze, vervolgens, op elken eersten Woensdag der Maand, 's avonds van zeven tot acht uure, gehouden worden.

Komst van den Groot-Vorst en Groot-Vorstin van Rusland.

Zelden doen aanzienlyke Personaadjen eene reize van eenige uitgestrektheid, zonder de Vereenigde Nederlanden, met naame ook onze Stad, te bezoeken. De Groot-Vorst en Groot-Vorstin van Rusland, deeden, in deezen jaare, eenen togt door een gedeelte van Europa. Op den zeventienden July, 's avonds ten zeven uure, kwamen dezelve, uit 's Hage, te Amsterdam, en namen hunnen intrek in de Herberg

berg *het Wapen van Amsterdam.* Verzeld 1782.
van den Heere Hoofdofficier A. CALKOEN, den Burgemeester J. RENDORP, Heere van Markette, en den Heere OLDENKOP, Agent van Haare Rus-Keizerlyke Majesteit, bezagen de Doorluchtige Reizigers, 's anderendaags voormiddag, het Stadhuis, de Nieuwe Kerk, de Beurs, de Admiraliteits-Werf, de Portugeesche Joodsche Kerk en het Gasthuis, en vervolgens, na het middagmaal, het Kabinet Schilderyen van den Heere JAN HOPE, het kostbaar Gebouw van den Heere WILLEM VAN BRIENEN, en eindelyk het Aalmoezeniers-Weeshuis. Den volgenden dag deeden de aanzienlyke Vreemdelingen eenen keer naar Zaandam. Twee Oorlogsloepen roeiden dezelve naar het Tolhuis, alwaar Koetzen gereed stonden ter verdere voortzettinge van het speelreisje. In het Admiraliteits-Jagt, leggende op de Zaan, stondt het ontbyt gereed. Na het merkwaardigste, in het alom vermaarde Koopdorp, te hebben bezigtigd, keerden de Graaf en Graavin van het Noorden (want onder deezen naam vermomden de Doorluchtige Reizigers hunne waardigheid) te rug naar Amsterdam. Met het Binnen-Jagt van zyne Hoogheid, den Prinse Erfstadhouder, vervolgden ze, nog dien zelfden dag, hunne reize naar Utrecht. Te Zaandam hadden de Doorluchtige Vreemdelingen niet verzuimd, hunne nieuwsgierigheid te voldoen, met het bezigtigen van het huis, wel eer bewoond door den vermaarden PETER DEN GROOTEN, ten

1782 tyde als dezelve, op een Zaandamsche Werf, het Scheepstimmeren leerde. Bykans een half uur vertoefden ze in het vertrek, waar in de verwonderlyke Vorst meer byzonderlyk zyn verblyf hadt gehouden. Men verhaalt dat de Graaf van 't Noorden, aan den eigenaar en bewooner van het huis, een geschenk deedt van honderd Dukaaten, en vervolgens nog aan deszelfs kind eene vereering gaf van vyfëntwintig Dukaaten, in erkentenisse van een zilveren Koffykannetje, der Graavinne aangebooden, en van den ouden eigenaar van het huis afkomstig.

Springen van een Kruidmolen.

Op den zevenden Augustus, 's morgens tusschen zes en zeven uure, hoorde men, zo hier als elders, een zwaaren slag, welke de glazen en vensters deedt dreunen, en hier en daar deuren open springen. Dit baarde merkelyke ontsteltenis. 't Leedt niet lang, of men vernam de oorzaak van het schrikwekkende verschynsel. Tusschen Ouderkerk en Amstelveen, aan het zo genaamde Groote Loopveld, was de Stoof, behoorende tot een Buskruidmolen, in de lucht gesprongen. 't Zwaarste verlies, hier door ontstaan, was het jammerlyk omkoomen van vier arbeidslieden.

Tyding wegens de Gewapende Koopvaardyvloot.

In 't begin van April was eene gewapende Koopvaardyvloot, bestaande uit vyftien Schepen, in zee geloopen, onder geleide van eenige van 's Lands Schepen. Zy namen hunnen koers langs den Noordkant van Engeland. Op zekere hoogte moest de Bevelhebber van 't Eskader, Kapitein

E. C.

E. C. Staring, met etlyke Oorlogsfregatten, naar het Vaderland wederkeeren; de overige zouden de reize naar de Westindiën vervolgen. Geduurende deeze maand ontving men de aangenaame tyding, wegens de behoudene aankomst der Oorlog- en Koopvaardyschepen in de rivier van Suriname. Twee Schepen, die het gewaagd hadden, onverzeld dien togt te doen, waren 'er insgelyks behouden binnen geloopen. Daarentegen bereikten de Vaderlandsche Havens verscheiden Koopvaardyschepen, in 't begin van July van Curaçao vertrokken. Met een van deeze bekwam men de tyding, dat een der Gewapende Koopvaardyschepen, de *Vrouw Magdalena* genaamd, gevoerd by Kapitein GEERMAN, in het gezigt van Curaçao, een Engelsch Oorlogsfregat ontmoet hebbende, daar mede slaags geraakt was, en, na drie uuren vegtens, by mangel aan tydige te hulp koominge, zig hadt moeten overgeeven. De Kapiteinen RIETVELDT en BOODT, naderhand uitgeloopen, hernamen wel het Koopvaardyschip, doch konden den Engelschman, als sneller zeilende, niet meester worden. Te gelyk met de bovenstaande berigten, vernam men hier den inhoud eens Briefs, door den Kapitein Rietveldt gezonden aan den Admiraal-Generaal, inhoudende de redenen van het niet verleenen van Convoy aan Koopvaardyschepen van Curaçao naar St. Domingo, 't welk veelen, hier ter Stede, gaarne zouden gewenscht hebben. 's Mans 1782.

1782. redenen waren, deels de slegte staat der Koopvaarders en hunne traagheid in 't zeilen; deels, de onwaarschynlykheid om langs den Oostlyken weg, tegen stroom, het Eiland St. Domingo te kunnen bereiken, en de menigte van Engelschen, welke in den Westlyken doortogt kruisten.

Bekendmaaking van Kooplieden.

De gerugten van Vrede, welke, in deeze maand, meer dan voorheen, liepen, deeden verscheiden Kooplieden hoopen, indien dezelve mogt getroffen worden, daar by eenige vergoeding te zullen bekoomen van de schade, hun zo wederregtelyk als zeer gevoelig, door de Engelschen, toegebragt. Om by tyds in staat te zyn tot het doen van behoorlyke opgave, in gevalle dezelve van hun gevorderd werdt, verzogten zy, by openbaare Bekendmaaking, de Kooplieden en Boekhouders van Schepen, zo in Amsterdam als te Zaandam en elders woonende, vóór den vyftienden September, opgave te doen, ten Komptoire van den Notaris Dorper, van de naamen der Schippers en Schepen, zedert het laatst van 't jaar 1778, door de Engelsche Oorlogschepen en Kaapers, beroofd, genomen en te Lisbon, Port-Mahon en elders opgebragt en verbeurd verklaard; als mede lysten der Schaden van derzelver laadingen, voor Hollandsche rekening en onkosten ter vrugtlooze Reclame betaald: „ ten einde daar uit op te maaken, „ het nadeel door de Commercie geleeden, ten tyde toen zy op het subsisteeren der plegtigste Tractaaten, tusschen

„ de

„ de Republiek en het Ryk van Groot- 1782.
„ Brittannie, billyk hadden mogen ver-
„ trouwen." Klein, nogthans, was de toeloop, ten aangeweezen Komptoire, tot het doen van de gevorderde opgave.

Voorslagen raakende Frankryk.

In de maand Augustus deeden de Afgevaardigden der Stad, ter Vergaderinge van Hun Ed. Groot Mogenden, de twee volgende voorslagen: *Vooreerst*, of de zamenwerking van Krygsverrigtingen, tegen Engeland, met Frankryk, voor het tegenwoordige Saisoen aangegaan en gesloten, voor den Krygstogt van het volgende jaar niet behoorde te worden voortgezet, en, ter bevorderinge daar van, ter Algemeene Vergaderinge, de gepaste opening gedaan; *Ten tweeden*, of uit aanmerkinge der steeds voortdurende goede gezindheid van het Hof van Frankryk jegens deezen Staat, daar van niet behoorde te worden gebruik gemaakt, en beproefd, of de verbintenissen, tusschen de beide Natien, niet vaster zouden kunnen worden toegehaald, door middel der vernieuwinge van het Verbond van Koophandel van het jaar 1739, waar by de Ingezeetenen van deezen Staat, met betrekking tot het stuk van Koophandel en Scheepvaart, in Frankryk op den zelfden voet als de natuurlyke Onderdaanen van zyne Majesteit zelve, aangaande het draagen van lasten, boven andere vreemdelingen werden gesteld en begunstigd. De grondstellingen, op welke deeze voorslagen rustten, luidden woordelyk aldus:
„ *Dat* Heeren Principaalen, in serieuse

1782. „ overweeging hebbende genomen de critique omstandigheden, waar in zig deeze „ Republicq was bevindende, en overtuigd „ zynde, dat het intrest van deeze Stad „ onvermydelyk vorderde, de liaisons met „ het Hof van Frankryk, welke 't zeedert „ het arresteeren van het Concert van „ Operatien geduurende dit Zomer saisoen „ (tot het neemen van welke Resolutie „ door de propositie op last van voorsz. „ Heeren Principaalen op den 18 May „ van het voorleeden jaar ter deezer „ Vergadering gedaan, aanleiding gegeeven was) plaats hadden gehad, hoe langer zoo meer aan te kweeken, en daarenboven geconvinceerd zynde, dat de „ opregte intentie van zyne Allerchristlykste Majesteit was, geene Vrede met „ Engeland afzonderlyk van deeze Republicq aan te gaan of te sluiten, in welke „ overtuiging de Heeren Principaalen boven gemeld nog sterker waren bevestigd „ door het declareeren van hoogstgedagte „ zyne Majesteit, van naamlyk de belangens van deezen Staat te zullen maintineeren, de voorsz. Heeren Principaalen hadt gepermoveerd, de Heeren „ hunne Gedeputeerden ter Dagvaart te „ gelasten, ter Vergaderinge te proponeeren," de voorslagen, boven door ons vermeld.

Gedrag van Stads Afgevaardigden. De Heer van Berckel, hoewel hy tot nog toe de Vergadering van Holland niet bywoonde, was door de Vroedschap gelastigd, het Berigtschrift op te stellen, voor

voor de Heeren, welke naar 's Hage zouden vertrekken. Deeze waren de Heeren W. G. DEDEL *Salomonsz*, J. GRAAFLAND *Pietersz*. J. DEUTZ, nevens de Pensionarissen VISSCHER en MEERMAN VAN DER GOES. By hunne komst in 's Hage maakten eenige deezer Heeren verandering in het opstel der punten, welke voorgedraagen moesten worden. Hier tegen verzette zich de Pensionaris VISSCHER; doch, wykende voor de Meerderheid, deedt hy het voorstel naar de meening van de Heeren Afgevaardigden. 1782.

Ruime stoffe tot zamenspraake veroorzaakte deeze handelwyze, zo dra 'er het Gemeen de lucht van kreeg. De Schryvers der Nieuwspapieren verzuimden niet, daar over hunne meening te uiten. Ook bleef de Vroedschap niet in gebreke, het gedrag haarer Gelastigden te beöordeelen. Zy hieldt daar over eene Vergadering, op den negenden September. Den uitslag daar van zullen wy mededeelen, met de woorden van eenen der meest geagte Nieuwsschryveren. Dus luiden dezelve.

Besluit der Vroedschap daar omtrent.

„ Wy kunnen onze Lezers thans volgens egte Berigten melden, dat de zaak „ wegens het gedrag der Heeren Gedeputeerden van Amsterdam op de laatste Vergaderinge van Holland gehouden, waar „ van in verscheide Nieuwspapieren gewag „ is gemaakt, na dat dezelve door eene „ speciale Commissie uit de Vroedschap „ van die Stad is onderzogt geweest, op „ den negenden dezer is afgedaan; en wel

1782. „ zodaanig, dat daar by niet alleen is be-
„ greepen, dat de Gedeputeerden aan het
„ groot oogmerk van den Agtbaaren Raad
„ hebben voldaan; het welk geweest was
„ de Continuatie van het Concert der Ope-
„ ratien met Vrankryk en het nader toe-
„ trekken der Liaisons met die Mogend-
„ heid door vernieuwing van het Commer-
„ cie-Tractaat van 1739, ten spoedigsten
„ ter Vergaderinge van Holland te doen
„ proponeeren, maar ook teffens derzelver
„ begrip over de abusifheid van zekere
„ stellingen in de premissen van die Pro-
„ positie vervat, allezints gefundeerd is
„ geoordeeld; en daar benevens volleedig
„ erkend, dat zy Heeren Gedeputeerden
„ wel en te regt zwaarigheid hadden ge-
„ maakt, om strict aan hunnen Last te
„ voldoen, en dat door het niet inbren-
„ gen van de geheele Stads Resolutie, zo
„ als die was leggende, eene wezentlyke
„ dienst aan de Vroedschap was gedaan;
„ als welke anderzints zoude zyn blootge-
„ steld geweest aan Reflectien en Repro-
„ ches, welke voor dezelven zeer onaan-
„ genaam en gantsch niet onverschillig
„ zouden hebben moeten zyn; en offchoon
„ de Vroedschap wyders heeft verklaard,
„ dat het ontdekken der gezegde Erreuren
„ geene genoegzaame reden hadde behoo-
„ ren uit te leveren, om de Propositie
„ met aflaating der gronden van dezelve
„ te doen, maar dat de Heeren Gedepu-
„ teerden voorzigtiger en beter zouden
„ hebben gedaan, dat zy van die door hun

„ be-

„ bevondene Erreuren, ten spoedigsten 1782.
„ kennis hadden gegeeven, en nadere or-
„ dres gevraagd, en dat zy middelerwyl
„ hun best hadden gedaan, om de Verga-
„ dering van Holland zo lang by een te
„ houden, tot dat zy zodaanige nadere
„ last van den Agtbaaren Raad zouden
„ bekomen, en dat de Vroedschap dus die
„ daad van de Gedeputeerden niet konde
„ goedkeuren, zo heeft men egter ten
„ duidelykste getoond de zuiverheid hun-
„ ner motieven, en hun welmeenend oog-
„ merk in het aflaaten van de meergemelde
„ Premisfen geenszins in twyffel te trek-
„ ken, terwyl de Vroedschap ook teffens
„ uitdrukkelyk heeft gewild, dat by de
„ verdere Deliberatien over de gedaane
„ Propositie, van die stellingen, welke de
„ eenige oorzaak waren geweest van de
„ bedenkingen der Gedeputeerden, geen
„ gebruik zoude worden gemaakt, maar
„ dat alleen de gronden van de Propositie
„ met Correctie van het Erroneuse daar in
„ voorkoomende, zouden werden aange-
„ drongen, en wel op zodanige eene
„ wyze als door den Raad zelfs nader
„ is voorgeschreeven."

Het weeren van den steeds toeneemenden voortgang der Opslykinge in het Y, voor de Stad, was een onderwerp, waarop menig werktuigkundige zyn vernuft spitste. Al van voor lang bediende men zig van zekere Moddermolens, om het Vaarwater te verdiepen. Doch deeze hadden verscheiden gebreken. Op het ver-hel-

Proeve met een nieuw uitgevonden Moddermolen.

1782. helpen daar van, hadt de kundige Uurwerkmaaker, WILLEM WRITS, zints eenigen tyd, zyne gedagten laaten gaan. In de maand Augustus hadt hy zyne ontworpene verbetering zo verre tot ſtand gebragt, dat de tweeëntwintigſte dier maand bepaald werdt, om, in tegenwoordigheid van Burgemeesteren en Theſaurieren, en van verſcheiden des kundige Perſoonen, eene proef te neemen van den uitgevonden *Vyzel-Moddermolen:* dus noemde men het nieuwe Werktuig. Door den ſterken Eb en daar uit ontſtaande droogte in het Y, verzeld van harden wind, hadt de zaak, op dien en den volgenden dag, geenen voortgang. Gelukkig ſlaagde de proef op den vyfëntwintigſten, niet alleen volgens de opgave des Uitvinders, maar zelf boven de verwagting van deezer zaaken kundige aanſchouwers. Het Middenvak van een Stads Modderſchouw, kunnende bevatten twee Schaften Modder, werdt, door middel van een enkel paerd, in den tyd van ruim vier Minuten, vol gemaalen, met de hardſte en zwaarſte kley, zonder dat 'er eenig water mede binnen kwam. Nogthans beſchouwde de Uitvinder het Werktuig als onvolmaakt, en beloofde nog verſcheiden verbeteringen. Men vleide zig, den uitgevonden Molen ook binnen de Stad te zullen kunnen gebruiken, tot uitdiepinge der Graften. Doch tot heden toe is zulks niet te werk geſteld. Misſchien is het overlyden van den Heere Writs, 't welk eenige weinige jaaren daar na

na voorviel, oorzaak geweest, dat het Ontwerp, tot heden toe, geenen voortgang heeft gehad. 1782.

Publikatie tegen het bedelen.

Met het begin van de maand November was het Nieuwe Werkhuis, op het Weesperveld, waar van wy, van de Openbaare Gebouwen handelende, nader verslag zullen doen, in zo verre voltooid, dat het ten bestemden gebruike konde dienen. Het moest, onder andere, strekken, om het schandelyk bedelen langs de Straaten te weeren, en de luyheid tot den arbeid te noodzaaken. Thans deeden myne Heeren van den Geregte eene Publikatie afkondigen, hier toe betrekkelyk. Dezelve bestaat uit tien Artikelen, en behelst alles, 't geen, ter voorkoominge van het wel eer aanstootelyk bedelen, dient te worden in agt genomen (*p*).

Voorstel der Stad wegens de beweegingen in 's Hage.

Bekend en in een zeer geagt en sterk getrokken Werk (*q*) breedvoerig verhaald, zyn de beweegingen, in het begin van de maand December, in 's Hage voorgevallen. De Afgevaardigden der Stad, ter Vergaderinge van Holland, vonden zig verpligt, deswegen, als mede aangaande eenige omstandigheden, welke daar mede gepaard gingen, hun ongenoegen te moeten betuigen. Op den negenden der Maand, en dus drie dagen na den Oproer, gaven dezelven, aan Hun Ed. Groot Mogenden, in

(*p*) De Leezer kan de geheele Afkondiging vinden in de Nieuwe Nederlandsche Jaarboeken, 1782. *bl.* 1405, enz.
(*q*) Zie *het Beroerd Nederland*, Deel IV, *bl.* 7. enz.

1782. in bedenking „ of niet Præſident en Raa„ den van den Hove van Holland behoor„ den te worden aangeſchreeven, om zon„ der tydverzuim onderzoek naar het voor„ gevallene te doen; en in 't byzonder na „ te ſpooren, de Belhamels en Aanſtoo„ kers van den voorgemelden begonnen „ Oproer; als mede, waarom ter zaake „ eener gebeurtenisſe, die zo waereldkun„ dig en in den mond van eenen iegelyk was, „ des onaangezien, noch door den Fiskaal „ van den Hove, noch door den Baljuw „ van 's Hage, eenige Crimineele vervolging „ (voor zo veel men wist) tot hier toe „ was gevallen: ten einde op dit een en an„ der, en aangaande de waare omſtandig„ heden der zaake, Hun Ed. Groot Mo„ gende ten ſpoedigſte te berigten, om „ alsdan zodanige nadere Voorziening te „ kunnen doen, als het verre uitzigt, in „ zodanige oproerige onderneemingen, on„ der het oog en met beſpotting van den „ Souverein gedaan, ten meesten dienſte „ van den Lande bevonden zou worden te „ vereiſchen."

Protest van de Ridderſchap daar tegen.

Een algemeenen byval vondt deeze voorſlag by de Afgevaardigden der Steden, en werdt, daar mede overeenkomſtig, ſtraks een Beſluit genomen. Alleen de Ridderſchap en Edelen verklaarden zig daar tegen. In eene Aantekening, 's anderendaags gedaan, gaven ze te kennen „ de toeſtem„ ming wel te hebben gegeeven, dat het „ Hof Provinciaal werde gelast, naar het „ voorgevallene onderzoek te doen, doch

„ geen-

„ geenzins dat zulks door Hun Ed. Groot 1782.
„ Mogenden voor een Oproer zou worden
„ verklaard: terwyl zy, Heeren van de
„ Ridderschap vermeenden, zonder een at-
„ tentat te doen tegen de Hoogheid en
„ Souverainiteit van Holland, in twyfel te
„ mogen trekken, of het geen op dien
„ dag voorgevallen was, met den naam
„ van Oproer konde bestempeld worden,
„ en voorts van begrip te zyn, dat de
„ kennisneeming over de Vraag, of 'er
„ een Oproer al of niet plaats hadde ge-
„ had, aan gemelden Hove Provinciaal be-
„ hoorde te worden overgelaaten."

Verbond met Noord-Amerika.

Zints de erkentenis van de Onafhanklykheid der dertien Vereenigde Staaten van Noord-Amerika, en de toelaating van den Heere JOHN ADAMS, als Gezant dier Staaten, by Hun Hoog Mogenden, hadt men de hand geslagen aan het opstellen van een wederzydsch Verbond van Koophandel en Vriendschap. Op den zevenden *October* werdt het, door de Afgevaardigden der Algemeene Staaten en den gemelden Gezant, plegtig gesllooten en getekend. Het bestaat uit negenëntwintig Artikelen, en bevat de noodige bepaalingen, raakende den Koophandel, en de behandeling van de wederzydsche Onderdaanen, in de beide Gewesten (*r*).

Met den afloop deezes jaars, zag men, op

(*r*) Het geheele Traktaat is voorhanden in de Nieuwe Nederlandsche Jaarboeken, 1782, *bl.* 1161—1180.

1782. op deeze gebeurtenisse, een uitvoerigen Gedenkpenning voor 't licht koomen, van den Kunstkundigen Heere HOLTZHEY. Op de Voorzyde daar van ziet men een Gedenknaald, en op het hart daar van, op een Balcon of Uitstek, het Wapen van *Amsterdam*, nevens de Burgemeesterlyke Bondels en Bylen. Op een ontrold papier, daar onder hangende, leest men: PRODROMUS, zo veel als *Voorlooper*, of *Præparatoir Plan:* zinspeelende op het Concept-Tractaat, met kennis van Burgemeesteren van Amsterdam, in den jaare 1780 beraamd, en toen de grond van zeer veel opziens, doch 't welk thans ten grondslage diende van het plegtig en openlyk getekende Verbond. Voorts ziet men een kraaijenden en klapwiekenden Haan, wyzende, met een Wichelstaf, op een Hoorn van Overvloed, langs een Scheepsanker geslingerd; dienende ter aanwyzinge van de wakkere poogingen van den Heere ADAMS, betoond in het tot stand brengen van het merkwaardig Verbond, tot wederkeerig voordeel der beide Staaten. MERKUÜR, zyn genoegen over dit voorval willende betoonen, daalt neder van den hemel, om met een Eiken Krans het Wapen der Stad Amsterdam te kroonen, en haar alzo den roem te geeven van den rykdom en de gelukkige gevolgen, welke men zig, voor den Koophandel, Scheepvaart, Neeringen en Hanteeringen, daar van beloofde. In 't verschiet ziet men eeni-

Gedenkpenning daar op.

eenige Koopvaardyschepen in volle Zee. 1782.
In den Rand leest men deeze woorden:

JUSTITIAM ET NON TEMNERE DIVOS.

Dat is:

Regt doen en de Goden der Aarde niet te verägten.

In de Afsnede staat:

S. P. Q. AMST. SACRUM.

Aan den Raad en het Volk van Amsterdam opgedraagen.

Op de Keerzyde ziet men de *Faam*, blaazende op haare Bazuin. Zy houdt de Wapenschilden der twee Vereenigde Republieken, gedekt met eene Scheepskroon, terwyl de Leeuwenhuid en de Knods van Hercules by haar op de Wolken leggen: het Zinnebeeld dat de twee Zee-Mogendheden, met moed en kragt gewapend, haar onderling Verbond wel zullen weeten te doen gelden, duurzaam en voor beide Staaten voordeelig te maken. Het Randschrift is:

FAUSTISSIMO FOEDERE JUNCTAE.

Dat is:

Door een alles goeds beloovend Verbond vereenigd.

Onder aan leest men:

DIE VII OCTOB. MDCCLXXXII.

Dat is:

Den 7 October 1782.

1783. Verscheiden Volkplantingen van den Staat, door de Engelschen bemagtigd, waren, in den voorleeden jaare, op die Natie, door de Franschen heroverd. Van de aangelegenheid dier Bezittingen waren 's Lands Staaten volkomen overtuigd, en de grootheid van 't verlies daar van, ook door Kooplieden van onze Stad, denzelven nadruklyk onder 't oog gebragt. In de overtuiging van de goede gezindheid des Franschen Hofs, jegens de Republiek, ontvingen de Nederlandsche Gezanten te Versailles last, de te rug gave der Volkplantingen van zyne Allerchristelykste Majesteit te verzoeken. In naame van zynen Meester gaf hier op de Graaf DE VERGENNES tot bescheid, dat zyne Majesteit, in de herneeming der Nederlandsche Volkplantingen, voornaamelyk had bedoeld, daar mede aan de Republiek te bespaaren de opofferingen, welke zy, tot wederbekominge van dezelve, by het sluiten van den Vrede, zouden moeten doen, doch geenszins om die Bezittingen in de schaal der vergoedingen te leggen, welke zyne Majesteit aan Engeland zou kunnen aanbieden: en dat, diensvolgens, zyne Majesteit Hunne Hoog Mogenden verzekerde omtrent derzelver voorneemen tot de wedergave der hernomene Koloniën, zo dra eene algemeene Vrede zoude toelaaten, het betoonen van dit nieuw gunstbewys des Konings aan de Algemeene Staaten.

Aanzoek by Frankryk, om de wedergave der veroverde Koloniën.

Eenige hoope schepte men, hier te Lande, uit dit antwoord, omtrent het spoedig

Men handelt over Vrede.

te

te rug bekoomen der verloorene Vastigheden. Niet alleen sprak men, ten deezen tyde, van een vergelyk tusschen de overige Oorlogvoerende Mogendheden, maar de Hollandsche Gezanten in Frankryk hadden, in 't laatst des afgeloopenen jaars, met toestemming van het Fransche Hof, aan den Engelschen Gezant te Brussel, den Heere FITZHERBERT, die zich thans te Versailles bevondt, een Geschrift ter hand gesteld, loopende over een vergelyk met Groot-Brittannie. Het antwoord op dat Geschrift, in drie Artikelen begreepen, sloeg op zo veele voorslagen, door de Staatsche Gezanten gedaan. In het eerste betuigde de Heer Fitzherbert, „ dat, ver- 1783.

Voorwaarden, door Engeland gesteld.

„ mits de oude betrekkingen, tusschen
„ Engeland en de Republiek, zo wel door
„ een natuurlyk gevolg des tegenwoordi-
„ gen Oorlogs, als door het gedrag der
„ Republiek vóór de Vredebreuk, thans
„ geene plaats meer hadden, en Hun Hoog
„ Mogenden, daarenboven, zeer weinig
„ gezind schheenen, in het tegenwoordig
„ tydstip, de oude verbintenissen te ver-
„ nieuwen, zyne Groot-Brittannische Ma-
„ jesteit, dienvolgens, voorsloeg, dat de
„ beide Staaten, ten aanzien der handel-
„ betrekkingen, welke zy onderling mog-
„ ten hebben, zig enkel en eenvoudig
„ zouden gedraagen naar de algemeene
„ grondregels van het Regt der Volken;
„ zynde voorts zyne Majesteit genegen,
„ zo dra de thans Oorlogende Natiën nieu-
„ we schikkingen van Koophandel zouden,

 „ be-

1783. „ beginnen te beraamen, als dan, ingevolge „ zyner genegenheid jegens de Republiek, „ zodanige verbintenissen van Koophandel „ aan te gaan, als met de gesteldheid en „ wederzydsche belangen der beide Staa- „ ten zouden over een koomen." In het tweede Artikel beloofde zyne Majesteit de te rug gave van alle de veroverde Bezittingen, uitgenomen *Trinconomale*, op het Eiland Ceilon, met deszelfs onderhoorigheden. By het derde Artikel werdt de eisch van schadeloosstellinge volstrekt van de hand geweezen; doch de beslissing van het lot der Pryzen, voor de Vredebreuk gemaakt, overgelaaten aan de uitspraak van de Geregtshoven der Admiraliteit.

Vinden geen genoegen. Geenszins in den smaak der Gezanten van Haare Hoog Mogenden vielen deeze voorslagen. In het eerste deezelven meenden ze zo veel onbepaalds te vinden, dat zo lang het Londensche Hof zig niet duidelyker verklaarde, op zo een losse grond geene nadere onderhandeling konde ondernomen worden. De uitzondering van Trinconomale, van de wedergave der veroverde Bezittingen, beschouwden ze als onbestaanbaar met de zo hoog geroemde genegenheid van zyne Majesteit jegens de Republiek. Noodeloos agtten ze het, diensvolgende, van het derde Lid te gewaagen, zo lang de voorgaande niet bepaald waren.

Nadere opheldering wegens het Bekend, ook uit onze voorgaande berigten, zyn de beweegingen, by veelen ontstaan, door den voorslag der Regeeringe van onze Stad, om zyne Hoogheid een ze-

ker

ker getal Raadslieden toe te voegen. By 1783.
zommigen werdt dit Ontwerp van de hand gewezen, of liever, de toestemming daar van opgeschort, door het voorgeeven van geene genoegzaame bevattinge van het waare doelwit deezer schikkinge. Om de zulken te gemoete te koomen, ontvingen de Afgevaardigden ter Vergaderinge van Holland bevel, de meening en het oogmerk hunner Lastgeevers nader te ontvouwen. Dit geschiedde door middel van een Geschrift, waar van het volgende de inhoud was.

toevoegen van eenen Raad aan zyne Hoogheid.

„ Om aan de requisitie van sommige Leden van Hun Ed. Groot Mogenden te voldoen, die eene opheldering gevraagd hebben omtrent de intentie van het laatste poinct der propositie van de Stad Amsterdam van den agttienden Maj 1781, betrekkelyk tot een Committé, om in vereeniging met zyn Hoogheid, den Prins Erfstadhouder, te arbeiden aan het ontwerpen, voorschryven en uitvoeren van alle de mesures, welke voor het welzyn van den Staat dienstig en convenabel zouden schynen, representeeren de Gedeputeerden, dat men geen desseín heeft, om noch door dit arrangement, noch door eenig ander Committé, de minste verandering in de Constitutie van het Gouvernement deezer Republiek te maaken, noch daardoor eenige atteinte te doen op de mage van den Kapitein en Admiraal-Generaal, noch de Kollegien van den Raad van Staaten of de Admiraliteiten, in de Administratie der zaaken, die

 uit

1783. uit kracht hunner respective instructien aan dezelve speciaal gedefereerd zyn, direct of indirect te prejudicieeren; integendeel verklaart men ter goeder trouwe, dat het nuttig zy, dat het een en ander op den ouden voet blyve, en dat ieder in zyne rechten en voorrechten gemaintineerd wordt.

„ Doch dat het te gelyker tyd niet ondoenlyk zy, dat de Bondgenooten, tot voorkoming van de inactiviteit en traagheid ten aanzien der operatien, die conform aan de intentie der Heeren Staaten, en uit kracht hunner genomene Resolutien, noodzaaklyk mogten geoordeeld worden, een Committé etablisseeren in de plaatsen, alwaar die operatien moeten gedaan, en de Resolutien van Hun Hoog Mogenden geëffectueerd worden, ten einde op de plaatsen zelve en zonder middel de daartoe noodige orders te kunnen geeven.

„ Dat het 'er verre van daan is, dat dit idée vreemd en zonder voorbeeld zou kunnen schynen, dat integendeel zodanige Kommissarissen inderdaad niet anders zyn, dan 't geen de Gedeputeerden te Veld zouden zyn, ingevalle men verpligt waare eenen Oorlog te Land tegen Groot-Brittannie te voeren; dat daarenboven de Registers en Jaarboeken des Lands exempelen fourneeren, niet alleen van Gedeputeerden te Veld, maar ook van Kommissarissen in de Havens der Republiek, welke Havens, ten tyde van eenen Oorlog ter Zee, de Residentie moeten zyn van zodanige Gede-

pu-

putoorden of Kommiſſarisſen, die ingevalle van eenen Oorlog te Land gewoon zyn zich by de Armee te Veld op te houden. 1783.

„ Voor 't overige is dit idée conform aan het laatſte poinct der voorſz. propoſitie, gelyk uit de termen, waarin zy begroepen is, blykt, te weeten:

„ Dat het, om een prompt effect te geeven aan de Reſolutien, ſtrekkende tot protectie van den Staat, en van deszelfs etabliſſementen in de andere Waereldeelen, convenieeren zoude, dat de Heeren Staaten een Committé van eenige Heeren uit de reſpective Provintiën formeerden; en aan dezelven de noodige magt en inſtructien gaven.

„ 't Welk klaarlyk bewyst, dat deeze expreſſien niets anders bedoelen, dan een Committé, uit het midden der Bondgenooten verkooren, om aan de executie der Reſolutien van Hun Hoog Mogenden activiteit te geeven met die vereischte promptitude, zonder welke de beste gelegenheden, om den Vyand ſchade toe te brengen, vruchtloos worden.

„ Vermits dit ontwerp het eenig middel is, welk de natuur der zaaken en het waare interest der Republiek ons aan de hand ſchynen te geeven, om de inactiviteit voor te komen, en de orders en reſolutien van Hun Hoog Mogenden prompt uit te voeren; zo is er dan niet anders overig, dan eenige particulariteiten te detailleeren, welken men ten aanzien van zodaanig Committé noodig oordeelt.

1783. „Voor eerst, volgt het natuurlyker wyze, dat zodaanige Kommisfarisfen, welke geduurende den Oorlog in de Havens deezer Republiek zouden moeten resideeren, verpligt zouden zyn, om in alle de operatien van 's Lands Vloot met den Admiraal-Generaal de concert te ageeren, ten minste voor zoo verre de omstandigheden zulks permitteeren, en zulks met 's Lands dienst bestaanbaar is; want het zou tegen de gezonde reden gehandeld zyn, zo men favorable en gunstige gelegenheden zich liet ontsnappen, en dus het welzyn van den Staat verwaarloosde, door de operatien, welke spoed vereisschen, uittestellen, onder voorwendsel van daarover vooraf te willen concerteeren met den Admiraal-Generaal, die zich op dat oogenblik zeer verwyderd zou kunnen bevinden.

„Ten tweeden, dat zodaanige Kommisfarisfen wegens hunne conduite responsabel moeten zyn aan de Bondgenooten in 't generaal, en byzonder aan de Provincie van hun ressort; 't welk noodig geoordeeld word, om dus die Kommisfarisfen optewekken tot de attentie en oplettendheid, welke de belangen en dienst der Republiek en van iederen Bondgenoot in 't byzonder vorderen, en te gelyker tyd alle voorwerpen van klagten wegtenemen, die tegenwoordig wegens gebrek van byzondere openingen van zaken in de Provinciën gehoord worden.

„Ten derden, dat 'er geene reden is, welke belet, dat zodaanige Kommisfarisfen

niet

niet door de Staaten zelven der respective 1783.
Provinciën zouden benoemd, en in haaren naam aan de Generaliteit voorgesteld worden, om daar met de vereischte Kommissie te worden gemunieërd. Want, men kan niet pretendeeren, dat de Gedeputeerden der respective Provinciën en de Generaliteit, die zeer ambulatoir zyn, hoewel zy in zekeren zin den naam van Hun Hoog Mogenden voeren, meer bevoegd zouden zyn dan de respective Provinciën, om die Kommissarissen te benoemen, of dat 'er onder die Gedeputeerden altyd de bekwaamste Persoonen zouden zyn om eene dergelyke commissie te executeeren, terwyl het nog meer onredelyk zou zyn, om die benoeming aan de Bondgenooten te willen ontneemen, en ze aan den Admiraal-Generaal te defereeren, vermits de Staaten der respective Provinciën grootlyks geïnteresseert zyn, om door zich zelven zodanige Kommissarissen te benoemen, aan welke zy hunne belangens zouden kunnen toevertrouwen.

„Eindelyk dat het dienstig zy, zodanig Committé met eene ampele magt te voorzien, niet om den Oorlog op eene arbitraire wyze te voeren, 't welk tegen het bovengemelde bar hunner Kommissie direct stryden zou, welk is, de orders en resolutien der Bondgenooten prompt uit te voeren, uit welken hoofde zy ook wegens hunne conduite aan dezelven responsabel zyn: maar om te ageeren en de orders hunner Committenten uitvoeren, de con-

1783. cert met den Admiraal-Generaal zo veel als mooglyk is, volgens vereisch der gevallen, vermits men hun geene positive Instructien daaromtrent kan geeven; doch dat men ondertusschen hunne Kommissie zou kunnen opmaaken, volgens den inhoud der volmagt, den agttienden April 1665 aan de Kommissarissen in Texel en Zeeland gegeeven."

Keure tegen de Gemaskerde Balls.

Onder de Keuren, welke, naar gewoonte, in den aanvang des jaars, thans werden afgekondigd, verdient onze opmerking eene derzelven, ingerigt tegen de zo genoemde Gemaskerde Balls, en het verschynen in het openbaar in een vermomd gewaad. By deeze Keure werdt verbooden, op eene boete van honderd Guldens, gemaskerd en met gedekten aangezigte, of ook wel ongemaskerd, maar in Masquerade kleederen, of in eenig ander gewaad, dienende ter onkenbaar maakinge van den persoon, welke het draagt, zig op straat te begeeven, het zy te voet, of in eene Koets, Slede of Vaartuig, of op eenigerlei andere wyse. En vermits myne Heeren van den Geregte begreepen, dat het oogmerk deezer Keure, in zekeren zin, zou kunnen ontdooken worden, door de zulken, welke zig in hun gewoon gewaad naar Logementen, Herbergen of andere openbaare plaatsen, begeeven hebbende, zig voorts aldaar in een gemaskerd gewaad staken, verbooden Hun Ed. Gr. Agtbaarheden niet alleen aan Kasteleinen, Logementhouders, Herbergiers, Tappers, of welken naam de-

zel-

zelve ook zouden mogen voeren, het leenen of verhuuren van hunne huizen of van een gedeelte derzelven tot het houden van gemaskerde gezelschappen, op eene boete van zeshonderd guldens, of van zwaarder straffe, in gevalle van herhaalde overtreedinge, maar deeden ook gelyke bedreiging aan allen, welke dusdanige zamenkomsten zouden bywoonen. 1783.

Jubelfeest van het Diakonie Oude-Vrouwenhuis.

In de maand February werdt alhier, met veel plegtigheids, gevierd, het honderdjaarig Jubelfeest der stigtinge van het Diakonie-Oude-Vrouwenhuis. De nette tyd deezer zeldzaame gebeurtenisse viel in op Saterdag, den tweeëntwintigsten. Men wilde, aan de stigtinge van dit nuttig Gebouw, deels onder eene betaamelyke uitwendige vrolykheid, deels door godvrugtige oeffeningen, gedagtig zyn. Om de invallende Voorbereidingspredikatie op den Saterdag, werdt men te raade, het laatste op dien dag te verrigten, het eerste tot den volgenden Maandag uit te stellen. Als Wyk-Predikant deedt de Leeraar cuperus eene toepasselyke Redevoering, naar aanleiding van joan. X: 22, 23. In afwagting van het staatelyk Vreugdefeest, ontvingen de Oude Lieden, dien zelfden en den volgenden dag, eenige buitengewoone spyzen, en te gelyk ieder een Gezangboekje, met twee Liederen, opgesteld door den Heer lussingh; het eene Lied moest dienen, om gezongen te worden vóór het Jubelmaal, het ander ten doorgaanden gebruike. De Oude Lieden, op den lang verlangden Maan-

1783. Maandag, allen op het best uitgedoscht, in de Eetzaal verscheenen zynde, en zig aan de Tafels geplaatst hebbende, deedt vooraf de Eerwaardige BUDDE eene toepasselyke Aanspraak, en werdt vervolgens het gezang aangeheeven. Thans werden de Spyzen opgedischt; zy bestonden in Sausbaars, voorts gehakt vleesch met gestoofde Appelen, en eindelyk tot een naageregt eenig Suikergebak en Chinaasappelen; zynde wyders de Schotels, op welke de lekkernyen waren opgedischt, voorzien van papiertjes met Thee, Koffy en Suiker voor de Vrouwen, en Pypen en Tabak voor de Mannen. Een matige teuge van goeden Wyn wondt de harten der verheugde Grysaarts, reeds tot vrolykheid gespannen, nog hooger op. Met hartlyke zegenwenschen, en onder het storten van traanen van dankbaarheid, ledigden de welverzorgde Gasten hunne glazen, ter eere van den Allerhoogsten en van hunne aardsche Weldoeners. Op het voetspoor van Gekroonde hoofden, die, by wylen, zig vernederen tot het bedienen van Stokouden, hadden Mevrouwen Regentessen van het Huis zig wel willen verwaardigen om de Spyzen op te draagen. 't Geen van dezelven overbleef, mogten de Oude Lieden naar hunne Vertrekjes medeneemen, om, by 't nuttigen daar van, de nagedagtenis te genieten der thans gesmaakte Vreugde. Met eene hartlyke Dankzegging besloot de Leeraar COERMAN deezen Maaltyd; om welken te bekostigen, en de

de Kas te ontheffen, de Edele Agtbaare Heer JOAN FREDERIK D'ORVILLE, Schepen en Raad der Stad, een aanzienlyk geschenk in geld aan Bestuurderen van het Huis hadt ter hand gesteld. Na het vergasten der Inwooneren, zaten Regenten, Regentessen en verdere genodigden, gezamentlyk ten getale van honderdtwintig Persoonen, aan het Middagmaal, 't welk allezins deftig was, en met een praguig Nageregt besloten werdt. Om dit te bezigtigen, stondt, 's anderendaags, het Huis voor eenen iegelyk open. Veelen betoonden, by die gelegenheid, hunne weldaadige liefde, door het schenken van aanzienlyke giften. Van vier zilveren Schenkbladen, thans gezonden, moesten, volgens den wil des Geevers, voortaan twee ten gebruike van Heeren Regenten, en de andere van Mevrouwen Regentessen dienen. De Medailleur *J. M. Lageman* heeft deeze gebeurtenis in het geheugen der nakoomelingschap bewaard, door het vervaardigen van eenen fraaien Gedenkpenning. 1783.

Zelden bereiken heilzaame Ontwerpen, op eenmaal, de volkomenheid, voor welke zy vatbaar zyn. Dit ondervondt de hooglofiyke Maatschappy tot reddinge van Drenkelingen. Men hadt opgemerkt, dat de meesten, omtrent welke de voorgeschreevene middelen vrugtloos werden te werk gesteld, zodanige persoonen waren, welken het ongeluk hadt getroffen van by nacht in het water te vallen, en daar in te

Verbetering in het Ontwerp tot redding van Drenkelingen.

1783. te lang vertoefden, voornaamelyk by gebrek aan werktuigen, om hen spoedig daar uit te kunnen ophaalen. Door een eenvoudig middel oordeelden de Bestuurders der Maatschappye hier in te kunnen voorzien. Zy hebben, naamelyk, aan de Nachtwagten, in alle de Wyken der Stad, ter hand gesteld zeer sterke koorden, van maatige dikte, lang vyfëntwintig Vadems, aan het eene einde voorzien van twee looden kogels en vyf kurken, om dezelve den in 't water gevallenen te kunnen toewerpen; de kogels moeten dienen om de wisheid en snelheid in het werpen te bevorderen; de kurken om het touw te doen drywen. Aan het ander einde der koorden is vastgebonden een yzeren Dreggetje, met vier scherpe Weerhaaken; dit heeft ten oogmerke, om den Drenkeling, reeds op den grond gezonken, daar mede te kunnen boven water haalen. Niet zonder ongemak is dit laatste middel: indien het Dreggetje op eene ontoegaanne plaats des lichaams vatte, kan hy, by wylen, zwaar gekwetst worden. Maar, gelyk in veele gevallen, moet, om een grooter kwaad te weeren, hier een klein geduld worden. De uitkomst heeft geleerd de heilzaamheid deezer schikkinge. Binnen twee Maanden, zints de eerste invoering, werden vier persoonen daar door gered.

De Onvolmaakte Toren afgebrooken. In het begin van de maand Maart, maakte men, op hoogen last, eenen aanvang met het afbreeken van den zo genaamden *Onvolmaakten Toren*, staande aan de

de Nieuwe Kerk. In July des jaars 1647 hadt men daar van den eersten steen gelegd, doch het werk, tot eene zekere hoogte gevorderd zynde, laaten steeken, nardien men oordeelde, toen reeds eenige verzakking te bespeuren. In de wanstallige gedaante, van boven, slegts met eene yzeren leuning langs den kant gedekt, heeft het lomp gevaarte gestaan den tyd van bykans honderdzesëndertig jaaren. 1783.

Veel, en met grooten lof, werdt nu, zo te Amsterdam als elders, gesproken van zeker Geschrift, ten tytel voerende *Memorie van Consideratien op den Brief en Memorie van Zyne Doorluchtige Hoogheid, den Heere Prinse Erfstadhouder, raakende het Point der Militaire Jurisdictie, gecommuniceerd door de Heeren Gedeputeerden der Stad Amsterdam, enz.* De Steller deezer Memorie, was de Heer E. F. VAN BERCKEL, toenmaals Pensionaris van Amsterdam. Zo tot het eerste opstellen, als tot de tegenwoordige Uitgave, hadt het volgende de aanleiding gegeeven. President en Raaden van den Hove van Holland, ter gelegenheid van zeker voorval, de Militaire Jurisdictie betreffende, in Maart des jaars 1779, eenen Brief gezonden hebbende aan de Staaten van Holland en Westfriesland, stelden Hun Ed. Gr. Mogenden dit schryven in handen van Zyne Hoogheid, om der Vergaderinge te dienen van berigt. De Prins Erfstadhouder, hier aan voldoende, deedt, in de maand May daar aan volgende, het verzog-

Memorie van den Heer van Berckel, raakende de Militaire Jurisdictie.

1783. zogte berigt overhandigen aan 's Lands Staaten. De leden namen het over, om daar op te raadpleegen. De Vroedschap van Amsterdam eenige Gelastigden benoemd hebbende, bragt de Heer VAN BERCKEL de gemelde Memorie in 't midden; van wegen de verschillende begrippen der Leden werdt thans dezelve ter zyde gelegd. De zaak der Militaire Jurisdictie, ter gelegenheid der misdaad van zekeren Vaandrig DE WITTE, beschuldigd van Hoog-Verraad, wederom leevendig geworden zynde, herdagt men aan den arbeid van den doorkundigen Pensionaris. Vermids zo wel de Brief van het Hof, als het Berigt van Zyne Hoogheid, thans de aandagt van Hun Ed. Gr. Mogenden bezig hielden, vondt de Regeering der Stad geraaden, de Memorie van haaren Pensionaris, door de Afgevaardigden ter Dagvaart, te doen inleveren. Dit geschiedde in January deezes jaars. Onderscheidender wyze wordt, in het uitvoerig Vertoog, tot eene ontleeding van 't welk wy ons niet kunnen inlaaten, deeze Vraag verhandeld:
,, Kunnen de Militairen, zo in Civiele als
,, Crimineele Zaaken, van wat natuur de-
,, zelve ook zouden mogen zyn, voor
,, geenen anderen, dan een Militairen Reg-
,, ter, worden te recht gesteld?

Stilstand van Wapenen.

Naar gelange de tyd, tot het hervatten van den Scheepvaart, na den afgeloopen Winter, naderde, werden ook de Vredehandelingen, tusschen de Oorlogvoerende Mogendheden, aan welke men te Parys ar-

arbeidde, yverig voortgezet. Hoewel een volkomene Vrede, tusschen Engeland en de Republiek, nog verre te zoeken was, kwam men daar toe eenen stap nader, door het treffen van eenen stilstand van wapenen; zo wel hier als elders werdt dezelve afgekondigd. Spoedig volgde hier op, de afgave van Engelsche Passen, ter uitwisselinge van die van Hun Hoog Mogenden, dienende om aan de Schepen van beide Natiën een onbelemmerden uit- en hertogt te bezorgen. Volgens den inhoud der Nederlandsche Passen, mogten niet slegts de Onderdaanen van den Staat, aan een Engelsch Schip, van zulk eene vrygeleide voorzien, geen hinder doen, of gedoogen dat zulks door anderen geschiedde, maar waren zy zelfs gehouden, des noods, aan hetzelve hulp en bystand toe te brengen. 1783.

Staat der Zeemagt van de Oorlogende Mogendheden.

Ondienstig, noch den Leezer onaangenaam, agten wy hier, eene opgave van de sterkte en hoedanigheid der Zeemagt van de Oorlogvoerende Mogendheden, ten tyde van het treffen der Wapenschorzinge. Volgens eene Lyst, die voor zeer naauwkeurig werdt gehouden, stonden de grootere en mindere Oorlogschepen van Engeland, Frankryk, Spanje en de Nederlanden, tot elkander, in deeze evenredigheid. Groot-Britannie hadt, op het gemelde tydstip, 105 Schepen van Linie; 13 Schepen van 50 Stukken; 63 Groote en 59 Kleine Fregatten; 117 Sloepen; 43 Kotters; 24 Gewapende Koopvaardyschepen; 7 Bom-

1783. bardeerschepen; 9 Branders, en 5 Jagten.

De Magt van Frankryk bestondt uit 89 Schepen van Linie; 7 Schepen van 50 Stukken; 49 Groote en 52 Kleine Fregatten; 86 Sloepen; 22 Loggers; 5 Bombardeerschepen, en 7 Branders.

Spanje was gewapend met 53 Schepen van Linie; 2 Schepen van 50 Stukken; 21 Groote en 36 Kleine Fregatten; 32 Sloepen en Loggers; 14 Bombardeerschepen, en 9 Branders.

De Scheepsmagt, eindelyk, van de Republiek der Vereenigde Nederlanden bestondt uit 33 Schepen van Linie; 28 Fregatten van 40 tot 44 Stukken Geschut; 13 Sloepen, en 9 Loggers. Hoewel, ook by de andere Natiën, de Timmerwerven niet ledig stonden, werdt nog, hier te Lande, by de onderscheidene Admiraliteits-Kollegiën, gearbeid aan zes Schepen van 70 Stukken Geschut, zes van 60 Stukken, drie van 50, één van 40 en één van 20 Stukken. Tot het volkomen *zeilvaardig* maaken van dezelve, rekende men, in dit jaar, dertien Millioenen Guldens te zullen noodig hebben.

Berigt der Bestuurders van het Vaderlandsch Fonds.

Van de loflyke bedoelingen der Oprichters en Bestuurders van het Vaderlandsch Fonds, ter aanmoediginge van 's Lands Zeedienst, deeden wy, ter behoorlyke plaatze, verslag. Een treurig ongeval, waar van men, ook hier ter Stede, de schrikwekkende tyding hadt bekoomen, wekte hunnen yver, om hunne menschlievende werkzaamheden, verder dan de oorspronklyke in-

inrigting strekte, uit te breiden. 's Lands 1783.
Schip van Oorlog *de Unie*, van zestig Stukken, nog bykans nieuw, onder bevel van den Kapitein L. M. GRAAVE VAN WELDEREN, was, in November des voorleedenen jaars, in eenen zwaaren storm, op de Noordzee, omgeslagen, en met al het Volk gezonken. Een aantal Weduwen en Kinderen der omgekoomenen was hier door in armoede en verlegenheid gedompeld. Geene gepaster voorwerpen, van de milddaadige hulpe der Landzaaten, waren 'er, dan deeze ongelukkigen. Dit bezeften de Bestuurders; en zouden voorts dezelve de geevende hand hebben uitgestrekt, hadde hen daar van niet wederhouden de staat der geldmiddelen van het Fonds. Eene gelegenheid, tot wel geplaatste hulpbetooninge, niet willende laaten verloopen, deeden ze deswegen openbaare aankondiging, en nodigden elk, die iets te missen hadt, om zyne giften ter hand te stellen aan de Heeren Bestuurderen, of anders, zo men zynen naam, of de grootheid zyns geschenks, wilde verholen houden, te offeren in eene Kist, te Haarlem, ten huize van den Heere DIRK WYNANDS, of te Amsterdam, ten Komptoire van den Notaris LETTE, in het Burger-Weeshuis.

Men houdt een *Vaderlandschen Maaltyd.*

De herstelling van den Overysselschen Ridder VAN DE CAPELLEN TOT DEN POLL, in zyne waardigheid als Lid der Staatsvergaderinge van het Gewest, is zeer vermaard in onze Geschiedenissen, doch door ons niet vermeld, als behoorende

1783. tot een ander Plan. Verſcheiden andere voorvallen waren thans werkzaam of reeds gebeurd, welke men oordeelde, herſtel of bevestiging der Vryheid aan te kondigen. Niet ongemerkt meende een goed aantal Ingezeetenen van onze Stad, deeze gebeurtenis en toeſtand van zaaken te mogen laaten voorby gaan, maar deswegen hun in 't oogloopend genoegen te moeten betoonen. Dit geſchiedde op Saterdag, den zesentwintigſten van April, door het houden van een pragtigen Maaltyd, in het Logement de Doele, op de Garnaalemarkt. Moeite noch kosten werden 'er geſpaard, om het Vryheidsfeest allen mogelyken luister by te zetten. Voor zeventig perſoonen, zo Onthaalers als Gasten, werdt 'er viermaalen opgedischt. Bezienswaardig en kostbaar was inzonderheid het Nageregt. Dit beſtondt, behalven 't geen voor den mond geſchikt was, uit vyf Stukken, op de gelegenheid ſlaande, en verdient eene meer byzondere beſchryving.

Berigt daar van.

Het eerſte Tafelſtuk, verbeeldende de *Herſtelde Vryheid der Republiek*, en aan 't boveneinde des Tafels geplaatst, beſtondt uit eenen Tempel, ruim vier en een halven voet hoog, van de Korinthiſche Bouworde; de Kap rustte op zeven Pilaaren, tusſchen welke men hangende festonnen zag. Boven 't Gebouw daagde de Gulden Zon der Vryheid op. In 't Fries las men, aan de eene zyde: TEMPLUM LIBERTATIS, *Tempel der Vryheid*, en aan de andere zyde: *Fulgeo omnibus æque:* „ Ik „ be-

„ bestraale allen zonder onderscheid. " 1783.
Binnen in den Tempel zag men, op een Altaar, eenige Kinderen, de verstrooide Handvesten en Voorregten by een verzamelende. Recht voor het Altaar stondt een Kind, houdende het Wapen van den Ridder VAN DE CAPELLEN TOT DEN POLL, en naast hetzelve een ander, met het Wapen van den Pensionaris E. F. VAN BERCKEL, 't welk door dat van den Burgemeester HENRIK HOOFT *Danielsz* ondersteund werdt. Een gewapend Krygsman, staande aan den ingang, dreigde, met eene Spies, de Hollandsche Maagd te doorsteeken, die, in onmagt, beneden aan de Trappen nederzeeg. Doch een Bataafsche Held, met een Leeuwenvagt omhangen, en houdende, op zynen slinker arm, een Schild, waar op te leezen stondt: MAJESTAS POPULI, *de Oppermagt des Volks*, weerde dien Krygsman af, met zyn Schild, terwyl hy, met de rechterhand, de Maagd opbeurde, en in den Tempel tragtte te leiden.

Het tweede zinnebeeldig Stuk, staande in 't midden des Tafels, vertoonde 's Lands Advokaat JOHAN VAN OLDENBARNEVELT, staande boven op eene Graftombe, in de kleeding, welke hem dekte, toen hy naar den Kerker werdt gebragt. Voor zyne voeten lag de *Nyd*, in eene angstige houding, met neêrgeslagene oogen; met zynen regter voet vertradt hy het Monster, terwyl hy, met zyne rechterhand, op zyn krukje leunde. Ter zyde van den Gryzaart,

1783. één weinig agterwaarts, ftonden twee Kindertjes: het eene, houdende in de hand een Boek, met het Opfchrift LIBER IMMORTALITATIS, *het Boek der Onfterflykheid*, fchreef daar in den naam des Staatsmans. Het ander Wigtje toonde een geopenden Gedenkrol; in 't midden daar van las men, PATER PATRIÆ, *Vader des Vaderlands;* aan de beide randen van den Rol hingen de Wapenfchilden en las men de naamen, als Grondleggers, Handhaavers en Verdeedigers der Nederlandfche Vryheid, van ALBERT BEILING, BREDERODE, JAKOB SIMONSZOON DE RYK, HASSELAAR, TEILINGEN, VAN DER WERFF, L'ESPINOI, JOHAN VAN OLDENBARNEVELT en HOOGERBEETS. Uit eene der deuren, aan de voorzyde der Tombe, welke open ftondt, en rood geverfd was, zag men den *Dood* ten voorfchyn koomen, met opgeheevene feize, den Ouden Vader begrimmende. Aan de agterzyde werdt de Onthoofding vertoond. Aan de rechterzyde van het Voetftuk las men deeze regels, van de Dichteresfe DE LANOY.

De Dood moge angst en fchrik aan zwakke zielen geeven,
Zyn opgeheeven Zeis doet nooit den wyzen beeven:
Neen, zyn voortreflyk deel, zyn wezendlyk beftaan,
Is boven haar bereik en kan niet met vergaan.

Tegen de flinkerzyde ftondt dit Byfchrift van JOOST VAN DEN VONDEL.

Dit

Die 's Grootvaêr, van wiens Deugd geen eeuwen zullen zwygen. 1783.
Hy deed zyn Regters zelfs het hair ten bergen stygen,
Toen hy ter Vierschaar kwam al evenwel gemoed.
Zyn Vyand dronk de dood aan zyn onschuldig bloed.

Het derde Stuk, staande aan het laager einde van den Tafel, verbeeldde de VRYE ZEE. Het was een Gedenkzuil van de Korinthische Orde, van gelyke hoogte als de Tempel der Vryheid. Boven op den Zuil stondt het beeld der *Geregtigheid*, van beneden aangegrimd wordende door een *Luipaerd*, 't welk door een' *Leeuw*, *Haan* en *Slang* werdt tegengehouden. Van eenen Rots, tegen den Zuil geplaatst, waaiden de Vlaggen van alle Europische Zee-Mogendheden, uitgezonderd die van Engeland, welke om laag hing. Aan de voorzyde, op den hoek, waaide een breede Wimpel, met het opschrift: MARE LIBERUM, *de Vrye Zee.*

Het vierde Stuk, tusschen den Tempel en het Middenstuk geplaatst, verbeeldde de Verbintenis met Noord-Amerika. De Noord-Amerikaansche Maagd, met een Leeuwenvagt omhangen, drukte, met den Knods van Herkules, welken zy in de slinkerhand hieldt, op het hart van een gekroond Beeld, in Vorstelyk gewaat, met een gebroken Zwaard voor haar op den grond leggende, en nogthans dreigende. Haare rechterhand reikte zy, over een Altaar heen, op 't welk geschreeven stondt *Onafhankelykheid*, aan de Hollandsche

1783. Maagd, ſtaande met een ſluijer om 't hoofd nevens haar, en insgelyks de rechterhand toereikende, doch met eenige beſchroomdheid, naardien de *Heerschzucht* en *Vleiery*, daar agter ſtaande, haar zogten te wederhouden. Met haare ſlinkerhand hieldt zy de *Speer met den Vryheidshoed daar boven op.* Agter dit Stuk zag men eenen Palmboom, en daar aan de Vlaggen der beide Republieken vastgebonden, met het Byſchrift: INDISSOLUBILIA VINCULA JUNGO, *Ik voege onverbreekbaare banden te zamen.* Onder aan hing het Wapenſchild van den Rotterdamſchen Burgemeester, den Heere VAN BERCKEL, benoemden Afgezant der Republiek by de Vereenigde Staaten van Noord-Amerika.

De OVERWONNENE DWINGELANDY, ſlaande op de afgeſchafte Overysſelſche Drostendienſten, was het onderwerp des vyfden en laatſten Tafelſtuks; het ſtondt tusſchen het Middenſtuk en den ſtraks gemelden Tempel. Op den Voorgrond zag men eenen Boer, met een grooten Hond agter hem, en een Hooifork in de handen, daar mede nedervellende een ryk gekleed Man, met eene Graaflyke Muts op het hoofd, en een Bevelhebbersſtaf in de rechterhand, terwyl hy met den ſlinkervoet den Boer van zig tragtte te ſtooten. Een ander Landman, bezig met het ophangen der Wapens van de Ridders CAPELLEN TOT DEN POLL en PALLANT TOT ZUITHEM, aan eenen Eikenboom, vertrapte het Vorſtelyk ſieraad en het

het juk der Slavernye. Voorts lagen nog op den grond eenige gereedschappen, tot den Landbouw behoorende, nevens eenen zamengebonden Takkebosch, met dit Byschrift: VIS UNITA INVINCIBILIS: *Vereende kragt is onverwinnelyk.* 1783.

Geduurende den Maaltyd waren de aanzittende Vryheidszoonen, by het telkens vullen en uitdrinken van den Beker, met den wensch om voorspoed en zegen, onder andere, gedagtig: 1. Aan de Republiek der Vereenigde Nederlanden; 2. Den Koning van Frankryk, 's Lands Bondgenoot; 3. De Vereenigde Staaten van Noord-Amerika; 4. De Vaderlandsliefde; 5. De Vrye Zee; 6. De Vernietiging van alle Dwingelandye; 7. Den Herstel van 's Lands Regten; 8. Het goed geluk van alle loflyke poogingen tot 's Lands Welzyn. Nog een andere dronk, *Op de heugelyke herstelling van Jonkheere* VAN DE CAPELLEN TOT DEN POLL, werdt ingesteld door F. A. VAN DER KEMP, toen Leeraar der Doopsgezinden te Leyden, eenen der aanzittende Gasten, zedert wyd vermaard in 's Lands Geschiedenissen. De Heer PIETER VREDE, Koopman te Leyden, en de Heer JAN LUGT *Dirksz*, Koopman te Amsterdam, onthaalden het aanzienlyk gezelschap op Dichtstukken van hun opstel; terwyl, daarenboven, het oor gestreeld werdt door een fraai Muzyk, en het aanheffen van eenige Vaderlandsche Feestzangen van den eerstgenoemden Dichter. Verscheiden Kooplieden, op het

P 5 Feest,

1783. Feest, als bekostigers of Gasten tegenwoordig, hadden hunne Schepen, op het Y leggende, ryklyk met Vlaggen doen pronken, en, by herhaaling, de lucht doen weergalmen van het losſen van 't Geſchut.

Eene byzonderheid, deeze plegtigheid betreffende, verdient hier nog onze aantekening. Jan Gabriel Tegelaar, een der bekostigers en beſtuurders van het Feest, aan eenen bediende eene leuze gegeeven hebbende, onder het Nageregt, deedt zig een Doos brengen. Hy haalde daar uit een fraaien gouden Gedenkpenning, en overhandigde dien aan Jonkheere J. D. van der Capellen tot den Poll, als ſlaande op deszelfs herſtelling en wederverſchyning in de Overysſelſche Staatsvergadering. De Medailjeur *Holtzhey* hadt dien vervaardigd, en een Heer, welke den Maaltyd niet bywoonde, de kosten daar van gedraagen. Op de Voorzyde van den Penning ziet men, op het Voetſtuk eener Kolom, zitten, het beeld der *Vryheid*, met haaren Hoed, in den Romeinſchen ſmaak, op het hoofd; zy houdt, in haare rechterhand, des Ridders Wapenſchild, met een Eiken- of Burgerkrans gedekt. In de andere hand houdt zy een Scepter met een Oog, welk ſtraalen uitſchiet. Een Landman, leunende op zyne Spade, ziet met verontwaardiging naar den grond, op welken, voor de voeten der Vryheid, een gebroken Juk legt. Tegen het Voetſtuk is geplaatst het Wapen van Overysſel, als het Tooneel van de thans ge-

gevierde gebeurtenisse. Zinspeelende op het Regt, zo aan den Edelen Ridder als den Landman wedervaaren, leest men daar nevens; 1783.

SUUM CUIQUE.

Dat is:

Elk het zyne.

In 't verschiet vertoont zig een Adelyk Huis, nevens een Boeren Stulp, en voor dezelve een ontspannen Kar, waar van het Paerd, langs den Yzelstroom, in de Weide loopt te graazen.

Onder eene helder schynende Zon, leest men, aan de Keerzyde, deeze woorden:

Nobilissimo Equite JOHAN DERK VAN DE CAPELLEN tot den Pol, *Patriæ reddito, & Agricolis in Libertatem restitutis, ex Decreto Ordinum Præpotentium Transisalaniæ,* Zwolle 1 Nov. 1782.

Dat is:

Op de wedergeeving van den Edelen Ridder JOHAN DERK VAN DE CAPELLEN tot den Poll aan het Vaderland, en de Vryheidsherstelling der Akkerlieden, volgens Besluit der Edel Mogende Staaten van Overysfel, te Zwolle, den 1 Nov. 1782.

Onder dit Opschrift vertoonen zig een Herdersstaf en Tuinmansseis, hier nevens een Boeren Speeltuig, onder een Vryheidshoed, met bloemfestonnen versierd.

Soortgelyk een Gedenkpenning, doch van Zilver, werdt aan ieder der feestgenooten aangebooden. Hy lag in een verzegeld Omslag, waar van de Zegelring was de

1783. de Hoed der Vryheid, in eenen Laauwerkrans, van Zonnestraalen verlicht, met het Omschrift: *zy gedoogt geen Dwingelandy.*

De Kompagnie Burgers van den Kapitein BASTERT, op den volgenden Maandag, op het gewoone Stads Exercitieveld, by de Utrechtsche Poort, den Wapenhandel verrigtende, vereerden de Ridders PALLANDT en VAN DE CAPELLEN dit bedryf met hunne tegenwoordigheid. Onder het roeren van den Trom en een streelend Veldmuzyk, begroetten de Bevelhebbers de Edele Ridders, by 't koomen en gaan, met Sponton en Vaandel, en de Schutters met het presenteeren van 't Geweer.

De Militaire Jurisdictie wordt afgeschaft.

Terwyl dus een aantal Amsterdamsche Burgers en aanzienlyke Vreemdelingen, over de ontluikende Burgerlyke Vryheid, hun genoegen betoonden, was, ter Hooge Staatsvergaderinge, bykans tot rypheid gebragt een Besluit, 't welk, zedert, hunne harten, van genoegen, nog meer deedt zwellen. De Militaire Jurisdictie hieldt thans de aandagt van 's Lands Staaten bezig. Eenige Gelastigden, tot onderzoek van het gewigtig onderwerp benoemd, bragten ter Tafel van Hun Ed. Gr. Mogenden een advys, inhoudende, dat, naar hunne meening, de gronden, in de Amsterdamsche Memorie van Considerатien geleid, door Hun Ed. Groot Mogende behoorden te worden toegestemd, en Hoogstdezelve, diensvolgens, zig te gedraagen aan het slot dier Memorie, aangaande de bevoegdheid van den Politiken Regter, in alle geval-

vallen, daar in vermeld. Eene gunstige 1783.
uitwerking, voor de zulken, die de Militaire Jurisdictie, reeds lang, als een gantsch wederregtelyken Regtbank beschouwd hadden, deedt dit verslag. Met eenpaarige Stemmen van alle de achttien Stemhebbende Hollandsche Steden, werdt besloten, den Hoogen Krygsraad af te schaffen, en diensvolgens vast te stellen „ dat de Militaire persoonen, 't zy in Burgerlyke, 't zy in Crimineele of Regtszaaken, volgens de Grondwetten deezer Provincie, moeten te regt staan voor de gewoone Regters binnen dezelve, uitgezonderd alleen zodanige gevallen, omtrent welke beweezen zou kunnen worden, dat de Regtsoeffening aan den Militairen Regter is afgestaan." Van dit Besluit, op den dertigsten April genomen, geschiedde nog ten zelfden dage de afkondiging. Alleen de Ridderschap hadt in dit Besluit niet bewilligd, en deedt daar tegen eene Aantekening.

Verzoek van Kooplieden, wegens het vry vaaren hunner Scheepen.

Menigvuldige staalen zyn 'er, in 's Lands Geschiedenissen, voorhanden, van de agterlykheid der Engelsche Natie, in 't houden van haar woord, aan de Nederlanders gegeeven. Tot hunne merkelyke bekommeringe, en dreigend gevaar van schade, hadden thans onze Kooplieden daar van, op nieuws, de ondervinding. Op grond der belofte van het overzenden van tweehonderd Engelsche Paspoorten, om onder schut en scherm daar van, de geleedene schade eenigzins te kunnen verhaalen, door 't hervat-

1783. vatten van Koopbedryf, hadden onze Zeehandelaars hunne Schepen doen zeilvaardig maaken. Doch de toegezeide Paspoorten daagden niet op. Dit baarde bekommernis, en verlegenheid, hoedanig zig thans te zullen gedraagen. Ter volkomene gerustftellinge van hun zelve, en van het aangenomen Bootsvolk, vervoegden zig, onder andere, verfcheiden Amfterdamfche Kooplieden aan 's Lands Staaten, vraagende, en daar op antwoord verzoekende „ of alle de Schepen der Onderdaanen van den „ Staat, onder Hollandfche Vlag, derzelver reizen veilig zouden mogen vervorderen, zonder van een Engelsch Paspoort voorzien te zyn?" Hunne Hoog Mogenden gaven hier op tot antwoord, dat vermids den ftilftand van wapenen, door het Hof van Engeland aangebooden, en by den Staat aangenomen, en ingevolge daar van het ophouden van vyandlykheden, in het Kanaal en de Noordzee, de Nederlandfche Schepen, onder de Vlag van den Staat, zonder Engelfche Paspoorten, hunne reizen, zonder fchroom, zouden mogen onderneemen.

Antwoord daar op.

Hoewel, van deezen kant, eenigzins gemoedigd tot het hervatten van den deerlyk gedrukten Koophandel, dreigde denzelven, van elders, eene merkelyke belemmering. Zo hier als elders liepen de gerugten, als of de Dey van Algiers een voorneemen hadde opgevat, om aan de Algemeene Staaten den Oorlog te verklaaren. Geweldig zou dit de Vaart op de Middelandfche Zee, een

Vreeze voor Oorlog met Algiers doet onze Kooplieden om Convoy verzoeken.

een zeer gewigtigen tak van den Nederlandschen Scheepvaart, belemmerd hebben. Daar men thans, tot dekkinge tegen de Engelschen, minder Oorlogschepen noodig hadt, oordeelden onze Kooplieden den kans schoon te staan, om, in 't uitzigt op verhoor, zig by 's Lands Staaten te mogen vervoegen, om een genoegzaam geleide voor hunne Schepen, naar de Middelandsche Zee bestemd, en dezelve, na hunne onderscheidene Los- of Laadplaatzen te hebben aangedaan, wederom herwaarts te verzellen. Een gewenscht Besluit volgde op dit verzoek. Met toezending van het Smeekschrift aan zyne Hoogheid den Admiraal-Generaal, verzogten Hun Hoog Mogenden, dat dezelve eenige Oorlogschepen wilde in gereedheid doen brengen, om de Koopvaardyschepen der Ingezeetenen van den Staat, naar en uit de Middelandsche Zee, tot geleide te verstrekken. Overtollig, intusschen, werden, eerlang, alle deeze behoedmiddelen bevonden. Niet lang na de inwilliging van het verzogte Convoy, ontving men de aangenaame tyding, dat de Konsul van den Staat, in een gehoor by den Algierschen Dey, de zaaken op eenen voet gebragt hadt, die alle vreeze voor Vredebreuk deedt verdwynen. 1783.

Wordt toegestaan.

Het regent, veelal, Staats- en soortgelyke Schriften, in eenen tyd, wanneer de Landzaaten meenen verkort te zyn in hunne Voorregten, en aan 't herstel van Vryheid en Eigendom gearbeid wordt. Indien ooit, zag men thans dezelve Stad en Land

De Tytelprent van de *Politieke Kruyer* baart veel opziens.

1783. Land overstroomen. Niet weinig gerucht maakte, onder die Schriften, een Weekblad welk, onder den tytel van *Politieke Kruyer*, in deeze Stad, by den Boekverkooper *Jan Verlem*, werdt uitgegeeven. Het getal der Bladen ter genoegzaame dikte voor een Eerste Deel zynde uitgedyd, werdt, te gelyk met den tytel voor dit Deel, een zinnebeeldige Tytelprent afgegeeven, nevens een Byschrift van vier Dichtregels. Op eenen Burgt ziet men, onder de gedaante van eene Vrouwe, de Vryheid, houdende in haare slinkerhand een Schild, en in de rechterhand een Speer. Met deezen steekt zy, om hem af te weeren, naar eenen Krygsman, in eene gewelddaadige houding den Burgt tragtende te beklimmen, als ware het om de Vryheid te bestryden; in zyne dreigende rechterhand houdt hy een uitgetoogen Zwaard, en in de slinkerhand een Speer, met een Vaandel daar onder, waar in een Appel verbeeld wordt. Een Slang schynt, van agteren, den gewapenden Man aan te blaazen. De dichtregels, getekend met den naam van J. C. HESPE, als Maaker, zyn van deezen inhoud:

Ziet, hoe 't heerschzugtig Hoofd de Vryheid wil verdelgen,
En stout ten Zetel steigt; — dies Wapend U ô Belgen!
Red haar, uw eigendom, en 't wankelend Vaderland:
En veld dat wangedrogt, eer het zyn standaard plant.

Zeer

Zeer veel opziens, veroorzaakte deeze Tytelplaat; elk leide de Zinnebeelden uit naar zyn verstand. Hoog liepen zommigen daar mede; by anderen verwekte dezelve ergernis: deeze beschouwden hem als een dienstig middel, om de verdeeldheid der gemoederen, reeds merkelyk verwyderd, nog meer te bevorderen. Uit dit Oogpunt beoordeelden het Prent Hunne Edele Groot Agtbaarheden. Op aanzeggen aan het Boekverkoopers Gilde, werdt by de Broederschap rond gezeid, de Tytelplaat noch eenige Paskwillen en Geschriften te mogen drukken, verkoopen of verspreiden, waar door de burgerlyke rust konde gestoord worden, of waar in zyne Hoogheid, of eenig ander Lid van Regeeringe, werdt gelasterd of ten toon gesteld. Uit naam van den Heere Hoofd-Officier liep de Gildeknegt rond, om de veel gerugts maakende Tytelplaat van de Boekverkoopers op te haalen

1783. En wordt verbooden.

Hoewel de meesten de straks gemelde Dichtregels niet zodanig opvatteden, en de Maaker, waarschynlyk, eene andere meening daar mede bedoeld hadde, is 't, egter, der moeite waardig, te melden, hoedanig eene Uitlegging men, zedert, van de Zinnebeelden gaf, om de gedreigde onaangenaamheden af te weeren. „ Ziet" (in deezen zin deedt men, by wyze van uitbreidinge, den Dichter spreeken) „ ziet, „ hoe 't heerzugtig Engeland (of de Ko„ ning) de vryheid der Zee zoekt te over„ meesteren, en stout den Zetel der heer-

Uitlegging der Dichtregels.

1783. „ fchappye over den Oceaan alleen zoekt „ te bemagtigen, en de Hollandfche „ Maagd, die even veel regt daar toe „ heeft, van boven naar beneden zoekt „ te ploffen: dies wapend U ó Nederlan- „ ders! befchermt de Vryheid der Zee, „ die Uw eigendom mede is; redt het „ Vaderland, 't geen reeds aan 't wankelen „ is, en door 't verlies van die Vryheid „ geheel zoude verlooren gaan; velt dat „ Monfterdier, eer het zig van de heer- „ fchappy over de Zee geheel meester „ maakt."

Berigt wegens de Diemermeerfche Courant. 't Gefchiedt, voornaamelyk, om onze Leezers een denkbeeld te geeven van den inwendigen toeftand onzer Stad, dat wy van de bovengemelde gebeurtenisfe gewaagd hebben. Beter, dan uit beredeneerde berigten, kan dezelve, hun en der nakoomelingfchap, daar uit blyken. Met het zelfde oogmerk zullen wy eenig verflag doen, wegens de *Diemer-* of *Watergraafsmeerfche Courant*. Boven veele andere Nieuwspapieren muntte thans dezelve uit, in ftoutheid van 't verfpreiden van allerlei tydingen, en 't maaken van vrymoedige aanmerkingen. By veelen liep dit in 't oog, en deedt hun duchten, hoewel van de denkwyze des Nieuwfchryvers niet afkeerig, dat het Dagblad, op dien voet voortgaande, in zynen loop eerlang zoude geftuit worden. Met dit alles, gelyk het gemeenlyk gaat, hadt het Nieuwsfchrift een verbaazenden aftrek, veel grooter dan eenig ander van die foort, en bragt dus den

den Uitgeeveren aanmerkelyk voordeel aan. 1783.

De Schryver en Uitgeever in 's Hage gedagvaard.

De uitkomst staafde, wel haast, de opgevatte vreeze. *Herman Koning*, Drukker, en *Theodoor van Brussel*, Schryver van de gemelde Courant, werden, door den Fiskaal van 't Hof van Justitie, tegen den achtentwintigsten July, in 's Hage gedagvaard. Doch de Regeering, zo wel van Amsterdam, als van het Diemermeer, alwaar de Courant gedrukt werdt, verzetteden zig tegen deeze uitdaaging; zy beriepen zig op het Voorregt *de non evocando*, uit kragt van 't welk niemand der Ingezeetenen deezer Landen van zynen dagelykschen en bevoegden Regter mag worden afgetrokken. Hoewel dus de Verdaaging, ten aanzien van de gemelde persoonen, van geene uitwerkinge was, beslooten, egter, Hunne Edele Groot Agtbaarheden, in 't begin van de Maand Augustus, de Courant te verbieden, en den Boekverkooperen daar van de weet te doen, door rond zeggen van den Gildeknegt.

De Courant wordt verbooden.

Zwaar Onweder.

Thans gebiedt my de tydorde en 't beloop der Geschiedenisse, verslag te doen van twee kort op een volgende voorvallen, die, in de straks gemelde Maand, plaats hadden. Bykans nimmer heeft men, hier te Lande, eene aanhoudende of sterke Zomerwarmte, die niet van Onweders wordt verzeld. Op Saterdag, den tweeden van Augustus, was de Thermometer geklommen tot de zeldzaame hoogte van negentig Graaden. Een schrikwekkend

1783. Onweder barstte hier op uit, in den namiddag omtrent vier uure. De kort op een volgende Blixemstraalen, verzeld van de hevigste Donderslagen, verwekten eene algemeene ontroering. Een Hagelbuy van Steenen, zommigen platagtig rond, en van grootte als een Duifey, vermeerderde de ontsteltenis, en veroorzaakte, zo aan glasraamen als anderzins, merkelyke schade. Meer byzonder, dan dit, was aan de Stad bepaald, het Onweder, welk zig, op den vyfentwintigsten der maand, meest boven het Zuidelyk gedeelte daar van ontlastte. Een zo genaamde Ratelslag scheen den Toren der Zuider-Kerke, althans het Speelwerk daar van, te treffen, en deedt de Klokken daar van aanslaan. De rondom woonende Stedelingen, voor brand beducht, openbaarden des hunne vreeze, en deeden de Brandspuiten ten voorschyn koomen. Gelukkig kwam men vry met den schrik.

Aanmerkelyk Luchtverschynsel. Zo wel als in andere Gewesten van Europa, vernam men ook hier, 's avonds omtrent half tien uure, van den achttienden Augustus, een zeer zeldzaam Luchtverschynsel. Het kwam voort uit het Noord-Westen, en schoot met een verbaazend snellen loop naar het Zuiden. In het Noordlyk gedeelte der Stad vertoonde het zig als een heldere Vuurpyl, die langs zo grooter werdt, en, in zynen loop, vuurige vonken uitworp. Midden in de Stad gaf het een aanmerkelyk licht, en scheen een ronde Bol te zyn, aan 't agtereinde puntig uit-

uitloopende. Meer Zuidelyk scheen het de grootte te hebben, een weinig minder dan die der volle Maane. Door het licht, welk het hier van zig gaf, werden veelen van schrik bevangen. Volgens de naauwkeurigste Waarneemingen, moet de Vuurklomp niet zeer hoog in onzen Dampkring, en met een verbaazenden spoed, verscheiden maalen grooter dan die van eenen Kanonkogel, hebben voortgesneld. 1783.

De Vredesvoorwaarden met Engeland worden aangenomen.

Met grooten yver arbeidde men, intusschen, te Parys, aan het schikken der voorloopige Voorwaarden van den Vrede. Op den tweeden September werden dezelve, door de Groot-Brittannische en Nederlandsche Gezanten, getekend, en voorts naar 's Hage gezonden, alwaar ze reeds op den vyfden der Maand aankwamen, om verder aan de byzondere Provinciën, ter goedkeuringe, te worden afgevaardigd. De Staatsche Gezanten, van Hun Hoog Mogenden daar toe gemagtigd, zouden gaarne, 's anderendaags, den volkomenen Vrede geslooten hebben; doch de Hertog van Manchester, Gezant van zyne Groot-Brittannische Majesteit, verontschuldigde zig daar van, als geenen last tot dien stap hebbende van zyn Hof. Spoedig waren de Provinciën gereed, met de bewilliging in de geslootene Voorwaarden, uitgezonderd Zeeland, welk de toestemming weigerde. Dit niettegenstaande vertrok, op den zevenëntwintigsten, uit 's Hage, een Postbode naar Parys, met de Bekragtiging. Merkwaardig is de voorzorge, ter deezer

1783. gelegenheid, door de Regeering van Amsterdam gebruikt. Door haare Afgevaardigden ter Vergaderinge van Holland, deedt zy den voorslag, of men geene maatregelen zoude beraamen, om, by het aankoomen der tydinge van den Vrede, alle Illuminatiën, Vuurwerken, en andere vertooningen van vreugde, welke, veelligt, door zommigen zouden gemaakt worden, te beletten.

Verschillende gedagten over den Handel met Noord-Amerika.

Terwyl de zaaken, tusschen de Nederlanden en Groot-Brittannie, op deezen voet stonden, hadden de Amsterdamsche en andere Kooplieden den mond vol van den Handel en Scheepvaart op Noord-Amerika. Zeer verschillende waren deswegen de begrippen. Uit den yver, met welken veelen op de erkentenisse van de Onafhanklykheid der Vereenigde Staaten hadden aangedrongen, was af te leiden, welke voordeelen deeze zig daar van hadden voorgesteld. Anderen, egter, stonden in een geheel ander begrip; zy waren van gevoelen, dat de aloude Engelsche Volkplantingen, na dat zy voor onafhanklyk zouden verklaard zyn, aan de Nederlanden veeleer een gevoeligen afbreuk zouden kunnen doen. Zelf gingen zommigen zo verre, dat ze staande hielden, dat geen volk, onder andere om zyne ligging op den aardkloot, beter gelegenheid hadt, om de Nederlanders van verscheiden takken van Scheepvaart en Koophandel te ontzetten, dan de Noord-Amerikaanen. Wat hier van zy, dat de handel op Noord-Ame-

rika, al in den aanvang, niet gelukkig 1783.
slaagde, ondervondt een voornaam Kantoor te Amsterdam. Om het uitblyven der verwagte goederen en penningen, in betaaling van gezondene Koopmanschappen, was het genoodzaakt, zyne Schuldeischers op te schorten.

Tweede Vaderlandsche Maaltyd.

Hoewel minder kostbaar toebereid, dan de Vaderlandsche Maaltyd van April deezes Jaars, geen minder gerugt, nogthans, maakte een andere, welke, op den vierden van October, alhier gehouden werdt. Zo wel het gewigt der Onderwerpen, die ondersteld werden, in eene voorafgaande raadpleeging, te zyn verhandeld, als de luister en waardigheid der Leden, baarden stoffe tot gesprek en gissen in alle byeenkomsten. Het aanzienlyk gezelschap vergaderde in het Logement de Doele, op de Garnaalemarkt, 's morgens ten tien uure. Uit alle de Gewesten, uitgezonderd Zeeland en Stad en Lande, verscheenen in hetzelve eenige Afgevaardigden. Zie hier eene Lyst daar van.

Uit *Gelderland*: de Baron VAN NYVENHEIM, *Heer van Eck en Wiel*, Lid der Ridderschap van Nieumegen; de Baron VAN DER CAPELLEN *tot de Marsch*, Lid der Ridderschap van Zutfen; de Baron VAN LYNDEN *van Oldenaller*, en de Baron J. H. VAN ZUYLEN VAN NYEVELT, beiden Leden der Ridderschap van de Veluwe.

Uit *Holland*: de Heeren DE GYZELAAR, Pensionaris van Dordrecht; VREDEN-

1783. DENBURG, Raad in de Vroedschap te Delft; VAN HALTEREN, ROMSWINKEL, BLOK en VAN DER BURCH, Raaden in de Vroedschap te Leiden; HOOFT VAN VREELAND, P. VAN LEYDEN, B. E. ABBEMA, L. HOVY, B. BICKER en C. VAN DER HOOP, Raaden in de Vroedschap te Amsterdam; HORBACH, Raad in de Vroedschap te Schoonhoven; VAN DER MIEDEN, PALUDANUS en VAN FOREEST, Raaden in de Vroedschap, nevens RYZER en NANNING DU TOUR, Sekretarissen te Alkmaar; EBBENHOUT, Raad in de Vroedschap, en B. BLOK, Sekretaris van Enkhuizen.

Uit *Utrecht:* de Baron VAN DER CAPELLEN, Heer van Schonauwen.

Uit *Friesland:* Jr. S. VAN AYLVA, Grietman over Westdongeradeel; Jr. E. VAN AYLVA, Grietman over Baarderadeel; Jr. J. VAN EYSINGA, Grietman over Doniawerstal; R. L. ANDRINGA DE KEMPENAER, Grietman over Lemsterland; JOANNES CASPARUS BERGSMA, Volmagt van de Grieteny Oostdongeradeel.

Uit *Overysfel:* de Baron VAN PALLAND tot *Zuithem*, Landdrost van Ysselmuiden, en de Baron VAN DER CAPELLEN *tot de Poll.*

Omtrent de zaaken, welke in de byeenkomst zouden verhandeld worden, en de maatregels, daar omtrent te neemen, hadden eenige Zeeuwsche en Groninger Heeren, de onderwerpen der raadpleeginge toegedaan, hunne gedagten gemeld, en volmagt

magt gegeeven aan hunne Vrienden, die 1783.
zig te Amsterdam lieten vinden. De onderhandeling duurde van voormiddags ten tien tot 's namiddags ten vier uure, wanneer dezelve besloten werdt met een vriendlyken maaltyd. De geheimhouding, waar mede alles toeging, wat hier voorviel, was oorzaak dat men alleenlyk konde gissen naar het oogmerk der zamenkomste. Waarschynlyk zal hier, zo niet de grond gelegd, althans gesproken zyn over de gewigtige bemoeijingen, welke, zedert, door het gantsche Nederland, zo veel gerugts verwekt hebben.

Ongeval van 's Lands Schip *Ceres*.

Geduurende den afgeloopen *Zomer*, hadden 's Lands Staaten een verdrag getroffen met Engeland, aangaande de uitwisseling van Krygsgevangenen, geduurende den Oorlog wederzydsch veroverd. In gevolge daar van, en om de Nederlanders af te haalen, was de Kapitein Baron van der kapellen, voerende 's Lands Fregat *de Ceres*, naar *Hull* uitgezeild. Op de te rug reize, beliep hetzelve, op den dertienden November, een vervaarlyke Storm, die, van tyd tot tyd, aanwakkerende, oorzaak was, dat men, 's anderendaags, genoodzaakt was, den grooten Mast te kappen. Intusschen smeet een rukwind den Besaansmast over boord, en deedt het Schip den Hollandschen Wal zo sterk naderen, dat men, om het stranden te verhoeden, in den namiddag, het anker liet vallen. Hand over hand nam nog al de Storm toe, met hemelhooge golven. In

1783. den donkeren avond, ten zes uure, kwam eene van dezelve met zulk eene woede tegen het Stuurboord aanrollen, dat zy de halve Battery, met al het Gefchut, wegnam, drie Sloepen, den Roerpen, nevens andere dingen, verbryzelde, zevenenveertig duimen Water by de Pomp, en ruim een half voet tusfchen deks bragt. Allen, die op het Dek ftonden, de Kapitein, Luitenanten en Stuurlieden, werden onder den voet gefmakt. Van om laag hoorde men, van wegens de menigte van gekwetften, een akelig gekerm. Deerlyk was het fchouwfpel van een matroos onder in den Kuil; hy lag beklemd onder een zwaar ftuk hout, 't welk van zyne plaats niet konde verzet worden. Men redde nog den ongelukkigen, hoewel zwaar gekwetst, door het hout met een Byl in ftukken te hakken. Den ftorm eenigzins bedaard zynde, ligtte men de ankers, en naderde allengskens de Kust. De eene Noodfchoot op den anderen werdt nu gedaan, tot zeshonderd in getal, om Lootzen uit te lokken; doch deeze kwamen niet opdaagen, geduurende de drie dagen, welke nog in den uiterften angst werden doorgebragt. Eindelyk verfcheenen 'er eenige Lootsfchuiten, en bragten het Schip, op den twintigften November, in het Vlie binnen. Het hadt drie Ankers en negentien ftukken Gefchut verlooren; voorts drie dooden en ruim veertig gekwetften binnen boord.

Zo om zyne hooge jaaren, als veelvuldi-

dige dienften, aan de Stad beweezen, was 1783.
de Burgemeester EGBERT DE VRY TEMMINCK in hoogagting by zeer veelen uit de Burgerye. Een bewys daar van ondervondt dezelve, in den afloop deezes jaars. Zints February, bekleedde hy thans wederom de Burgemeesterlyke waardigheid, en zou, naar gewoonte, in het volgende jaar, als Voorzittend Burgemeester, moeten aanblyven. Doch een drieëntachtigjaarige ouderdom deedt den Gryzaart met fchroom opzien tegen dien hoogwigtigen last. Nu en dan gaf hy zyn voorneemen te verftaan, om zynen post te zullen nederleggen. Dit onder de Burgery rugtbaar geworden zynde, deedt een goed aantal zamenftemmen tot het ontwerpen van een Adres, waar by de Burgemeester zou verzogt worden, van deszelfs voorneemen af te zien, en zig aan het bewind van zaaken, de Stad en 't gemeene Land betreffende, niet te willen onttrekken. Eer men nog met het gefchrift gereed was, ontving de oude Vader daar van berigt, en gaf de toeftemming, aan den betoonden wensch te zullen voldoen, mids het Adres by hem niet werdt ingeleverd.

Berigt wegens Burgemeester *Temminck.*

Een bedrog, geruimen tyd geleeden, 1784.
door eenen Ingezeeten van het Gemeenebest van *Venetie*, omtrent een Huis van Koophandel te Amfterdam gepleegd, hadt zeer gewigtige gevolgen. De Scheepvaart in de Middelandfche Zee, van zo veel gewigts voor onze Stad, leedt daar door merkelyke belemmering. Men vreesde voor

Verzoek om Convoy tegen de Veneтiaanen.

1784. voor een openbaaren Oorlog tusſchen de twee Republieken. Om hunne Schepen en Koopmanſchappen niet in de waagſchaal te ſtellen, vervoegde zig een aantal Kooplieden, Asſuradeurs en Reeders by 's Lands Staaten, met een Verzoekſchrift om de noodige beveiliging van den Scheepvaart, en het geeven van ernſtige en ſpoedige bevelen, aan de Bevelhebbers van 's Lands Schepen in de Middelandſche Zee, ten einde om van nu af, en vervolgens, van maand tot maand, een genoegzaam geleide te doen aan de Nederlandſche Koopvaardyſchepen, van Mallaga af, door de Levant tot Smirna toe, en van daar wederom te rug, tot aan de ſtraks gemelde Spaanſche haven.

Verzoek om hervorming van de Schutterye.

Zo wel als elders, was ook de Schuttery te Amſterdam, door verloop van tyd, in een jammerlyk verval geraakt, met opzigt tot de bedrevenheid in het behandelen van Wapenen. Lang en dikmaals hadden verſcheiden Bevelhebbers hier over hun leedweezen, en 't verlangen naar eene voegzaamer inrigting, betuigd. Die het ſtuk inzonderheid dreeven, vonden, in de maand January deezes Jaars, genoegzaame medeſtanders, om handen aan het werk te ſlaan. Eenige Afgevaardigden, uit het midden van den Krygsraad benoemd, vervoegden zig ten Stadhuize, by Heeren Burgemeesteren, met het verzoek, dat de Wapenhandel, welke thans gebruikelyk was by de Troepen van den Staat, onder de Schuttery der Stad algemeen ingevoerd,

en

en de Schutters van gelyke Geweeren en Patroontasſen mogten voorzien worden; voorts, om vergunning, aan de Bevelhebbers, om een eenpaarig Kleed of Uniform te mogen draagen; wyders, dat ten dienſte der Schutterye een nieuw Reglement ontworpen, vastgeſteld en in trein mogt gebragt worden. Zy beſlooten hun Adres met het verzoek, om het houden van een Jaarlykſchen algemeenen Wapenſchouw over de gantſche Schuttery. Aan het eerſte lid van dit verzoek, het invoeren van den Wapenhandel, by de Krygsmagt van den Staat reeds gebruikelyk, gaven Hun Ed. Gr. Agtbaarheden de toeſtemming, in het laatst van Maart. Het draagen van een Uniform ontmoette, by zommige Bevelhebbers, merkelyken tegenſtand, doch werdt, door den tyd, insgelyks algemeen. Het voeren van eene evengelyke wapenrusting kwam insgelyks, eerlang, tot ſtand. Daarenboven benoemde men eenige Leden van den Krygsraad, om aan het ontwerpen van een nieuw Reglement te arbeiden. Doch een algemeene Wapenſchouw heeft, tot heden toe, geene plaats gehad. 1784.

Medailje op het Beſtand met Engeland.

De ſtilſtand van Wapenen, in den voorleeden jaare, met Engeland getroffen, nevens het treffen van de voorafgaande Artikelen tot Vrede, hadt den Stempelſnyder J. M. LAGEMAN op den inval gebragt, die gebeurtenisſen, door het vervaardigen van eenen Gedenkpenning, te vereeuwigen. Men ziet, aan de eene zyde, op den

1784. den Voorgrond, eenig rustend Oorlogstuig, Vaandels, Trommen, Geschut en Kogels, en daar agter eenen Olyfboom, nevens een Anker en Hoorn des Overvloeds, tegen den stam daar van rustende, met dit Randschrift: NULLA SALUS BELLO; „ 'er is geen heil by den Oor„ log". Aan de Keerzyde leest men dit Opschrift: FUNDAMENTA PACIS A BRITANN. ET BELGAR. LEGATIS POSITA PARISIIS, II. SEPTEMBRIS MDCCLXXXIII; „ De Grondslagen van „ den Vrede geleid, door de Gezanten „ van Groot-Brittannie en der Nederlan„ den, te Parys, den 2 September 1783."

Strenge Winter, en Liefdegiften by die gelegenheid.

Ongemeen streng was de Winter deezes jaars; men stelde denzelven gelyk met dien van den jaare 1740. Op den Amstel en elders was het Ys zamengestold tot eene dikte, waar van men zeldzaame voorbeelden heeft. Met dit alles viel 'er zeer veel Sneeuw, en groeide dezelve aan tot eene ongewoone hoogte. In verscheiden oorden der Stad waren de wegen en straaten, hier door, bykans onbruikbaar geworden. Zwaar drukkende viel dit alles voor de schamele Gemeente, ongewoon, dikmaals onmagtig, om iets tegen een langen Winter op te leggen. Zeer wyd opende zig, by deeze gelegenheid, de weldaadige hand, zo van byzondere persoonen, als van gezelschappen. Een van deeze, bestaande uit ruim tien Leden, bragt, reeds vóór het midden van February, by een, zo uit hunne eigen beursen, als uit die van hunne beken-

kenden, eene somme van meer dan tienduizend Guldens, en ondersteunde daar mede, eenige weeken, een aanmerkelyk getal huisgezinnen, van allerlei Gezinten. De Armverzorgers der Joodsche Natie ontvingen daar uit een aanzienlyk geschenk. Op den twintigsten der Maand namen Heeren Burgemeesteren het besluit, omtrent het doen van eene buitengewoone Verzameling, aan de huizen der Burgerye, ten behoeve der behoeftigen, zonder aanzien van Kerkelyke Gezinte. De Verzameling geschiedde op den drieëntwintigsten, door de Wykmeesters en Gekommitteerden tot de Schaalen, en bragt op eene somme van vierenzestigduizend zevenhonderd zevenënzestig Guldens en tien stuivers. Meer, meent men, zou dezelve hebben opgebragt, ware zy vroeger geschied, en niet reeds vooraf, door gemelde en andere byzondere inrigtingen, in den dringenden nood van veelen voorzien geworden. Hier by kwam nog, dat, ten tyde van den Omgang, de Winter merkelyk begon te wyken. 1784.

Brief des Konings van Pruissen over den Stadhouder.

Een Brief des Konings van Pruissen, geschreeven te Berlyn, den negentienden, en ter Vergaderinge van Hun Hoog Mogenden ingeleverd den dertigsten van Maart, baarde niet weinig opziens, zo dra de inhoud daar van rugtbaar werdt. Vermids men de Regeering onzer Stad onmiddelyk daar mede moeide, moeten wy 'er hier verslag van doen, en het algemeene beloop des veel gerugt maakenden schryvens mededeelen. Hetzelve betrof den Heere Erfstad-

1784. ſtadhouder. 't Zy zyne Hoogheid by zynen Koninklyken Oom ware klagtig gevallen, of dat zyne Majesteit langs eenen anderen weg eenige narigten hadt ontvangen, de Pruisſiſche Monarch beklaagde zig over de mishandelingen, die zynen Neeve werden aangedaan. Reeds eens en andermaal, zo aan de Algemeene Staaten, als aan die van Holland en Westfriesland, in den voorleeden jaare, verzogt hebbende, om het beraamen van maatregelen, waar door, ſchreef de Vorst, „ de Heer Erfſtadhou„ der niet zo onſchuldig en onverdraage„ lyk vervolgd, maar in het rustig bezit „ van de Erflyke Waardigheden en Voor„ regten zou gehandhaafd worden"; als mede, dat de vriendnabuurlyke Vertoogen ten gevolge zouden gehad hebben, de herſtelling van de inwendige rust van den Staat, betuigde de Monarch, „ uit de al„ omme bekende gebeurtenisſen, met leed„ weezen, het tegendeel te hebben verno„ men, en dat eenige onrustige, eerzuch„ tige en alleenlyk hun eigen voordeel „ zoekende perſoonen beſtendig voortgin„ gen met den Prins Erfſtadhouder op „ de vyandelykſte wyze te vervolgen, en „ Hem in zyn Perſoon, Waardigheid, „ Digniteiten en Prerogativen aan te val„ len. 't Was eene waereldkundige zaak, „ dat de Heer Erfſtadhouder, by openbaa„ re gedrukte Geſchriften, in alle de ge„ melde betrekkingen, dagelyks werdt „ aangerand; dat deeze Schriften eene „ beſtendige beſcherming vonden, en de

„ Ove-

„ Overigheid daar tegen geene voorziening 1784.
„ deedt: met dat gevolg, dat de Natie
„ tegen de Persoon en de Waardigheden
„ van den Erfstadhouder opgestookt, en
„ de zulken, welke voor Hem durfden spree-
„ ken of schryven, vervolgd, mishandeld,
„ verdreeven of gestraft werden; waarby
„ nog kwam, dat men het eene voorregt
„ na het ander van het Erfstadhouderschap
„ willekeurig afnam: hoedanig eene afnee-
„ ming onbestaanbaar was met de opdragt
„ van het erflyk bezit dier Waardigheden,
„ en niet konde geschieden, zonder 's Prin-
„ sen eigen bewilliging, en zonder mede-
„ werking der geheele Republiek, en geen-
„ zins door enkele Steden of Landschap-
„ pen: vooral niet, wanneer de Erfstad-
„ houder van dezelve geen misbruik maak-
„ te, gelyk wy Ons, schreef de Monarch,
„ van hoogst deszelfs welbekend regtscha-
„ pen karakter verzekerd houden, en waar
„ omtrent wy ook nimmer iets vernomen
„ hebben. De afschaffing, of verregaande
„ bepaaling van het Erfstadhouderschap
„ betuigde zyne Majesteit niet te kunnen
„ vermoeden, onder dit alles bedoeld te
„ worden; als zynde de Republiek voor-
„ naamelyk gevestigd door den moed, de
„ voorzigtigheid, en zelf door het bloed
„ der Vorsten uit het Huis van Oranje,
„ en hebbende de Republiek zig nooit in
„ slegter staat bevonden, dan in de Stad-
„ houderlooze tyden, in welke zy aan den
„ oever van het verderf gebragt was ge-
„ worden. Vermoeden omtrent de open-

1784. „ baare Vryheid, 't welk het Stadhouder„ schap wel eens hadt doen afschaffen, „ konde tegenwoordig niet meer ontstaan, „ van wegen de thans heerschende Staat„ kunde in Europa, welke de eene Mo„ gendheid op het bewaaren van de andere „ een waakend oog deedt houden. Indien „ iet diergelyks in Holland werdt onder„ nomen, zou zyne Majesteit de eerste zyn „ om daar tegen te waaken. Van den „ Erfstadhouder en deszelfs naaste Erfge„ naamen had men insgelyks niets dierge„ lyks te vreezen, als zynde de edele ge„ voelens en grondbeginsels van hoogst„ denzelven en zyner Gemaalinne, als me„ de die, welke zy hunnen kinderen in„ boezemden, zyne Majesteit bekend; „ die, daarenboven, by alle gelegenheden „ dezelven aanraadde, om al hun geluk en „ welzyn op de Vryheid, Eendragt en den „ grootsten bloei der Republiek, en in 't „ byzonder op eene volmaakte verstand„ houding met Hun Hoog Mogende te „ bouwen". Na deezen voordragt van zaaken verzogt zyne Majesteit, dat de Geschriften tegen den Stadhouder ten strengsten verbooden, de vervolgingen en personeele beleedigingen van den Erfstadhouder en deszelfs vrienden nadruklyker moggen worden te keer gegaan; dat men voorts eene verzoening zou tragten te bewerken tusschen den Erfstadhouder en de persoonen, die tegen hem waren; hoogstdenzelven handhaaven in het gerust bezit van zyne regten en waardigheden, en dat de zul-

zulke, welke hem reeds ontnomen waren, mogten te rug gegeeven worden. De Brief werdt beslooten met eene betuiging van zyner Majesteits deelneeminge in het lot en het behoud van het Vorstelyk Huis van Oranje en Nassau en deszelfs Erfstadhouderschap, en dat de inhoud van het schryven in geen ander licht moest beschouwd worden, dan dat van een oprechten en welmeenenden raad van een waaren vriend der Republiek.

1784.

De Pruissische Gezant stelt den Brief in handen der Amsterdamsche Heeren.

Acht dagen na het inleveren van deezen Brief ter Algemeene Staatsvergaderinge, vervoegde zig de Baron de Thulemeyer by de Afgevaardigden van onze Stad ter Vergaderinge van Holland. Aan deeze leverde hy eene Nota over, inhoudende een bevel van den Pruissischen Monarch, aan zynen Gezant, om den inhoud des boven gemelden Briefs mede te deelen aan de Heeren van Amsterdam, en dezelven van wegen zyne Majesteit uit te nodigen, tot handhaavinge van de Stadhouderlyke voorregten, en de herstellinge der binnenlandsche rust en eensgezindheid onder de Staatsleden.

Antwoord van Amsterdam.

De Afgevaardigden, van deeze ontmoetinge, kennis hebbende gegeeven aan de Regeering hunner Stad, ontvingen, wel haast, bevel, om, in gepaste uitdrukkingen, op de Koninklyke uitnodiging te antwoorden. Dit geschiedde op den eenentwintigsten van April. Wy verkiezen dit Antwoord hier in zyn geheel te plaatzen, liever dan de beschaafdheid en kragt daar

1784. van, door het geeven van een uittreksel, te verzwakken.

„ De Ondergetekenden Gedeputeerden der Stad Amsterdam, aan derzelver Committenten gecommuniceert hebbende de Note van den Heer *Thulemeyer*, van den agtsten April laatstleeden, hebben de eere van aan denzelven te berichten, dat zy zich gelast vinden om van wegens de gezegde Committenten te antwoorden op den inhoud van de Note hier boven gemeld, dat, dewyl de Heer Thulemeyer in dezelve spreekt op de onmiddelyke ordres van den Koning zynen Meester, de Heeren Regenten van Amsterdam niet kunnen afzyn om in dit geval, en in alle andere gelegenheden, welke zich zouden mogen opdoen, derzelver hooge consideratie te betuigen aan een in der waarheid Groot Monarch, die zedert zo lange de bewondering van geheel Europa heeft tot zich getrokken. De Heeren van Amsterdam zouden vreezen onrecht te doen aan de grootmoedige gevoelens Zyner Majesteit, indien zy eeniger wyze in twyffel trokken, dat Hoogstdezelve die heilzaame oogmerken niet hadde, waar van de Heer Thulemeyer in zyn Note meldinge doet, en byzonderlyk aan het sterk belang, het welk Zyne Majesteit neemt in het welzyn en in den voorspoed van de Republiek, die van haare zyde nimmer heeft nagelaaten, de vriendschap en genegenheden van dien grooten Koning op een juisten prys te stellen.

„ De

„ De Heeren der Regeering van Amsterdam, in het byzonder zeer gevoelig zynde, aan de eere die Zyne Majesteit zich heeft verwaardigd Hun aan te doen, van zich door de stem van Haaren Minister tot Hun te richten, om voor Hun den inhoud des Briefs, van wegen Haare zyde aan Hun Hoog Mogenden de Staaten Generaal der Vereenigde Provinciën, in dato den negentienden Maart laatsleden geaddresseerd, te herhaalen, zullen niet in gebreeken blyven om alle derzelver aandacht te verleenen aan de onderwerpen, die daarin zyn voorgedraagen. Doch wyl dezelve de eer hebben van een Ligchaam uit te maaken met de Leden der Souverainiteit van deeze Provincie, kunnen dezelve niet treden in een Examen van den inhoud des gezegden Briefs zonder derzelver medewerking. Ondertusschen maaken zy geene de minste zwaarigheid om aan Zyne Majesteit van nu af te verzekeren, dat niets hun meerder ter harten gaat dan het herstel der binnenlandsche rust, en het handhaaven van de eensgezindheid onder de Leden van het Gouvernement der Republiek, als mede van de rechtmaatige Stadhouderlyke Prerogativen. Zy zullen altoos hunne glorie stellen om meer en meer, voor zo veel het van hun dependeert, de fondamenten der Constitutie van deezen Staat te bevestigen, in welker vastigheid Zyne Majesteit goedgunstiglyk heeft getoond deel te willen neemen, waar voor zy de eere hebben 1784.

1784. ben aan Hoogstdezelve hunne diepe erkentenis te betuigen.

In 's Hage den 21 April 1784.

(*was getekend.*)

C. VAN DER HOOP *Gysbz.*,
E. F. VAN BERCKEL, en
C. W. VISSCHER.

Nieuwe Klagten van den Pruissischen Gezant, over de Couranten.

Op den dertigsten April leverde de Baron van Thulemeyer eene tweede Memorie in, behelzende klagten over de wyze, op welke de bovengemelde Brief van zyne Pruissische Majesteit, in zommige Nieuwspapieren, ingelascht en beoordeeld was, met nevensgaande verzoek, aan Hun Hoog Mogenden, om „ aan zyne Pruissische „ Majesteit, in deeze gelegenheid, nieuwe „ blyken te geeven van de wyze, waarop „ zy de vriendschap en toegenegenheid „ van dien Monarch waardeeren, door, „ zo aan de Schryvers dier losbandige „ Schriften, als aan de geenen, die gelast „ zyn dezelve te drukken, en uit te geeven, een ongenoegen te doen gevoelen, geëvenredigd aan eene zo ernstige „ beleediginge." Om aan zyne Majesteit genoegen te geeven, deeden Heeren Burgemeesteren, op Dingsdag den achttienden Mai, alle de Uitgeevers van Couranten, in hunne Stad, voor zig verschynen, om hun de aanzegging te doen, om voortaan geene Couranten of andere Geschriften te drukken of uit te geeven, waar in iemand be-

Aanzegging van Burgemeesteren aan dezelven.

beleedigd, of hooge Perſonaadjen veron- 1784.
gelykt worden.

Zints het ſluiten der voorgaande Arti- De Vrede met Engeland geſlooten.
kelen van Vrede, tusſchen Groot-Brittannie
en Hun Hoog Mogenden, op den tweeden
September des voorgaanden jaars, te Parys
getroffen, hadden de wederzydſche Gezanten der beide Mogendheden, van tyd tot tyd, aan eene volkomene afdoeninge van zaaken gearbeid. Op den achtëntwintigſten April deezes jaars, werdt ter Algemeene Vergaderinge het Beſluit genomen, en vervolgens aan de Staatſche Gezanten te Parys, de Heeren LESTEVENON VAN BERKENRODE en GERARD BRANTZEN, toegezonden, inhoudende last en bevel aan dezelven, om het ſluiten van den Vrede, op de geleide gronden, zo veel mogelyk te verhaasten. Spoedig kreeg hier op het werk zyn volle beſlag. De wederzydſche tekening van het Verbond geſchiedde op den twintigſten van Mai. Reeds op den drieëntwintigſten ontving men daar van de tyding in 's Hage, met het vallen van den avond, en, 's anderendaags, ook in onze Stad (s).

(s) Het Tractaat is te vinden in de N. Nederland. Jaarboeken, Juny 1784, bl. 1098.

DE

PRENTEN

MOETEN GEPLAATST WORDEN:

VERVOLG

OP

J. WAGENAARS

AMSTERDAM,

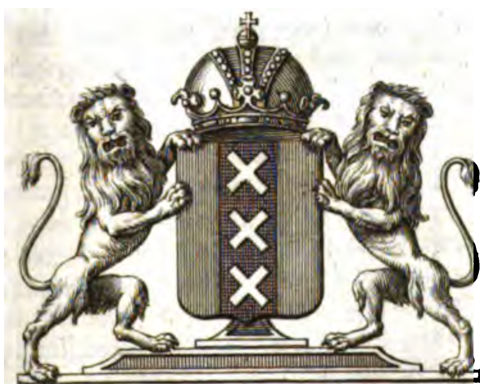
OF

NEGENTIENDE STUK.

AMSTERDAM,
IN ZYNE
GESCHIEDENISSEN,
VOORREGTEN, KOOPHANDEL,
GEBOUWEN,
KERKENSTAAT, SCHOOLEN,
SCHUTTERYE, GILDEN
EN
REGEERINGE,
BESCHREEVEN.

Om te dienen ten vervolge op het Werk van
JAN WAGENAAR,
HISTORIESCHRYVER DER STAD.
NEGENTIENDE STUK.

MET PLAATEN.

Te AMSTERDAM en HARLINGEN,
By P. CONRADI en V. VAN DER PLAATS.
MDCCXCI.
Als *Bezitters* der uitgegeevene Achttien Stukken.

DERDE DEEL.

GESCHIEDENISSEN
VAN
AMSTERDAM.

EENENDERTIGSTE BOEK.

AMSTERDAMS GESCHIEDENISSEN, *van het jaar* 1784, *tot in het jaar* 1788.

1784.

Geschenk aan het Scheepsvolk van Schipper Thomson, na eene gevaarlyke reize.

Hadt de jongstvoorgaande ſtrenge Winter zyne knellende hand, aan den vasten Wal, doen gevoelen, verſcheiden Schepen waren daar door ook in merkelyke ongelegenheid gebragt. Bykans onoverkoomelyk, van agteren gezien, waren de rampen, welke het Schip *de Juffrouw Elizabeth* hadt doorgeſtaan. Omtrent het midden van December des voorleeden jaars, van *Libau*, in de Oostzee, vertrokken, werdt het, eerlang, van het Ys omringd, en raakte in bezetting, zonder uitzigt op verlosſing. Met allerlei ongemakken van koude, honger en dorst worſtelde het Scheepsvolk, en hadt daar aan geenen anderen tegenweer te bieden, dan dien van geduldige kloekmoedigheid. Gelukkiglyk nog ontkwam het rampzalig volk de dooddreigende ongevallen, en bereikte de haven

1784. van Texel, in 't laatst van April deezes jaars. De Overlieden en verdere Leden van het *Schoolschrijvoorders-Gilde*, te Amsterdam, hun genoegen willende betoonen over het goed gedrag der elendelingen, ontbooden, in Juny deezes jaars, den Kapitein *J. P Thomsön*, met al zyn volk, in hunne Vergadering. Ter gedagtenisse van betoonde wakkerheid, en als een blyk van den hoogen prys, op welken dezelve hun geduld waardeerden, ontving de eerstgemelde een zilver vergulden Schaal, versierd met het Wapen van het Gild, en een Opschrift, vermeldende, onder andere, hoe hy „ met veel „ leevensgevaar, van den elfden December 1783, geduurende den gantschen „ harden Winter, met zyn Schip, met Ys „ omringd, opene Zee gehouden, en op „ den eersten May 1784, eindelyk, Schip „ en Laading behouden in deeze Haven gebragt hadt." Voorts ontving de Stuurman vier zilveren Lepels, ieder Matroos twee en de Jonge één gelyken Lepel. Daarenboven werden, nog dien zelfden avond, naar evenredigheid, onder hen uitgedeeld omtrent duizend Ryksdaalders, door verscheiden aanzienlyke Kooplieden by een gebragt.

Ontdekking van de Acte van Consulentschap. Veel viel 'er voor, ten deezen tyde, over de vermaarde *Acte van Consulentschap*, tusschen den Prins Erfstadhouder en den Veldmaarschalk Hertog LODEWYK van Brunswyk gepasseerd. Om het aandeel, welk de Regeering van onze Stad, zo by de opening deswegen, als by de gevol-

volgen daar van hadt, moeten wy 'er hier 1784.
kortelyk verslag van doen. 't Was, naamelyk, in het begin van May, dat de Afgevaardigden van Dordrecht, ter Vergaderinge van Hun Ed. Gr. Mogenden, kennis gaven, dat de Hertog Lodewyk van Brunswyk, in den jaare 1766, den Erfstadhouder, kort na deszelfs Meerderjaarigheid, zou hebben weeten te beweegen tot het passeeren van eene onderhandsche, doch beëedigde Acte, waar van de inhoud van een verren uitzigt voor den Staat zoude weezen. Op deeze kennisgeeving geraadpleegd zynde, ontvingen de Heeren de gyzelaar en van berckel, Pensionarissen van Dordrecht en Amsterdam, nevens den Heer van bleiswyk, Raadpensionaris van Holland, last van de Vergaderinge, om zig te vervoegen by den Prinse Erfstadhouder, en denzelven te verzoeken, indien 'er zulk eene Acte daadelyk bestondt, dezelve, door het kanaal van de Heeren Gelastigden, te brengen ter tafel van Hun Ed. Gr. Mogenden.

'Er vervoegen zig Gelastigden by den Erfstadhouder.

Van deezen last kweeten zig de gemelde Heeren op den veertienden May; als mede, om te onderzoeken, wat 'er ware van het gerugt, als of de Kapitein Generaal, door den Veldmaarschalk, wederhouden ware in het stellen van de noodige ordres, omtrent de beveiliging van de grenzen, die thans door Keizerlyke Troepen gedreigd werden. Op het laatste antwoordde Zyne Hoogheid, dat, hoe zeer hy van zyne verrigtingen, als Kapitein-Generaal, aan nie-

Antwoord van Zyne Hoogheid.

1784. niemand, behalven Hun Hoog Mogenden, rekenschap verschuldigd was, nogthans, ten blyke van inschikkelykheid, zig niet zoude onttrekken aan het bloot leggen, voor Hun Ed. Gr. Mogende, van de redenen, die hem, eenigen tyd, wederhouden hadden van het zenden van Troepen naar de grenzen. Betreffende de Acte berigtte Zyne Hoogheid, aan de Heeren Gelastigden, hoewel dezelve niet beëedigd was, egter, al zedert eenigen tyd, voorneemens te zyn geweest, uit hoofde der ongegronde gerugten, deswegen verspreid, dezelve niet langer onder zig te houden, maar een echt Afschrift daar van aan Hun Ed. Gr. Mogende mede te deelen; zo als nu ook, binnen weinige dagen, zou geschieden. Diensvolgens zondt Zyne Hoogheid de meergemelde Acte (a), op den vierëntwintigsten van May, met eenen Brief, waar in dezelve verklaarde, zulks gedaan te hebben, „ als een vernieuwde „ blyk van deference voor de verlangens „ van Hun Ed. Gr. Mogende, en in de „ onderstelling, dat daar uit zoude blyken „ de ongegrondheid der nadeelige gerugten, welke men, sedert eenigen tyd, „ verspreid hadt."

Men eischt de verwydering van den Hertog. 't Liep aan tot in de Maand July, eer men eenig nader berigt ontving wegens deeze veel gerugt maakende zaak. Op den achtsten dier Maand vervoegden zig de Af-

(a) Men kan deeze *Acte van Consulentschap* vinden in de Nieuwe Nederl. Jaarboeken, May 1784, bl. 960. enz.

Afgevaardigden der Steden Dordrecht, Haarlem en Amsterdam, by *Zyne Hoogheid*, op de Oranjezaal, met een mondeling Voorstel, inhoudende de betuiging van het genoegen hunner Lastgeeveren in de verklaaring van *Zyne Hoogheid*, om ter bevorderinge van de inwendige rust gaarne te willen medewerken; doch dat hunne Lastgeevers de onmogelykheid begreepen, dit tot een gewenscht einde te kunnen brengen, 't en zy alvoorens de Hertog van Brunswyk van het grondgebied der Republiek verwyderd werdt; dat hunne Steden inderdaad tot zulk eene verwydering besslooten hadden, doch alvoorens dit besluit ter tafel van Hun Ed. Gr. Mogende te brengen, uit agtinge voor *Zyne Hoogheid*, met denzelven in onderhandeling hadden willen treeden, om, ware 't mogelyk, de zaaken in 't vriendelyke te vinden, en middelen te beraamen, waar door het genomene besluit, tot het meeste genoegen van *Zyne* Hoogheid, en met het minste gerugt, zou kunnen volvoerd worden. 1784.

De Heer Erfstadhouder, dit Voorstel aangehoord, en vervolgens een schriftlyk opstel daar van verzogt hebbende, begeerde vervolgens acht dagen beraads, om zyne bedenkingen daar omtrent te kunnen mededeelen. 's Prinsen antwoord behelsde eene weigering, om mede te werken in de verwydering van den Heere Veldmaarschalk, als kunnende *Zyne Hoogheid* het Besluit, daar omtrent genomen, niet over een brengen met de billykheid, omtrent ie-

's Prinsen bedenkingen daar op.

1784. iemand, wie het ook zyn mogt, en byzonder ten opzigte van een' Vorst, aan welken Zyne Hoogheid betuigde, zo veele verpligting te hebben, en dankbaarheid schuldig te zyn.

De Verwydering van den Hertog wordt by Hun Ed. Gr. Mog. beslooten.

Op den achttienden Augustus namen Hun Ed. Gr. Mogenden het gewigtig onderwerp, van nieuws, by de hand. Geheel ten nadeele van den Heere Hertog viel het Staatsbesluit van dien dag. Het behelsde eene verklaaring van de Acte van Consulentschap voor niets, en van geene waarde; van den persoon des Hertogs als gevaarlyk voor den Staat, en die, als zodanig, uit deeze Landen behoorde verwyderd te worden, en diensvolgens van alle Krygsbedieningen te zyn vervallen. Tegen de Aantekeningen van eenige Leden der Vergaderinge op dit Besluit, behieldt, onder andere, onze Stad aan zig het doen van zodanige Tegen-aantekeningen, als zy, in tyd en wyle, zou geraaden vinden.

De Markgraaf DE BOUILLÉ bezoekt onze Stad.

In eenen keer, welken de *Markgraaf* DE BOUILLÉ, Heroveraar van St. Eustatius op de Engelschen, naar deeze Provincie deedt, was een bezoek van denzelven aan onze Stad eene natuurlyke verwagting. Groot was de drang, om dien doorluchtigen Held te zien, wanneer dezelve, geduurende eenige oogenblikken, zig op de Beurs vertoonde. Gaarne hadden veele Kooplieden gewenscht, door een prugtig onthaal, of op eenige andere wyze, hunne hoogagting en dankerkentenis te betuigen. Doch het kort verblyf in deeze Stad liet zulks niet

toe.

toe. Men moest zig daarom vergenoegen met eene pligtpleegende begroeting. In naame van honderdvyftig Kooplieden deedt de Heer ABBEMA, van eenige Medeafgevaardigden verzeld, eene beleefde Aanspraak, die op de minzaamste wyze beantwoord werdt. 1784.

Toeneemende zucht voor den Wapenhandel.

Van de toeneemende zucht voor den Wapenhandel, bespeurde men ook in onze Stad in 't oog loopende blyken. Verscheiden Kompagniën gaven 'er, van tyd tot tyd, duidelyke proeven van. Onder andere gingen hunnen Schutteren, geenzins met den minsten yver, voor de Heeren Kapiteinen HUYBERT BASTERT, E. G. VAN BEAUMONT en H. VAN SLINGELANDT. Proeven van hunne bedrevenheid, zo in het afvuuren als werpen met granaaten, in tegenwoordigheid van een ongemeenen toevloed van aanschouweren, vertoonde de Kompagnie des eerstgenoemden op den eersten, en die der twee andere gezamentlyk op den veertienden September. Verscheide leden van Regeeringe, onder andere de Heer Hoofdofficier A. CALKOEN en de Burgemeesteren CLIFFORT en DEDEL, vereerden de behandeling met hunne tegenwoordigheid, en betuigden daar over hun genoegen.

De Directeurs van den Levantschen Handel verzoeken Convoy.

De oneenigheden, gedeurende dit jaar, tusschen den Keizer van het Duitsche Ryk en de Algemeene Staaten, ontstaan, of tot grooter hoogte geklommen, maakten onze Kooplieden bekommerd voor de gevolgen daar

1784. daar van, die, veelligt, op den Scheepvaart zouden kunnen nederdaalen. Hun heugden nog de knellende nadeelen, in den jongst geëindigden Engelschen Oorlog geleeden. Veele Asſuradeurs vonden zwaarigheid in het geeven van Verzekering omtrent de Nederlandsche Schepen, of vorderden Premiën, hooger dan het uitzigt op winst de Kooplieden kon doen besteeden. De Bestuurders van den Levantschen Handel en Scheepvaart, gedagtig aan het gewigt van den hun toevertrouwden post, vonden geene vryheid, onder het dreigende gevaar, te mogen stil zitten. Op den veertienden October vervoegden zig dezelve, met een Verzoekschrift, by 's Lands Staaten, om het uitzenden van eenige Kruizers, met last om de Koopvaardyschepen, naar den Levant bestemd, door het Kanaal tot aan Kaap Finisterre, en van daar herwaarts te geleiden, en tegen vyandelyke aanvallen de noodige veiligheid en bescherming te verleenen. Een gunstig gehoor vondt dit verzoek, gelyk ook dat der Bestuurderen van den Oosterschen en Muskovischen Handel. 'Er werdt een Fregat naar de Zond gezonden, en de Vice-Admiraal Reinst gelast, op de Schepen, die nog van Archangel verwagt werden, te doen kruizen, tusschen de Maaze en het Kattegat, ten einde om de Schepen, zo uit de Oostzee als uit Muskovie, een veilig geleide te bezorgen.

Als mede die van den Oosterschen en Muskovischen Handel.

Request aan Hun

Veelvuldig waren de opschuddingen en beroerten, geduurende bykans dit geheele jaar,

jaar, te Rotterdam voorgevallen (*b*). Om de bronnen daar van te onderzoeken, en den voortgang van het kwaad te beletten, waren, van wegen Hun Ed. Gr. Mogende, in September deezes jaars, eenige Gelastigden naar die Stad gezonden. Om hun genoegen deswegen te betuigen, en, van hunne zyde, naar vermogen, mede te werken, ter bereikinge van het heilzaam doelwit, werdt, in onze Stad, een Verzoekschrift ter tekeninge geleid, en vervolgens, op den eersten December, ter Vergaderinge van Hun Ed. Gr. Mogenden ingeleverd, uit naam van een aanzienlyk getal Kooplieden, Burgers en Ingezeetenen. In het slot daar van verzogten zy, dat, ter Staatsvergaderinge, zodanig een Besluit mogt genomen worden, waar door de Gelastigden in staat gesteld werden „om, volgens het heilzaam oogmerk van Hun Ed. Gr. Mogenden zelve, de sources en bronnen der oproerige beweegingen binnen Rotterdam te kunnen ontdekken, en aan Hun Ed. Gr. Mogenden duidelyk voordraagen; ten einde de Moteurs derzelve, als Perturbateurs der gemeene rust, openlyk en naar verdienste te kunnen doen straffen, en langs dien weg de veiligheid der Ingezeetenen deezer Provincie, op de kragtdaadigste wyze, te bevorderen en te verzekeren."

1784.

Ed. Gr. Mogenden wegens de beroerten te Rotterdam.

Ten

(*b*) Een uitvoerig verhaal daar van is te vinden in *het Beroerd Nederland*, by P. Conradi en V. van der Plaats uitgegeeven.

1784.

Adres deswegen by Hun Ed. Gr. Agtbaarheden.

Ten blyke van den ernst, met welken dit verzoek gedaan werdt, en om hetzelve te meer ingangs te doen vinden, vervoegden zig vier der voornaamste ondertekenaaren in Burgemeesters Kamer, om aan Hun Ed. Gr. Agtbaaren te verzoeken, derzelver kragtdaadige ondersteuning en aandrang van het ingeleverde geschrift, ter Vergaderinge van Hun Ed. Gr. Mogenden. Die deeze taak op zig genomen hadden, waren de Heeren VAN LANKEREN, D'AMOUR, VAN HEURN en DE LA LANDE. Uit naam van Heeren Burgemeesteren, gaf het Voorzittend Lid, de Heer WILLEM GERRIT DEDEL *Salomonsz*, tot antwoord:

Antwoord daar op.

„ Dat men konde verzekerd zyn, dat men
„ het, van Stads wegen, daar heenen zou-
„ de helpen dirigeeren, om alle mogelyke
„ middelen te doen in 't werk stellen, om
„ de bronnen van het kwaad op te spoo-
„ ren, en de schuldigen te doen straffen."

Oprigting van het Kweekschool voor den Zeedienst.

In 't oogloopende en menigvuldig waren de diensten, door de Deelgenooten en Bestuurders van het *Vaderlandsch Fonds ter aanmoediginge van 's Lands Zeedienst*, zints het jaar 1781, het tydstip van deszelfs oprigting, tot heden toe beweezen. Nieuwen luister ontleende, in het einde deezes jaars, dit menschlievend Plan, door den gelukkigen inval van deszelfs Bestuurderen (*c*). In aanmerking genomen hebbende de zucht, van veelen onder de Vader-land-

(*c*) Zy zyn genoemd hier boven, D. III. B. XXX. St. XVIII. *bl.* 170.

landsche Jeugd, voor den Scheepvaart, 1784.
doch te gelyk, dat de meesten, by gebrek aan de noodige opleidinge, onvoorzien van de vereischte kundigheden, dat gewigtig beroep aanvaardden, namen zy in overleg, tegen dit nationaal gebrek gepaste voorziening aan te wenden. Engeland gaf hun een voorbeeld van de heilzaame opleidinge van Jongelingen tot kundige Zeelieden. De voordeelen der Britsche Stigtinge wettigden hun ontwerp, om soortgelyk eene proeve te waagen ten behoeve van Nederland. Na ryp beraad werdt men 't, eindelyk, eens, omtrent eene oprigting, waar aan men den naam wilde geeven van *Kweek- of Oeffenschool voor den Zeedienst.*

Burgemeesteren schenken daar toe een Stads Gebouw.

Hoe heilzaam en wenschelyk in zig zelve, zonder aanmoediging en ondersteuning van hooger hand, en van de Landzaaten in 't algemeen; was zulk een Ontwerp onuitvoerlyk. Van hier dat de Bestuurders van het Vaderlandsche Fonds, dezelfden, die in deeze loflyke onderneeminge werkzaam waren, zig vervoegden by Heeren Burgemeesteren, met verzoek, dat aan hun mogt worden toegestaan een Gebouw van Stadswegen, dienstig tot hun oogmerk. Gereedelyk verkreegen ze, ten dien einde, het Oude Werkhuis, of zogenaamde Vrywillig Rasphuis, staande aan den Buitenkant. Het Plan hieldt in, om in dit Gebouw, na de noodige vertimmering, aan te neemen „eenige Jongelin„gen, binnen de Republiek geboorен,

Het Plan der Stigtinge.

„ zon-

1784. „ zonder onderscheid van welke Christ-
„ lyke Religie (of Gezinte) derzelver Ou-
„ ders waren, en by voorkeure Kinderen
„ van gesneuvelden in 's Lands Zeedienst.
„ Zullende voorts deeze Jongelingen, bui-
„ ten eenige kosten hunner onvermogende
„ Ouderen, in dat Gestigt, gehuisvest,
„ gevoed, gekleed en tot den Zeedienst
„ gevormd worden, door eene leevens-
„ wyze, opvoeding en onderwys, allerby-
„ zonderst ingerigt, om hen tot den dienst
„ bekwaam te maaken."

Algemeene aanmoediging daarvan.

Hadden de Bestuurders spreekende blyken ondervonden van de milddaadigheid hunner Landgenooten, in den jaare 1781, zy twyfelden niet aan derzelver ryklykheid en goedwilligheid, ter ondersteuninge van het nieuw beraamde Plan. Eene openbaare uitnodiging, ten dien einde, werdt spoedig gevolgd van het toebrengen van aanzienlyke giften. Om aan eene zaak, het gemeene welzyn betreffende, de noodige algemeenheid te geeven, deedt men openlyk bekend maaken, dat elk, genegen om iets toe te brengen, zyne penningen konde bezorgen, onmiddelyk, aan eenen der Heeren Bestuurderen, of zyne beurs uitstorten in eene beslootene Kist, voorbedagtelyk daar toe geplaatst ten Komptoire van den Notaris J. A. Lette, in het Burger-Weeshuis deezer Stad.

Besluit van Bewindhebberen der

Ligt begreepen de Bewindhebbers der Oostindische Maatschappye het nut, welk, uit dusdanig eene Stigtinge, ook voor hunnen Scheepvaart, konde voortvloeien.

't Was

'T Was uit aanmerkinge hier van, als mede van den dienst van het Land, en van den Koophandel in 't algemeen, dat, op voorslag van den Voorzitter, in eene Vergadering van den drieëntwintigsten December, het gunstig Besluit werdt genomen, „ om „ telkens op het einde van ieder jaar, te „ beginnen met het jaar 1785, aan Commissarissen van het Kweekschool af te „ geeven veertien Guldens, voor elk Schip, „ het welk voor de Kamer van Amsterdam, „ geduurende dat jaar, zou weezen vertrokken."

1784. O. I. Maatschappy daar omtrent.

Aangemoedigd door dit edelmoedig Besluit, en ten blyke van belangneeminge in het uitgedagt Ontwerp, vervoegde zig, in de maand Maart des volgenden jaars, een aanzienlyk getal Amsterdamsche en eenige Zaanlandsche Kooplieden, met een Verzoekschrift by 's Lands Hooge Overheid. Zy vertoonden daar in, de noodzaaklykheid der aanmoediginge van 's Lands Ingezeetenen tot den Zeedienst, alzo het Zeevolk, zedert verscheiden jaaren, meestal hadt bestaan uit Vreemdelingen, door de hooge huuren herwaarts gelokt, doch nooit in genoegzaamen getale, om den algemeenen Scheepvaart van deezen Staat behoorlyk te kunnen in stand houden; dat de meesten dier Vreemdelingen, na gedaane reize, na hun Vaderland te rug keerden, en natuurlyker wyze niet konden aangedaan zyn met de liefde voor Nederland, welke, in tyd van nood, zo onontbeerlyk is; dat zy, uit dien hoofde, met het grootste genoegen en er-

1785. Verzoek deswegen aan Hun Ed. Gr. Mogenden.

1785. erkentenis vernomen hadden het Plan der Bestuurderen van het Vaderlandsch Fonds, ter oprigtinge van een Kweekschool voor den Zeedienst, als een dienstig middel om het gemelde gebrek aan Nationaal, en tevens ervaren Zeevolk, uit den weg te ruimen; dat hoewel zy niet twyfelden aan de mededeelzaamheid der Ingezeetenen, ter bevorderinge van dit oogmerk; nogthans bedugt waren, dat het Plan, op den duur, geenen stand zoude kunnen houden, zonder een bestendig en vast inkoomen, aan de uitgaven evenredig. Om alle deeze redenen verzogten de Ondertekenaars, dat het Hun Ed. Gr. Mogenden mogt behaagen, als een dienstig middel tot het bedoelde oogmerk, eene belasting te leggen op de Schepen, voor elke Reize, die vervolgens door dezelve zou ondernomen worden; „ te innen „ by de Ontvangers van 's Lands Convoy- „ gelden en Recognitie-Meesteren by de „ Westindische Compagnie, ieder voor zo „ veel hun Departement aangaat, en by „ het afrekenen der Schepen van de Schip- „ pers af te vorderen, om daar van ver- „ volgens alle Maanden aan Commissaris- „ sen van het meergenoemde Vaderland- „ sche Fonds, ten einde voorsz. en alzo tot „ onderhoud van gemelde Kweekschool „ voor den Zeedienst, behoorlyke reke- „ ning, mitsgaders uitkeering van de ont- „ fangen penningen te doen."

Gunstig besluit op dit verzoek. Op den zesentwintigsten May namen 's Lands Staaten, op het bovenstaande Verzoekschrift, een gunstig Besluit. De ge-

gevraagde belasting werdt by hetzelve al- dus geregeld. 1785.

Schepen van de Oostindiën en de Kaap.	ƒ 14: - : -
Van de Westindiën, de Kust van Guinea en America.	6: - : -
Uit de Middelandsche Zee van Gibraltar tot de Levant.	6: - : -
Van Lisbon, Kadix en verdere Portugeesche en Spaansche Havens.	3: - : -
Uit Rusland en de Witte Zee.	3: - : -
Uit de Oostzee tot Koningsbergen, boven de vyftig Lasten.	1: 10: -
Van daar onder de vyftig Lasten.	1: - : -
Uit Engeland, het Kanaal en den Bogt van Frankryk.	1: - : -
Uit de Havens in de Noord-Zee en Kleine Oost.	1: - : -
Uit Noorwegen en de Kleine Oost onder de 24 Lasten.	- : 10: -

Een nieuw bewys van hunne hooge goedkeuringe, omtrent de Vaderlandsche Stigting, verleenden, nog in dit zelfde jaar, Hun Edele Groot Mogenden, door het schenken van eene gifte van tienduizend Guldens, en de toezegging van eene onderstemning met vierduizend Guldens, geduurende de zes eerstvolgende jaaren. En aanzienlyk Geschenk.

Van het inleveren van een Adres van eenige Burgers onzer Stad, raakende de Commissie van Hun Ed. Gr. Mogenden naar Rotterdam gezonden, hebben wy boven Aantekening van Amsterdam, raakende

1785. ven gewag gemaakt. Drie Maanden, en langer, hadden de Gelastigden aldaar vertoefd, zonder iet merkwaardigs, raakende het hoofddoel hunner zendinge, verrigt te hebben. Men vondt 'er, welke de oorzaak daar van zogten in de al te naauwe bepaalingen van den Last, hun mede gegeeven, en, uit dien hoofde, van oordeel waren, dat aan de Bezending eene uitgebreider magt moest worden opgedraagen. Overeenkomstig met het gevoelen van deeze, namen Hun Ed. Gr. Mogenden een Besluit; doch tegen de meening van Amsterdam en verscheiden andere Steden. Op den eersten February deeden de Afgevaardigden der Stad, tegen het genomene Besluit, eene Aantekening, waar by zy het zelve verklaarden voor onwettig en informeel, als zynde genomen met slegts negen, en dus de minderheid van Stemmen, regelrecht strydig met den Lastbrief van den Heere Raadpensionaris, en, diensvolgens, eischten, dat het, daar door, aan de grondwetten der Vergaderinge van Holland, toegebragte grief, daadelyk zou worden hersteld, door eene uitdrukkelyke intrekking der onwettig genomene Resolutie. Wyders brugten de Afgevaardigden in 't midden, of niet, ter bereikinge van het heilzaam oogmerk van Hun Ed. Gr. Mogenden, de voorslag deezer Stad, reeds in 't laatst des jongstvoorgaanden jaars gedaan, behoorde aangenomen en in een Staatsbesluit veranderd te worden, om naamelyk de kennisneeming en afdoening der Rotterdamsche

de Rotterdamsche Commissie.

zaa-

zaaken aan President en Raaden van den Hove van Holland op te draagen. Nog nader werdt de laatstgemelde Voorslag aangedrongen, in een uitvoerig Vertoog, en daar in de volgende stelling beweerd: 1785.

„ Dat het aan Burgemeesters en Raaden
„ van Amsterdam, zo uit den aart der
„ zaake, als het voorgevallene te Rotter-
„ dam, was voorgekoomen, dat een Poli-
„ tiek onderzoek, met opzigt tot het oog-
„ merk der Commissie, niet voldoende
„ konde zyn, maar dat daar toe volstrekt
„ vereischt werdt, een Judicieel of Reg-
„ terlyk onderzoek; en dat zy geen ge-
„ paster, met de gronden onzer vrye Re-
„ geeringe en de Privilegiën der Ingezee-
„ tenen meer overeenkomstig, en ter be-
„ reikinge van het verklaarde oogmerk van
„ den Souverein meer geschikt middel
„ hadden kunnen vinden, dan de Commissie,
„ tot het neemen van Judicieele Informa-
„ tien, op te draagen aan het gewoone Ge-
„ regtshof der Provincie, als zynde daar
„ toe alleen bevoegd, en, in diergelyke
„ gevallen, meermaalen, met een goeden
„ uitslag, gefungeerd hebbende." De negen Steden, welke voor de uitbreiding van de magt der Rotterdamsche Gelastigden gestemd hadden, en dus van Amsterdam verschilden, verzuimden niet, eene uitvoerige Aantekening daar tegen in te brengen ter Vergaderinge van Hun Ed. Gr. Mogenden, waar in zy haar gedrag en meening, met geen minder yver, dan de Re-

1785. geering van Amsterdam, zogten te verdeedigen (*d*).

De Boekverkooper Arends wordt gedagvaard.

Onder den meer en meer toeneemenden yver, in het handhaaven van verschillende inzigten omtrent het Staatsbestuur van Nederland, regende het, ook in onze Stad, van kleine Geschriften, tot dit onderwerp betrekkelyk. Zo wel als de Burgers, hadden ook verscheiden Boekverkoopers party gekoozen, in het verspreiden van Papieren, die hunne byzondere denkwyze konden in de hand werken. Onder de zulken, die geoordeeld werden, byzonderlyk te yveren voor het Doorluchtig Huis van Oranje, hadt zeker Boekverkooper *Arends*, al zints lang, eenen naam gemaakt. Verscheiden Boekjes, by hem uitgegeeven, dienden daar van ten bewyze. Onder andere zag men, op den achtsten Maart, den Verjaardag van Zyne Hoogheid, by hem te koop hangen een Stukje, getyteld *De Grootheid en Luister van Willem de Vde*, met een afbeeldsel van den Heere Erfstadhouder, op Oranjepapier gedrukt. Het gerugt, welk hier uit ontstondt, en de vreeze voor onaangenaame gevolgen, bewoogen den Hoofdofficier der Stad, den Boekhandelaar, tegen den vyftienden Maart, op Schouten Rolle te doen dagvaarden; waarna hy, tot straffe zyner vermetelheid, tot eenige dagen gevan-

(*d*) De Stukken, door Amsterdam, van den eenen kant, en door de anders denkende Steden, van de andere zyde, daar tegen ingebragt, te uitvoerig om door ons geplaatst te worden, zyn te vinden in de Nieuwe Nederl. Jaarboeken, 1785, Febr. *bl.* 223, en Maart, *bl.* 419.

vangen zittende in de Boeijen werdt verweezen. Hy zat aldaar tot den eenentwintigsten May, wanneer hy ontslagen werdt, mids betaalende eene geldboete van drie duizend Guldens. 1785.

Diergelyk eene Dagvaarding deedt de zelfde Heer Hoofdofficier, Mr. WILLEM CORNELIS BACKER, afvaardigen, tegen de persoonen van JAN VERLEM, als Uitgeever, en Mr. JAN CHRISTIAAN HESPE, als Schryver of Verzamelaar van het Weekblad *de Politieke Kruijer* N°. 234; behelzende, onder andere, zo als de Dagvaarding luidde „ een zogenaamden Brief „ van *Justus Plebejus*, met het Antwoord „ daarop, en welke Brief en Antwoord „ in zig behelsde een oproerig Libel, in„ gerigt, om zo mogelyk, de Regeerings„ form van de geheele Republiek, en van „ deeze Stad in 't byzonder, te ondermy„ nen en te veranderen, sommige Leden „ van de Regeering haatelyk ten toon te „ stellen, en omtrent de uitvoering van „ de door hun bekleed wordende Posten te „ injurieeren, mitsgaders om de goede en „ stille Burgery deezer Steede tot ongeoor„ lofde daadelykheden aan te zetten." Beiden, ten bepaalden tyde, doch de een agt dagen vroeger dan de ander, op Schoutens Rolle verscheenen zynde, en bekend hebbende, Uitgeever en Verzamelaar of Schryver te zyn van het genoemde Weekblad, werden agter af geleid, en in bewaaring gehouden, doch met vryen toegang voor eenen iegelyk, die hen verlangde te bezoeken of te spreeken.

De Advokaat Hespe, en de Boekverkooper Verlem insgelyks gedagvaard.

1785. Vonnis over hen.

Op den derden May vervoegden zig derzelver Huisvrouwen, by Schepenen van Amsterdam, met een Verzoekschrift, om ontslag voor haare Echtgenooten, onder behoorlyken borgtogt, en dat hun mogt worden toegestaan, door Advokaat en Prokureur, te staan voor den Geregte der Stad. Van geene vrugt, egter, waren deeze Verzoekschriften. Want, niet meer dan drie dagen na de inlevering daar van, ontving de Advokaat *Hespe* vonnis, inhoudende de verwyzing tot eene gevangenis van veertien dagen, te water en te brood, en tot de betaaling van drie duizend Guldens, binnen den gemelden tyd, nevens de kosten en misen van Justitie. Zo hy, omtrent, de betaaling, in gebreke bleef, zou hy op het Schavot geleid, aldaar gegeeseld en vervolgens ten eeuwigen dage gebannen worden uit Holland en Westfriesland, onder bedreiging van zwaarder straffe, indien hy immer daar binnen wederkeerde. Het vonnis, over den Boekverkooper *Verlem* geveld, hieldt in, eene gevangenis van drie dagen, te water en te brood, en een boete van drie duizend Guldens, binnen den tyd van zes weeken te voldoen, met byvoeging van soortgelyke bedreiging, als aan *Hespe* was gedaan, zo hy, omtrent de betaaling, in gebreke bleef.

Zy beroepen zig op het Hof van Holland;

Verre, egter, was 't 'er af, dat de beide Verweezenen in deeze Vonnissen berustten. Ieder, by een afzonderlyk Verzoekschrift, vervoegden zy zig by het Hof van Hol-

Holland, om Mandament van Apél, met 1785.
de Clausule, om op staanden voet vernietiging van het gestreeken vonnis te begeeren. Geen onmiddelyk antwoord gaven daar op President en Raaden, maar zonden de Verzoekschriften aan den Hoofdofficier Backer, om, binnen drie dagen, den Hove te dienen van berigt. Het gevolg hier van was, dat, uit aanmerking van het gevraagde berigt, en van het gedeclareerde begrip van 's Lands Staaten, begreepen in een Besluit, op den dertienden January 1774, in de zaak van eenen *Jacob van der Velde*, genomen, de Supplianten, op den zestienden May, door het Hof verzonden, werden aan de Staaten, met het gewoonlyk formulier *Fiat sermo Ordinibus.*

Nu verzuimden de gevangenen niet, om dit middel ten hunnen behoeve aan te wenden. Op den achttienden May stelden Hun Ed. Gr. Mogenden de ingeleverde Verzoekschriften in handen van den Hove, om te dienen van Consideratien en advis, gelyk ook aan Schout en Schepenen van Amsterdam, om te dienen van berigt, met vergunning, aan de Supplianten, van de verzogte Surcheance, en ontslag uit de Gevangenis, mids de geslagene Geldboeten te stellen in verzekerde handen, en zonder daar uit eenig verder gevolg af te leiden.

en vervolgens op de Staaten,

Ten gevolge hadt dit alles, dat de Boekverkooper Verlem, in den avond van den negentienden, en de Advokaat Hespe, 's anderen daags morgens voor negen uure, op

Zy worden geslaakt.

1785. vrye voeten gesteld werden. De Advokaat en Prokureur, die de gevangenen bediend hadden, verzelden dezelve van het Stadhuis naar hunne wooningen. Ongemeen talryk was de toeloop der menigte, op den Dam verzameld (*e*). 't Liep aan tot in het begin van de maand Juny, eer het gevraagde Berigt van Schout en Schepenen van Amsterdam werdt ingeleverd ter Vergaderinge van Hun Ed. Gr. Mogenden. Het besloeg tweeëntwyftig bladzyden schrifts. 's Lands Staaten stelden het, nevens de Bylagen en Requesten, daar toe betrekkelyk, in handen van de Afgevaardigden der Stad Haarlem en andere Hunner Ed. Gr. Mogende Gelastigden tot de zaaken van de Justitie, met Commissarissen van den Hove, om der Vergaderinge daar op te dienen van Consideratien en advis.

Eerbewyzen, hun aangedaan.

Geduurende de gevangenisse van Hespe en Verlem, ontvingen ze dagelyks eene menigte bezoeken van hunne vrienden en bekenden. Men opende, zo in deeze Stad als elders, inschryvingen ten hunnen behoeve, en van hunne huisgezinnen. Eene aanzienlyke somme, zegt men, bragten deeze in hunne beurzen. Verscheiden Genootschappen van Wapenhandel boden hun het Lidmaatschap of Eerepenningen aan. Dit alles geschiedde, omdat Hespe en Verlem gehouden werden voor slagtof-

(*e*) De Bezitters van de *Politieke Kruyer*, kunnen de Stukken, door de beide gevangenen ingeleverd, vinden in Deel V, N. 239, 240 en 241.

offers der Burgerlyke Vryheid, en haarenthalven dus veel geleeden te hebben. 1785.

Van de nuttigheid der geregelde orde en schikkingen, op de Brandspuiten, in en om deeze Stad, zag men een in 't oogloopend bewys in de maand July deezes jaars. In een Koopvaardyschip, geladen met Stukgoederen, en leggende in de Laag, ontstondt brand, 's avonds omtrent half tien uure, op den zestienden van die Maand. De vlam, in het agterschip, ter Kajuit uitgeslagen, verhefte zich spoedig tot zulk eene hoogte, dat zy op een goeden afstand zigtbaar was. Het verder voortslaan tot de naastleggende Schepen, en het gevaar, welk der geheele Laage dreigde, wierdt gelukkig voorkoomen, door den spoed der toeschietende hulpe. Men sleepte het brandende Vaartuig, in aller yl, van zyne legplaatse, en bragt het naar de overzyde, by de zo genaamde Volewyk. Met het uitbranden van een gedeelte des Agterschips, en eenige schade aan de Koopgoederen, door het ingeschooten Water, kwam men thans vry van deezen schrik.

Brand in de Laag.

In de maand Augustus deezes jaars, hadt men, op het voetspoor van andere Steden, te Amersfoort eenige beweegingen onder de Burgery vernomen, raakende de bezwaaren, welke zy vermeende te hebben, aangaande de Regeeringsbestelling en andere Stedelyke schikkingen. 'Er werden Gekommitteerden en Gekonstitueerden benoemd, om met de Wethouderschap in onderhandeling te treeden. Doch de meeste

Request wegens Amersfoort.

1785. Regenten aldaar vonden geenen smaak in deeze Burgerbemoeijingen; zy vervoegden zig by de Staaten van het Gewest, met verzoek om het beraamen van zodanige schikkingen, als dienen konden ter handhaavinge van hun gezag. Het gevolg hier van was, dat men, drie dagen na het afgaan van den Brief, op den vollen middag, vierhonderd man, Ruiters en Knegten, Amersfoort zag binnen trekken. Mishaagende, in de oogen der Burgeryen van verscheiden Steden, was deeze stap der Utrechtsche Staaten; zy verhieven deswegen haare klaag- en verzoekstemmen, tot haare byzondere Overheden, om het doen aftrekken der ingerukte Krygsmagt. Ruim achthonderd Amsterdamsche Burgers gaven 'er een voorbeeld van, in een Verzoekschrift aan Burgemeesteren en de Vroedschap hunner Stad. Zy beklaagden zig in hetzelve, over het gebruik maaken van den Krygsarm tegen eene Burgery, die, verre van zig te hebben schuldig gemaakt aan Oproer, alleenlyk getragt hadt, zig te herstellen in het bezit van onvervreemdbaare Regten, waar toe zy, door den Souverein zelven, was uitgelokt. Hunne klaagstemme klonk te scheller, deels, van wegen den toestand der Republiek, uit kragt van welken zulk een bedryf de rampzaligste gevolgen konde medesleepen; deels, om dat een gedeelte der ingerukte Krygsmagt ter betaalinge van Holland staande, zy zig bezwaard vonden over het medeonderhouden van Troepen, op dus een onwettigen togt uitgezonden. Drieledig was hier om hun

ver-

verzoek: Vooreerst, dat de ingerukte Bende ten spoedigste uit Amersfoort mogt terug ontbooden worden; — voorts, dat geenerhande Troepen van den Staat, voortaan, tegen Provinciën, Steden of Burgeryen werden uitgezonden; — eindelyk, eene nadere bepaling omtrent de Patenten. 1785.

Het langwylig en verdrietig geschil, tusschen wylen zyne Keizerlyke Majesteit JOSEPHUS DEN II en onze Republiek ontstaan, liep met den afloop deezes jaars ten einde. Na dat de onderhandelingen, tusschen den Graaf DE MERCY, Keizerlyken, en de Heeren LESTEVENON en BRANTZEN, Staatsche Gezanten, te Parys, eenigen tyd waren voortgezet, werden ze, voor eene wyl, afgebroken, in de maand Mai deezes jaars. Uit kragt van zekere aanspraak, welke de Keizer op Maastricht meende te hebben, vraagde dezelve, by wyze van afkoop, twaalf millioenen Guldens, terwyl de Staaten, ter voldoeninge van den onredelyken eisch, slegts vier millioenen booden. Daarenboven hadt zyne Majesteit, als een grondslag van verdere onderhandelingen, op de Republiek begeerd, het zenden van twee Afgevaardigden naar Weenen. Doch hier in konden eenige Gewesten niet bewilligen. Zy beschouwden zulks als eene vernederende schuldbekentenis, stry dig met de waardigheid van den Staat, en onbestaanbaar met het gehandelde omtrent het gesloten houden van de Schelde, den voornaamen twistappel tusschen de overhoop leggende Mogendheden. De stil-

Vredehandeling met den Keizer.

1785. staande onderhandelingen werden, van nieuws, aan den gang gebragt, door de bewerking van het Fransche Hof. Zo veel vermogt de aangekondigde begeerte van LODEWYK DEN XVI, naar eene afkomst van zaaken, op de Algemeene Staaten, dat de Graaf VAN WASSENAAR TOT WASSENAAR en de Heer VAN LEYDEN, eerlang, benoemd werden tot Gezanten aan het Weener Hof. Op de verzekering van het Hof van Frankryk, dat, gedurende de onderhandelingen, geene meerdere Keizerlyke Troepen naar de Nederlanden zouden gezonden worden, verhaastten de Gezanten hun vertrek; op den eenëntwintigsten Juny namen ze de reize aan naar Weenen.

Eisch van eenige Ingezeetenen op den Keizer.

Terwyl de Gezanten op weg waren, werdt een zeer merkwaardig Verzoekschrift ter tafel van Hunne Hoog Mogenden gebragt. In de jaaren 1733, 1734 en 1736 had een goed aantal Ingezeetenen van den Staat, en onder deeze ook veele Burgers van onze Stad, aan wylen zyne Keizerlyke Majesteit, KAREL DEN VI, by wyze van leeninge, verstrekt de sommen van vyfëntwintighonderdduizend, vyfhonderdduizend en vyfëndertighonderdduizend Guldens, zo voor zyne Majesteit als voor derzelver nakomelingen, onder Verband der Hertogdommen Opper- en Neder-Silesie. Van de twee eerstgenoemde sommen waren drie vyfde, en van de laatste twee vyfde deelen afgelost. Ter gelegenheid van den eisch van Keizer JOSEPHUS, in 't laatst des jongstvoorleedenen jaars gedaan, om

om de voldoening van 't geen zyne Majesteit beweerde uitstaan te hebben, zo by de Republiek, als onder byzondere persoonen, hadden de Geldschieters, aan Hun Hoog Mogenden, verzogt, om, door derzelver tusschenspraak, de deugdelykheid hunner eischen te doen gelden, en voorts, by wyze van afrekeninge, hunne opgeschootene penningen in te vorderen. Aan dit verzoek hadden 's Lands Staaten eenigzins voldaan, door op den staat hunner uitstaande agterstallen by den Keizer mede te brengen, de boven genoemde hoofdsommen, en hunnen Gezant aan het Weener Hof te gelasten, ten bekwaamen tyde daar van gewag te maaken. Van dezen last, egter, hadt de Staatsche Gezant, Graaf VAN DEGENFELD, zig nooit gekweeten. Thans het vertrek der twee bovengemelde Afgevaardigden vernomen hebbende, herhaalden de Schuldverderaars hun verzoek, ten einde de deugdelykheid van hunnen eisch aangetoond, en op de voldoening van dien ernstig megt worden aangedrongen. 1725.

Op den achttienden July kwamen de Gezanten te Weenen. Vier dagen daar na hadden ze gehoor by den Ryks-Kanzelier, Prins VAN KAUNITZ, leverden hunne Geloofsbrieven over, en verzogten om tydsbepaaling, wanneer het zyner Keizerlyke Majesteit zoude behaagen, hen ten Hove te ontvangen. Op den vierëntwintigsten hadden ze gehoor by den Vorst. De Graaf van Wassenaar voerde het woord.

De Gezanten koomen te Weenen.

Het

1785. Het hoofdbeloop der Aanspraake behelsde eene betuiging van het leedweezen Hunner Hoog Mogenden, over de verkoeling van wederzydsche vriendschap, eene verzekering van onschuld, en nimmer een oogmerk ter beleediginge van zyne Keizerlyke Majesteit gehad te hebben, mitsgaders eene verklaaring van het verlangen Hunner Hoog Mogenden naar herstelling van onderling goed verstand. In een kort en droog antwoord betuigde de Keizer deszelfs genoegen, over de voldoening Hunner Hoog Mogenden, in het zenden van Afgevaardigden, als een voorafgaanden stap, welken hy begeerd hadt, tot het *sluiten* van den Vrede; 'er nevens voegende, zynen Gezant te Parys te zullen gelasten, onder bemiddeling van den Koning van Frankryk, de onderhandeling te hervatten.

De voorafgaande punten worden getekend; Zints deezen tyd werden de onderhandelingen, te Parys, yverig voortgezet; waar toe, veelligt, niet weinig hadt geholpen, de aandrang der Rus-*Keizerlyke* en Fransche Gezanten by de Algemeene Staaten, om het werk spoedig te doen voortzetten. Omtrent het midden van September was men, te Parys, zo verre gevorderd, dat het sluiten der voorafgaande punten alleenlyk hing aan het toestaan van eene meerdere somme, door den Keizer gevorderd, dan de last der Staatsche Gezanten toeliet. Doch zo ras de Graaf DE VERGENNES, uit naam des Franschen Konings, hadt verzekerd, dat zyn Hof de betaaling dier somme op zig nam, volgde

de

de wederzydsche vertekening, binnen weinige dagen, en, op den achtsten November, het volkomen sluiten van den Vrede (*f*). Twee dagen laater werdt voldaan aan den wensch van het grootste gedeelte der Nederlandsche Natie, door het sluiten van een Verbond van vriendschap en wederzydsche bescherminge met den Koning van Frankryk (*g*). Van zynen kant betoonde zyne Allerchristlykste Majesteit derzelver genoegen, over het sluiten van dit Verbond, met het doen ter hand stellen, aan ieder der Staatsche Gezanten, de Heeren Lestevenon van Berkenrode en Brantzen, van eene gouden Doos, ryklyk met Edelgesteenten omzet, en met 's Konings afbeelding praalende, elk ter waarde van tachtigduizend Livres. Met een tegengeschenk aan den Eersten Staatsdienaar, Graave *de Vergennes*, gelyk ook aan den Markgraave *de Verac*, Franschen Gezant in 's Hage, beantwoordden de Algemeene Staaten aan dit betoon van goedkeuringe. Naar gewoonte, by dusdanige gelegenheden, werden ook aan de Onderhandelaars tot den Vrede, door de wederzydsche Mogendheden, geschenken uitgedeeld.

1785. en de Vrede gesloo-ten.

Verbond met Frankryk.

Van de oprichting des *Kweekschools van Zeevaart* hebben wy boven verslag gedaan. Heeren Kommissarissen van deeze loflyke Stig-

Toeneemende bloei des.

(*f*) Zo wel de Voorafgaande Artikelen, als de Voorwaarden van Vrede, zyn te vinden in de Nieuwe Nederlandsche Jaarboeken, 1785, bl. 1548 enz. en bl. 1556 enz.

(*g*) Zie Nieuwe Nederlandsche Jaarboeken, 1785, bl. 1567.

1785. Stigtinge, voor het algemeen willende openleggen, zo wel derzelver toestand, als hunne wyze van bestuur, hielden, op den negentienden December, eene openbaare Vergadering in de Gasthuiskerk deezer Stad, in tegenwoordigheid eener talryke menigte van de aanzienlykste Kooplieden en Burgers. Te gader met het verslag, wegens 't gunstig Besluit van 's Lands Staaten, omtrent eene gifte van tien duizend Guldens eens, en vier duizend Guldens, geduurende de zes eerst volgende jaaren, werdt hier vermeld, de genegene denkwyze en weldaadigheid jegens de Stigting, van de Heeren HOPE, een aanzienlyk Koophuis, en den Vice-Admiraal ZOUTMAN; een fraai Fregat, gebouwd door den kundigen Scheepstimmerman *Ary Staats*, en naast het Huis, op den vlakken grond van eene opene ruimte geplaatst, hadt de eerste, de andere een stel Vlaggen en Zeinen ten geschenke gegeeven.

Kweekschools van Zeevaart.

1786. Zo ingenomen de Natie, over 't geheel genomen, zig toonde met het jongst geslootene Verbond met Frankryk, niet minder voldaan daar over gedroeg zig ook de Regeering deezer Stad. Een spreekend bewys daar van vernam men, in den aanvang deezes Jaars. Op voordragt van Burgemeesteren aan den Agtbaaren Raad, gevolgd van deszelfs bewilliginge, op den vyfden January, nam men het besluit, om ter Vergaderinge van Hun Edele Groot Mogenden, door de Afgevaardigden der Stad, te doen inbrengen een Voorstel, Frank-

De Stad doet een Voorstel, omtrent een geschenk aan den Koning van Frankryk.

ryk

ryk betreffende; zo als ook op den dertienden daar aan volgende geschiedde. De Agtbaare Raad, aangemerkt hebbende, de verpligting, welke de Staat aan Frankryk hadt, voor deszelfs edelmoedige en welgelukte poogingen, tot herstellinge van den Vrede, gelyk ook voor het uitzigt op de aangenaame gevolgen der onlangs geslootene Verbintenisse met dat Hof „ zo „ met betrekking tot de herstelling van „ de Eere en het aanzien van den Staat, „ by vreemde Mogendheden, als met op- „ zigt tot de bestendigheid van Rust en „ Vrede, welke daar van, onder Gods „ zegen, konde worden verwagt" gaf, diensvolgens, door de Afgevaardigden, aan Hun Ed. Gr. Mogenden, in bedenking, of niet, ter Vergaderinge van de Algemeene Staaten, de voorslag behoorde te geschieden, aan de Staatsche Gezanten aan het Fransche Hof te gelasten, „ om op „ eene plegtige wyze, uit naam van Hun „ Hoog Mogenden, Zyne Allerchristelykste „ Majesteit te kennen te geeven, Hunner „ Hoog Mogenden opregte gevoelens van „ hoogagtinge voor den Persoon van Zyne „ Majesteit, mitsgaders Hoogstderzelver „ erkentenis voor alle de blyken van toe- „ genegenheid en edelmoedigheid, door „ Zyne Majesteit, in de jongste onlusten, „ aan de Republiek gegeeven: als mede, „ het genoegen van Hun Hoog Mogenden, „ over de onlangs geslootene Verbintenis „ met Zyne Majesteit; welke Hun Hoog „ Mogenden oprechtelyk wenschten, tot „ ver- 1786.

1786. „ versterkinge der wederzydsche vriend-
„ schap, verzekering der algemeene Rust
„ en Vrede, en beveiliging en welvaart
„ der beide Staaten te mogen strekken."
Om deezer pligtpleeginge kragt en weezenlykheid by te zetten, moest men de Afgevaardigden last geeven, zyner Allerchristlykste Majesteit, tot een echt kenteken van de opregtheid der bovenstaande betuigingen, te doen aanbieden twee Schepen van Oorlog, om vervolgens, als een geschenk, gezonden te worden naar zodanige Fransche Haven, als zyne Majesteit zoude verkiezen. Om de banden van vereeniginge met Frankryk nog vaster toe te haalen, behoorden, naar de meening van den Amsterdamschen Raad, de Gezanten aangeschreeven en gelast te worden, „by deeze
„ gelegenheid, Hoogstgedagte zyne Ma-
„ jesteit voor te draagen, dat Hoogstde-
„ zelven, ten einde de belangen der bei-
„ de Natiën zo veel te naauwer aan el-
„ kander werden verbonden, niets meer
„ verlangden, dan om een Verbond van
„ Koophandel, ten spoedigste, tot stand
„ te brengen, en bereid waren om met
„ zyne Majesteit mede te werken, om
„ hoe eerder hoe beter een tyd te bepaa-
„ len, tot het benoemen van Gemagtig-
„ den, om de onderhandelingen over dat
„ gewigtig onderwerp aan te vangen".
Wat 'er van deeze voorslagen geworden zy, zal het vervolg deezer Geschiedenisse leeren.

Vereerden, in het bovengemelde Raadsbe-

besluit, de Amsterdamsche Wethouders, openlyk, met hunne goedkeuring, de geslootene verbintenis met Frankryk, onder de Burgery bespeurde men een spreekend bewys van soortgelyke denkwyze. Een pragtige en kostbaare Maaltyd, aangericht in de Herberg *de Doele*, op de Garnaalemarkt, op den zevenëntwintigsten January, moest voorbedagtelyk dienen ter betoooninge van 't genoegen over die gebeurtenisse. Zesënzeventig gasten en bekostigers zaten aan den kunstig versierden Tafel. De Fransche Gezant, Markgraaf DE VERAC, de vier regeerende Burgemeesters, HENRIK HOOFT *Danielsz*, Mr. JACOB ELIAS *Arnoudsz*, QUIRYN VAN HOORN en Mr. JAN ELIAS HUYDECOPER VAN MAARSEVEEN, nevens verscheiden andere Regenten en veele aanzienlyke Kooplieden der Stad, vereerden dit feest met hunne tegenwoordigheid. Behalven verscheiden andere sieraadiën, hier en daar verspreid, stondt, in 't midden van den Tafel, een pragtige en trotsche Tempel, lang elf, breed vier, en hoog tien voeten. Twee kunstig gewerkte Beelden, vertoonende den Franschen Monarch, LODEWYK DEN XVI, en de Nederlandsche Maagd, versierden het middenste gedeelte des Praalgebouws. Van de gouden en zilveren Gedenkpenningen, by deeze gelegenheid vervaardigd, werdt, vervolgens, een aan zyne Allerchristlykste Majesteit, als mede aan derzelver voornaamste Staatsdienaaren, ter hand gesteld.

1786.

Men houdt een staatelyken *Alliantie-Maaltyd.*

1786. Advis der Stad, wegens het Kommando van zyne Hoogheid in 's Hage.

Van elders bekend is het voorgevallene, in het jongst voorgaande jaar, omtrent het Opperbevel der Krygsbezettinge in 's *Hage* (*h*). Om redenen, hen daar toe beweegende, hadden 's Lands Staaten het Kommando, in de Hofplaats, uit handen van zyne Hoogheid, aan zig genomen, en voorts, by voorraad, aan den Lieutenant Generaal SANDOS opgedraagen. Zeer euvel nam deezen ſtap de Prins Erfſtadhouder, in de onderſtelling dat zulks insloot een onmiddelyken inbreuk op zyne Regten van Kapitein-Generaal, en, als zodanig, Opperbevelhebber over de Troepen van den Staat, in alle plaatzen, binnen het gebied der Vereenigde Nederlanden. Met zyne klagten, daar over, vervoegde zig zyne Hoogheid, niet ſlegts by 's Lands Staaten, maar gaf ook kennis van het gebeurde aan zynen Oom, den Koning van Pruisſen; die, voorts, met Brieven, zo aan de Algemeene Staaten, als aan die van Holland, ten behoeve van den Erfſtadhouder, in de bresſe ſprong. Lang diende dit geſchil ten onderwerpe der raadpleegingen, in de Vroedſchappen der Steden. Ook de aandagt van den Amſterdamſchen Raad hieldt hetzelve bezig. Men hadt, aldaar, eenige Leden benoemd, om de veel gerugtmaakende zaak te onderzoeken, en daar van verſlag te doen in den Agtbaaren Raad. Dit, egter, ſtrookte niet met het advis, reeds voorheen

(*h*) Zie, onder andere, de N. Nederlandſche Jaarboeken van September 1785.

heen uitgebragt door Burgemeesteren, welke thans waren de Heeren Mr. JACOB ELIAS *Arnoudsz*, Mr. PIETER CLIFFORT, Mr. JOACHIM RENDORP, *Heer van Marktette*, en Mr. NICOLAAS FAAS. 1786.
Op den negenden Maart zat de Vroedschap om over dit onderwerp te raadpleegen. Overeenkomstig met het voorheen uitgebragt advis van Hun Ed. Gr. Agtbaarheden, kwam men thans tot een besluit, met eene meerderheid van twintig tegen vyftien Stemmen, om, door de Afgevaardigden der Stad, ter Vergaderinge van Hun Ed. Groot Mogenden, te doen inbrengen, en, ware 't mogelyk, derzelver hooge bekragtiging te verwerven op de volgende Verklaring: „ Dat, „ aangezien de maatregels eener vreemde „ Mogendheid, zo by Hun Edele Groot „ Mogenden, als by de Algemeene Staaten, door welke men zig de zaak van „ zyne Hoogheid, den Heere Prinse van „ Oranje, aantrok, even als of men „ Hoogstdeszelfs Regten en Præëminentien, voornaamlyk die van Kapitein-„ Generaal deezer Provincie, hadde willen verkorten, wel ligtelyk, niet alleen „ in vreemde Landen, maar zelf by de Natie, twyfeling zouden kunnen doen ontstaan, als of, by de Heeren Staaten deezer „ Provincie, zedert de herstelling van het „ Stadhouderschap, niet was gebleeven het „ Souverein en volstrekt onbepaald gezag, „ over hunne Troepen, Hun Edele Groot „ Mogenden hadden goedgedagt, alle „ twyffelingen, dien aangaande, eens

1786. „ in 't geheel weg te neemen. Dat, met
„ dat oogmerk, Hun Edele Groot Mo-
„ genden verklaarden, dat alle het Krygs-
„ volk deezer Provincie, zo te Water als
„ te Lande, van niemand afhanklyk is,
„ en ter bestellinge van niemand staat, als
„ van Hun Edele Groot Mogenden. — Dat
„ alle Militairen, van den Kapitein Gene-
„ raal af, tot den geringsten Soldaat toe,
„ niemand uitgezonderd, aan dat Opper-
„ gezag onderworpen, en aan hetzelve,
„ door Eed en Pligt, verbonden zyn. —
„ Dat, by afweezigheid der Staatsvergade-
„ ringe, dat Oppergezag berust by het
„ Kollegie van Hunner Edele Groot Mo-
„ gende Gekommitteerde Raaden, aan het
„ hoofd van 't welk de Stadhouder gesteld
„ is, en 't welk, ingevolge der Regeerings-
„ gesteldheid, geduurende voorschreevene
„ afweezigheid, den Souverein vertegen-
„ woordigt. — Dat Hun Edele Groot Mo-
„ genden nogthans niet verstonden, daar
„ door eenigzins te verkorten de Regten
„ en Præëminentien, aan de Heeren Erf-
„ stadhouderen en Erfkapiteinen Generaal
„ gegeeven, maar, integendeel, begree-
„ pen, dat aan zyne Hoogheid, uit hoofde
„ zyner uitsteekende bedieningen, onder
„ hun Oppergezag, toebehoort het Kom-
„ mando (hem, by Commissie, van Hun
„ Edele Groot Mogenden, erflyk, opge-
„ draagen) over alle de Krygsmagt deezer
„ Provincie, geene uitgezonderd, en dus
„ ook niet de Bezetting van den Hage, en
„ dat alle de orders, welke Hun Edele

„ Groot

„ Groot Mogenden, over de Krygsmagt in 1786.
„ 't algemeen, en over de Haagsche Bezet-
„ ting in 't byzonder, goedvinden te stellen,
„ regelmaatig aan zyne Hoogheid, of by
„ deszelfs afweezigheid, aan Gekommit-
„ teerde Raaden, behoorden te worden
„ gegeeven, om verder ten uitvoer gebragt
„ te worden. Dat, dien volgende, zyne
„ Hoogheid, wanneer zulks, door deszelfs
„ tegenwoordigheid, mogelyk is, zal bly-
„ ven oeffenen het Kommando of Bevel,
„ in voegen voorschreeven, en het geen
„ daar aan verder verknogt is, waar onder
„ dan ook het geeven van het Wagtwoord;
„ zodanig, als het een en ander, by Hoogst-
„ deszelfs Voorzaaten, is uitgevoerd en
„ genooten geworden: alles onverminderd
„ het Regt en de Magt, aan Hun Edele
„ Groot Mogenden, en, in Hoogstdezel-
„ ver afweezigheid, aan Gekommitteerde
„ Raaden, als den Souverein vertegen-
„ woordigende, altyd onbetwistbaar bly-
„ vende toekoomen, om, wanneer de
„ nood en het behoud van den Lande
„ zulks zoude mogen vereischen, ook zon-
„ der kennis van zyne Hoogheid, zodanige
„ orders omtrent de Krygsmagt te stellen,
„ en aan zodanige Persoonen ter uitvoe-
„ ringe op te draagen, als Hoogstdezel-
„ ve, naar bevinding van zaaken, ter hand-
„ haavinge en beveiliginge van 's Lands
„ Vryheid en de Constitutie van Regee-
„ ringe, meest geraaden zullen oordee-
„ len."

1786. De Schuldeischers van den Keizer worden opgeroepen.

Gedeeltelyk verhoor vondt, in deeze maand, het verzoek der Schuldeischers van zyne Keizerlyke Majesteit, boven vermeld (*i*). Hunne Hoog Mogenden, de Heeren HOP, derzelver Gevolmagtigden Afgezant aan het Hof van Brussel, en W. A. LESTEVENON *van Hazarswoude*, Afgevaardigde ter Algemeene Vergaderinge, benoemd hebbende, onder andere, ter vereffeninge der eischen van byzondere Ingezeetenen van den Staat op zyne Keizerlyke Majesteit, werden de Houders van Schuldbrieven, te Amsterdam afgegeeven, ten laste van *zyne Keizerlyke Majesteit Karel den VI*, *zyne Erven en Nakomelingen*, „en alleen maar tot meerdere zekerheid „gehypothequeerd op de Inkomsten der „Hertogdommen van *Opper- en Neder-* „*Silesien*," opgeroepen, tegen den vyftienden der gemelde maand, om, 't zy in persoon, of door iemand van hunnent wegen, met de Schuldbrieven, zig te vervoegen ten Komptoire van den Notaris Mr. *Paulus Huntum*, te Amsterdam; als zullende, vervolgens, de ingebragte eischen, aan de Heeren Hop en Lestevenon, ter vereffeninge worden toegezonden.

Proeven met Luchtbollen, hier genomen.

Gelukkiger, dan die van de maand Augustus des jongstvoorgaanden jaars, slaagden thans, in de maanden Maart en April, twee proeven, omtrent het oplaaten van Luchtbollen genomen. De Heer *Romain*, reeds door eene en andere Luchtreize vermaard, hadt, hier ter Stede, zulk eenen togt aan-

(*i*) Zie bl. 26.

aangekondigd, tegen den negenden der eerstgenoemde maand. De opvaart zou geschieden van het Drilveld, by de Utrechtsche Poort. Op 't gerugt der zeldzaame vertooninge, hadden duizenden van Inwooners zig naar dien oord der Stad begeeven. Torens, Huis- en Pakhuisdaken, Molens, alles krielde van greetig toekykende aanschouwers. Doch hun onverduldig wagten liep uit in eene volkomene teleurstelling. De Luchtbol ging niet op, waarschynlyk, omdat men, met het zamenbrengen van den noodigen toestel, te lang gezammeld hadt. Doodelyk, bykans, wäre deeze mislukte onderneeming, voor den Heer Romain, uitgevallen. Veele aanschouwers, zittende op de Daken der omstaande huizen, hunne nieuwsgierigheid verydeld ziende, worpen met dakpannen en steenen, en scholden hem voor bedrieger. De Luchtreiziger maakte zig hier op te zoek, en nam de wyk in een Wynhuis. Uit spyt en misnoegen zou, waarschynlyk, de menigte geweldige handen aan 't huis geslagen hebben, hadde niet het spoedig verschynen van twee Kompagniën gewapende Burgers dien ramp afgeweerd. In alleryl, en heimelyk, heeft Romain, zedert, de Stad verlaaten. Gelukkiger uitslag hadt, in Maart deezes jaars, de proefneeming van den Heere H. A. VAN LAUN, Burger deezer Stad, en liefhebber der Natuurkunde. In het korte tydbestek van drie Minuten vulde deselve eenen Luchtbol, van negen voeten middellyns, naar de wyze van den 1786.

 eer-

1786. eersten Uitvinder MONTGOLFIER, en deedt denzelven opgaan, uit eenen Tuin buiten de Weesperpoort. Een kwartier uurs lang was het vreemde verschynsel zigtbaar. Even eens naar wensch ging het ook, in de volgende maand, met eenen anderen Luchtbol, van vierhonderdtwintig vierkante voeten inhouds, door den Heer JAN VAN RYN, in vier Minuten gevuld. Met eene Duif daar aan vast, steeg hy om hoog, uit eenen Tuin buiten de Haarlemmerpoort, bleef zeventien Minuten in 't gezigt, en daalde, eindelyk, in het Dorp *Sloten* neder. Door naooging, met goede verrekykers, was 't gebleeken, dat hy rechtstandig opklom, en geene de minste tekens van overhellinge, naar de eene of andere zyde, vertoonde.

Er worden naamlooze Boekjes aan de Schutters ter hand gesteld.

Een voorval, welk niet weinig opziens en gerugts veroorzaakte, gebeurde hier, omtrent het midden van April. In onze Stad, zo wel als elders, hadt men een Genootschap van Wapenhandel opgericht, onder de Zinspreuk *Tot Nut der Schuttery*. Daarenboven hadt een goed aantal Ingezeetenen eenen aanvang gemaakt met het houden van byeenkomsten, onder den naam van *Burger-Sociëteit*, in een Huis in de Warmoesstraat, een weinig benoorden de Pylsteeg. Zy spraken aldaar over zaaken, het algemeene welzyn, en die der Stad in 't byzonder raakende. De Burgers, wien het ten deele viel, om in den avond van den vyftienden der gemelde maand, de Weesper- en de Utrechtschepoort te sluiten,

ten, door eenen Onbekenden zynde toegesproken, ontvingen, uit diens handen, een Paket; 't welk, geopend zynde, bevonden werdt, in te houden verscheiden afdruksels van een gedrukt, doch naamloos Boekje, tot tytel voerende: *Brief van een Heer uit Leyden aan zynen Neef te Amsterdam.* Een verzoek ging daar nevens, om aan ieder der wagtdoende Schutters een afdruksel ter hand te stellen. Naderhand bleek het, dat soortgelyke Paketten, ook by de andere Poorten, waren afgegeeven. De inhoud van dat geschrift liep, voornaamelyk, over de verrigtingen des gemelden Genootschaps en der Sociëteit; lelyk werden dezelve doorgestreeken, en in éénen rang geplaatst met de bemoeijingen van den berugten Daniel Raap, in den jaare 1748. Men bragt de Paketten aan de Hoofdwagten, en stelde ze voorts in handen van Hunne Edele Groot Agtbaarheden. 1786.

Terwyl de veel gerugtmaakende zaak, raakende het Kommando over de Haagsche Krygsbezetting, nog al sleepende werdt gehouden, ontstondt hier over, onder de Leden der Regeeringe van onze Stad, een onaangenaam geschil. Strydig met het uitgebragte Rappórt van eenige Gemagtigden van den Raad, was, by de Meerderheid, besloten, dat het Kommando, aan den Kapitein-Generaal, onder zekere bepaalingen, moest worden te rug gegeeven. Door middel van eenen Rondgaanden Brief, was dit Besluit bekend gemaakt aan de

De Leden der Stadsregeeringe zyn van verschillende inzigten.

1786. overige Steden, met verzoek, om zig, over dit onderwerp, insgelyks te verklaaren, ten einde deeze zaak tot afdoeninge mogt gebragt worden. De overstemde Leden, hoewel, ten Stadhuize, het onderspit delvende, vonden, egter, niet geraaden, de zaak hier by te laaten berusten. Den inhoud van het Rapport briefden dezelve over aan Hunne Edele Groot Mogenden; en, wanneer zulks, door hunne Mederaaden, kwalyk werdt genomen, verdeedigden zy hun gedrag, in eenen Brief aan de Hooge Vergaderinge, en aan derzelver byzondere Leden. In 's Hage werdt hier op besloo-ten, het schryven der Minderheid te stellen in handen van het Groot Besoigne, om Hun Edele Groot Mogenden te dienen van raad en bedenkingen. Doch de Afgevaardigden der Stad verklaarden zig daar tegen; zy begeerden dat het schryven der Minderheid ter zyde geleid, en buiten alle raadpleeging gehouden, of wel, ongeopend, aan de zenders zoude worden te rug gezonden. Zodanig was het rampzalig begin van den twist, tusschen de Leden der Amsterdamsche Regeeringe, welke der Stad, zedert, op zeer veel onaangenaams te staan kwam.

Berigt wegens een gewaanden Prins van Albanie.

Stoffe tot veel gespreks, hadt, nu al eenigen tyd, door het gantsche Land, gegeeven een Vreemdeling, die zig zelven noemde, en by andere wilde gehouden worden voor een *Prins van Albanie en Opperhoofd der Montenegrynen*. Geduurende de oneenigheden met den Keizer, hadt hy, door eene zonderlinge veinzery, en door eene

eene welslaagende opgaave van gewaande grootheid, toegang verkreegen ter Vergaderinge van Hun Hoog Mogenden, en dezelven eene Bende van zyne Montenegrynen aangebooden, in gevalle de Republiek, tegen Zyne Keizerlyke Majesteit, dezelve mogt noodig hebben. Volgens 't heerschend zwak onzer Natie, 't welk haar, aan grootspreekende uitlanders, dikmaals, onbezonnen doet geloof slaan, waren, ginds en elders, sommigen door hem opgeligt, voor aanzienlyke sommen, in den waan van met een weezenlyken Prins te doen te hebben. Byster vreemd klonk, dienvolgens, veelen in de ooren, het gerugt, welk zig, in de maand April, verspreidde, dat de onderstelde Prins, om schulden, in hegtenisse was genomen. Zo hoog, intusschen, lag nog den gewaanden Vorst het hart, dat hy zig verstoutte, uit zynen kerker, kennis te geeven, aan Hunne Hoog Mogenden, van den gewaanden hoon, hem aangedaan, en daar nevens, schaamteloos, te vraagen, *of hy nu, voor zynen betoonden yver en aangewende kosten, ten behoeve der Republiek, eenige vergoeding hadde te verwagten?* In zynen Brief noemde hy zig zelven den *Vriend der Republiek*, den *Bondgenoot van Holland*. Nog hooger klom de verwondering der zulken, die, aan 's Vreemdelings voorgeeven, meer of min, het oor geleend hadden, toen zy vernamen, dat, op den zestienden der maand May, zyne opsluiting in Crimineele hegtenis was veranderd. Men hadt, 1786.

naa-

1786. naamelyk, ontdekt, dat de eigenlyke naam van den gewaanden Prinse van Albanie *Stephano Zannowich*; en hy een medepligtige was van eenige persoonen, die, geruimen tyd geleeden, de Heeren *Chomel* en *Jordan*, Kooplieden te Amsterdam, voor eene aanzienlyke somme, hadden opgeligt. Zyner misdaad bewust, en om het lot te ontgaan, welk hem dreigde, sloeg hy, in zynen kerker, in den nacht, na den zesentwintigsten van Mai, geweldige handen aan hem zelven.

De Stad doet een voorstel tot afschaffinge der Exercitie-Genootschappen.

Zeer onderscheiden, naar gelange der verschillende Staatsbegrippen, werdt, ten deezen tyde, geoordeeld over een voorstel, door de Afgevaardigden der Stad, ter Vergaderinge van Hun Ed. Gr. Mogenden, gedaan, raakende de afschaffing der Genootschappen van Wapenhandel, welke, door het gantsche Land, thans tot een zeer aanmerkelyk getal waren aangegroeid. In het voorstel, op den vyfden July, ter Staatsvergaderinge, ingebragt, werdt de noodzaaklykheid der afschaffinge van dusdanige Genootschappen bekleed met de volgende redenen. Van de oudste tyden af waren de Schutteryen in de Steden opgericht, met oogmerk dat zy *alleen* voor de rust en veiligheid zouden waaken. Door het toestaan van andere gewapende Genootschappen, werdt, derhalven, te kort gedaan aan het vertrouwen, welk in den yver en getrouwheid der Schutteryen billyk mogt gesteld worden. Noodeloos was, verder, het gedoogen van dusdanige afgezon-

zonderde Genootschappen, zints de Schutteryen, door de toeneemende zucht voor den Wapenhandel, in vlyt en bekwaamheid, voor dezelve, geenzins behoefden te wyken. Waar by nog kwam, het nadeel van dusdanige Genootschappen, voor de byzondere belangen van derzelver Leden, naardien hunne werkzaamheden aanleiding gaven tot verzuim van beroep en tot onnoodige kosten, en dus, op den welvaart hunner huisgezinnen, een verderflyken invloed hadden. Hier by kwam nog eene gegronde vreeze, gestaafd door de ondervinding, op zommige plaatzen, dat de byzondere gewapende Benden nadeelig waren voor de goede harmonie, rust en eensgezindheid onder de Burgers en Ingezeetenen, naardemaal de Stedelyke Schutteryen eenige reden tot misnoegen zouden kunnen opvatten, als of men op derzelver bekwaamheid, getrouwheid, yver, welmeenendheid en waakzaamheid, voor het welzyn en de veiligheid der Steden en Regenten, geen genoegzaam vertrouwen stelde. By alle deeze redenen, welke, op zig zelve, als voldoende werden voorgedraagen, ter vernietiginge van de meer gemelde Genootschappen van Wapenhandel, afgescheiden van de gewoone Schutteryen, voegden de Afgevaardigden nog deeze bedenking „ dat het genoegzaam waereldkun-
„ dig was, hoe zodanige Genootschappen
„ niet schroomden, zig te bemoeien met de
„ bestelling der publieke zaaken, en met de
„ binnenlandsche oneenigheden: zo verre,
„ dat 1786.

1786. „ dat zy, by Rondgaande Brieven, of Bekendmaakingen in de Nieuwspapieren, „ zogenaamde Stedelyke of Provinciaale „ Vergaderingen beleiden, en pointen van „ Beschryvinge rond zonden, inhoudende voorstellingen, tot beschikking der „ publieke zaaken, die niet dan zeer bedenkelyk konden zyn, en zig aldus aanmatigden een gezag, tot het welk zy „ geene de minste bevoegdheid hadden; „ het geen niet dan verwarring konde „ verwekken, en strydig was met alle „ goede orde en gesteldheid van Regeeringe." Om alle deeze redenen waren de Afgevaardigden gelastigd, aan Hun Ed. Gr. Mogenden, voor te draagen, en ten sterksten aan te dringen, dat, voortaan, de meer gemelde Genootschappen van Wapenhandel niet behoorden toegelaaten, en die reeds waren opgericht, voor vernietigd moesten verklaard worden. Onder de wyd van een loopende begrippen, welke thans 's Lands Ingezeetenen verdeelden, en onder de vryheid in het beoordeelen, welke de Schryvers der dagelyks uitkoomende Schriften zig toeëigenden, konde het niet uitblyven, of een Voorstel, dus strydig met de heerschende denkwyze der Natie, zo dra het rugtbaar werdt, moest van eene reeks van aanmerkingen agtervolgd worden.

Verzoekschrift tegen het zenden van

Wat hier van zy, van de gegrondheid der waarneeminge, in het boven gemelde Voorstel, raakende de meer en meer toeneemende bemoeijingen met de openbaare zaaken, vernam men, in de maand Augustus,

tus, hier ter Stede, twee in 't oog loopende voorbeelden. Het eerste was, een Verzoekschrift, van een goed aantal Burgers, aan Hun Ed. Gr. Mogenden, tegen het zenden van Krygsvolk naar de Geldersche Steden *Hattem* en *Elburg*, welke, als zig niet kunnende voegen naar den wil der Staaten van het Gewest, met den gewapenden arm gedreigd werden. 1786. Krygsvolk naar Hattem en Elburg.

Het ander voorbeeld was, eene staatelyke byeenkomst, van negenenzeventig Regenten, uit onderscheidene Gewesten en Steden, in Augustus gehouden, ter raadpleeginge over de belangen des Vaderlands. Uit den schoot deezer Vergaderinge werdt, zedert, gebooren, een Geschrift, welk naderhand zeer veel gerugts verwekte, onder den naam van *Acte van onderlinge Verbintenisse tusschen Vaderlandlievende Regenten, ter handhaavinge der Republiekeinsche Constitutie.* De onderwerpen, in deeze zamenkomst verhandeld, en ter handhaavinge van welke de Leden zig onderling verbonden, waren: „ De vernietiging van alle „ volstrekte Aristokratie, of Adel- of Familieregeering; —— het bepaalen van „ eene volstrekte Volksregeeringe, nevens „ de invoering van eene billyke Volksvertegenwoordiginge; — de handhaaving „ van het Stadhouderschap, overeenkomstig met de Regeeringsgesteldheid deezer Landen; — en, eindelyk, de handhaaving van den Hervormden Godsdienst, behoudens eene billyke Vryheid Acte van Verbintenisse tusschen Vaderlandlievende Regenten.

„ van

1786. „ van openbaare Godsdienstoefeninge voor „ andere Gezintheden (*k*).”

Besluit der Stad, wegens het zenden van Krygsvolk naar Hattem en Elburg.

Een gunstig verhoor, ter Vergaderinge van Hun Ed. Gr. Mogenden, vondt het verzoek der Amsterdamsche Burgers, gerugsteund door den aandrang hunner Stads Regenten, raakende de twee gedreigde Geldersche Steden. Het gedrag der Geldersche Staaten en van Zyne Hoogheid, om deeze Steden, door dwang van den gewapenden arm, tot hunne maatregels over te haalen, afkeurende, was de Vroedschap van oordeel, en deedt, als een Raadsbesluit, ter Vergaderinge van Holland inbrengen, dat aan den Kapitein Generaal moest worden afgevraagd, eene klaare en rondborstige opgave van deszelfs personeele denkwyze, over de geweldige maatregelen, door de Geldersche Staaten, tegen de Steden Hattem en Elburg genomen, en voorts, aan gemelde Staaten, te kennen gegeeven het ongenoegen van Holland, over het gebruik maaken van Troepen van den Staat, tot bedwang van Burger-Regeeringen en Burgeryen; met vermaaning om van zodanige gewelddaadige middelen af te zien, midsgaders de aanbieding van de bemiddeling deezer Provincie, tot het byleggen der openstaande geschillen: alles onder bedreiging, van het aanwenden van kragtdaadige middelen, in ge-

(*k*) De Acte zelve, en 't verder verhandelde in deeze byeenkomst, wordt uitvoerig verhaald in het *Beroerd Nederland*, D. XI. bl. 37, enz.

gevalle van weigeringe, ter handhaavinge van de Unie en van de regten van 's Lands Ingezeetenen. 1786.

Eenige Burgers trekken uit naar Gelderland.

Gemoedigd door dusdanig eene denkwyze van den Agtbaaren Raad, hoewel het bovenstaande Besluit nog niet algemeen rugtbaar was, vondt zig een goed aantal Burgers, Leden des Genootschaps van Wapenhandel, opgewekt en gedrongen, om, aan de benarde Steden, hunnen bystand te betoonen. In volle wapenrusting namen ze de reize aan naar Gelderland, om aldus kragtdaadig te onderschraagen de hulp en onderstand, zo in geld als krygsnoodwendigheden, derwaarts afgescheept. Geene baate deedt alle deeze hulpbieding. Hattem en Elburg werden, door Krygsgeweld, bemagtigd, en van de meeste Ingezeetenen verlaaten. Veelen van dezelve vloogen in de armen van het weldaadig Amsterdam. Eene geldverzameling, ter voorzieninge in hunne meest dringende behoeften, leide den grond tot een *Vaderlandsch Fonds*, met welks oprichting en bestuuring zig eenige aanzienlyke Ingezeetenen belastten, en 't welk, zo als het Programma luidde, dienen moest, „ het zy tot aanmoediginge van „ den onontbeerlyken Burgerwapenhan- „ del; het zy ter schaêvergoedinge van „ zulke braave Leden der Maatschappye, „ die, in de kragtdaadige bevordering van „ de voornaamste en gewigtigste belangen „ des Nederlandschen Volks, zo in hunne „ persoonen, als vrouwen en kinderen, „ on-

1786. „ ongelukkig, vervolgd of benadeeld mog-
„ ten worden; het zy tot bevorderinge
„ van zulke middelen, als noodig zouden
„ geoordeeld worden, tot weeringe van
„ alle soorten van overheerschinge en ge-
„ weld." (l)

Zorge voor de veilig-heid der Stad.

Onder dit alles hadden zig eenige Gelastigden van den Burger-Krygsraad vervoegd, by Hun Edele Groot Agtbaarheden, om dezelven onder het oog te brengen, het gevaar, welk, onder de vryheid, die men zig, in Gelderland, veroorloofde, de Provincie Holland, en, veelligt, ook onze Stad, boven het hoofd hing, 't en zy men, daar tegen, by tyds, op zyne hoede ware. Geen ander gevolg, nogthans, hadt deeze Bezending, dan een Besluit, om de Schuttery, zo wel by dag als by nacht, Wagt te doen houden; als mede, het benoemen van Heeren Kolonellen en vyf Kapiteinen, om op de noodige middelen, ter beveiliginge der Stad, te raadpleegen.

Uittog-ten naar Naar-den en Utrecht.

Hadt het Genootschap van Wapenhandel de zaak van Hattem en Elburg zig aangetrokken, *Naarden* en *Utrecht*, welke thans, zo als men onderstelde, eenig gevaar dreigde, oordeelde het, aan hun lot, niet te moeten overlaaten. In den optogt, egter, naar de eerst genoemde Stad, werden de Leden, onder weg, te raade, dien te staaken. (m). Met dit

(l) Zie *Beroerd Nederland*, D. XI. bl. 58.
(m) Aldaar, bl. 56 en 61.

dit alles bleef het Genootschap, by veelen, in een kwaaden reuk. Een duidelyk bewys daar van bespeurde men, ter gelegenheid van het uittrekken naar buiten van eene Kompagnie Burgers, verzeld van eenige van deszelfs Leden, ter gezamentlyke verrigtinge van den Wapenhandel. Aan de Poort ontvingen de Burgers, van de wagthoudende Soldaaten, de gewoone Krygsgroete, doch niet de Leden des Genootschaps. De Bevelhebber, gevraagd naar de reden van deeze onderscheidinge, gaf tot antwoord; hier in de bevelen te volgen, die hem gegeeven waren. 1786.

De Stad bewilligt in de Schorzing van den Kapitein-Generaal.

In de schorzing van den Heere Kapitein-Generaal, waar toe, in de maand September, ter Staatsvergaderinge, besslooten werdt, hadt ook de Meerderheid der Vroedschap van onze Stad bewilligd. Als een Raadsbesluit, was ter tafel van Hun Ed. Gr. Mogenden voorgeleid, „ dat zyne „ Hoogheid, niet alleen in het tegenwoordige tydstip, maar, zonder eenige tydsbepaaling, in deszelfs waardigheid van „ Kapitein-Generaal, moest worden opgeschort; en dezelve, voortaan, geene „ Krygsampten, by de Troepen, staande „ ter betaalinge van Holland, zoude te „ begeeven hebben."

Geweld aan het huis eens Volkhouders.

Eene beweeging, die, in de tegenwoordige gesteldheid der Stad, veelligt, verre uitziende gevolgen konde gehad hebben, gebeurde op den twintigsten van de meergemelde maand September. Voor het huis eens Volkhouders, of zo genaamden Ceel-

1786. koopers, in de Binnen-Bantemmerstraat, verzamelde, in den avond, tusschen vyf en zes uuren, eene groote menigte Vaarensvolk. De reden hunner zamenrottinge was, omdat aldaar twee hunner makkers, met geweld, werden vastgehouden. Zy eischten derzelver loslaating, met bedreiging, in gevalle van weigeringe, het huis te zullen onder den voet haalen. De Volkhouder, aan eisch en dreigementen, doove ooren slaande, kwam men, wel haast, tot daadelykheden. Door de ingeslagene glazen en opengebrokene Luiken baande men zig eenen weg naar binnen, alwaar, voorts, de beste huisgeraaden, porceleinen, bedden, alles aan de schendzieke woede werdt opgeofferd. Eene Kompagnie Burgers, gewapenderhand, toeschietende, deedt den hoop verstuiven, en maakte een einde aan deeze opschuddinge.

Voorslag ter bylegginge der geschillen.

Onder de geschillen, partyschappen en verdeeldheden, welke thans den Staat beroerden, werdt, ter Vergaderinge van Hun Ed. Gr. Mogende, van wegen deeze Stad, een Voorslag gedaan, die, ware dezelve aangenomen en volvoerd, zeer veel onaangenaams verhoed, en de heilzaamste gevolgen konde hebben voortgebragt. Het Voorstel, over 't geheel genomen, dienende ter dempinge van de inwendige verdeeldheid der Republiek, bepaalde zig, in de byzonderheden, om de Stad Utrecht te beweegen, zo tot het aanneemen der aangeboodene Bemiddelinge, als om, ten einde den weg ter verzoeninge gemaklyker te maa-

maaken, aan de Staatsleden, te Amersfoort vergaderd, een vryen toegang en hertogt in- en uit de Stad te verleenen; om, voorts, de Staaten van Gelderland, by herhaaling, te vermaanen tot het aanneemen van de bemiddelinge; om, wyders, eene Commisfie uit de Bondgenooten te benoemen, ter vereffeninge van de oneenigheden, tusfchen zommige Provinciën ontstaan; en, eindelyk, om de grenzen der uitvoerende Magt te onderzoeken en te bepaalen (*n*). 1786.

Adresfen, door een groot getal Ingezeetenen ingeleverd.

Van de meer en meer toeneemende bemoeijingen der Landzaaten, met zaaken, het algemeen bestuur raakende, zag men, ten deezen tyde, twee voorbeelden in onze Stad. Het eene werdt vertoond, in een Adres, aan Hun Ed. Gr. Mogenden, en behelsde een verzoek, om de daadelyke toebrenging van hulpe en bystand, aan de gevlugte Burgers en Ingezeetenen van Hattem en Elburg toegezegd. Het ander Geschrift, onder den naam van *Dank-Adres*, zedert, vermaard, behelsde niet zo zeer een verzoek, als eene betuiging van genoegen en dankbaarheid, aan 's Lands Staaten, over derzelver betoonden yver, in het tegenstaan van maatregelen, ingerigt om de Burgeryen der Steden, die, zo als zy meenden, op gronden van Regt, haare Vryheden zogten te verdeedigen, door den gewapenden arm te verschrikken, en tot onderdaanigheid te noodzaaken. Onder het

(*n*) Het leezenswaardig Voorstel is te vinden in *het Beroord Nederland*, D. XI. bl. 62 enz.

1786. het eerste Adres las men ruim vierëntwintighonderd, onder het ander meer dan zestienduizend naamen. Niet volkomen eensgezind was men, intusschen, in den Raad, over deeze gedraagingen der Burgerye. Ook wil men, dat, om zo veele persoonen over te haalen tot het tekenen van hunne hand, zomtyds, wegen waren ingeslagen, die het licht niet verdraagen konden (*o*).

Tyding wegens het afloopen van een Schip der O. I. Maatschappy. Onder den kwynenden staat, waar in zig de Nederlandsche Oostindische Maatschappy, thans, en al zedert eenigen tyd, bevondt, ontving men, in den afloop deezes jaars, eene nog meer ontzettende tyding, dan het voorval, in meer bloeiende tyden, zou veroorzaakt hebben. Het Schip Barbersteyn, naar China bestemd, en binnen boord hebbende eene aanzienlyke somme aan gereede penningen, was, op den vyfentwintigsten November, van de Ree van Middelburg, in zee geloopen. Behalven het gewoone Bootsvolk, bevonden zig, op deezen bodem honderdvyftig Soldaaten, van het Fransche Regiment van *Luxemburg*, die als Passagiers de reize zouden doen, om in de Oostindiën gebruikt te worden. Verwittigd, op de eene of andere wyze, van den schat, die zig binnen boord bevondt, en daar op verlekkerd, verwekten deeze, twee dagen na het vertrek van de Ree,

(*o*) Omstandig wordt het voorgevallene hier omtrent, verhaald in 't *Beroerd Nederland*, D. XI. bl. 67, enz. Het *Dank-Adres* is aldaar insgelyks te leezen.

Ree, een gevaarlyken opstand. Na zig van 1786.
de Geweerkisten meester gemaakt, en zwaare dreigementen, aan de Scheepsbevelhebberen, te hebben uitgeslagen, indien dezelve eenigen weerstand booden, verzekerden zig de muitemaakers van de Geldkisten, en braken vier van dezelve open; waar op eenigen, zo ras zy de Kust van Engeland ontdekten, met eene goede somme, in de Scheeps-Barcas, naar wal vlugtten. In deezen staat kwam het Schip Barbersteyn, op den achtentwintigsten, op de Ree van Duyns, voor anker. De Kapitein van een Engelschen Kotter, hier insgelyks geankerd, den onraad verneemende, zondt, straks, gewapende Sloepen uit, die, gevolgd door de Sloepen van een anderen Kotter, negenenzestig der muitelingen bemagtigden, en voorts gevankelyk naar den wal voerden. Van de zulken, wien het gelukt was, wal te bereiken, werden ook eenigen agterhaald, en de penningen, by hen gevonden, aan den Oostindischen Kapitein *van Vlaanderen* ter hand gesteld. Van het eerst verspreide gerugt, als of verscheiden Gezagvoerders op het Schip, door de handen der plonderaaren, gesneuveld waren, verstondt men, eerlang, de ongegrondheid.

Hadt een groot gedeelte der Amsterdamsche Burgerye, tot nu toe, niet onduidelyk aangekondigd, deszelfs verlangen, om deel te hebben aan het algemeene bestuur, dit bleek nog meer, reeds in den aanvang des altoos gedenkwaardigen jaars 1787; jaar, welks gebeurtenissen, zo in onze 1787.

Voortgang der Stedelyke beweegingen.

1787. Stad als elders, veelen op verschillende aandoeningen te staan kwamen, en die, ook by het laate nageslagt, onderscheiden zullen beoordeeld worden. Een te uitgebreid vak, in de Beschryving der Stad, zou een omstandig verhaal van alle het voorgevallene, in dat tydperk, beslaan. Daarenboven is 'er een verhaal voorhanden, van de opschuddingen en beweegingen, geduurende den loop des gemelden jaars, met genoegzaame naauwkeurigheid en onpartydigheid opgesteld, op 't welk wy, meer dan ééns, ons reeds beroepen hebben. Wy zullen ons dan vergenoegen, met het zaaklyke te melden, en, tot nader berigt, wegens de omstandigheden, onze Leezers derwaarts wyzen (*p*).

Verzoekschrift omtrent het Voorstel van Haarlem.

Boven hebben wy verhaald, hoe onze Stad, ter bylegging der geschillen, eenen Voorslag hadt gedaan, ter Vergaderinge van Holland, onder andere, behelzende een onderzoek en bepaling van de *Grenzen* der Uitvoerende Magt. De Regeering van de Stad Haarlem, deezen Voorslag, in allen deele, toevallende, hadt, zedert, breedspraakig daar op aangedrongen. In onze Stad hadt men daar van geen berigt ontvangen, of men maakte straks zyn werk, om de zaak yverig door te zetten. Behalven de *Burger*, bestondt 'er, zints eeni-

(*p*) Het bedoelde Werk, bekend by den tytel: *De Beroerten in de Vereenigde Nederlanden, van den Jaare* 1300 *tot op den tegenwoordigen tyd*, beslaat 12 dunne Deeltjes in Octavo; de twee laatste handelen eeniglyk over onze Stad.

eenigen tyd, ook eene *Vaderlandsche Sociëteit*, die, nevens eene menigte andere aanzienlyke Ingezeetenen, ook verscheiden Regenten, onder haare Leden telde. Te zamen sloegen ze de handen in elkander, om een Verzoekschrift ter tekeninge te doen voorleggen, aan Burgemeesters en Raaden, tot ondersteuninge van den Haarlemschen Voorslag; die, behalven het straks gemelde, verder aandrong op het benoemen van eene Commissie, tot het onderzoek van de thans zo algemeen aangevoerd wordende bedenkingen, omtrent eene algemeene Volksvertegenwoordiging, welke, volgens de gesteldheid van dit Gemeenebest, zou behooren plaats te hebben. Met dit Verzoekschrift, onder 't welk men, eerlang, ruim drieduizend naamen las, vervoegden zig eenige Afgevaardigden der beide Sociëteiten by Heeren Burgemeesteren; die hun, in eene tweede byeenkomst, tot antwoord gaven, dat op het Verzoekschrift, in de Vroedschap, een gunstig besluit was gevallen, en men hetzelve reeds naar 's Graavenhage hadt gezonden. 1787.

Verzoek om de Versterking der Haagsche Bezettinge.

Een andere Voorslag, insgelyks door de Stad Haarlem, ter Vergaderinge van Hun Ed. Gr. Mogenden gedaan, vondt mede een gereeden byval hier ter Stede. Dezelve betrof de versterking der Krygsbezettinge in 's Hage, in de onderstelling en vreeze, dat de Hooge Vergadering, thans, in de Hofplaats, niet volkomen veilig was. Het ondersteunen van deezen Voorslag nam

1787. thans de Krygsraad op zig. Zestig Bevelhebbers, van onderscheiden rang, hebbende aan het hoofd den Kolonel ISAAK VAN GOUDOEVER, vervoegden zig, op den eenentwintigsten February, in Burgemeesterskamer, en deeden, door den Kapitein GALE ISAAC GALES, een Adres voorleezen, welk zy, vervolgens, door hen allen ondertekend, overleverden, met verzoek om in de Vroedschap gebragt te worden. Burgemeester HOOFT gaf, aan dit verzoek, straks, zyne toestemming. Burgemeester DEDEL schortte dezelve op, zeggende, vooraf te zullen overleggen, of het Geschrift ter tafel der Vroedschap behoorde te worden voorgeleid (q).

Beweegingen ten Stadhuize.

Hoewel merkelyk gerugts verwekkende, geen noemenswaardig, egter, waren de dus lang voorgevallene bemoeijingen, in vergelyking van die van Maandag, den zesëntwintigsten February. Twee dagen te vooren was in de Vroedschap gehandeld, over het bewilligen in de Buitengewoone Middelen, voor het thans loopende jaar; en over de versterking der Haagsche Krygsbezettinge. Het eerste was toegestemd, doch met in agtneeming van de noodige bezuiniginge van 's Lands Kas; ten welken einde men voorsloeg, het verminderen van de onkosten van het *Cordon*, welk, ten deezen tyde, om de Provincie Holland was getrokken, en het afdanken van het Legioen van den Rhyngraave VAN SALM.

Ge-

(q) Zie *Beroerd Nederland*, D. XI. bl. 86 enz.

Gelyk alle Lands en Stedelyke raadpleegingen, thans, spoedig uitlekten, dus kwam ook, wel haast, het uitgebragte berigt tot kennisse van de Leden der beide Sociëteiten, en die van den Krygsraad. Reeds op Zondag avond was het besluit genomen, om daar tegen, 's anderendaags, een Vertoog in te leveren. Eene aanzienlyke menigte, op den berugten Maandag, by tyds, op het Stadhuis zamengevloeid, verzogt den Burgemeester HOOFT, onder het gaan over de Burgerzaal, om deszelfs voorspraak en bescherming. Zyn Weled. Gr. Agtbaare schraagde den moed, met de toezegging, van, des noods, voor de goede Burgery, zyn hoofd ten beste te zullen geeven. Het huis, alwaar de Vaderlandsche Sociëteit haare byeenkomsten hieldt, stondt voor aan in de Kalverstraat, eenige huizen van den Dam. Hier verzamelden bykans honderd Leden van den Krygsraad, allen in Uniform gekleed. Met den Kolonel GOUDOEVER aan 't hoofd (want de vier overigen stonden in andere begrippen) namen ze, in den voormiddag, gang naar het Stadhuis, gevolgd van een aanzienlyk getal Leden der genoemde Sociëteit. Al wederom door den mond van den Kapitein GALES, deeden ze, in Burgemeesterskamer, eene uitvoerige Memorie voorleezen, slaande op het bovengemelde Rapport van den Agtbaaren Raad, en eenige andere stukken, het algemeene welzyn betreffende. Niet even eens werdt deeze Memorie, by Heeren Burgemeesteren, opgenomen. De Heer HOOFT be- 1787.

1787. betuigde, terstond, daar over zyn genoegen; doch de Heer DEDEL verklaarde, zyn gevoelen te zullen voorbrengen in de Vroedschap, welker Leden, staande deeze onderhandeling, vast by een kwamen. Veel ging 'er om, zo in de Raadzaal, als onder de zamengevloeide Burgers. De Vroedschap scheidde, zonder een bepaald besluit, dan alleen om, nog dien zelfden avond, andermaal, te vergaderen. Terwyl de Burgerzaal weergalmde van het gejuich *Lang leeve Vader Hooft!* terwyl deeze, voor eene poos, zig naar zyne wooning willende begeeven, naar zyne Koets werdt gedraagen, ondervonden twee andere Burgemeesters, de Heeren DEDEL en BEELS, eene onbetaamelyke behandeling. Uit vreeze, dat deeze Heeren, eens vertrokken zynde, niet wederom zouden te rug keeren, noodzaakte men hen, op het Stadhuis te blyven. Op de aanbieding van eenige Burger-Bevelhebberen, aan den Heere DEDEL, om hem, langs eenen *bedekten* Trap, tot aan zyne Koets te geleiden, gaf hy, moedig, tot bescheid, „dat hy de Heeren voor derzelver aanbieding bedankte, „ en dat hy, langs den Grooten Trap, op „ het Stadhuis gekoomen zynde, ook „ wederom langs denzelven zoude aftreeden;" keerende voorts te rug naar Burgemeesterskamer, om de byeenkomst der Vroedschap af te wagten. Deeze vergaderde ten half zeven uuren. Bykans drie uuren verliepen 'er, eer zy tot een bepaald besluit kwam. Dit viel uit tot ge-

noegen der zamengevloeide schaare. Het Legioen van den Rhyngraave zou Bezetting houden in 's Hage, het Cordon niet verminderd, en in de Gemeene Middelen gaaf bewilligd worden. Een schelklinkend *Hoezée* was de leuze der algemeene goedkeuringe. Heeren Schepenen, egter, het voorgevallene uit een ander oogpunt beschouwende, namen in overleg, het doen van eene Afkondiging, by welke het gebeurde, op den berugten Maandag, voor eene oproerige beweeging verklaard, en een prys van drieduizend Guldens zou worden uitgeloofd, voor het aanbrengen van den eersten aanleider tot zodanige zamenrottingen. Doch deeze Afkondiging hadt geenen voortgang: deels, om de tegenkanting van den Voorzittenden en den Naast-Voorzittenden Schepen, de Heeren CORNELIS VAN DER HOOP *Gysbertsz* en DIDERIK JOHAN VAN HOGENDORP *tot Hofwegen*; deels, door het inbrengen van een uitvoerig Adres, door de Leden van den Krygsraad (*r*). 1787.

Gelyk de Scheeps-Timmerlieden van 's Lands Werven, welke men, hier ter Stede, *Byltjes* noemt, gemeenlyk geagt worden, het Huis van Oranje yverig te zyn toegedaan, dus oordeelde men ook, uit vreeze voor opschudding, eenige voorzorge noodig, tegen den achtsten van Maart, Geboortedag van Zyne Hoogheid. Men zondt, den ganschen dag, Ronden uit op Kattenburg

Vreeze voor den achtsten Maart.

(*r*) Zie *Beroerd Nederland*, D. XI, bl. 105 enz.

1787. burg en de andere Eilanden, en gaf bevel, aan verscheiden Kompagniën Burgers, om, op de eerste aanmaaning, op haare byzondere Loopplaatzen te verschynen. Niets rustverstoorends gebeurde 'er op deezen dag.

De Krygsraad vergadert in de Doele.

In den Krygsraad was, omtrent deezen tyd, merkelyke verdeeldheid ontstaan. Eene Vergadering, onlangs gehouden, hadt etlyke Bevelhebbers verkoozen, doch eenige nog opene plaatzen onvervuld gelaaten. De Leden, gesterkt door den Kolonel GOUDOEVER, der thans genaamde Patriotsche denkwyze toegedaan, hadden eene nadere byeenkomst vastgesteld, tegen den eenëntwintigsten van Maart, doch de overige Kolonellen zig daar tegen gekant. Niet lang vóór den bestemden dag vervoegde zig de Heer GOUDOEVER by Burgemeesteren, om, naar gewoonte, den Sleutel van Krygsraadskamer, op het Stadhuis, te verzoeken. Doch deeze werdt hem geweigerd, alzo Hun Ed. Gr. Agtbaarheden waren afgesproken, in het geschil, tusschen de Kolonellen, zig onzydig te zullen houden. Toen vergaderde de Krygsraad in de Doele, op de Garnaalemarkt, ondanks het Mandement Poenaal, door de vier overige Kolonellen, by het Hof van Holland verworven. Uit vreeze dat de Vergadering, in de Doele, van hooger hand, zoude belet worden, hadt de Burger-Sociëteit eene ruime Zaal doen gereed maaken, om 'er, des noods, de Leden van den Krygsraad te ontvangen. Daarenboven hadt zig het Ge-

Genootschap *Tot nut der Schutterye* gewapend, om dezelven tegen overlast te dekken. Doch de beleide zamenkomst ging ongehinderd voort (*s*). 1787.

Zeer veel viel 'er, wederom, te doen, ten Stadhuize, op Dingsdag, den derden April. In 's Hage was men thans bezig, met het benoemen van eene Staatscommissie, tot het onderzoek van het tweede Lid des Haarlemschen Voorstels, raakende eene algemeene Volksvertegenwoordiging, en deszelfs invloed op de Leden der Regeeringe. In het benoemen der Leden verschilden de Heeren H. MUILMAN, C. MUNTER en F. VAN DER GOES van de Pensionarissen VAN BERCKEL en VISSCHER, die thans, gezamentlyk, van wegen de Stad, ter Dagvaart waren afgevaardigd. Den thans genoemden Patriotschen Aanhang waren de Pensionarissen, de andere Heeren den tegenoverstaanden toegedaan. Ten aanzien der te benoemene Leden hing de schaal, in 's Hage, in evenwigt. De drie Raaden, tegen den zin der Heeren VAN BERCKEL en VISSCHER, zig gevoegd hebbende by de Ridderschap, deeden dien overslaan, naar de zyde, in welke de thans bovendryvende Aanhang geen genoegen vondt. Zo veel misnoegens baarde de tyding hier van te Amsterdam, dat men de herroeping der drie gemelde Heeren, openlyk, begeerde, en niet rustte, eer de Raad

Mismoegen op de Afgevaardigden ter Dagvaart.

(*s*) Zie *Beroerd Nederland*, D. XI. bl. 144.

1787. Raad daar in hadt bewilligd (*t*). Met eene kleine meerderheid werdt, na lang raadpleegens, en over en weder spreekens, daar toe beslooten.

Vier Kolonellen worden afgezet.

Omtrent deezen zelfden tyd werdt, by den Krygsraad, een verzoek ingeleverd, om vier Burger-Kolonellen van derzelver posten te verlaaten. Deeze waren de Heeren FRANS BOSBOOM, JAN VAN MARSELIS, NICOLAAS WARIN *Anthoniesz.* en JAN DANZER NYMAN. Volmaakt strookende met den wensch en het gevoelen des Krygsraads, vondt dat verzoek gereedelyk gehoor.

Aanstelling van Burger-Gekonstitueerden.

Overeenkomstig met de thans heerschende denkwyze, welke aan de Burgerye eene onmiddelyke deelneeming, in zaaken, het algemeen bestuur raakende, toeëigende, moest deeze, van tyd tot tyd, met de Regeering in onderhandeling treeden. Wel haast ontdekte men hier van den belemmerenden omslag en veelvuldige ongelegenheden. Van hier dat men den inval kreeg, tot het benoemen van eenige persoonen, uit de Burgery, om dezelve, meer onmiddelyk, te vertegenwoordigen, en met de Kollegien van Regeeringe te raadpleegen. Zy voerden den naam van *Gekonstitueerden.* Hun getal werdt op vyftien bepaald. Om, in der daad, dien naam te kunnen voeren, moest het blyken, dat zy, tot hun bedryf, waarlyk gelastigd waren, door een getal Burgers en Ingezeetenen, groot

(*t*) Zie *Beroerd Nederland*, D. XI. bl. 192.

groot genoeg om hun den naam van Volksvertegenwoordigers te doen draagen. Ten dien einde kwam, in de maand April, het befaamde Geschrift in 't licht, onder den naam van *Acte van Qualificatie*, en werdt, alomme, ter tekeninge voorgeleid. Veel werks deedt men, om tekenaars te vinden. Tusschen de vyftien en zestienduizend naamen las men, binnen weinige weeken, onder het Lastschrift. Daar mede geschraagd, traden de Gekonstitueerden, spoedig, in het bewind (*u*). 1787.

Oprichting van eene *Oranje-Sociëteit.*

Onder dit alles zat men, aan de andere zyde, geenszins stil. Om den Patriotten tegen te werken, richtten de anders denkenden eene Sociëteit op, in de Herberg de Keizerskroon, waar van de naam van *Oranje-Sociëteit* de bedoeling genoegzaam aankondigde. Een Lid van Regeeringe hadt het hoofdbestuur; verscheiden Regenten en andere lieden van aanzien waren 'er Leden van.

Protest der Heeren MUILMAN, MUNTER en V. D. GOES.

Ter gelegenheid van het Raadsbesluit, raakende de Vroedschappen MUILMAN, MUNTER en VAN DER GOES, boven vermeld, hadden deeze Heeren aan zig gehouden, het te werk stellen van zodanige middelen, ter hunner zuiveringe, als zy, ten eigen oirbaare, geraaden zouden vinden. Van de voorbehoudene vryheid maakten zy gebruik, omtrent het midden van April,

(*u*) Men vindt de *Acte van Qualificatie*, en een verhaal van het daar by voorgevallene, nevens de naamen der Gekonstitueerden, in 't *Ber. Nederland*, D. XI. bl. 177, enz.

1787. April, door het inleveren, in de Vergaderinge der Vroedschap, van zeer uitvoerige Aantekeningen, welke zy voorts aan Hun Ed. Gr. Mogende zonden. De hoofdzaaken, in de Aantekeningen beweerd, waren, een betoog van letterlyke voldoeninge aan den Last, door den Agtbaaren Raad aan hun gegeeven; als mede, dat zy, zonder behoorlyk onderzoek van zaken, veroordeeld waren.

Aanteke- ningen daar tegen. Niet onbeantwoord bleeven deeze Aantekeningen. Kort werden zy op de hielen gevolgd van die van Burgemeester HOOFT, en zulke Leden van den Raad, die met zyn Ed. Gr. Agtbaare in de zelfde begrippen stonden. Daarenboven zag men, ten zelfden tyde, waereldkundig worden een Geschrift van de Burgemeesteren DEDEL en BEELS, en verscheiden andere Leden van den Raad, behelzende een naderen aandrang der redenen van de meer genoemde Heeren MUILMAN, MUNTER en VAN DER GOES, en van het wederregtelyke des besluits, ten hunnen opzigte genomen. Jammer stondt het dus in den Amsterdamschen Raad geschapen, daar deszelfs aanzienlyke Leden dus onderling verdeeld waren, en elkander, met Aantekeningen en Tegen-Aantekeningen, te keer gingen (v). De Burgery nam deel in deeze verdeeldheid; dag aan dag werden de gemoederen meer verwyderd.

Niet

(v) Alle de boven gemelde Geschriften zyn te vinden in *'t Beroerd Nederland*, D. XI. bl. 183, enz.

Niet lang leedt het, of men begon, onder de Gemeente, te spreeken van het afzetten van eenige Leden der Vroedschap. Door middel van een heimelyk gestrooid Geschrift, getyteld *het Verraad Ontdekt*, roeide men hier onder, om de gemoederen, reeds hoog opgezet, nog verder op te winden. Men noemde daar in eenige Regenten, en droeg dezelve voor, als onwaardig om te zitten op de Stoelen der eere en der agtbaarheid. Wel haast zag men Afgevaardigden van den Krygsraad ten Stadhuize verschynen, met een *Declaratoir*, dringende op het daadelyk verlaaten, van eenigen, van derzelver Raadsposten, welke zy thans by naamen noemden. Het waren de Heeren Mr. FREDRIK ALEWYN, Mr. W. C. DEDEL *Salomonsz*, Mr. JOHAN GRAAFLAND *Pietersz*, Mr. MARTEN ADRIAAN BEELS, HENDRIK MUILMAN, CORNELIS MUNTER, Mr. NICOLAAS CALKOEN, FRANK VAN DER GOES, en Mr. A. J. C. LAMPSINS. Na veel over en wederspreekens, werdt, eindelyk, aan het verzoek voldaan, en den afgezette Raaden, door eenen Notaris en Getuigen, deswegen, eene Insinuatie thuis gezonden. Zo min onder de Gemeente, als ten Stadhuize, vondt, egter, deeze veel gewaagde stap geene algemeene goedkeuring. In een Geschrift, ten deezen dage, heimelyk gestrooid, verzette men zig tegen de gehoudene handelwyze. Waren de afgezette Heeren schuldig, merkte de steller aan, zy verdienden straffe; doch, eer deeze aan hun

1787.

Afzetting van negen Raaden.

1787. hun geoeffend werdt, moest, by een geregtelyk onderzoek, hunne misdaad blyken. Daarenboven vervoegde zig een aantal van elfhonderd Ondertekenaars aan den Agtbaaren Raad, met een Geschrift, waar in zy hun ongenoegen verklaarden over den stap der Gekonstitueerden, in de bewuste Afzetting, zonder, alvoorens, hunne Lastgeevers opgeroepen, en derzelver gevoelen te hebben ingenomen (w).

'Er worden nieuwe Raaden en Kolonellen verkoozen.

Weinige dagen verliepen 'er, zedert de Afzetting, of de Vroedschap hieldt eene Vergadering, tèr verkiezinge van nieuwe Leden. Aan eenige Afgevaardigden, uit den Krygsraad en de Gekonstitueerden, ten Stadhuize verscheenen, gaf men kennis dat de keuze was gevallen op de Heeren Mr. JOHAN PIETER FARRET, PIETER CONSTANTYN NOBEL, JOHAN PHILIP DU QUESNE, *Heer van Beuchen*, Mr. NICOLAAS ASSCHENBERG, Mr. JACOB ANTHONY DE ROTH, BALTHAZAR ORTH, JAN GOL VAN FRANKENSTEIN, LEONARD RUTGERS *Junior* en Mr. HENDRIK WEVERINGH. Tot Kolonellen, in de plaats der verlaatenen, waren, omtrent dien zelfden tyd, aangesteld de Heeren Mr. D. J. VAN HOGENDORP *van Hofwegen*, Mr. J. A. DE ROTH, HUIBERT BASTERT en ANTONY MEYNTS. De tweede genoemde tot Raad zynde aangesteld, verving, naderhand, deszelfs plaats de Heer IPERUS WISELIUS.

Over-

(w) Zie *Beroerd Nederland*, D. XII. bl. 1. enz.

Overeenkomstig met de heerschende denkwyze van den Agtbaaren Raad, waren nu ook de besluiten, die door denzelven genomen werden. Na dat, in eene Vroedschapsvergadering, de voorslag was gedaan, om de uitgetrokkene Genootschappen, naar Utrecht en elders, als mede de zo genaamde Vrycorporisten, in soldy te neemen, en het Burger-Defensieweezen op een beter voet te brengen, nam men, in eene andere zamenkomst, het besluit, „ door Afgevaardigden der Stad, ter Vergaderinge van Hun Ed. Gr. Mogende, „ mede te werken, tot het beraamen van „ een behoorlyk Plan, om de Burgerwapening op een vaster en regelmaatiger voet te brengen, ten einde dezelve, „ van nu aan, en in 't vervolg, tot meerder en weezenlyk nut, tot zekerheid en „ verdeediging van den Lande, zoude kunnen dienen ".

1787. Besluit der Vroedschap raakende de Burger-Wapening.

Hoe veel 'er, intusschen, aan ontbrak, dat de Afzetting der oude, en de Verkiezing der nieuwe Raaden, de algemeene toestemming der Vroedschap hadt weggedraagen, bleek uit een uitvoerigen Brief, een weinig na het midden der maand Mai, aan Hun Ed. Gr. Mogenden geschreeven, door een aantal van zestien Leden, de meeste van welke, geen deel willende hebben aan het bedryf der overige Leden, op den berugten dag, de Vergadering niet hadden bygewoond. Het oogmerk deezer Missive, was, een verhaal van het gebeurde, nevens een betoog

Brief van zestien Raaden aan de Staaten.

1787. van de onwettigheid der genomene besluiten (*x*).

Voorslag wegens de Burgemeesters Dedel en Beels.

De Heeren DEDEL en BEELS, hoewel van hunne Raadsplaatzen verlaaten, bekleedden, egter, nog de Burgemeesterlyke waardigheid. De Heer PIETER CLIFFORT, met aanhoudende lichaamsongesteldheid zukkelende, verscheen nimmer ten Stadhuize. De Heer HOOFT, alléén staande, hadt dus, onder de heerschende geschillen, meestal de minderheid. Dit gaf aanleiding, aan twee Leden van den Raad, tot het doen der volgende voorslagen: „ Of men, voortaan, de Vroedschap niet „ zoude beleggen buiten kennisse van Bur„ gemeesterskamer, en of men niet alle „ weeken bepaaldelyk Vroedschaps-Verga„ dering zoude houden, en wel op Dings„ dag voormiddag; verder, dat één of „ meer Leden eene Vroedschaps-Vergade„ ring zouden kunnen beleggen, in drin„ gende zaaken, en andere gewigtige voor„ koomende omstandigheden; en dat ook, „ voortaan, wanneer, uit de Vroedschap, „ eene zaak in Commissie was gesteld, de„ zelve niet meer in Burgemeesterskamer „ zoude koomen, maar onmiddelyk naar „ 's Hage, of daar het behoorde, gezon„ den worden". Men ging nog verder. 'Er werdt in beraad geleid, „ of men „ den Burgemeester DEDEL, wanneer het „ zyne beurt zyn zoude om voor te zit„ ten, wel erkennen zoude in de Vroed„ schap".

(*x*) Zie Nieuwe Nederl. Jaarboeken, 1787, bl. 1030.

„ schap". Doch omtrent dit alles kwam men tot geen vast besluit. 1787.

Brief van Gekonstitueerden.

Heeren Gekonstitueerden, hoe veel werks ook binnen de Stad om handen hebbende, bepaalden, egter, hunne verrigtingen niet tot de Stedelyke aangelegenheden. In eenen Rondgaanden Brief, aan de drie Overysselsche Steden, als mede aan de Stad Groningen, vermaanden zy derzelver Burgeryen, „ om andere, en wel zodanige Afgevaardigden ter Vergaderinge van de Algemeene Staaten te zenden, die in het Staats-Systema van Holland, in 't toekoomende, medewerken, en hetzelve zouden helpen ondersteunen". Aan de Staaten van Holland leverden de zelfde Gekonstitueerden een Advis over, inhoudende een verzoek: „ Dat Hun Ed. Gr. Mogende mogten goedvinden, in hoogstderzelver hartelyk en heilzaam Systema, tot handhaavinge van het Verbond der Unie, byzonderlyk met opzigt tot de beschermінge van onderdrukte Bondgenooten, daar by beloofd, op het kragtigste voort te werken, dat Hoogstdezelven deeze Provincie meer en meer mogten in staat stellen tot noodige verdeediginge; en, daarenboven, om in geval van nood, zo wel door de Militie, als door de gewapende Burger-Corpsen, onze onderdrukte Bondgenooten, kragtdaadigen bystand te kunnen verleenen, en zig in geene bemiddeling in te laaten, dan op zulke vastgestelde voorafgaande voorwaarden, waar door de Stad Utrecht daadelyk te-

1787. „ gen den geweldigen aanval der Mili-
„ tairen volkomen konde beveiligd zyn en
„ blyven ".

Acte van Qualificatie op de Oranje-Gekonstitueerden.

Matigden zig dus de thans genoemde Patriotten zeer veele vryheden aan, het zelfde regt meenden ook te hebben die van hun in denkbeelden verschilden. Meer dan één Verzoekschrift hadt men reeds in 't licht zien verschynen, waar in de afzetting van Vroedschapsleden, en andere handelingen, ernstig werden afgekeurd. Sociëteiten werden 'er, daarenboven, opgericht, ter handhaavinge van de oude, en, naar hunne meening, plegtig bezwoorene Constitutie. Om het werk met zo veel te meer gezags te kunnen doorzetten, vondt men noodig, eenige Gemagtigden te benoemen, tot het waarneemen van hunne belangen, uit kragt eener *Acte van Qualificatie*, op dezelve uitgebragt, hoofdzaaklyk inhoudende *eene plegtige betuiging van volstrekte aankleevinge aan 's Lands gevestigde Constitutie en de Staats- en Stadhouderlyke Regeeringe, zo als dezelve zig bevondt in den jaare* 1766. Behalven een aantal Scheeps-Timmerlieden, lieten zig ook verscheiden aanzienlyke Inwooners als Leden dier Sociëteit inschryven. De Heeren Mr. J. C. HARTSINCK Cz., IS. VAN HELSDINGEN, J. BOURCOURT en eenige andere voerden het hoofdbewind (y).

Zwaare plonderingen.

In zulk eenen toestand van zaaken, vervulde angst en bekommering de gemoederen

(y) Zie Nieuwe Nederlandsche Jaarboeken, 1787, bl. 1064.

ren van alle rustminnende Ingezeetenen. 1787.
Men was beducht, dat het smeulend vuur, eerlang, in lichter laaije vlamme zoude uitbreeken. De Patriotsche Aanhang hadt nu klaarblykelyk de overhand; met leede oogen zag dezelve, door de andersgezinden, eenige poogingen, ter hunner versterkinge of uitbreidinge, aanwenden. In twee Wynhuizen, in verschillende oorden der Stad, het eene op Kattenburg, het ander op de Reguliersgraft, hadden de Stadhoudersgezinden een Verzoekschrift, aan Hun Ed. Gr. Mogende, ter tekeninge doen voorleggen, om de herstelling van den Prinse Erfstadhouder in deszelfs waardigheden; de afzetting der onlangs verkoorene Raaden en Kolonellen, en de herstelling der Oude; de beteugeling van de Losbandigheid der Drukperze; de vernietiging der Genootschappen, en 't geen aan dit alles verder was verknogt. Veele nieuwsgierigen, zommigen ook met een ander oogmerk, verzamelden, op Pinxter-dingsdag, rondom het laatstgenoemde Wynhuis. Van weerkanten vielen, wel haast, eenige daadelykheden voor. Hier door werden de gemoederen meer en meer gaande, en het Wynhuis, wel haast, het voorwerp eener vernielende plonderinge. Dit was het begin der schrikwekkende gebeurtenisfen, die den volgenden nacht, en voorts tot Donderdag middag, de geheele Stad ontrustten, en gestuit werden, deels om dat de woede toen haaren zat, eenigermaate, hadt bekoomen, deels door het oprichten van eene

1787. bende Vrywilligers te paerd, om alzo te spoediger tot hulpe te kunnen toeschieten. Op den gemelden Donderdag hadt men eene Lyst van drieënveertig huizen, welke de kragt der handen van de woedende menigte, meer of min, ondervonden hadden. Onder de meest aanzienlyken van dezelve telde men die van den Oud-Burgemeester J. RENDORP en den Regeerenden Burgemeester M. A. BEELS, welke deerlyk geleeden hadden. De wooning van den Boekverkooper *Arends* was bykans geheel uitgeplonderd (z). De boven gemelde Vrywilligers te paerd werden, zedert, gebragt onder de gedaante van een geregeld Genootschap, wagten en togten doende, tot dat zy, by de Omwenteling, hun ontslag bekwamen.

Verovering van Kattenburg.

Schrikwekkende was, intusschen, de toestand der Stad, in het Oostlyke gedeelte van dezelve, met naame op Kattenburg en de twee nabuurige Eilanden. Uit vreeze voor eenen aanval der Patriotten, hadden de bewooners dier Eilanden de Brug by het Plein opgehaald, en alzo den toegang, aan dien kant, afgesneeden. Van weerzyden begon men, welhaast, op elkander te vuuren; 't welk, van de zyde der Stad, heviger werdt, na dat de Kattenburgers, eens en andermaal, vrugtloos, vermaand waren, de Brug te laaten vallen. Spoedig, egter, begreep men, dat langs deezen weg, zonder eene afkomst van zaaken, Burgerbloed zou geplengd worden. Dit bewoog den

(z) Zie *Herstelde Nederland*, D. XII. bl. 49 enz.

den Water-Schout nobbe, verzeld van den Burgerbevelhebber valentyn en eenen Kapitein van het Genootschap, peters, een ànder middel te beproeven. Een Vlotschuit verschanst hebbende, met eene Borstweering van Baalen Tabaksbladeren, steeken ze daar mede over na de andere zyde, onder dekking van het geschut van het Kaedyksplein, en bereiken, onbezeerd, de opgehaalde Brug. Een rappe gast, slegts zestien jaaren oud, klimt straks naar boven, ontbindt de touwen der Brug, en laat alzo de Wip naar beneden. Straks snelt de menigte daar over, en bezoedelt een goed aantal van dezelve zyne handen met eene woedende plondering en verwoesting van eenige huizen, op wier bewooners men inzonderheid gebeeten was. Zeker Wynhuis, staande op den Oosthoek der kleine Kattenburgerstraat, het *Onvolmaakte Schip* genaamd, het eerst aan de beurt leggende, vertoonde, binnen weinige oogenblikken, de kenmerken van den uitzinnigsten wrevelmoed. Deezen ondervondt ook het huis van zekeren Mastemaaker *Klaas Booy*, Man, zeer vermaard onder zynen Aanhang. Het stondt op den Kaedyk, en vertoonde, nog lang daar na, de blyken der deerlykste havenihgen. De woede nam hier een einde, en werdt de wederwraake der Eilanderen beteugeld, door het plaatzen van Burgerwagten, op het Kaedyksplein en by het Funie. 1787.

Om, door in 't oogloopende strafoeffening, het pleegen van feitelykheden, aan de zy- Straffe aan twee Misdaadigen.

1787. zyde der Prinsgezinden, te voorkoomen, oordeelde men geraaden, aan twee perſoonen een voorbeeld te ſtellen. Een van dezelve, leevende gevat, werdt, by vonnis van Schepenen, uit de Waag, op den Dam, met de koorde geſtraft, de andere, op Kattenburg geſneuveld, aan de Galg, by de beenen, opgehangen; doch, na de Omwenteling, wederom afgenomen, in eere herſteld en ſtaatelyk begraaven.

Zorge voor de veiligheid der Stad.

Onder deeze inwendige verdeeldheid der Stad, was men geenzins gerust omtrent den toeſtand van buiten. De Afgevaardigden ter Dagvaart deeden aldaar eenen voorſlag, tot het benoemen van vyf Gelastigden te Velde, wegens de Provincie van Holland, om hun verblyf te houden op eene plaats, in of naby het Cordon, en dezelve te voorzien van zulk eene breede magt, als dienſtig zoude geoordeeld worden, om het Gewest tegen eenen geweldigen inval te beveiligen. Daarenboven vondt men geraaden, terwyl het gevaar thans geoordeeld werdt, zo hoog te zyn geklommen, dat men niet genoeg op zyne hoede konde weezen, de Stad Muiden te bezetten. Met overleg en goedkeuring der Vroedſchap nam men, uit ieder Kompagnie der Schutterye, drie man, en deedt dezelve aldus, ten getale van driehonderd, derwaarts uittrekken. Van tyd tot tyd werden de eerst uitgetrokkenen afgelost, en vervangen door een even groot getal Spitsbroederen, tot op den tyd der Omwentelinge. Uit het zelfde beginſel ontſtondt een

V. v. d. Plaats Excud. 1787.

UTRECH

een ander Besluit der Vroedschap, raakende het aanneemen van eene Bende Waardgelders, om na Utrecht gezonden, en aldaar gebruikt te worden, op kosten en voor rekeninge dier Stad, of, in gevalle deeze zig daar toe onmagtig mogt bevinden, gedeeltelyk, of ook wel geheel, voor rekening van Amsterdam. 1787.

Afzetting van de Burgemeesteren Dedel en Beels.

Gelyk de eene gerugtmaakende gebeurtenis thans de andere, spoedig, op de hielen volgde, dus klonk, door het gantsche Land, eene zaak, welke, kort na de boven gemelde, in onze Stad voorviel. Hadden verscheiden Raaden, onlangs, hunne posten aan het misnoegen der Gemeente moeten opofferen, dit lot ondergingen ook de Heeren Burgemeesteren WILLEM GERRIT DEDEL *Salomonsz* en MARTEN ADRIAAN BEELS. Zo fel was men op deeze Heeren, en hunne denkwyze, gebeeten, dat men, by herhaaling, op derzelver Afzetting aandrong, en niet verzuimde, over de draaling daar mede, een morrend misnoegen te betoonen. De lang gewenschte zaak kreeg haar beslag, op den tweeentwintigsten Juny. Eenige Afgevaardigden van den Krygsraad en van de Gekonstitueerden vervoegden zig aan de wooningen der beide Heeren, en deeden aldaar, door den Sekretaris van den Krygsraad, voorleezen, een *Declaratoir*, waar by de gemelde Heeren „ als hebbende het „ vertrouwen der braave Burgerye geheel „ en al verlooren, verklaard werden als „ vervallen van hunne posten als Burge-

„ mees-

1787. „ meesters deezer Stad, en in die hoed-
„ nigheid niet meer te zullen erken-
„ worden".

In hunne plaats worden twee andere verkooren.

Terwyl nu het Burgemeesterlyk bewind alleen op de schouderen van den Heer HOOFT rustte, was men spoedig bedagt de opengevallene plaatzen te vervullen, met de zulken, wier denkwyze meer in den thans heerschenden smaak viel. Eenige Afgevaardigden, ten Stadhuize verscheenen, leverden een uitvoerig Adres over, in welks slot vier Heeren werden voorgedraagen, met verzoek, dat uit dezelve eene verkiezing mogt gedaan worden. Tot verdriet der onverduldig wagtende Burgerye, verliepen 'er nog vyf dagen, eer haare wensch vervuld werdt. Toen verkoos de Agtbaare Raad tot Burgemeesters de Heeren Mr. WILLEM BACKER en Mr. JOAN GEELVINCK, *Vryheer van Backum, Heer van Castricum* en Baljuw van Amstelland. Met veel staatelykheids aanvaardden deeze Heeren hun bewind.

De Schout wordt insgelyks afgezet.

Niet minder dan de afgezette Burgemeesters, was de Heer Mr. WILLEM BACKER, Hoofdschout der Stad, een voorwerp van den haat des thans bovendryvenden Aanhangs geworden. Men rustte dan niet, voor en aleer ook deeze uit het bewind gezet was. Gaarne zou de Raad gezien hebben, dat de Heer Hoofdschout hadde kunnen besluiten, zynen post neder te leggen. Doch de poogingen, daar toe aangewend, waren nutteloos. Den weg der Afzettinge sloeg men dan ook ten

zy-

zynen opzigte in, en droeg, terstond, de opengevallene plaats op, by voorraad, aan den Heere CORNELIS VAN DER HOOP *Gysbertsz*, welke, op dit pas, de waardigheid van Voorzittend' Schepen bekleedde (*a*). 1787. En een andere verkoozen.

Een gedeelte der Schutterye vertrekt naar Utrecht.

Geduurende dit alles was de toestand der gedreigde Stad Utrecht het heerschend onderwerp der gesprekken. Uit de gewoone byeenkomsten werden dezelve overgebragt in de Raadzaale, en hier, eerlang, het besluit genomen, om, uit elke Kompagnie der gewoone Schutterye, zes man te ligten, en dezelve, onder de noodige Bevelhebbers, allen ten getale van zeshonderd man, na de benaauwde Stad te doen uittrekken. Elk Schutter zou een weekgeld genieten van zes Guldens en vyf stuivers, en de gehuwde, daarenboven, voor zyn huisgezin, weeklyks, drie Guldens. Spoedig was de bemande Manschap voltallig. Op den zeventienden July vertrok dezelve, in vyftien Schuiten, naar het Sticht.

Tweede Vergadering van Vaderlandsche Regenten.

Deeden wy, boven, verslag van eene Vergaderinge van Vaderlandsche Regenten, in de maand Augustus des jongstvoorgaanden jaars, in deeze Stad, gehouden, nu vondt men geraaden, op den zesden dag der zelfde maand des tegenwoordigen jaars, zulk eene byeenkomst te hervatten. Nog talryker dan de voorgaande was deeze; 'er verscheenen op dezelve verscheiden aanzien-

(*a*) Zie *Berigt Nederland*, D. XII. bl. 89. enz.

1787. zienlyke Staatsleden, uit verschillende Gewesten der Republiek. Men kwam, egter, tot geen vast besluit; of, indien 'er iets besloot en werdt, bleef de uitvoering agter, door de niet lang daar op gevolgde gebeurtenis.

Maaltyd ter eere van den Slag op Doggersbank.

's Daags te vooren, op den vyfden Augustus, hadt men hier een pragtigen Maaltyd gehouden, in de Herberg *de Zwaan*, op den Nieuwendyk, ter gedagtenisse van de overwinninge, zes jaaren geleeden, door den Schout by Nacht ZOUTMAN, op Doggersbank, op de Engelschen bevogten. Behalven verscheiden aanzienlyke Koopliedén en Bevelhebbers der Schutterye, lieten zig, op het staatelyk Gedenkmaal, vinden, de Heeren Jonkheer R. J. VAN DER CAPELLEN *tot Rysselt*; Jr. PALLAND *tot Zuithem*, *Drost van Ysselmuiden*; Jr. VAN LYNDEN *tot den Oldenaller*; Jr. HAARSOLTE *tot den Doorn*, Mr. RHYNVIS FEITH, *Burgemeester van Zwolle*, en verscheiden andere Afgevaardigden tot de boven gemelde Vergaderinge. Slaande op de plegtige gelegenheid, en in den smaak des tyds, waren de fieraaden van de Tafel. Op 't midden van dezelve pronkte een Stuk, draagende een aantal Zinnebeelden. De Middengroep was een Pyramide; aan de eene zyde van het Voetstuk zag men den Zeeslag, aan de andere de vlugt der Engelschen; ginds en elders Zegetekens, met gepaste opschriften. Aan eene Kolom, rustende op het Voetstuk, hingen de beeltenissen van den Admiraal

raal MICHIEL DE RUITER, als mede die der broederen JAN en CORNELIS DE WITT, als hebbende den Admiraal, in de hachelykste gevegten, verzeld, en eindelyk dat van den Vice-Admiraal ZOUTMAN. Een Leeuw, houdende eene Scheepskroon, nevens eenige Faambeelden, den roem der Overwinninge uitblaazende, dekte de Kolom. Aan de rechterzyde deezer Kolom hingen het oude en tegenwoordige Wapen van Amsterdam, die, door Geniën, met Lauwerkranzen gekroond werden. Aan de zyde deezer Kolom werden de vier Elémenten, in Saxisch Porcelein, verbeeld. Het Sluitstuk was eene Groep, bestaande uit de beelden *Roem*, *Gedagtenis* en *Behouding*; zinspeelende op de gebeurtenis, van welke, in het Opschrift, aan den Pilaar, gewag gemaakt werdt. Aan de slinkerzyde zag men eene Kolom, aan welke de Wapens van Amsterdam gekroond werden, voorts de vier Waerelddeelen in Saxisch Porcelein. Het slinker Sluitstuk was eene Groep, in welke de *Vryheid* werdt vertoond, door HERCULES beschermd. Ter zyde was afgebeeld de Liefde tot het Vaderland. Overeenkomstig met de thans heerschende denkwyze, waren de Drinkleuzen, welke, onder den Maaltyd, gegeeven werden. Zy waren de volgende: 1787.

1. Hun Edele Groot Mogende; dat derzelver poogingen, tot Triomf der groote Volkszaake, nadruklyker en leevendiger, werkzaam zyn mogten, dan dezelve tot heden zyn geweest.

1787. 2. De braave Staatsleden van andere Provinciën.

3. De Regeering van Amsterdam.

4. De Admiraal ZOUTMAN, en de Helden van Doggersbank.

5. De ondergang der tweeledige Tirannny, naamelyk die der Een- en die der afschuwelyke Veelhoofdige; de Triomf der Vryheid; en de Godlyke Zegen over de poogingen der doorluchtige Volksvrienden.

6. De gewapende braave Burgerarm, door geheel Nederland.

7. Onze Brabantsche Vryheidsbroederen, die Ons, volgens echte berigten, by alle gelegenheden, ten goede indagtig zyn.

Byeenkomst van gewapende Genootschappen. Onderscheiden van de reeds gemelde, was eene byeenkomst, insgelyks in de maand Augustus, te Amsterdam gehouden. Zy vergaderde, in de Groote Zaal der Burger-Sociëteit, in de Herberg de Stad Lions, en bestondt uit de Afgevaardigden van ruim honderd Departementen, van Schutteryen, Gilden, Gekonstitueerden, Genootschappen, Sociëteiten en Gezelschappen, gezamentlyk uitmaakende meer dan tweehonderd Leden, meest, zo niet geheel, uit de Provincie Holland by een geroepen. Veel ophefs maakte men van de zaaken, hier verhandeld; zy waren: 1. De invloed des Volks op de Regeering; 2. De Vryheid van de Drukperze; 3. De invoering van eene vaste Landmilitie; 4. De Medewerking der ongewapende met de gewapende Burgerye. Doch, 't geen bovenal de algemeene aandagt wekte, en

van

van dezelve veel goeds deedt belooven, was de verkiezing, *uit een Lyst van veertig Vaderlandsche Medeburgers, van vyfentwintig Nationaale Gekonstitueerden, tot de zaak der onderhandelingen te Parys.* Frankryk, naamelyk, werdt thans aangezien en geëerbiedigd als de Beschermgod, van welken men verlossing en hulp verwagtte, tegen de Pruissische magt, van welker zekere aannaderinge men, meer en meer, begon te spreeken, sints de veel geruchtmaakende gebeurtenisse, de verhinderde reize van Haare Koninklyke Hoogheid, Mevrouwe de Gemaalinne van den Erfstadhouder, van Nymegen naar 's Gravenhage. 1787.

Zeer gewigtige gevolgen hadt dit voorval op de Raadsbesluiten, welke, zedert, genomen werden. Daar uit was, onder andere, ontstaan, het Besluit der Vroedschap onzer Stad, om zyne Hoogheid WILLEM DEN V te schorzen in Hoogstdeszelfs hoedanigheid van Stadhouder en Kapitein-Generaal der Provincie van Holland, met inhouding van de Jaarwedden, en andere voordeelen, aan die hooge waardigheden verknogt, en dezelve te doen dienen ten behoeve der gewapende Genootschappen. Schorzing van den Stadhouder en Kapitein-Generaal.

Vreemd mag het, inderdaad, schynen, dat, in den toestand, in welken onze Stad zig thans bevondt, sommigen den moed bezaten, om, openlyk, daar tegen aan te druisschen. Dit, nogthans, gebeurde, op den dertienden Augustus. Acht Sloeproeiers Het draagen van Oranjetekens belet.

1787. roeiers van een Oorlogschip, zig voorzien hebbende van eene Oranjevlag, nevens eene Kroon, welke de zelfde kleur voerde, trokken daar mede door een groot gedeelte der Stad. Doch gevorderd zynde tot op de Vischmarkt, werden ze ontmoet van eenen Onderschout met zommige Dienaars van het Geregt, straks gevat en gevanklyk onder het Stadhuis gebragt.

Misnoegen op Schepensbank. Hemelhoog verhief de thans heerschende menigte dit bedryf. Men meende, daar in, te vinden een nieuw bewys voor de wettigheid van den stap, onlangs gedaan, in het afzetten van den voorgaanden Hoofdschout, en het aanstellen van den Heer, welke thans dien gewigtigen post bediende. By veelen werdt, hierom, het ontwerp wederom leevende, reeds voor eenigen tyd, vooral in de Burger-Sociëteit, geopperd. Men was, naamelyk, niet voldaan over den tegenwoordigen Schepensbank. Uitgezonderd den Heere VAN HOGENDORP *van Hofwegen*, tweeden Voorzittenden Schepen, verschilden alle de overige Schepenen van de thans heerschende denkwyze. De Heer HOGENDORP, daarenboven, Kolonel der Schutterye, was veeltyds afweezig, om elders buiten de Stad het bevel te voeren. Hier uit ontstondt, by veelen, een vermoeden, of, in zulk eene gesteldheid van zaaken, eene onpartydige Regtsoeffening konde verwagt worden. Gelyk het gemeenlyk gaat, veranderde het vermoeden, by de driftigste yveraars, in zekerheid. Dit bragt zommigen op den inval, om, zo als

als zy het noemden, ook den Schepensbank te zuiveren, eenige Leden af te zetten, en andere, die meer in hunnen smaak vielen, met dien volwigtigen post te bekleeden. Doch men konde het, omtrent de wyze, niet eens worden. Eenigen wilden deeze, geenen wederom andere, doch niemand allen gezamentlyk van hunne posten verlaaten hebben. Deeze tweespalt was oorzaak, dat men tot geen vast besluit kwam. 1787.

Ontwerp op een nieuw Regeerings-Reglement.

Onder dit alles was 'er, ten Stadhuize, eene zaak gaande, die uit den aart der tegenwoordige tyden onmiddelyk voortvloeide, en beschouwd werdt als een noodzaaklyk werk, zonder 't welk de begeerde Herstelling geene plaats hebben, immers geenen vasten stand konde houden. Ik heb het oog op een nieuw Regeerings-Reglement, naar 't welk, voortaan, het Stadsbewind zou worden ingerigt. In Holland hadt de stad Haarlem daar van het eerste voorbeeld gegeeven, en het ontwerp in zo verre tot stand gebragt, dat het, weinige dagen vóór de Omwenteling, daadelyk in kragt gesteld werdt. Te luisterryk en streelende voor de Vryheid, dagt men in onze Stad, was zulk een bedryf, dan dat het elders geene navolgers zoude hebben. Yverig sloeg de Vroedschap de handen aan het werk, beraamde een Plan, en bragt het, wel haast, in zulk eene orde en volkomenheid, dat 'er Gemagtigden, uit den Krygsraad en uit de Gekonstitueerden,

1787. benoemd werden, om, op gezette dagen, het groote Ontwerp te overzien, te beschaaven, af te neemen en by te voegen, en 't geheel in zulk eene orde en gedaante te brengen, dat het, als een uitstaande Reglement van bewind, ten algemeenen gebruike konde worden ingevoerd. Doch, 't geen, kort daar na, voorviel, verschafte ander werk aan de Vroedschap, en deedt dit, nevens verscheiden andere Ontwerpen, in rook verdwynen.

Toeneemende geruchten wegens de komst van Pruissische Troepen. Al zints geruimen tyd hadt het gerugt geloopen, wegens de aannadering van Pruissische Troepen, om, aan haare Koninklyke Hoogheid, de verzogte, doch telkens geweigerde Voldoening, te bezorgen, voor den hoon, welken Hoogstdezelve meende geleeden te hebben, in 't verhinderen haarer reize naar 's Graavenhage. Doch dit gerugt vondt, by aanhoudenheid, by de menigte, even weinig geloof, als men, daarentegen, zig vleide met de zekere verwagting van Fransche hulptroepen, welke men elkander diets maakte by *Givet* te zyn gelegerd. Bykans ongelooflyk, voor de zulke, die de dingen niet eenigzins van naby gezien hebben, zyn de wederstreevingen der dugtigste bewyzen, en, aan de andere zyde, de verzekeringen op zeer losse gronden, te deezer gelegenheid aan weerkanten gedaan. Nogthans raakten zommigen aan 't wankelen, zedert het inleveren van eene *Nota*, door den Pruissischen Gezant, op *Zondag*, den negenden September, en de

1787.

de besluiten, ter Staatsvergaderinge, daar op genomen (*b*). In onze Stad, hoedanig ook zommigen, uitwendig, zig aanstelden, werkten de Staatsbemoeijingen zo kragtdaadig, dat men yverig de hand sloeg aan middelen ter verdeedigingе, alzo men geenzins twyfelde, in gevalle de Krygsmagt van zyne Pruisſische Majesteit iet vyandigs in den zin hadde, of Amsterdam zou gewisselyk aanstoot lyden. Behalven eene versterking van Manschap, na Muiden gezonden, werden de Voorposten, by Diemerdam, het Weesper-Tolhek, den Duivendregtschen Brug, te Ouderkerk aan den Amstel, Amstelveen en op Halfwegen Haarlem en Amsterdam, versterkt en met Batteryen voorzien, ten einde om een geweldigen aanval, en dus den toegang tot de Stad, af te weeren.

De Stad wordt nader versterkt.

Intusschen scheenen zommigen, in 's Hage, meer vertrouwen te stellen op de veiligheid van Amsterdam, dan van eenige andere Stad in Holland. Uit de raadpleegingen, aldaar gehouden, moeten wy zulks afleiden. Op Saterdag, den vyftienden van September, was het Vergadering der Staaten van Holland en Westfriesland. Van wegen onze Stad verscheen in dezelve de Burgemeester GEELVINCK, Heer van Castricum, nevens de Pensionarissen VAN BERCKEL en VAN DER GOES. Uit naame hunner Lastgeeveren deeden deeze Heeren den voorslag, aangezien de Staatsver-

Raadpleegingen in 's Hage, omtrent het verleggen der Staatsvergaderinge naar Amsterdam.

(*b*) Zie *Beroerd Nederland*, D. XII. bl. 299.

1787. vergadering, in 's Hage, niet meer veilig konde gehouden worden, om dezelve naar Amsterdam te verleggen, en aldaar te raadpleegen op de middelen, welke ten meesten algemeenen nutte konden dienen. De Ridderschap en eenige Steden verzetteden zig daar tegen; doch de Meerderheid bewilligde in den voorslag. Terstond na het scheiden der Vergaderinge vertrokken de Heeren GEELVINCK en VAN BERCKEL, verzeld van den Dordrechtschen Pensionaris DE GYZELAAR, naar Amsterdam; blyvende den Heere VAN DER GOES alleen in 's Hage. Straks na hunne aankomst, nog dien zelfden avond, beleiden de gemelde Afgevaardigden Vergadering der Vroedschap. Een Brief, dienende ter uitnodiginge der Staatsleden naar Amsterdam, door dezelve opgesteld, werdt, nog den volgenden nacht, naar 's Hage verzonden, en, 's anderendaags, in eene buitengewoone Staatsvergaderinge, geleezen.

De Raadkamer wordt in gereedheid gebragt.

In afwagting der naderende komste van Hun Edele Groot Mogenden, was men, intusschen, in onze Stad, yverig bezig om de Raadkamer, op het Stadhuis, daar toe in gereedheid te brengen. De onderscheidene zitplaatzen waren reeds bestemd. De Afgevaardigden van Amsterdam zouden zitten voor den toegemetzelden Schoorsteen, aan hunne regterzyde de Zuidhollandsche, aan de slinkerzyde de Noordhollandsche Heeren, en tegen over die van onze Stad de Ridderschap. Wel haast verspreidde zig het gerugt der ongewoone zamenkomste,

ſte, en lokte, 's Maandags, eene groote menigte naar den Dam; die nu, voor het Stadhuis, met eenige Stukken Geſchut voorzien, en met eene vermeerdering van Manſchap, uit de Schutterye, bezet werdt. Gering, egter, was het getal der Staatsleden, welke hier verſcheenen. Van hier dat men, aan de byeenkomst, niet den naam van *Staatsvergaderinge*, maar dien van *Conferentie* gaf. De Generaal VAN RYSSEL, Bevelhebber van het Hollandſche en Stichtſche Cordon, van het voorneemen verwittigd, en van *Naarden* herwaarts gekoomen, verſcheen in deeze zamenkomst, om met de Leden te raadpleegen, over 't geen hem thans te doen ſtondt. Na lang beraad, viel, eindelyk, het beſluit, om de Vesting, tegen de Pruisſiſche magt, te verdeedigen. De byzondere beſcherming, in welke de Generaal, door Hun Edele Groot Mogende, in 's Hage, was genomen, werdt thans herhaald en met nieuwen nadruk toegezeid. In de zelfde Vergadering ſtonden binnen twee Advokaaten, de een Sekretaris van de algemeene Vergaderinge der Genootſchappen, de andere, als Afgevaardigde der Amſterdamſche Gekonſtitueerden. De by een gekoomene Leden begroetten zy met den tytel van Edele Groot Mogende Heeren, en erkenden aldus dezelve als uitmaakende eene wettige Staatsvergadering. Na den hoogen nood des Lands, in hartroerende bewoordingen, te hebben voorgedraagen, baden zy de Vergadering, by al wat hei-

1787.

'Er vergaderen eenige weinige Staatsleden.

Wat in dezelve verhandeld werdt.

1787. heilig was „ zy zoude tog het bestuur
„ van 's Lands zaaken op zig neemen,
„ het Land, en byzonderlyk deeze Stad,
„ als het eenig over gebleeven Bolwerk,
„ beschermen; betuigende voorts, in naam
„ hunner Lastgeeveren, de Vergadering,
„ welke thans in 's Hage werdt gehouden,
„ niet voor wettig te erkennen, en, ge-
„ volglyk, ook niet de besluiten, daar in
„ vastgesteld, maar veel eer dezelve aan te
„ zien als door dwang genomen; beloo-
„ vende, voorts, de tegenwoordige byeen-
„ komst en Regeering, tot den laatsten
„ droppel bloeds, te zullen helpen bescher-
„ men en ondersteunen, terwyl zy de Be-
„ sluiten, hier te neemen, alleen voor
„ wettig houden, en de Leden deezer Ver-
„ gaderinge alleen erkennen zouden als
„ wettige Vertegenwoordigers van een vry
„ Volk, en als den eenigen Souverein."
Zy voegden 'er nevens „ dat men moest
„ voortgaan met zig te verdeedigen; dat
„ men, met de Burgermagt en het Kryga-
„ volk, welke men reeds by de hand hadt,
„ geholpen en ondersteund van de Fran-
„ sche Legermagt, welke men, eerstdaags,
„ te gemoete zag, den Pruissischen Vyand
„ ligtelyk zou kunnen te keer gaan." Wy-
ders gaven de twee Afgevaardigden in be-
denking, „ of men, om de tegenparty,
„ binnen de Stad, in bedwang te houden,
„ niet, op staanden voet, eene Afkondiging
„ behoorde te doen, volgens welke allen,
„ die *Oranje boven* zouden roepen, of met
„ Oranjetekens versierd in het openbaar
„ ver-

„ verschynen, op heeter daad, zonder 1787.
„ forme van Proces, met den dood zou-
„ den gestraft worden." Het antwoord, op deeze Aanspraak, behelsde, hoofdzaakelyk „ dat de omstandigheden, in welke
„ zig verscheiden Leden van de Afgevaar-
„ digden der aanweezig zynde Steden be-
„ vonden, de gezamentlyke Leden der
„ Vergaderinge hadden doen besluiten,
„ aan de twee boven gemelde Afgevaardig-
„ den, van deeze omstandigheden kennis te
„ geeven, en voorts dezelve onder 't oog
„ te brengen de onmogelykheid, zonder na-
„ deren last hunner Principaalen, om iets te
„ besluiten; doch dat men evenwel zoude
„ tragten, deezen naderen last te bekoo-
„ men, en, intusschen, voortgaan met het
„ houden van onderlinge *Conferentien*." De Heeren van onze Stad voegden 'er neven, „ dat de Agtbaare Raad gereed was,
„ en bleef, om alles in 't werk te stellen,
„ tot bewaaringe, beveiliginge en be-
„ scherminge van deeze Stad en derzelver
„ getrouwe Burgerye."

Vergadering der Vroedschap.

Terwyl de Vergadering der Staatsleden in de Raadzaale zat, kwam de Vroedschap by een in Burgemeesterskamer. Om zig van hunnen raad te dienen, hadt men dienstig geoordeeld, de Heeren VAN BERCKEL en VISSCHER, Pensionarissen der Stad, insgelyks te beschryven. Doch zy verlieten, eerlang, na eenige woordenwisseling, de Vergadering, dewyl de Heer Mr. MATTHYS STRAALMAN, Oud-Schepen en Raad, weigerde, zyne stem te

1787. te geeven, zo lang de Pensionarisſen tegenwoordig waren, om reden dat hy dezelve, tot zitting in de Vroedſchap, niet geregtigd oordeelde.

Bekommering in de Stad.

Eene bystere ontſteltenis heerschte, onder dit alles, door de geheele Stad, na de gantsch onverwagte tyding, op Zondag den zestienden September, wegens het verlaaten der Stad Utrecht, door den Rhyngraaf VAN SALM. De ſchrik en vervaardheid nam toe, op het zien aankoomen, in den namiddag van dien Zondag, en op eenige volgende dagen, van eene menigte Vlugtelingen, uit het Sticht, en van elders, met hunne beste tilbaare have (c). Handen vol werks hadt nu de Vroedſchap, welke dagelyks, en zomtyds meer dan eens, vergaderde, en waren de overleggingen, onder andere, voornaamelyk, daar toe ingerigt, om de inwendige rust en veiligheid te handhaaven. Van twee kanten ontſtondt nu eene gegronde vreeze voor opſchuddingen. Aan de eene zyde was men bedugt, dat de bewooners der Eilanden, Kattenburg, Wittenburg en Oostenburg, en anderen, welke even eens gezind waren, door den tegenwoordigen ſtaat der zaaken gemoedigd, het hoofd zouden opſteeken, en iet gewelddaadigs aanvangen. Aan den anderen kant voedde men een niet minder gegronden angst, dat veelen der zulken onder de Gemeente, welke der thans heerſchende denkwyze waren toegedaan, ziende haa-

(c) Zie *Beroerd Nederland*, D. XII. bl. 143 enz.

haare uitzigten, op herstel van zaaken, te 1787.
leur loopen, tot misnoegen en woede zouden overslaan. By deeze twee redenen, tot vreeze voor rustverstooringe, kwam nog eene derde; zy ontstondt uit de groote menigte van Vreemdelingen, van allerleien rang, en onder deeze veelen van de laagste klasse, die in het Burgerleger of elders gediend hadden, en nu, van hulpe, toevlugt en den noodigen lyftogt ontbloot, in onze Stad eene schuilplaats kwamen zoeken.

Middelen tot handhaavinge van de rust.

Van twee middelen bediende men zig, om de rust te handhaaven, en de gemoederen van dus verschillende gezintheden in bedwang te houden. In zulke oorden, alwaar men voor gevaar meest bedugt was, vooral op Kattenburg, versterkte men de Burgerwagten, en zondt, daarenboven, van uur tot uur, Ronden door de gantsche Stad. Verscheiden Wagtvryen en Uitkoopers, uit aanmerking van gebrek aan manschap, en de drukte der wagtdoende Burgerye, ontzagen niet, zig mede hier toe te verledigen. Het ander middel, hoewel zwakker in zynen aart, doch 't geen, evenwel, eene goede uitwerking deedt, was, het opwinden en versterken der gemoederen, door dezelve te streelen met de naderende komst der Fransche Krygsmagt, om de Pruisische Troepen ten Lande uit te dryven. Door deeze behoedmiddelen, hoewel, zelf naar 't oordeel der verstandigsten, tegen 't gevaar niet opgewassen, werdt, tot op den afloop van zaaken, mid-

1787. midden onder den schrik en angstwekkenden toestand, alle opschudding geweerd en de algemeene rust en veiligheid gehandhaafd.

Men besluit de Stad te verdeedigen, tegen de Pruissische magt.

Wyd van een loopende waren, onder dit alles, de gezintheden der Burgers en Ingezeetenen der Stad, aangaande de zyde, welke men, ten opzigte der Troepen van Zyne Pruissische Majesteit, hadt te kiezen. Eenigen beweerden, men moest met den Heere Hertog VAN BRUNSWYK, die 't bevel over dezelve voerde, in onderhandeling treeden, en de best mogelyke voorwaarden tragten te bedingen, om aldus te voorkoomen de verwoestingen en onnoemelyke schaden, aan welke eene magtige Koopstad, door een geweldigen aanval, zoude worden bloot gesteld. Anderen, daarentegen, riepen dat men thans moest vol houden, en den vyand afwagten, als kunnende dezelve, door den moed en vereenigde magt der Gemeente, ligtelyk tot staan gebragt, en met schande te rug gedreeven worden. Nimmer, misschien, bevondt zig onze Stad in vreeger toestand, dan geduurende het tydverloop, in 't welk de keuze, aangaande het te neemen besluit, onbeslist bleef. Na lang in 't midden te hebben gehangen, sloeg, eindelyk, de schaal over tot het besluit, om de Stad te verdeedigen. Ondanks de bedenkingen, voor het tegengestelde gevoelen, hier en daar geopperd, hadt, veelligt, tot den Raadslag, by de Vroedschap, daar omtrent genomen, niet wei-

weinig toegebragt, de woedende yver van eenige Leden der Burger-Societeit, die, door hunnen invloed op de menigte, ligtelyk, aanleiding zouden hebben kunnen geeven tot ongelegenheden, in gevalle de Raad, aan hunne denkwyze en gezintheid, tegenstand hadde durven bieden. Zints dit oogenblik floeg men, meer en meer, de handen aan het werk, om de Stad in gedugten staat van tegenweer te brengen (d). 1787.

Men bedient zig, onder andere, van de Krygsbehoeften der Admiraliteit.

Hoewel de Stad van een aanzienlyken voorraad van Geschut en Krygsbehoeften was voorzien, van wegen de menigte, egter, welke daar van, na de Buitenposten, was gevoerd, vreesde men, tot het bieden van een kloeken en hardnekkigen wederstand, daar aan gebrek te zullen hebben. Van hier dat men de toevlugt nam tot de Admiraliteit, en derzelver Magazynen deedt openen, om den verzamelden voorraad te versterken. Veel viel hier over te doen, in eene Vergadering der Admiraliteitsleden, gehouden in den voormiddag van Zondag, den drieëntwintigsten September, en eene andere, in den namiddag van dien zelfden dag. Van het gebeurde, in de beide zamenkomsten, oordeelen wy een verslag niet ongepast, vermids hetzelve eene voorname beweegreden was, om de Vroedschap te doen veranderen van besluit, ten aanzien van de verdeediginge der Stad, en den grond leide tot eene onderhandeling.

(d) Zie Bataafsch Nederland, D. XII. bl. 147.

1787. ling met den Hertog VAN BRUNSWYK, welke, zedert, ondernomen werdt.

Raadpleegingen der Admiraliteit, over de verdeediging der Stad.

De Edel Mogende Heeren Raaden, in den gemelden voormiddag vergaderd zynde, deedt de Heer Raad en Advokaat Fiskaal VAN DER HOOP aan dezelven eenen voorslag, die, vervolgens, goed gekeurd en in een besluit werdt veranderd. De voordragt van gemelden Heere kwam, hoofdzaakelyk, hier op neder: „ Uit de stappen, „ die, van wegen de Regeeringe deezer „ Stad, gedaan werden, door het Geschut, „ Ammunitie en verder Oorlogstuig, van „ het Kollegie te vorderen, te eisschen en „ weg te neemen, besloot hy, dat het ge„ vaar van buiten sterk naderde, en dat „ alles ter verdeediginge werdt toegeleid, „ hoewel de Raad ter Admiraliteit geheel „ onbewust was, zo wel van de kragt van „ dat gevaar, als van de middelen, die „ ter afwendinge gebruikt werden. Dat, „ evenwel, dit Kollegie konde aangemerkt „ worden als een der voornaamste *Inge„ zeetenen*, daar het, in zyn *Dok* en *Ma„ gazynen*, zulke aanzienlyke panden, en „ van zulk eene uitmuntende waarde be„ zat, en, uit hoofde dier aangelegenheid, „ wel hadt mogen verwagten, eenige ken„ nis te hebben van den staat der zaa„ ken. Dat hy Raad en Advokaat Fis„ kaal, daarenboven, in ervaring was ge„ koomen, dat de Kollegiën van Koop„ handel en de aanzienlykste Kantooren „ mede niet gehoord, en dat 'er Kooplie„ den waren, die gaarne hun belang zou-

„ den

„ den inbrengen, doch daar omtrent be- 1787.
„ schroomd waren, uit vreeze voor per-
„ soonlyke beleediginge van eenige opge-
„ zette menschen, of van vreemde Gewa-
„ penden, in grooten getale herwaarts aan-
„ gekoomen. Dat hy, vervolgens, in
„ overweeging hadt genomen, aan den
„ Raad voor te draagen, eene Commissie
„ te benoemen van eenige Heeren uit het
„ midden van dat Kollegie, of van hem
„ alleen, om aan Heeren Burgemeesters
„ voor te draagen de voornoemde bedenkin-
„ gen, het belang van het Kollegie, de
„ zorge, welke het draagen, en de be-
„ scherming, welke het aan den Koop-
„ handel moest verleenen, en daar nevens
„ te kennen te geeven de verwondering
„ van den Raad, dat aan denzelven niets
„ werdt medegedeeld van de termen van
„ gevaar, en van de middelen ter verdee-
„ diginge, en tevens met nadruk te ver-
„ zoeken, dat de Maatschappyen van Oost-
„ en Westindiën, de Bestuurders van den
„ Levantschen, Muskovischen en Ooster-
„ schen Handel, als mede de Consuls van
„ vreemde Natiën werden opgeroepen, om
„ hunne belangen te kunnen inbrengen,
„ en 't gevoelen der voornaamste Koop-
„ lieden deezer Stad in te neemen". De
Leden van den Raad, deezen voorslag
in overweeging genomen hebbende, be-
slooten, den voorslag van den Heere Raad
en Advokaat Fiskaal goed te keuren, en
vervolgens denzelven te verzoeken, den
inhoud daar van aan Heeren Burgemeeste-

1787. ren voor te draagen, doch daar nevens te voegen, dat de afgifte van het Geschut en verdere Krygsbehoeften, door het Kollegie, ten behoeve van de Stad, door de Algemeene Staaten was afgekeurd, en Hun Edele Groot Mogende de Heeren Staaten van Holland en Westfriesland bevel hadden gegeeven, om 't een en ander te rug te vraagen. De Heer VAN DER HOOP, in gevolge diens Besluits, aan den Voorzittenden Burgemeester BACKER, in geschrifte, bepaaling van tyd en plaatze verzogt hebbende, om eene Commissie, van wegen den Raad ter Admiraliteit, by Heeren Burgemeesteren af te leggen, werdt tegen één uure op het Stadhuis bestemd. Hy vondt aldaar, nevens den gemelden Heer, den Burgemeester GEELVINCK en de twee Heeren Pensionarissen VAN BERCKEL en VISSCHER. Nog dien zelfden namiddag deedt de Heer VAN DER HOOP verslag van zyn wedervaaren, hoofdzaakelyk behelzende, dat hy, na voordragt der bedenkingen, boven vermeld, daar nevens hadt gevoegd, dat de Agtbaare Vroedschap, de geopperde maatregels volgende, „ zoude „ beantwoorden aan de waare beginzelen „ van Regeeringe in deeze Republiek, me„ debrengende om in te neemen de beden„ kingen en aanmerkingen van den *Ryk„ dom der Stad*, hetwelk zekerlyk is de „ Commercie, en de Ingezeetenen, welke „ denzelven dryven"; en dat voorts Heeren Burgemeesteren, deezen voordragt hebbende gehoord, hadden aangenomen,

daar

daar van kennis te geeven aan de Vroedschap, en 'er over te zullen raadpleegen. In den avond van dien zelfden Zondag vergaderde de Vroedschap, en ontving, na het scheiden van dezelve, de Heer VAN DER HOOP, van den Burgemeester OEELVINCK, een briefje, inhoudende dat de Raad, den voordragt van het Kollegie ter Admiraliteit in overweeging hebbende genomen, daar op hadt besloten, 's anderendaags eene Commissie te zenden aan den Heere Hertog VAN BRUNSWYK, en zig, intusschen, vleide, dat 'er geene vyandlykheden of nadere aantogt van Troepen zouden plaats hebben. 1787.

Men besluit tot eene Bezending aan den Hertog.

Niet even eens werdt dat besluit der Vroedschap opgenomen. By een *Declaratóir*, onlangs uitgegeeven, hadt de Regeering verklaard, zonder medeweeten der Burgerye zig in geene onderhandeling te zullen inlaaten. Luidkeels verzetteden zig hier om veele Leden, vooral der Burger-Sociëteit, tegen den genomen raadslag, als buiten hunne kennis geschied. Eene korte wyl bragt zulks de Vroedschap aan 't wankelen, ja, deedt dezelve geheel van besluit veranderen; 't welk, egter, wederom een anderen keer nam, in de namiddagsvergadering van Maandag den vierëntwintigsten, in welke het stuk van nieuws geopperd, en vastgesteld werdt, het gevoelen van den Krygsraad in te neemen. Hier vervoegde zig de Heer Hoofdofficier CORNELIS VAN DER HOOP *Gysbertsz*, ontvouwde aldaar breedvoerig den toestand der Stad,

 drong

1787. drong het besluit der Vroedschap ter onderhandeling yverig aan, en verzogt daar op het gevoelen der Leden. De meesten van deeze verklaarden zig voor eene Onderhandeling, mids 'er de Schuttery in bewilligde; die, kort daar op, insgelyks de toestemming gaf.

Vier Afgevaardigden aan den Hertog gezonden.

't Was nu inzonderheid te doen, de Gemagtigden te benoemen, ter volvoeringe van den gewigtigen last by den Hertog VAN BRUNSWYK. De keuze viel eindelyk op de Heeren BALTHASAR ELIAS ABBEMA en JOHAN GOLL VAN FRANKENSTEIN, den eersten, Lid van het Defensieweezen, en beiden Leden van den Raad; voorts, op de Heeren GALE ISAAC GALES en JAKOB LUDEN *Hendriksz*, den eersten Gelastigde van den Krygsraad, den anderen van de Gekonstitueerden. Zy vertrokken op Dingsdag avond, en hadden, 's anderendaags, gehoor by den Hertog, te *Leimuiden*, alwaar thans het Hoofdkwartier werdt gehouden. Hun Last behelsde, hoofdzaaklyk, eene verontschuldiging van de verhinderde reize van Haare Koninklyke Hoogheid, als geschied om bekende redenen van noodzaaklykheid; een verzoek om niets vyandigs tegen Amsterdam te onderneemen, en van dit alles kennis te willen geeven aan zyne Pruissische Majesteit. Het antwoord hier op behelsde, voornaamelyk, eenen aandrang op de Regeering van Amsterdam, om zig te schikken naar het gevoelen der Staatsvergaderinge in 's Hage, by welke al het besloo-

te-

tene, zints geruimen tyd, voor nietig en kragteloos verklaard, en de Prins Erfstadhouder, in de uitoeffening van deszelfs hooge waardigheden, volkomen was hersteld. Na lang over en wederspreekens, verbonden zig de Afgevaardigden, zig beroepende op de bepaaldheid van hunnen Last om verder te kunnen gaan, aan den Raad voor te draagen, by wyze van Satisfactie, aan Haare Koninklyke Hoogheid eene Missive te zenden, in welke men zig bereidvaardig toonde, voor zo veel in de verhinderde reize iet onbehoorlyks mogt hebben plaats gehad, daar voor eene gepaste voldoening te geeven, mids men, van den anderen kant, afzag van alle vervolging der zodanigen, welke in de bewuste zaak gemengd geweest waren. Over deezen voorslag toonde de Hertog zyn genoegen, doch voegde 'er nevens, zynen wensch, dat de Afgevaardigden der Stad ten spoedigste na 's Hage mogten gezonden worden, tot het geeven van de gevraagde voldoeninge; zullende, ten dien einde, de stilstand van wapenen, tusschen den Hertog en de Stad gesloten, eenigen tyd verlengd worden. De Gelastigden, die by den Hertog beleefd ontvangen, en meer dan eens ter maaltyd onthaald waren, keerden thans te rug naar de Stad. In eene Vergadering der Vroedschap, straks daar na gehouden, nam men het besluit, overeenkomstig der afspraake met den Hertog VAN BRUNSWYK, twee Gelastigden te zenden naar 's Hage, om by Haare Koninklyke Hoog- 1787.

 heid

1787. heid een bezoek van pligtpleeginge af te leggen. De keuze viel op den Burgemeester NICOLAAS GEELVINCK en den Raad MATTHYS TEMMINCK. Zy vertrokken op Vrydag na den middag, ten zelfden tyde als de Heeren ABBEMA en GOLL zig op weg begaven naar het Dorp *Lisse*, om zich van nieuws by den Hertog te vervoegen. Beide Bezendingen kwamen, eerlang, te rug, Antwoorden medebrengende, welke, voor Amsterdam, 't en zy men het hoofd in den schoot leide, niet veel heils voorspelden. Haare Koninklyke Hoogheid drong op de geëischte voldoening, en op de toetreeding der Stad tot de reeds genomene besluiten by de overige Staatsleden. De Hertog, van zynen kant, bleef by de reeds meermaalen gedaane betuigingen van afhanklykheid van de bevelen, hem gegeeven, of die hem vervolgens zouden worden toegezonden. Nog ééne pooging deedt de Vroedschap, om den verderen optogt der Pruisische Troepen, die vast de Stad digter naderden, af te wenden. Doch, zo wel als de voorgaanden, deedt ook deeze geene baate. Op Zondag namiddag, den dertigsten September, zondt de Hertog schriftelyk berigt, dat hy den Wapenstilstand voor geëindigd hieldt, en verpligt was, zynen Last, tegen de Stad, te volvoeren (e).

Een

(e) Verscheiden byzonderheden, wegens de gemelde onderhandelingen, en de echte Stukken, daar toe betrekkelyk, zyn te vinden in 't *Beroerd Nederland*, D. XII. bl. 154 enz.

Een diep geheim bleef, intusschen, dit schryven, en 's Hertogen voorneemen, tot 's anderendaags, wanneer het, in den vroegen morgen, ten vyf uure, aan Burgers en Ingezeetenen werdt aangekondigd, door een schrikwekkend balderen van grof geschut. Vol angst, en onzeker aangaande de bedoeling en uitwerking, sprong elk van zyne Legerstede. Wel haast verspreidde zig het gerugt, dat alle de Voorposten der Stad, door de Pruisfische Troepen, gelykelyk, waren aangevallen. Dit baarde vreeze en bekommering, die, by veelen, schier tot wanhoop klom, zints men vernomen hadt, dat eenige Pruisfische manschap, van *Aalsmeer*, over 't Haarlemmermeir gestoken, te *Osdorp* geland, en voorts meester was geworden van den Post by Halfwegen Haarlem en Amsterdam. Het schieten duurde tot 's voormiddags ten negen uure, toen men ontwaar werdt, dat, ondanks den kloeken tegenstand der Amsterdamsche Burgers, alle de Voorposten reeds in de Pruisfische magt waren. Verlegenheid, wanhoop, woede, eene zekere maate van blydschap, zodanig waren de aandoeningen, welke, naar ieders gezintheid en denkwyze, de gemoederen, onder en na het gevegt, in beweeging hielden. Gelukkig bleef de Stad inwendig zonder opschudding; niet weinig hielp daar toe, het uitzenden van geduurige Ronden door de gantsche Stad (*f*).

1787. De Voorposten der Stad worden beschooten.

On-

(*f*) Een berigt van het Gevegt is te vinden in *'t Beroerd Nederland*, D. XII. bl. 184, enz.

1787. Eene tweede Bezending naar 's Hage.

Onder de benaauwende vreeze van Burgers en Ingezeetenen, voor het aanstaande lot, welk hun zelven en der gantsche Stad boven 't hoofd hing, liep de gedugte Maandag ten avond. Intusschen waren nogmaals drie Gelastigden naar 's Hage gezonden, om, op zekere voorwaarden, in onderhandeling te treeden, en te beproeven, of het geschil konde worden bygeleid. De Artikelen, welke zy moesten voordraagen, en over welke zy, met Afgevaardigden van Hun Ed. Gr. Mogende, vervolgens handelden, waren, hoofdzaaklyk: Een behoorlyke invloed des volks; het behouden der Schutterye van haare Wapenen en der Regeeringe en Amptenaaren van hunne waardigheden en posten; bevryding der Stad voor Bezetting en Inkwartiering; en het niet afkondigen der Publikatie wegens het draagen van Oranjeversierselen. Het bescheid, welk de Afgevaardigden te rug bragten, was niet zeer voordeelig. De Vroedschap leidde 'er uit af, dat haar geene andere keuze werdt gelaaten, dan te buigen, of de Stad bloot te stellen aan het onmiddelyk onberekenbaar geweld der Pruisfische Legermagt, welke men moest verwagten, in gevalle van meerderen tegenstand, spoedig, als een verklaarden vyand, binnen de wallen te zullen zien verschynen (g).

De Regeering besluit

Dit alles bewoog de Vroedschap, dewyl alle verdere tegenstand geene andere dan zeer

(g) Zie *Beroerd Nederland*, D. XII. bl. 193.

zeer verderflyke uitwerkſels kon voortbrengen, toe te geeven, en zig te gedraagen naar de beſluiten, reeds in de voorgaande week, ter Staatsvergaderinge genomen. Nogthans ging men niet over tot het doen van deezen ſtap, zonder alvoorens de Burgery, op den derden October, in de Kerken te hebben opgeroepen, om te verneemen, of dezelve genegen ware om af te zien van de gemelde Artikelen, en alzo te berusten in de voorwaarden, welke men van de Stad geëischt hadt. Uit vreeze gaven veelen de toeſtemming. Doch anderen bleeven even onverzettelyk. Men riep nog al, om het uiterſte te waagen. Zelf vondt men 'er, die, even als voorheen, het middel van doorſteeken van Dyken en Dammen wilden te baate neemen, en alzo de groote overſtrooming in 't werk ſtellen over de Landen, van welke een goed gedeelte, rondom de Stad, door binnenlandſche Overſtrooming, reeds onder water was gezet. In deezen tweeſpalt der gemoederen, voegde zig de Regeering by de eerstgenoemden, als zynde dezelve, haars oordeels, best beraaden voor het algemeene welzyn. Om evenwel niet onverhoeds dien ſtap te doen, en zonder eenig medeweeten der Burgerye, werdt, nog in den avond van den derden van October, eene Afkondiging gedaan, en vervolgens, onder den naam van Declaratoir, in verſcheiden oorden der Stad aangeplakt. Te merkwaardig is dit Geſchrift, dan dat wy diens in-

1787. de Stad over te geeven, en van haare eiſchen af te zien.

 houd

1787. houd hier niet zouden mededeelen. Van woord tot woord luidde het aldus:

„ Burgemeesteren en Raaden der Stad
„ Amsterdam, vinden zig verplicht aan de
„ goede Burgerye te declareeren, dat zy
„ altyd volgens hun geweeten ten meesten
„ nutte van het lieve Vaderland, in 't alge-
„ meen, en van deeze Stad en Burgery in
„ 't byzonder, hebben getracht te hande-
„ len, en dat als nog, in de tegenswoor-
„ dige omstandigheden, het welzyn van de
„ Stad en derzelver Ingezeetenen by hen
„ zwaarder weegt dan hun eigen leven,
„ of het behouden van hunne Eerampten
„ en Bezittingen.

„ Dat zy, daar Hun de dringende en
„ hooge nood, en de korte tyd van be-
„ raad, die hun slegts vergund was, niet
„ hadt toegelaaten, dit volledig ter ken-
„ nisse van de Burgery te brengen, uit
„ dien hoofde, en om deeze goede Stad
„ voor zwaarder en zeker boven 't hoofd
„ hangende onheilen en rampen te bevei-
„ ligen, zig genoodzaakt hadden gevon-
„ den, de eisschen van de overige Leden
„ van Holland te moeten inwilligen, met
„ last aan de Heeren deezer Stads Gede-
„ puteerden, om al het geëischte, indien
„ het niet anders zyn konde, toe te staan,
„ zelfs het ontslag der aangestelde Regen-
„ ten; liever dan te waagen dat de Stad en
„ Burgery, behalven de reeds geleedene
„ en verduurde rampen, eenige schade zou-
„ de lyden, en, na die schade geleeden te
„ heb-

„ hebben, nog daar en boven gedwongen 1787.
„ zoude worden, om die zelfde eisschen,
„ en misschien nog zwaardere, toe te moeten staan. *Zy* betuigen voor een Alweetend God, en op den Eed, dien zy by den aanvang hunner bedieninge gedaan hebben, hier mede niet anders te hebben beoogd dan de voorkooming van de allergedugtste en onherstelbaare omkeering van deeze Stad.

„ Terwyl zy, daar men al 't overige heeft moeten toegeeven, ten minsten dit nog tragten en hoopen te zullen behouden, dat de Rust en Veiligheid in deeze Volkryke Stad ongeschonden bewaard blyve; waar toe zy vertrouwen dat de braave Burgery, welke daar toe tot nu toe, zulke loffelyke pogingen met een onvermoeiden yver heeft aangewend, die zelve pogingen en yver zal blyven aanwenden, tot bevordering en behoud van de rust in deeze Stad, ten einde een ieder, hy zy wie hy zy, voor alle geweld en overlast te beveiligen.

„ Actum den 3 October 1787.

In kennisse van my

(*was get.*) H. N. HASSELAAR.

Secretaris.

Reeds 's daags na de uitgave van dit Declaratoir, 't welk zo veel was als eene aankondiging van het aanstaande toetreeden in de maatregels, ten voordeele van den Prinse Erfstadhouder, maakte men daar mede eenen aanvang. De Vroedschap, op den

Aanvang der nieuwe schikkingen.

1787. den vierden, eens en andermaal, vergaderd, beraamde wel eenige voorslagen aan den Hertog VAN BRUNSWYK, die thans het Hoofdkwartier hadt verplaatst in de nabuurschap der Stad, aan het begin van den Amstelveenschen Weg, om zyne Hoogheid te verzoeken, dat, uit hoofde van den eigenaartigen toestand deezer Koopstad, dezelve met geen Pruisisch Krygsvolk mogt belast worden. Doch zy nam tevens besluiten, dienende om de stemme, welke nu zo lang en luiddruftig zig hadt doen hooren, tot zwygen te brengen. Hier toe behoorde het verbieden van de *Nederlandsche*, de *Oprechte Nederlandsche* en de *Vaderlandsche Courant*, den *Politieken Kruyer* en den *Spectator met den Bril:* Tydschriften, van welke men zig al lang en inzonderheid hadt bediend, om de gemeente op te zetten, en de gevoelens, welke, zints eenigen tyd, geheerscht hadden, te verspreiden en aanneemelyk te maaken.

Brief der Regeeringe aan de Admiraliteitsleden, over het aanplakken van twee Publikatien.

Onder de punten, welke tot nog toe in geschil stonden, tusschen Hun Ed. Gr. Mogenden en de Regeering deezer Stad, was het doen afkondigen van twee Publikatiën. De eene behelsde eene intrekking van het verbod tegen het draagen van Oranjeversierselen; de andere, een verbod van tegenstand te bieden aan de Troepen van Zyne Koninklyke Majesteit van Pruissen. Uit vreeze voor onaangenaame gevolgen en gevaarlyke opschuddingen, hadt de Vroedschap derzelver afkondiging en aan-

aanplakking, tot nog toe, volstandig tegengehouden. Intusschen verspreidde zig, op den bovengemelden dag, een gerugt door de Stad, dat, ondanks het verbod daar tegen, de aanplakking der bedoelde Publikatien met 'er daad geschied was, op 's Lands Werf, waar van het Werkvolk, dikmaals, doorslaande blyken hadt vertoond van genegenheid voor 't Huis van Oranje. Zo veel geloofs vondt dit gerugt, dat Burgemeesters en Raaden dienstig oordeelden, uit hoofde der heillooze gevolgen, welke, uit zulk een bedryf, zouden kunnen ontstaan, aan de Edel Mogenden Raaden ter Admiraliteit schriftelyk te verzoeken, aangaande de gemelde aanplakking, de noodige narigten in te neemen, de geenen, welke daar in de hand hadden gehad, tot hunnen pligt te brengen, en voorts naauwkeurige zorge te draagen, dat de aangeplakte Stukken, met alles, 't geen tot oneenigheden aanleiding zoude kunnen geeven, dadelyk werden weggenomen. Geen ander antwoord volgde, in 't eerst, op dit schryven, dan een verzoek, dat de Persoonen, welke aan Hun Ed. Gr. Agtbaarheden het gemelde gerugt hadden aangebragt, mogten genoemd worden. Doch in den namiddag lieten Hun Ed. Mogende weeten, dat, op gevorderd en ingekoomen berigt van verscheiden Bevelhebbers van 's Lands Werf, na gedaan onderzoek, hun niet was gebleeken, dat ergens dusdanig eene aanplakking was geschied. Op de zelfde lyst schreeven hierom veelen dit gerugt met een an- 1787.

1787. ander, 't welk insgelyks deezer dagen liep, volgens 't welk Zyner Pruisfische Majesteit en den Hertoge VAN BRUNSWYK eene groote somme gelds was aangebooden, indien men mogt bevryd blyven van bewilliginge en instemminge met de Staatsbesluiten, zedert den achttienden September genomen, en van de vernietiginge van 't geen, zedert den zevenentwintigsten February des tegenwoordigen Jaars, zo aangaande de Stads- als Regeeringszaaken, alhier verrigt was.

De afgezette Regenten worden hersteld, en de nieuwe leggen hunne posten neder.

Zints de ingekoomene tyding, dat de Afgevaardigden der Stad in alle de eischen, zo van 's Lands Staaten als van Haare Koninklyke Hoogheid, hadden bewilligd, begonnen zig, van lieverlede, de zaaken te schikken en tot de aloude gedaante weder te keeren. Zommigen der afgezette Raaden keerden weder ten Stadhuize, gelyk ook de beide Burgemeesters DEDEL en BEELS, zo wel als de Hoofdofficier WILLEM CORNELIS BACKER.

De Leidsche Poort aan de Pruisfen overgeleverd.

Zints de Pruisfische Troepen, eelyke dagen, op eenigen afstand van de Stad gebleeven, en alleenlyk langs den Overtoomschen weg ingekwartierd geweest waren, begon men zig te vleien, dat zy geenen voet binnen Amsterdam zouden zetten. Doch men veranderde van gedagten, na dat de Hertog, op Dingsdag, den negenden October, aan de Burgemeesteren eenen Brief hadt gezonden, by welken zyne Doorluchtige Hoogheid van Burgemeesters en Raaden eischte de overgave van de Leidsche Poort, als moe-

moetende dienen tot een middel om verzekerd te zyn van de ontwapeninge der Auxiliairen en Vrywilligers, die zig binnen de Stad onthielden. De Vroedschap, deezen eisch verstaan hebbende, benoemde straks drie Gemagtigden, om, 's anderen daags, zig by den Hertog te vervoegen, en met denzelven eene Capitulatie of Verdrag te sluiten. Naauwlyks was dit geschied, of de Leidsche Poort werdt bezet, door honderdvyftig Man Pruissische Troepen, behalven twintig Jaagers en even zo veele Huzaaren; wordende, bovendien, twee Stukken Geschut op het Plein binnen de Poort geplaatst. Elf Batailjons, het Regiment van den Generaal Graave VAN KALKREUTH, de Jaagers te voet, benevens alle de Huzaaren, werden, vervolgens, in den omtrek der Stad, hier en daar ingekwartierd. 1787.

Ten zelfden dage ontving men hier eene Lyst van Regeeringsleden en Amptenaaren, welke als *Fauteurs en Uitwerkers van het Attentat tegen Hoogstderzelver Persoon begaan*, Haare Koninklyke Hoogheid hadt begeerd, dat „ van haar Hof „ voor altoos verwyderd zouden blyven, „ en van alle Posten van Regeeringe „ en Bewind voor altoos zouden ontzet „ worden". Van de zeventien Persoonen, op deeze Lyst aangeschreeven, behoorde een zestal in onze Stad. Zy waren de Heeren ADRIANUS POMPEJUS VAN LEYDEN, *Heer van Hardinxvelt*, BALTHASAR ELIAS ABBEMA, LODEWYK

Zes Regeeringsleden, door H. K. H. van derzelver posten ontzet.

1787. WYK HOVY *de Jonge*, Mr. JAN BERND BICKER, allen Raaden in de Vroedschap en Leden van 't Amsterdamsche Defensieweezen; nevens de Heeren Mr. ENGELBERT FRANÇOIS VAN BERCKEL en Mr. CAREL WOUTER VISSCHER, Pensionarissen der Stad. Daarenboven werden nu verscheiden Plakaaten afgekondigd, van wegen 's Lands Staaten, behelzende eene intrekking van het verbod om Oranjeversiersels te draagen, een bevel om geenen tegenstand te bieden aan de Pruisische Troepen, eene vernietiging van alle Genootschappen van Wapenhandel, en eene Amnestie voor allen, die, ter zaake van het Huis van Oranje, zig aan eenige oproerige beweegingen hadden schuldig gemaakt, en uit dien hoofde gevangen of gebannen waren. By dit alles voegden myne Heeren van den Geregte eene *Waarschouwing*, by welke een iegelyk ernstig vermaand werdt, in de tegenwoordige omstandigheden, zig stil en vreedzaam te gedraagen, en aangeraaden, voor eenigen tyd, zig te voorzien van het thans algemeen gedraagen wordende Oranjelint, of eenige tekens, in welke die kleur voorkoomt; voorts geenen overlast te doen aan de Pruisische Troepen; met geen bloot geweer of gelaaden Snaphaan langs de Straat te gaan, en niemand, over 't al of niet draagen van Oranje, eenig leed te doen: alles met byvoeging van bedreiginge van Lyf- of Leevensstraffe, naar vereisch van omstandigheden. Naauwlyks waren deeze Afkondigingen geschied, of de

Verscheiden Plakaaten afgekondigd.

de menigte, in grooten getale, op den Dam, voor het Stadhuis vergaderd, juichte dezelve toe, door het wuiven met de hoeden, en het roepen van *Oranje boven!* Ook zag men, wel haast, van den Toren van het Stadhuis, de Oranjevlag waaien, 't welk langer dan een jaar geduurd heeft; als mede de Prinsevlag van het Huis der Oostindische Maatschappye en van derzelver Werf, gelyk ook van de Lands Werf, de Vischmarkt, en op veele andere plaatzen. 1787.

Ongeregeldheden over 't Oranjedraagen.

Met dit alles, en ondanks de boven gemelde waarschuwingen, vernam men, van tyd tot tyd, dat, in verscheiden oorden der Stad, daadlykheden gepleegd werden, wegens het draagen van Oranjeversierselen. Naar gelange het meerendeel der bewooneren van deeze of geene Wyk of Buurt den eenen of den anderen aanhang was toegedaan, werdt de eene aangerand, zomtyds mishandeld, om dat hy met die kleur was uitgestreeken, de andere, daarentegen, om dat hy 'er niet van voorzien was. Van hier dat myne Heeren van den Geregte geraaden vonden, de Waarschuwing, wegens het draagen van Oranje, eerlang, te vernieuwen (*h*). Terwyl wy dit schryven, ryklyk twee jaaren na de laatste Afkondiging, wordt nog het meergemelde teken algemeen gedraagen, althans onder het mannelyk geslagt.

Triomf van den Burgemeester Dedel.

Een in 't oog loopend bewys van de wispeltuurigheid des volks bespeurde men, op

(*h*) Zie *Beroerd Nederland*, D. XII. bl. 279.

1787. op den Dam, ter gelegenheid der verschyninge van den Heere DEDEL ten Stadhuize, om, van nieuws, zitting te neemen in de hoedanigheid van Burgemeester. Hoorde men, voormaals, by het aankoomen en aftreeden van den Burgemeester HOOFT, een luid geschal van *Vivat Vader Hooft!* en, daarentegen, den eerstgenoemden Heere een versmaadend *Hoeden op!* toeduwen, de kans was nu gekeerd. De Heer DEDEL, op Vrydag, den twaalfden October, van het Stadhuis in zyne Koets willende treeden, vondt dezelve, intusschen, met Oranjeversierselen ryklyk opgeschikt; alle 't welk, egter, de kloekmoedige Burgemeester, met veel bedaardheids, aan zynen Knegt beval weg te neemen. Nu wilde het Gemeen de paarden uitspannen en het Rytuig voorttrekken. Met veele moeite belette zulks de Koetzier; doch kon evenwel niet verhinderen, dat men een lang touw aan den Disselboom bondt, en dus den Paarden de moeite van het trekken merkelyk verligtte. Onder het aanhoudend gejuig van *Vivat Oranje! Vivat Burgemeester Dedel!* verzelde de menigte het Rytuig, eerst naar de Wooning, en voorts naar de Stal des Burgemeesters.

De Stad ontvangt Bezetting.

Om den aftogt der Pruissische Troepen, welke nu, nacht en dag, de Leidsche Poort bezet hielden, te verhaasten, naardien derzelver onderhoud, dagelyks, aan Stads Kasse, op eene aanmerkelyke somme kwam te staan, hadden Burgemeesters en Raaden, by Hun Edele Groot Mogenden,

aan-

aanzoek gedaan om een zeker getal Manschap van Troepen van den Staat, om Bezetting te houden binnen de Stad. In voldoening hier van, zag men, eerlang, binnen trekken het Regiment *Guardes te Paard* van Hun Ed. Gr. Mogende de Heeren Staaten van Holland en Westfriesland, voorts het eerste Regiment van *Oranje en Nassau*; onder bevel van den Generaal Majoor VAN DOPH, en eindelyk het Regiment Zwitzers van den Generaal Majoor MAY. De Heer DEDEL, als Voorzittend Burgemeester, nam, even buiten de Haarlemmer Poort, het Krygsvolk in den eed, 't welk, onder een onbeschryflyk geroep van *Hoezee!* en *Vivat Oranje!* binnen trok, en in Kerken en andere Openbaare Gebouwen werdt ingekwartierd; tot dat men, voor hetzelve, by de Utrechtsche Poort en in de Plantaadje, bekwaame houten wooningen hadde opgeslagen. 1787.

Geenzins in den smaak van den Krygsraad viel, ondertusschen, dit verzoek om Bezetting van Staatsche Troepen binnen de Stad: Dit kan blyken uit een Besluit, genomen in eene Vergaderinge, gehouden in den Doele, op den zelfden dag, als de Manschap zoude binnen trekken. De Voorzittende Burgemeester DEDEL, 's daags te vooren, in den laaten avond, van het verzoek des Raads, en van de aanstaande komst der Staatsche Krygsmagt, kennis gegeeven hebbende aan de Heeren Kolonellen, gaven deeze daar van berigt

Resolutie van den Krygsraad, op het inneemen van Bezettinge.

 aan

1787. aan de overige Bevelhebbers der Schutterye, in aller yl door hen by een geroepen. De Krygsraad, zo veel de kortheid des tyds toeliet, de zaak overwoogen hebbende, kwam tot het besluit „ ten einde „ om zig by de gewapende Burgery (by „ welke deeze zaak eene groote sensatie „ zoude veroorzaaken) te kunnen verant- „ woorden, aan Heeren Burgemeesteren „ te remonstreeren, *dat de Leden van den* „ *Krygsraad* (salvo meliori) *van oordeel* „ *waren, dat het inneemen van Militie,* „ *om redenen, zo als thans geschiedt,* „ *strydig is tegen de Satisfactie van den* „ *Jaare* 1578, *den afstand van die Sa-* „ *tisfactie van den Jaare* 1581, *en de* „ *Resolutie van hun Ed. Gr. Mogenden* „ *van den dertienden Maart* 1588."

Veele persoonen verlaaten de Stad.

Menigvuldige blyken van vreugde vernam men nu, dag aan dag, onder de aanhangers van het Huis van Oranje, vooral onder de zogenaamde Byltjes, over de voorgevallene Omwenteling, zo door het oprigten van onnoemelyke Eerebоogen, op de drie Eilanden Kattenburg, Wittenburg en Oostenburg, en in andere oorden der Stad, gelyk ook voor de huizen van eenige Regenten; als ook, door staatelyke optogten, onder het zingen van zekere Liedtjes, ter eere der Staaten, van den Prinse en deszelfs Gezin, den Koning van Pruisfen, den Hertoge VAN BRUNSWYK en de Regeeringe der Stad. Anderen, daarentegen, welke

nu

nu het onderspit delfden, vonden goed, zig van hier te verwyderen. Talryk was de toeloop, ten huize van den Franschen Konsul LIONCOURT, om Fransche Paspoorten, vooral van Leden van Gewapende Genootschappen, om, daar van voorzien, te gereeder te kunnen aangenomen worden in dienst van zyne Allerchristelykste Majesteit. De zamenloop voor eenige onaangenaame beweegingen doende dugten, werden Burgemeesteren te raade, den Heer LIONCOURT op het Stadhuis te ontbieden, en daar over te onderhouden. Desgelyks namen de Heeren ABBEMA en BICKER, geweest zynde Leden van het Defensieweezen, en, op uitdrukkelyk begeeren van haare Koninklyke Hoogheid, van derzelver Raadplaatzen verlaaten, als mede de geweezen Burgemeester GEELVINCK *van Castricum*, het besluit, deeze Stad te verlaaten. Met een Paspoort van den Hertoge VAN BRUNSWYK vertrokken zy naar *Brussel*, en de eerstgenoemde van daar naar *Parys*, alwaar hy zig, zedert, heeft neergezet. 1787.

Gelyk de Leden van den Krygsraad, vóór de Omwenteling, zig meermaalen bemoeid hadden met zaaken van Regeeringe, zy vonden geene reden, zints die veel gerugt maakende gebeurtenis, zo lang zy in hun bewind gelaaten werden, zig geheellyk daar aan te onttrekken. In het begin van October zonden zy, uit hun midden, eenige Afgevaardigden naar 's Hage, om aan den Prinse Erfstadhouder en deszelfs Ge- Memorie van den Krygsraad, om de handhaaving der tegenwoordige Regeeringe.

1787. Gemaalinne eene Memorie te overhandigen, betreffende de handhaaving van de zulken hunner Stads Regenten, als, in den jongst afgeloopen Zomer, door de Burgery waren aangesteld. Zy vertoonden daar in, „ dat de thans fungeerende Leden van „ Regeering aangesteld zynde op verzoek „ en voorslag der Burgerye, daar uit ten „ duidelykften gebleeken was het ver- „ trouwen, welk in dezelve werdt ge- „ steld; dat dit vertrouwen, geduurende „ den tyd huns bewinds, meer en meer „ zynde aangegroeid, de afzetting van de- „ zelve eene gevoelige droefheid en ver- „ twyfeling onder de Burgery zoude ver- „ oorzaaken; dat de Groote Krygsraad, „ zo voor zig zelven, als voor de Bur- „ gery, hen Afgevaardigden hadt gelast, „ zig te vervoegen by hunne Doorluch- „ tige en Koninklyke Hoogheden, om „ dezelven te verzoeken, door Hoogst- „ derzelver veel vermogende voorspraak, „ by 's Lands Staaten, aan de Bur- „ gery het genoegen te verschaffen, haare „ tegenwoordige Regenten te mogen be- „ houden; dat een gunstig besluit hier „ omtrent de liefde der Burgery voor het „ Doorluchtig Huis van hunne Hooghe- „ den zou doen aanwakkeren, en een ver- „ trouwen op Hoogstderzelver gunst doen „ gebooren worden; dat deeze liefde en „ vertrouwen der aanzienlyke Burgerye van „ Amsterdam, door hunne Doorluchtige „ en Koninklyke Hoogheden, buiten twy- „ fel, van geen gering belang zouden wor-

„ den

„ den aangezien, en de alleraangenaamste 1787.
„ uitwerksels zouden hebben, terwyl het
„ tegenovergestelde van de akeligste ge-
„ volgen zoude kunnen zyn, zo wel voor
„ het gantsche Vaderland in 't gemeen, als
„ voor deszelfs aanzienlykste Stad in 't by-
„ zonder, in welker behoud en welvaart
„ het Doorluchtig Huis van Oranje zulk
„ een onmeetbaar belang heeft." Zy
besloten met een verzoek, „ om, op
„ hunnen voordragt, met een gewenscht
„ antwoord te mogen begunstigd worden."
De herstelling der afgezette, en het bedanken der nieuwe Regeeringsleden, weinige dagen laater, in onze Stad voorgevallen, diende ten blyke, dat hunne Hoogheden niet hadden kunnen goedvinden, aan het verzoek te voldoen.

Tweede Memorie, om het in stand blyven van den tegenwoordigen Krygsraad.

Weinige dagen na het inleveren van deeze Memorie, vernam men in deeze Stad den inhoud der Voorwaarden, op welke Haare Koninklyke Hoogheid zig genegen toonde om genoegen te neemen in de Satisfactie, door Hun Ed. Gr. Mogende aangebooden. Eene deezer voorwaarden was, de herstelling van den Amsterdamschen Krygsraad op den ouden voet, nevens de ontwapening der Genootschappen. Tegen deezen eisch oordeelden de Leden van den Krygsraad zig verpligt, hunne bedenkingen te moeten inbrengen. Andermaal vertrokken, diensvolgens, eenige Afgevaardigden naar 's Hage, en, op den zestienden October, by Hunne Doorluchtige en Koninklyke Hoogheden, ter gehoor toegelaa-

 ten

1787. ten zynde, overhandigden dezelven eene Memorie, waar in zy, aan Hoogstdezelven, onder 't oog bragten, „ dat de Amsterdamsche Schuttery, zo wel als de „ Krygsraad, nog tegenwoordig was ingerigt op den zelfden wettigen voet, op „ welken zy, zedert veele jaaren, en wel „ bepaaldelyk zints het jaar 1748, door „ WILLEM DEN IV, Hoogstloffelyker „ Gedagtenisse, gevestigd was geweest; „ dat dit althans, met betrekking tot de „ Schuttery zelve, buiten twyfel konde gerekend worden, alzo, in het kiezen der „ waakende Manschappen, geene de minste „ nieuwigheden waren ingevoerd, maar integendeel, stiptelyk, agtervolgd de Ordonnantien op de Schuttery, zodanig als „ dezelve zedert veele jaaren bepaald of „ uitgebreid waren. Omtrent de Bevelhebbers, uitmaakende den Grooten „ Krygsraad, waren, in de daad, vooral „ in den beginne des loopenden jaars, „ eenige verwisselingen voorgevallen; „ doch deeze waren veroorzaakt door het „ vrywillig bedanken van eenige Bevelhebbers; welke dus, als hebbende, uit eigen „ beweeging, afstand gedaan van hunne „ posten, met geen het minste regt op „ dezelve wederom aanspraak konden maaken. De aanstelling van andere Bevelhebbers was geschied op den ouden „ wettigen voet, door Prins WILLEM „ DEN IV bepaald. Omtrent de verkiezing van de vier Kolonellen, in dit jaar „ aangesteld, hadt de zelfde wettigheid

„ plaats

„ plaats gehad; zynde, by het Privilegie, 1787.
„ door Hoogstgemelden Prins, aan den
„ Krygsraad, vergund, *dat dezelve de*
„ *aanstelling der openvallende Kolonels*
„ *en Hoofd-Officiersplaatzen zelve zoude*
„ *hebben, volgens de Privilegiën en oude*
„ *herkoomens.* De plaatzen der vier voo-
„ rige Kolonellen waren om geene andere
„ reden opengevallen, dan omdat dezelve
„ den Krygsraad niet wilden bewaaren by
„ de Voorregten, door Prins WILLEM
„ DEN IV aan denzelven goedgunstig ver-
„ leend. Geenzins bragten de tegenwoor-
„ dige Leden van den Krygsraad de wet-
„ tigheid hunner aanstellinge hunne
„ Doorluchtige en Koninklyke Hoogheden
„ onder 't oog, om dat zy de posten, waar
„ in zy gesteld waren, gaarne behouden
„ wilden: alzo zy dezelve (hoewel het zig
„ eene eer rekenende, aan het hoofd van
„ Kompagniën vrye Burgers te zyn) voor-
„ al in deezen tyd, als een zwaaren last
„ beschouwden. De eenige reden van
„ hunnen stap was, een bezef van pligt,
„ om te zorgen voor die Privilegiën,
„ welke hun door den Heer Prins WIL-
„ LEM DEN IV vergund waren, en wel-
„ ke zy zig onwaardig zouden maaken, in-
„ dien zy zig, aan de handhaaving daar
„ van, weinig lieten gelegen zyn. De rust
„ der Stad, en het genoegen der Burgerye,
„ was 'er ook ten hoogsten in betrokken,
„ dat zy hunne posten bleeven waarnee-
„ men, alzo de gantsche Schuttery (gelyk
„ zy, tot hunne eere, vrymoedig durfden

1787. „ verzekeren) aan hun ten sterksten was „ verknogt. Zulk eene verknogtheid aan „ hunne persoonen genooten ze niet slegts „ van de Schuttery, maar ook van de „ Kooplieden en verdere Inwooners der „ Stad, aan welker oordeel zy het gerustlyk wilden overlaaten, in hoe verre zy „ zig, met opoffering van hunne eigen be„ langen, in het bewaaren der rust en vei„ ligheid, van hunnen pligt gekweeten had„ den". Zy besłooten met de betuiging, „ dat zy van de hooge wysheid van Haare „ Koninklyke Hoogheid eerbiedig durfden „ verwagten, dat Hoogstdezelve, thans na„ der onderrigt zynde van den waaren toe„ dragt van zaaken, volkomen overtuigd „ zoude worden, dat de Amsterdamsche „ Schuttery en Krygsraad op den ouden „ wettigen voet was, op welken zy altoos „ geweest was; gelyk zy zig insgelyks vlei„ den, dat Zyne Doorluchtige Hoogheid „ den Krygsraad wel zoude gelieven te „ handhaaven by die Vryheid en Voorreg„ ten, welke, door Hoogstdeszelfs Heer „ Vader, aan denzelven goedgunstiglyk „ waren verleend en bevestigd geworden." Zyne Hoogheid, het voorstel der Amsterdamsche Gemagtigden hebbende aangehoord, gaf daar op, hoofdzaakelyk, tot antwoord, „ dat het verzoek der Heeren van „ te veel gewigts was, om 'er zig oogen„ bliklyk op te kunnen verklaaren; dat, „ intusschen, de Krygsraad konde verze„ kerd zyn, dat men geen voorneemen „ hadt, om de Voorregten, door wylen

„ Prins

„ Prins willem den IV verleend, te „ verkorten." 1787.

Niet meer dan drie dagen verliepen 'er, zedert het inleveren deezer Memorie en het bekoomen antwoord, of eenige Afgevaardigden der Stad, zig by den Hertog van brunswyk, in het Hoofdkwartier, aan den Overtoom, vervoegd hebbende, ontvingen eene Nota, by welke Zyne Hoogheid, als deszelfs gevoelen, te kennen gaf, de noodzaaklykheid der vernietiginge van den tegenwoordigen Krygsraad, nevens de herstelling van de oude Kolonellen, Kapiteinen en verdere Bevelhebbers, en van zulke Schutters, als vóór de onlusten uit hunne posten gezet waren; als mede de verwydering, uit de Burger-Kompagniën, van alle de zodanigen, welke tot eenige Burger-Genootschappen behoord hadden. Oordeelde de eene of andere byzondere persoon, hier door, te zyn beleedigd, hy konde zig, ter behoorlyke plaatse, doen aanmelden. Op eene spoedige afdoening der zaake drong de Hertog, als behoorende dezelve onder de voornaame voorwaarden der Satisfactie aan Haare Koninklyke Hoogheid; en besloot dezelve met eene soort van bedreiginge, dat langer uitstel, veelligt, ten gevolge konde hebben, het neemen van maatregelen, welke de Pruissische Bevelhebber aan de Afgevaardigden verklaarde, dus lang, gezogt te hebben te vermyden.

De Hertog eischt de herstelling der oude Schuttery.

Zonder uitstel werdt nu de hand aan 't werk geslagen, om de ontwapening der Schut-

Schikkingen op de

1787. Schutterye te volvoeren. Door alle Wyken der Stad zag men Vragtsleden rond ryden, om de Geweeren op te haalen, zo by de gewoone Schutters, als by de zo genaamde Contribuanten, of Uitkoopers, welke, zonder daar toe gehouden geweest te zyn, gedurende de hachelykste oogenblikken der Stad, zig hadden aangebooden tot het mede doen van Burger-Ronden. Van de Burger-Bevelhebberen vervoegde zig een getal van niet minder dan zeventig, met een Verzoekschrift, aan Hun Ed. Gr. Agtbaaren, om een behoorlyk en eerlyk ontslag. De overigen, die niet verkoozen hun ontslag te verzoeken, door Heeren Burgemeesteren, in derzelver Kamer, ontbooden zynde, ontvingen aldaar, ten overstaan der herstelde vier Kolonellen, de aanzegging van het Staatsbesluit van den twintigsten September, en werden voorts ontwapend.

Ontwapening.

Omtrent deezen zelfden tyd vervoegden zig de Bevelhebbers der vrywillige Burger-Ruiterye, by de Burgemeesteren en Vroedschap der Stad, met verzoek om van den dienst, dus lang beweezen, te mogen ontslagen worden. Veel voordeels hadt, gewisselyk, de Stad getrokken van derzelver werkzaamheid en yver, in het handhaaven der algemeene ruste, toen dezelve, op meer dan ééne wyze, gedreigd werdt. Hun Ed. Gr. Agtbaarheden, dit in aanmerking neemende, verleenden het verzogte ontslag, met byvoeging van plegtige dankbetuiginge, voor de beweezen diensten, ter bewaaringe

De Burger-Ruitery wordt bedankt voor haare diensten.

ringe van de openbaare rust en veiligheid. 1787.

In 't laatst van October ontstondt 'er eene geweldige opschudding in de Nieuwe Kerk, onder het gedeelte van het Zwitzersche Regiment, 't welk aldaar, tot nog toe, zyn verblyf hieldt. De beweeging nam haaren oorsprong uit misnoegen tegen eenen Onder-Officier, om dat dezelve, naar den zin der Gemeenen, te naauwkeurig was in het volbrengen der opgeleide bevelen, ter handhaavinge van eene strenge Krygstucht. Vergeefs zogten eenige hoogere Bevelhebbers, door hunne tegenwoordigheid en mondelinge orders, de misnoegden neder te zetten. In den avond van den dertigsten der gemelde Maand, ten zeven uuren, was de euvelmoed zo hoog geklommen, dat 'er eenige Snaphaanen los gingen, en men, met de Bajonetten, inliep op den ongelukkigen Onder-Officier, die voorts, met zeven steeken, moorddaadig werdt omgebragt.

Opschudding in de Nieuwe Kerk, onder 't Krygsvolk;

Dier-gelyk eene opschudding viel 'er voor in de Gasthuiskerk, onder 't gedeelte der Bezettinge, welk aldaar ingekwartierd was. Uit de zelfde oorzaak, als de rampzalig gesneuvelde, hadt ook, te deezer plaatze, een Onder-Officier den haat der Gemeenen zig op den halze gelaaden. Een drom van hoogere Bevelhebbers, welke hem omringde, ware geene genoegzaame beveiliging geweest, indien hy niet, door een klein Venstertje, zig met de vlugt gered hadde. Van de misdaadige Zwitzersche Soldaaten werden eenigen gevat,

en in de Gasthuis-Kerk.

voorts

1787. voorts naar den Overtoom geleid en aldaar aan de Pruisfischen overgeleverd. Bykans veertien dagen laater werdt, over de gevangenen, buiten de Leidsche Poort, onder de boomen, het Zwitzersche Standregt gehouden, in den vroegen morgenstond. Het vonnis hieldt in, dat een met de Koorde, en twee andere met de Spitsroede moesten gestraft worden. De Stads Binnen-Scherpregter volvoerde het eerste gedeelte van het vonnis. Ten half tien uuren werdt de gehangene afgenomen, voorts in een kist geleid, vervolgens, met de Schuit van het Gasthuis, naar het Pestkerkhof vervoerd en aldaar begraaven. De twee andere verweezenen liepen zo lang, langs de dubbele rye hunner geschaarde Spitsbroederen, op en neder, tot dat ze, aan de toegebragte slagen, nedervielen: waar na ze, als schelmen, werden weggejaagd.

Vonnis over eenige handdaadigen.

Komst van Afgevaardigden tot het regelen van den Krygsraad.

Na den afstand en het afzetten der Burger-Krygsbevelhebberen, welke nu, zedert eenigen tyd, gediend hadden, was men, wel haast, bedagt op het beraamen van schikkingen, tot het verkiezen van een nieuwen Krygsraad. Zyne Hoogheid, door de Regeering der Stad, daar toe verzogt zynde, benoemde twee Gelastigden, om, in zynen naame, het werk te verrigten. Deeze waren Jonkheer GERLAG JAN DODS, *Baron van der Does, Heer van Langeveld en van de beide Noordwyken*, beschreeven in de Ridderschap van Holland, en Mr. ADRIAAN BODT, Griffier van den

den Hove van Holland en Zeeland. Op den eersten November kwamen *zy* in de Stad. 1787.

Een groot aantal Bevelhebbers afgezet;

Na verscheiden onderhandelingen, gaven de Gelastigden, op den negenden der Maand, eene Lyst over, op welke stonden aangetekend één Kolonel, negenëndertig Kapiteinen, achtëndertig Luitenanten en tweeëndertig Vaandrigs; met nevens gevoegd bevel, om dezelve, voortaan, niet meer te erkennen in de posten en hoedanigheden, welke *zy*, zints eenigen tyd, bekleed hadden (*k*).

en andere in derzelver plaats gesteld.

Niet vroeger dan op den eenëntwintigsten December, geschiedde 'er eenige voorziening, omtrent de vervulling der opengevallene plaatzen. In eenen Brief van Zyne Hoogheid, gerigt aan de Kolonellen der Amsterdamsche Schutterye, las men de naamen van twaalf Kapiteinen, drie Luitenanten en vyf Vaandrigs, die geoordeeld werden aan hunnen eed en pligt getrouw te zyn gebleeven, doch van derzelver posten verlaaten zynde, by den tegenwoordigen ommekeer van zaaken, behoorden hersteld te worden. Voorts behelsde de Brief de opgave van een aanzienlyk getal van persoonen, gekoozen uit eene overgeleverde lyst, om, vervolgens, in de onderscheidene hoedanigheden van Kapiteinen, Luitenanten en Vaandrigs (*l*), aan Heeren Burgemees-

(*k*) Men vindt de Naamlyst in 't *Beroerd Nederland*, D. XII. bl. 260.

(*l*) De Lyst der nieuw verkoozene Bevelhebbers is te vinden in 't *Beroerd Nederland*, D. XII. bl. [illegible] enz.

1787. meesteren voorgedraagen, en in den eed genomen te worden. Eenige Bevelhebbersplaatzen, welke thans nog open bleeven, werden, naderhand, van tyd tot tyd, aangevuld, op verkiezing van Kolonellen, en met goedkeuring van den Prinse Erf-Stadhouder.

De Sociëteitshuizen worden gesloten.

Van de bemoeijingen, zo der Vaderlandsche als Burger-Sociëteit, met de openbaare zaaken, vóór de Omwenteling, hebben wy meer dan één voorbeeld aangevoerd. Volgens Besluit van Hun Ed. Groot Mogende, kort na de wederkomst van zyne Hoogheid in 's Hage, waren alle soortgelyke byeenkomsten verbooden en vernietigd, en, aan de Regenten der Steden, bevelen afgezonden, om daar aan de hand te houden. Op den zesden November werdt alhier deeze last volvoerd. Het volle Geregt, van eenige Ruitery verzeld, zig begeeven hebbende naar de Huizen der gemelde Sociëteiten, zo in de Kalverstraat als in de Nes, welke nu, eenigen tyd, gesloten geweest waren, deedt dezelve, door eenen Smid, opensteeken, nam eenige Boeken en Papieren, welke men 'er vondt, in verzekering, deedt vervolgens de Buitendeuren, met het Stads Slot, verzekeren, en belette alzo het houden van verdere zamenkomsten. Zeer euvel namen verscheiden Leden der Vaderlandsche Sociëteit deezen maatregel. Zy deeden daar over hun beklag, zo by den Hoofdöfficier BACKER, als by den Burgemeester DEDEL, geevende voor reden van bezwaar, over

over hunne verhinderde zamenkomsten, dat zy slegts eene gewoone Sociëteit uitmaakten, en met zaaken, het Lands of Stedelyk bestuur aangaande, zig nooit bemoeid hadden. Doch hunne klaagstemme vondt geen gehoor, zo min als in 's Graavenhage, alwaar zy dezelve, vervolgens, deeden hooren. 1787.

De Hoofd-officier der Stad, eenen eisch oordeelende te hebben tegen de Burger-Gekonstitueerden, ter zaake van derzelver werkzaamheden, geduurende de Onlusten, vervoegde zig, in het begin van November, by Heeren Schepenen, met verzoek om dezelve, op Schouten Rolle, te mogen dagvaarden. Na bekoomene toestemming en gedaan opontbod, verscheenen, op den dertienden der Maand, van de vyftien Gekonstitueerden, zeven ten Schouten Rolle. De overigen, uitlandig zynde, deeden, wegens het niet verschynen, hunne verontschuldigingen inbrengen. Vier van dezelve, tegen het laatste der Maand, in de Stad te rug gekeerd, voldeeden thans aan de dagvaardinge; en werdt, ten zelfden dage, tegen de overigen, welke niet verscheenen, *prise de Corps* of Lyfsverzekering, verleend. Groot was de bekommering van veele vrienden der gedagvaarde en zig daar stellende Gekonstitueerden, over den afloop der zaake. Zy vreesden, hunnenthalve, dat men hen in verzekerde plaatze zou geleiden, en zouden gaarne gezien hebben, dat zy, door de vlugt, zig aan het dreigende gevaar onttrokken had-

Dagvaarding van de Gekonstitueerden.

1787. den. Tot hun geluk werdt deeze vreeze ongegrond bevonden. Na herhaalde ondervraagingen, stelde men de gedagvaarden op vrye voeten, en heeft hen, zedert, ongemoeid gelaaten, uitgezonderd twee van dezelven, welke, als de hand gehad hebbende in de afzetting der Burgemeesteren DEDEL en BEELS, vervolgens, raadzaam geoordeeld hebben, zig buitenslands te begeeven.

Verandering der Regeeringe. Gedurende dit alles bevonden zig, zedert den aanvang van November, binnen de Stad, de Gelastigden van zyne Hoogheid, tot de bestelling op de Regeeringe, en om in dezelve zodanige veranderingen te maaken, als, ten algemeenen beste, meest dienstig zoude geoordeeld worden. Tot dit werk waren, door den Prins Erfstadhouder, benoemd WILLEM GUSTAAF FREDERICK, *Graaf van Bentinck*, Heer van Rhoon en Pendrecht, beschreeven in de Orde van de Ridderschap van Holland en Westfriesland, en Mr. DIRK MEERENS, Raad in den Hove van Holland, *Zeeland* en Friesland. 't Liep aan tot den negenëntwintigsten der Maand, dat men 't volkomen eens werdt omtrent de Regeeringsleden, welke van derzelver posten verlaaten, en het benoemen van de zodanigen, door welke de open gevallene plaatzen zouden worden aangevuld. Eene Afkondiging, in naame van zyne Hoogheid gedaan, leide de laatste hand aan het werk, en besliste het lot der zulken, welken de Stoelen der eere ontzeid, of die waardig ge-

gekeurd werden dezelve vervolgens te be- 1787.
kleeden. Met veel plegtigheids, en onder een ongemeenen toevloed der Gemeente, geschiedde de aanstelling der nieuwe Regenten. In de Afkondiging hadt zyne Hoogheid verklaard, uitdruklyk te begeeren „ dat de ontslagene Regenten daar „ door niet zouden worden gekwetst of „ benadeeld in hunnen goeden naam en „ faam, veel min verdagt gehouden wor„ den, in de Regeering van Stad en Land, „ zig niet naar behooren te hebben ge„ draagen." Integendeel verboodt zyne Hoogheid wel ernstig „ aan eenen iege„ lyk, wie het zoude mogen zyn, de „ door zyne Hoogheid ontslagene Regen„ ten daar over te moeien of in aanspraak „ te neemen, veel min derzelver persoo„ nen of goederen aan te randen of te „ beschadigen, als neemende zyne Hoog„ heid de geweezene Regenten, nevens „ derzelver familiën en goederen, in zyne „ Hoogheids byzondere bescherming en „ vrye hoede (*m*)."

Beweegingen op de Beurs, over het draagen van Oranje.

Onder dit alles, en ondanks de vermaaninge van den Prinse Erfstadhouder, tot vrede en eensgezindheid, en deszelfs verklaaringe, het betragten of nalaaten van deezen pligt te zullen aanmerken, als den toetssteen der aankleevinge van de belangen van zyn Huis, was de rust nog ver-

(*m*) De naamen der afgezette, herstelde en nieuw verkoozen Regenten, nevens de Afkondiging van zyne Hoogheid, kan de Leezer vinden in 't *Beroerd Nederland*, D. XII. bl. 156. enz.

1787. verre te zoeken. Het al of niet draagen van Oranjeversierzelen diende, vooral, tot een voornaamen twistappel. By eene Afkondiging van Myne Heeren van den Geregte, was, inderdaad, den Ingezeetenen *aangeraaden*, zig van eenig teken te voorzien, en het draagen daar van genoegzaam algemeen geworden; doch een uitdrukkelyk *bevel* daar toe was 'er niet voorhanden. Van tyd tot tyd gaf zulks aanleiding, aan den onbezonnen yver, tot het aantasten en mishandelen van de zulken, die meenden, van de gelaatene vryheid zig te mogen bedienen. Merkelyke beweegingen bespeurde men, op den zesden December, op de Beurse, ter gelegenheid dat een der afgezette Regenten aldaar verscheen, zonder eenig Oranjeteken, hoe zeer hem dit, door zyne vrienden, was afgeraaden. De Jooden, in 't byzonder, betoonden zig hier over zeer misnoegd, vooral den volgenden dag, wanneer de gemelde Koopman, wederom als te vooren, zig zonder Oranje vertoonde. Eene menigte zyner vrienden, welke hem omringde, verloste hem uit den drang, en geleidde hem voorts naar een nabuurig Koffyhuis. De meeste Kooplieden vlugtten van de Beurse, op welke, onder de verwarring, zommigen deerlyk geslagen werden. Nog vóór het einde der weeke liepen verscheiden Handelaars rond by de huizen der Burgemeesteren, om hun beklag te doen over de onveiligheid der Beurse; beweerende, dat vermits het draagen

gen van Oranje niet volstrekt gebooden was, zulks aan een ieders goeddunken moest gelaaten worden. 1787.

Afkondiging wegens het draagen van Oranje.

Doch dit beklag hadt geen ander gevolg, dan het doen van eene nieuwe Afkondiging, op den tienden December, waar by Myne Heeren van den Geregte „ eenen „ iegelyk ernstig aanraadden, zig uiterlyk „ van een Oranjeteken, het zy Kokarde, „ Strik of Lint te voorzien, als een blyk „ van waare gezindheid, om thans de rust „ in deeze Stad niet wederom gestoord te „ hebben; zullende de zodanigen, die, „ door het nalaaten van aan deeze aan„ maaning te voldoen, hunne onrustige, „ woelzieke en tweedragtzoekende gevoe„ lens zouden hebben ten toon gesteld, „ als begunstigers van dezelve, beschouwd „ en behandeld worden." Myne Heeren van den Geregte, egter, voegden 'er nevens een verbod „ dat aan de zodanigen, „ welke verkoozen geene Oranjetekens te „ draagen, om die reden, door iemand, „ eenig geweld, het zy ter Beurse, of op „ 's Heeren Straaten, zou geschieden."

Aan eenige Vreemdelingen wordt de Stad ontzegd.

Gelyk Amsterdam, meermaalen, de toevlugt was van verdrukten of verleegenen, dus hadden ook, straks na de Omwenteling van zaaken, verscheiden Ingezeetenen van andere Steden en Plaatzen, in deeze Stad, eene schuilplaats gezogt, om zig te dekken tegen de woede hunner Medeburgeren, op hun gebeeten, om dat zy, tot de afzetting van Regenten, of tot andere Stads- of Staatsbemoeijingen, de hand ge-

1787. leend hadden. Niet volkomen gerust scheen, ondertusschen, de Regeering deezer Stad, over het verblyf binnen dezelve van lieden, van welker gezindheid uitstaande blyken voorhanden waren. Zeker is het, dat Heeren Burgemeesteren, in de maand December, het Besluit namen, aan de bovengemelde herwaarts geweekenen het inwoonen en vertoeven binnen de Stad te ontzeggen. Door eenen Klerk der Sekretarye werdt hun, deswegen, de weet gedaan, en met een aangekondigd, dat zy, binnen zekeren gestelden, zeer korten tyd, zig naar elders hadden te begeeven.

1788. Onder het groot aantal van zaaken, welke thans ten Stadhuize voorvielen, trok ook de aandagt van Heeren Burgemeesteren de Nederduitsche Hervormde Kerkenraad. Een goed aantal Leden telde men onder denzelven, welker denkwyze, in het Staatkundige, verschilde van die thans de overhand bekleedde. Ook noemde men verscheiden Leeraars, zo onder de Nederduitsche als Walsche Hervormden, welke, van tyd tot tyd, op den Predikstoel niet duister aankondigden, welken Aanhang zy waren toegedaan. Tegen 't een en ander vonden Heeren Burgemeesteren geraaden, eenige voorziening te moeten gebruiken. Ter gelegenheid der gebruiklyke geluhwensching, met het nieuw begonnen jaar, door eenige Afgevaardigden van den Nederduitschen Kerkenraad, verstaande de Voorzittende Burgemeester, men hadde toezigt te hou-

Bevel van Burgemeesteren omtrent den Kerkenraad.

houden op de Leden van den Kerkenraad, 1788.
en de zulken uit den dienst daar van te ontslaan, welke de Akte van Qualificatie ondertekend hadden. Geene kleine beweeging veroorzaakte deeze aanzegging onder de Broederschap, dewyl een aanmerkelyk getal het gemelde Geschrift, door ondertekening, hadt bekragtigd, en deeze thans ligtelyk waren op te spooren, zedert een der geweezene Gekonstitueerden die Akte, nevens de Lyst der Ondertekenaaren, onder hem berustende, ten voorschyn gebragt, en in handen van den Heere Hoofd-officier gesteld hadt. Daarenboven ontbooden Hun Ed. Gr. Agtbaarheden, in 't begin des jaars, verscheiden der bovengemelde Leeraaren ten Stadhuize, en namen dezelven in ernstige aanspraak, met vermaaning om zig, op den Predikstoel, niet uit te laaten, op eenige onbehoorlyke wyze, of in bewoordingen, welke eenige minagting voor de Regeering aankondigden.

Bezending van den Krygsraad naar 's Hage.

Door het verkiezen van eenige nieuwe Leden, welke nog aan den Krygsraad ontbraken, was dezelve, in den aanvang deezes jaars, voltallig geworden, en gebragt op eenen voet, op welken men dien voortaan wenschte te houden. In eene Vergadering, gehouden in 't laatst van January, werdt besllooten, eenige Afgevaardigden te zenden naar 's Hage, om by Zyne Doorluchtige, en Heere Koninklyke Hoogheid deswegen eene gepaste dankbetuiging af te leggen. De Bezending, bestaande uit

1788. eenen Kolonel, twee Kapiteinen met even zo veele Luitenanten en Vaandrigs, hadt gehoor op den achtsten February. De Kolonel voerde het woord, en werdt, door den Erfstadhouder, in minzaame bewoordingen, beantwoord (*n*).

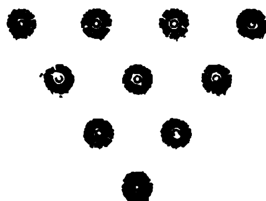
Vertrek der Pruissische Troepen.

De herstelling van den Burger-Krygsraad leide de laatste hand aan de Satisfactie, door Haare Koninklyke Hoogheid gevorderd. Dit werk te bevorderen, en tot volkomenheid te brengen, was, onder andere, de voornaame bedoeling van het in bezit neemen en houden van de Leidsche Poort, door de Troepen van zyne Pruissische Majesteit. Zints dien tyd begon men, nu en dan, te spreeken van derzelver aanstaande vertrek. Doch, om de onbruikbaarheid der wegen, en de noodige toerustingen tot den aftogt, draalde dit tot aan den negenëntwintigsten van April. In den morgen van dien dag werdt de Pruissische Wagt, voor de laatste maal, afgelost, en vervolgens Staatsche Bezetting by de Poort geplaatst, na dat dezelve ruim zes en eene halve maand in uitlandsche magt geweest was. Reeds vóór het einde des afgeloopenen jaars, hadt de Pruissische Veldheer, Hertog VAN BRUNSWYK, de nabuurschap der Stad verlaaten, en de wederreize naar deszelfs Staaten aangenomen.

Gevoegelyk besluiten wy hier mede de Geschiedenissen van Amsterdam. Verscheiden

(*n*) Zie *Beroerd Nederland*, D. XII. bl. 292 enz.

den zaaken, aldaar, zedert, voorgevallen, tot de Omwenteling betrekkelyk, het afleggen van den Eed op de Constitutie, het invorderen van den vyfentwintigsten penning, en andere, aan onze Stad niet byzonder verknogt, vinden eene voegzaamer plaats onder de algemeene Vaderlandsche gebeurtenissen.

GEBOUWEN.

DERDE DEEL.

GEBOUWEN

DER STAD

AMSTERDAM.

EERSTE BOEK.

WEERELDLYKE GEBOUWEN en WERKEN.

Met de altoosgedenkwaardige gebeurtenisfen, in den afloop des jaars 1787, zo wel in onze Stad als elders voorgevallen, oordeelden wy, den draad van het Historische gedeelte te moeten afbreeken. Op de *Geschiedenisfen* laat de Heer J. WAGENAAR, onze voorganger en model, volgen een berigt wegens de *Weereldlyke Gebouwen.* Om de eenpaarigheid, zo veel doenlyk is, in agt te neemen, zullen wy de orde, door hem voorgeschreeven, als onzen leiddraad, volgen. Sints den leeftyd diens Historieschryvers, heeft men aan de Gebouwen, door hem beschreeven, meer of min aanmerkelyke veranderingen gemaakt, of geheel nieuwe Gestigten getimmerd. Onder den algemeenen tytel van *Byvoegsel*, zullen wy, in de orde, door den Heer WAGENAAR gehouden, van de ver-

veranderingen of vertimmeringe verslag doen, en een berigt, wegens de nieuw aangebouwde Huizen, op voegzaame plaatsen, inlasschen.

I.

STADHUIS.

Byvoegsel op Stuk VII. Boek I. bl. 88.

Stadhuis. Metaalen Kachel in Schepens-Kamer.

In een Gebouw, van uitgestrektheid als dit pragtig Paleis, vallen, van tyd tot tyd, veranderingen voor, zo van noodzaaklykheid als tot gemak, van meerder of minder aangelegenheid. Heeren Schepenen, na dikmaals geklaagd te hebben, over het gebrek aan gepaste warmte, in hun Vertrek, ondanks de menigte van Turf, welke, op eene Vuurplaats, aldaar verbrand werdt, viel men, eindelyk, op het ontwerp, wegens het plaatsen van een Kachel, agter het gestoelte van Hun Edele Agtbaarheden. Het Werkstuk, getekend door den toenmaaligen Opziener van Stads Werken en Gebouwen, *J. F. de Witte*, werdt gegooten door *Pieter Soest*, Directeur van Stads Geschut- en Klokgietery. Het is geheel en al van geel en rood metaal, in de gedaante van een vierkantig voetstuk, uitloopende in eene piramide, van aanmerkelyke hoogte. Verscheiden duizenden ponden weegt het bezienswaardig Kunststuk. In den jaare 1773 heeft men een aanvang gemaakt, om het te gebruiken ter verwarminge van het ruim Vertrek. Volmaakt

maakt beantwoordt het gevaarte aan het bedoelde oogmerk. Stadhuis.

Tot in het jaar 1775, stonden, tegenover het Stadhuis, onmiddelyk aan de Groote Vischmarkt, eenige geringe en laage Gebouwen, en verleenden, van daar, een onbehaaglyk aanzien. In het gemelde jaar werdt het oude Gebouw afgebroken, en het tegenwoordige, daar voor, in de plaats gesteld, naar de tekening en onder het opzigt van den boven genoemden Opziener *J. F. de Witte*. De Voorgevel, welke, over den Dam, langs de Waag, naar het Stadhuis ziet, is breed tachtig voeten; de Zymuuren, van welke de eene langs den Vygendam, de andere langs den Waterkant strekt, beslaan veertig voeten. De hoogte van het Gebouw, tot aan den Muurplaat, is insgelyks veertig voeten. Zo de Voor- als Zygevels, voor 't overige van Metzelwerk, rusten op een Rusticq van Bremer Hardsteen, en van gelyken steen zyn ook de hoeken van 't Gebouw. In het Frontispies ziet men, behalven 't Stads Wapen, eenige Zinnebeelden op de Vischmarkt slaande, tegen welke het Gebouw, met den Agtergevel, stoot. Het Huis, welk door Heeren Thesaurieren wordt verhuurd, wordt bewoond van lieden, die van Tappersneeringe hun bestaan hebben. Van een Zeilkleed, welk, tegen den regen of den sterken zonneschyn, werdt gespannen, plagt het oude Gebouw den naam van *Onder 't Zeil* te draagen. Door de meerdere ruimte is, voor de zaiken, die

Gebouw aan de Vischmarkt.

Beurs. die hier tot drinkgelag koomen zitten, die voorzorge noodeloos geworden.

II.

BEURS.

Byvoegsel op Stuk VII. Boek I. bl. 99.

Herstelling eener zwaare verzakkinge.

Aan de Groote Beurs, na dat dezelve honderdzeventig jaaren hadt gestaan, bespeurde men, in den jaare 1783, een ongemak, aan 't welk veele andere zwaare Gebouwen deezer Stad onderhevig zyn: eene zwaare verzakking der Fondamenten, aan de Westzyde van het Gestigt. Zo gevaarlyk liet zich deeze wonde aanzien, dat men, in 't eerst, geenen kans zag ter geneezinge, dan in eene volkomene afbraake. Reeds zag men uit naar eene voegzaame Vergaderplaats, voor de Kooplieden, in den tusschentyd, en hadt, ten dien einde, het oog laaten vallen op de ruime Binnenplaats van het Burger-Weeshuis. Na eene naauwkeuriger bezigtiging, en met overleg van ervarene Bouw- en Werktuigkundigen, bevondt men, naderhand, dat het kwaad, zonder dien kostbaaren omslag, zoude kunnen verholpen worden. Men ging dan aan 't werk; waar mede de jaaren 1784 en 1785 verliepen, zonder dat de gewoone zamenkomsten der Kooplieden werden afgebroken. Zo vast en stevig, zegt men, rust thans de Beurs op haare grondslagen, als of men het Gebouw, geheel nieuw, uit den grond hadde opgehaald.

III.

III.

NIEUWE KOORNBEURS.

Byvoegsel op Stuk VII. Boek I. bl. 101.

Koorn-beurs.

Beschryving van de Nieuwe Koornbeurs.

De Oude Koornbeurs, gestigt in den jaare 1617, een houten Gebouw, ondanks de moeite en kosten, van tyd tot tyd, tot onderhoud, daar aan besteed, was zeer bouwvallig, omtrent het jaar 1766. Van hier dat Burgemeesteren in beraad leiden, het stigten van een geheel nieuw Gebouw, en wel van steen, als van meerdere duurzaamheid, en beter overeenstemmende met den luister en het aanzien der Stad. Het besluit daar toe genomen zynde, maakte men, in het gemelde jaar, eenen aanvang met het werk. Op den zelfden grond, op welken de Oude Beurs hadt gestaan, zou de Nieuwe herbouwd worden. Om den Kooplieden, en anderen, tot den Koornhandel betrekking hebbende, in den tusschentyd, eene voegzaame Vergaderplaats te bezorgen, deedt de Regeering, digt by de plaats hunner gewoone zamenkomsten, een Gebouw van ruuw hout opslaan. Op den eersten Augustus des bovengenoemden jaars werdt de eerste steen geleid. Op den vyfden September des jaars 1768 diende de Nieuwe Beurs, voor de eerste maal, tot eene plaats van zamenkomste, en sloot de Zoon van den Koornhandelaar *Hendrik Hagen* den eersten koop.

Koorn-beurs. De tegenwoordige Koornbeurs, in verscheiden opzigten, van de zelfde gedaante en inrigtinge als de voorgaande, is een bykans regelmaatig vierkant Gebouw, met een verschil tusschen de zyden van slegts twee voeten; als beslaande vierënnegentig voeten in de lengte, en tweeënnegentig in de breedte. In 't midden heeft het een ruim Plein, aan de zyde van de Straat, geheel open, doch, aan de drie overige zyden, van eene Gaandery omringd. De ingang, van de Straat, in het Gebouw, als zynde boven dezelve een weinig verheven, is, in 't midden, langs twee ronde, en aan de beide einden of hoeken, langs drie vierkante steenen trappen. Men sluit den toegang, buiten de tyden van openbaare zamenkomsten, door middel van een fraai yzeren Hek. De Gaanderyen, zo aan de agterzyde als aan weerkanten, rusten op zestien ronde en twee half ronde pilaaren, en hebben houten vloeren. In ieder der *zydelingsche* Gaanderyen ziet men zes *Nisfen*, bevattende elk twaalf kleine Kasjes, allen met byzondere Numero's of Getallen getekend. Diergelyke Kasjes, vyf in getal, ontmoet men ook in de zitbanken, in alle de drie Gaanderyen geplaatst. Niet meer dan twee groote Nisfen, om reden straks te melden, hoewel insgelyks ieder van twaalf Kasjes voorzien, ontmoet men in de agterste Gaandery. Alle deeze Kasjes dienen tot bergplaatsen van Koornmonsters. Zy kunnen ge-

geslooten worden, en elk Koornhandelaar heeft zynen byzonderen sleutel. In de agterste Gaandery ontmoet men twee vry ruime Kamers; zy hebben haar uitzigt op den Ouden Brug, en op de agtergevels der Huizen van een gedeelte der Warmoesstraat. Niet alleen vindt men hier, even als onder de Gaanderyen, een aanmerkelyk getal Kasjes, maar ook Tafels, Schaalen, Gewigten en andere noodwendigheden, tot gerief van den Koornhandel. In het Frontispies van den Agtergevel, recht tegenover den Ingang, ziet men een fraaien Uurwyzer. Eindelyk vindt men ook hier, zo wel als in het oude Gebouw, eene zwaare koperen Armbusfche, rustende op eenen voet van het zelfde metaal. Koorn-beurs.

I V.

OUDE WAAG.

Byvoegsel op Stuk VII. Boek I. bl. 107.

Van den Brand, in de maand December des jaars 1765, in de Oude Waag, op den Dam, ontstaan, hebben wy, ter vereischte plaatse, een berigt gegeeven; als mede, van soortgelyk eenen ramp, welke, in de maand Mey des jaars 1780, haar overkwam. Tusschen de beide voorvallen, hadt men, aan het oud Gestigt, voltooid in den jaare 1566, eene zwaare verzakking Oude waag.

 be-

Oude Waag. beſpeurd, in den jaare 1775. By nader onderzoek bleek, welhaast, dat het ongemak niet zou kunnen herſteld worden, zonder eene volkomene opſchorting der werkzaamheden, in het Geſtigt. Dit bewoog de Regeering, eene houten Loots, op den Dam, te doen opſlaan, om, geduurende de vertimmering, te dienen, zo wel tot eene plaats om Koopmanſchappen te weegen, als tot een verblyf voor het gedeelte der Stads Bezettinge, 't welk, op de Waag, de Hoofdwagt houdt. Het was een vry ruim plat Gebouw, in twee afdeelingen onderſcheiden, en met roode pannen gedekt. Bykans anderhalf jaar ſtondt deeze Loots, terwyl men het werk der vertimmeringe yverig voortzette, onder 't opzigt van den Stads Bouwmeester *Abraham van der Hart*. Behalven de noodige verſterking der fondamenten, maakte men, aan het Gebouw, eenige veranderingen en verfraaijingen, vooral aan het Dak en aan den deftigen Opgang, aan de zyde van het Stadhuis.

V.

VLEESCH-HALLEN.

Byvoegsel op Stuk VII. Boek I. bl. 128.

Vleesch-hal in de Nes.

In de Nes stonden, eertyds, twee Vleesch-Hallen, ter wederzyde van de zogenaamde Boeren-Rivier-Vischmarkt, de *Groote* en de *Kleine Hal.* Aan den Noordlyken Zymuur van het laatstgenoemde Gebouw, zynde weleer geweest de Kapel van het St. Margareten Klooster, en dus van vry hoogen ouderdom, hadt men, al lang, eene aanmerkelyke uitwyking bespeurd. Van tyd tot tyd werdt de wonde gevaarlyker, en, eindelyk, voor ongeneeslyk geschouwd. Dit bewoog de Regeering der Stad, het Gebouw, tot den grond toe, geheel te doen afbreeken. Te gelyk werdt het besluit genomen, ten einde om de Vleeschhouwers, in de noodige ruimte, niet te bekrimpen, de Groote Hal, aan de Oostzyde, tot aan den Oude-Zyds Voorburgwal, te verlengen. In de maand February des jaars 1779, werdt met het werk een aanvang gemaakt, onder het opzigt van den meer genoemden Stads Bouwmeester *Abraham van der Hart.* Het Plein, welk, vóór de vergrooting, by de Hal lag, diende, van ouds, tot een Kerkhof der Kerke van het St. Pieters-Gasthuis. By het graaven der fondamenten, tot de nieuwe Uitlegging, ontdekte men eene menigte Doodsbeenderen en stukken van Doodkis-

 ten.

Vleeschhallen.

ten. Het een en ander werdt, op hoog bevel, overgebragt naar het Karthuizer Kerkhof. Wyders ontdekte men eene Put, die, zedert, is opgemetzeld geworden. Op den vyfden May des boven genoemden jaars, werdt de eerste steen geleid, en op den negenëntwintigsten April des daar aan volgenden jaars, voor de eerste maal, van het Gebouw, ten bestemden oogmerke, gebruik gemaakt. De Hal, welke tweehonderdvyftig Amsterdamsche voeten in de lengte beslaat, praalt, aan de Oostzyde, met een sierlyken Voorgevel, pronkende, van boven, met gehouwen Ossenkoppen en andere gepaste Zinnebeelden. Ter wederzyden, van de wyde Haldeuren, aan den zelfden kant, ziet men een deftigen Opgang naar de Vertrekken van het *Collegium Medicum*, 't welk, na de voltooijing van het Gebouw, van de Kleine Vleesch-Hal, derwaarts is overgebragt. Boven den Opgang ziet men de hoofden van ESCULAPIUS en HIPPOCRATES, en onder dezelve, het jaargetal MDCCLXXIX. De Gildeknegt van het Genootschap der Geneesheeren heeft hier eene bekwaame wooning. Onder het Gebouw is een Regenbak aangeleid, welke driehonderd Tonnen water kan bevatten; zy wordt door Heeren Thesaurieren verpagt. Met zesëntwintig Vleeschbanken heeft men de nieuwe Uitlegging vermeerderd. In de Kleine, thans vernietigde Hal, telde men slegts twintig Banken. Na de volbouwing, verkogten Heeren Thesauriers de Kleine Hal,

tot

tot eene afbraak, voor achttienhonderdvyfëntwintig Guldens. De ledige grond werdt gebruikt ter vergrootinge van de Rivier-Vischmarkt, welke, hier door, meerdere ruimte en een deftiger aanzien heeft verkreegen. Vleesch-hallen.

V I.

KISTEMAAKERS-PAND.

Byvoegsel op Stuk VII. Boek I. bl. 143.

Sedert het jaar 1787, dient dit Gebouw nog tot een ander oogmerk, dan by den Heer WAGENAAR vermeld wordt. Om het gedeelte der Troepen van den Staat, welke, na de Omwenteling van den jaare 1787, ook in deeze Stad, in bezetting geleid werden, van huisvestinge te voorzien, moest men de toevlugt neemen tot openbaare Gebouwen. Het *Kistemaakers-Pand* werdt geoordeeld, ook hier toe te kunnen dienen. Sints dien tyd verstrekt het benedenste gedeelte tot een verblyf voor de Ruitery; wordende nu alleen de Zolders gebruikt, tot het voorstellen en venten van Kastemaakers Waaren. Kiste-maakers-pand.

VII.

STADS-GESCHUT- EN KLOK-GIETERY.

Byvoegsel op Stuk VII. Boek I. bl. 150.

STADS-GESCHUT-EN KLOK-GIETERY.

Reeds zints het jaar 1614, hadt men, hier ter Stede, een Gebouw gehad, dienende tot het gieten van Geschut, Klokken en andere Werkstukken van Koper of Metaal. Een ouderdom van honderdvierënzestig jaaren hadt een gedeelte van het Gestigt dermaate van zyne sterkte beroofd, dat men de kosten voor verlooren rekende, die aan vertimmeringe besteed werden. Hierom besloot men tot eene geheele vernieuwing. In den jaare 1778 ontving de Stads Bouwmeester *Abraham van der Hart*, daar toe bevel. Onder 's Mans opzigt kwam het tegenwoordig Gebouw ten voorschyn. Even als het voorgaande, strekt het, met den Noordlyken Zymuur, langs de Karthuizerstraat, en met den Voorgevel langs de Baangraft, tegen over de Zaagmolens-Poort. Hier pronkt het sterk en vry hoog Gebouw met Stads Wapen, en gepaste Zinnebeelden, op de inwendige werkzaamheden slaande. In het Zuidlyke gedeelte, op de gemelde Graft, heeft de Opziener der Gieterye eene bekwaame wooning.

VIII.

NIEUWE MUIDER-POORT.

Byvoegsel op Stuk VII. Boek I. bl. 167.

In den loop van de Geschiedenissen der Stad, verhaalden wy, op den jaare 1769, het instorten van de Muider-Poort. Nog in het zelfde jaar werdt men het eens, aangaande een Ontwerp van een nieuw Gebouw. Na het wegruimen van den puinhoop, maakte men, in de maand September, des gemelden jaars, eenen aanvang met het graaven der Fondamenten. De eerste steen werdt geleid in de maand December, daar aan volgende. Om den strengen en langduurigen Winter van het Voorjaar van 1770, moest het Metzelwerk, een geruimen tyd, stilstaan. 't Liep aan tot in het laatst van April 1771, dat de Poort, voor de eerste maal, door de Wagtdoende Schutters, even als alle andere Poorten, werdt gesloten, en dus als geheel voltooid konde worden aangemerkt. Ongelyk fraaier, dan eenige andere Stads-Poort, is het nieuw Gebouw. Het is een regelmaatig vierkant, uit welks midden een sierlyke Koepeltoren opryst. De beide Gevels, zo aan den buitenkant als aan de zyde der Stad, voor een groot gedeelte van Hardsteen, met Metzelwerk tusschen beiden, pronken met het keurlyk uitgehouwen Wapen der Stad. Binnen in het Gebouw ontmoet men de noodige woon- NIEUWE MUIDER-POORT.

Nieuwe Muider-Poort.

en verblyfplaatsen, zo voor den Portier, als voor de wagtdoende Burgers en Soldaaten. De Koepeltoren is voorzien van een doorzigtigen Uurwyzer, en pronkt, van boven, met een sierlyken Windwyzer. Op elken hoek van de Hamelje of het Hek, ten einde van den Brug, buiten de Poort, staat een deftige Pilaar, van witten gehouwen steen, en op den top van elk derzelven een antieke Vaes of Pot. Onder 't opzigt en naar het bestek van CORNELIS RAUWS, Algemeenen Opziener van Stads Werken en Gebouwen, wien zyne getrouwheid, in 't waarneemen van zynen post, by het verbranden van den Ouden Schouwburg, het leeven kostte, werdt dit Gebouw voltooid.

I X.

RAAM-POORT.

Byvoegsel op Stuk VII. Boek I. bl. 167.

Raam-Poort.

Tot in den jaare 1776, konde deeze Poort, even gelyk nog heden de Zaagmolens-Poort, alleen van voetgangers gebruikt worden. De aanmerkelyke afstand, tusschen de Haarlemmer- en de Leidsche-Poort, en de hier uit ontstaande ongelegenheid, voor de zulken, die, aan dien kant, uit het midden der Stad, naar buiten of naar binnen wilden ryden, bewoog de Regeering om hier in te voorzien. Hoewel de Poort, in veele opzigten, haare ou-

oude gedaante heeft behouden, zynde, even als voorheen, van boven plat, werdt zy, egter, bykans geheel vernieuwd: het Gewelf drie voeten opgetrokken, de Zymuuren verzwaard, en van binnen met inspringende Nisſen voorzien. De houten Brug, om tot het boven gemelde oogmerk te kunnen dienen, werdt merkelyk verzwaard en verbreed, en recht voor de Poort geleid, op welke hy, voorheen, met eenen schuinschen hoek aanliep. Aan de Zaagmolens-Poort geschiedden, omtrent dien zelfden tyd, merkelyke verbeteringen. Raam-poort.

X.

SCHREIJERS-TOREN.

Byvoegsel op Stuk VII. Boek I. bl. 181.

Een van de oudsten der Stad, is, waarschynlyk, dit Gebouw. Uit de tegenwoordige gedaante, en nog meer uit de afbeeldingen, in vroegere dagen, blykt duidelyk, dat hy, by ouds, tot een middel ter verzekeringe, tegen uitwendigen aanval, diende. Door herhaalde vertimmeringen is de aloude gedaante, allengs, verdweenen. Tot in den jaare 1780, zag men nog, in den Torentrans, Schietgaten, in eene Borstweering. Van wegen de bouwvalligheid, besloot men tot het wegneemen van dezelve. Thans ziet men, in de plaats daar van, eene platte Deklyst. De ronde gedaante is nu bykans het eenig kenteken van de oudheid des Gestigts. Schreijers-toren.

XI.

X I.

JAGTHAVEN AAN HET Y, *by de geweezene* OUDE STADS-HERBERG.

Byvoegsel op Stuk VII. Boek I. bl. 223.

Jagthaven. Het zeilen met Jagten en Boeijers, was, al vroeg, eene geliefde uitspanning der Amsterdamsche Burgers en Inwooners. Tot berginge der Vaartuigen, hadt men, hier en daar, bekwaame legplaatsen of *Jagthavens*, zo als men ze noemde. Eene van deeze, aan den Buitenkant, werdt eerst aangeleid, in den jaare 1625, aan de Brug van het Bikkers-Eiland, ter plaatse alwaar thans de Scheepstimmerwerf *de Haan* legt. Zy besloeg, in de lengte, driehonderd voeten. Het vermeerderende getal der Speeljagten, deedt, eerlang, naar eene andere legplaats uitzien. Deeze meende men te zullen vinden, aan de Westzyde van de Brug van de geweezene Oude Stads-Herberg, aan het begin der Haarlemmer-Houttuinen. Eene lange reeks van jaaren diende dit gedeelte van het Y tot het bedoelde oogmerk; tot dat men, in den jaare 1780, zich genoodzaakt vondt, door opslyking van den grond en gebrek aan water, wederom, van legplaatse te veranderen. Men verkoos, daar toe, de Oostzyde van gemelde Brug, tegenover het zogenaamde Droogbak. De nieuwe Jagthaven, die zeer wel en regelmaatig is aangeleid, beslaat vier-

hon-

honderd vyfēntwintig Amsterdamsche voeten in de lengte, en vierēntachtig gelyke voeten in de breedte. Vyftig Vaartuigen, in twee reijen, kunnen daar in geplaatst worden. Volgens de Wetten en Keuren deezer Haven, heeft ieder eigenaar van eene legplaats het regt en de vryheid, om, nevens dezelve, te mogen bouwen een Speelhuisje, of eene bergplaats voor de Zeilen, Touwen en verderen toestel van zyn Vaartuig. Daarenboven heeft men, by de Nieuwe Haven, ten dienste der Overlieden van het Gild, als mede van den Gildeknegt, een fraai Gebouw opgetrokken; het bestaat uit verscheiden Vertrekken, om, vooral in den Zomer, op het Y, en den overkant van den Stroom, een verrukkelyk uitzigt te hebben. De grond, op welken, weleer, plagt te staan de Oude Stads-Herberg, die, gelyk, ter bekwaamer plaatse, is aangemerkt, in den jaare 1755, is gesloopt, is thans een ruim en open Plein, op 't welk de Zeelieden, met wandelen, zig kunnen vermaaken. Boven den Ingang, die naar de Jagthaven leidt, ziet men eenige zeilende Jagten, en andere Vaartuigen, afgebeeld. Men leest daar onder dit vierregelig Vaersje: Jagthaven.

„ Het Amstelvolk, geneigd om Zee en 't Y te bouwen,
„ Vertoont u hier, in 't klein, haar aangeboren aart.
„ De Wyze Raad vergunt daartoe deez' plaats te bouwen;
„ De Hemel zegen' haar in groote en kleine Vaart!"

XII.

KLOVENIERS-DOELE.

Byvoegsel op Stuk VII. Boek I. bl. 252.

Kloveniers-Doele. Sints de Heer WAGENAAR de *Kloveniers-Doele* heeft beschreeven, is het Gebouw van gedaante veranderd, en merkelyk vergroot. De groote Poort, en de Binnenplaats, die, door een hoogen Muur, van de Straat was afgescheiden, en over welke men in 't huis plagt te treeden, zyn niet meer in weezen. Men heeft de Binnenplaats betimmerd, met eenige nieuwe Kamers en Vertrekken, welke, onmiddelyk op de Doelestraat, hun licht scheppen. Ter huisvestinge van aanzienlyke Vreemdelingen, is hier door de Herberg veel bekwaamer geschikt.

XIII.

COMPTOIR VAN DES GEMEENE LANDS-MIDDELEN.

Byvoegsel op Stuk VII. Boek I. bl. 259.

Comptoir van des Gemeene Lands-Middelen. Geene voegzaamer plaats, ter vermeldinge van dit Gebouw, vonden wy, dan onder het Artikel, waar in gesproken wordt van de Gebouwen, het Gemeene Land betreffende, of die aan de Stad niet afzonderlyk behooren. Tot nog toe hadt de

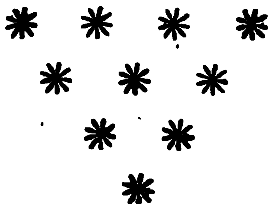
de Ontvanger der Gemeene Middelen, over Amſterdam en de onderhoorige Plaatſen, de penningen bewaard in het Huis, door hem bewoond, en insgelyks, tot ontvangst van dezelve, of tot het doen van de onderſcheidene betaalingen, aldaar Comptoir gehouden. Door den vermeerderden omſlag, veroorzaakt door het heffen van den vyfëntwintigſten Penning, over Holland en Westfriesland, in den jaare 1789, hadt men een grooter aantal van bedienden, en dus ook meerdere ruimte noodig. De Ontvanger huurde, ten dien einde, een afzonderlyk Huis, terwyl hy het gewoone Comptoir in zyne eigen wooning hieldt. Onder dit alles boodt zich eene bekwaame gelegenheid aan, tot het koopen van een Huis, voor rekeninge van het Gemeene Land der Provincie, van genoegzaame Vertrekken voorzien, om in hetzelve het gewoone Comptoir te houden, en alzo den Ontvanger van den omſlag en overlast, ten zynen eigen huize, te ontſlaan. Het bedoelde Huis ſtaat op de Keizersgragt, ten Noorden en naast het Roomſche Armen-Comptoir, den geweezen Ouden Schouwburg. Oorſpronklyk was het eene deftige burgerwooning. Naderhand diende het, geduurende eenige jaaren, tot eenen afzonderlyken Burger-Schouwburg, op welken eenige Voorſtanders der Tooneeloeffeninge, uit liefde voor de Kunst, van tyd tot tyd, een Tooneelſtuk uitvoerden. *Kunstmin ſpaart geen vlyt* was de Zinſpreuk van het Gezelſchap. Om de vernietiging

Comptoir van des Gemeene Lands-Middelen.

van

COMPTOIR VAN DES GEMEENE LANDS-MIDDELEN.

van hetzelve, moest het Gebouw verkogt worden. Het werdt aldus de eigendom der Provincie. Men vindt 'er de noodige Vertrekken, toegerust zo tot het verrigten van het schryfwerk, als tot het ontvangen en veilig bewaaren der onnoemelyke geldsommen, welke hier behandeld worden. Boven den Ingang, op de Graft, leest men, met vergulden letters: COMPTOIR VAN DES GEMEENE LANDS-MIDDELEN. Het Wapen der Provincie van Holland, waar mede het Gebouw, boven in den Gevel, pronkt, wyst den eigenaar aan, aan welken het toebehoort.

DERDE DEEL.

GEBOUWEN

DER STAD

AMSTERDAM.

TWEEDE BOEK.

KERKEN en KERKBESTIER der GEREFORMEERDEN.

I.

NIEUWE KERK.

Byvoegsel op Stuk VII. Boek II. bl. 398.

Ter plaatse, daar wy, van de gebeurtenissen der Stad, handelden, hebben wy verhaald, het wegneemen van den ongefatsoeneerden klomp, de *Onvolmaakte Toren* genaamd, staande aan de Nieuwe Kerk. Dit viel voor in den jaare 1785. Hoewel de Kerk nog eenige blyken van onvolkomenheid heeft, egter, heeft zy van die zyde, een fraaier aanzien, dan voorheen. Wyders hebben wy, in de orde des tyds, op het jaar 1771, gesproken van de eenvoudige, doch veelbetekenende Graftombe, in deeze Kerk opgerigt, ter eere van den Aardspoëet JOOST VAN VONDEL, naar het ontwerp van den kunst- NIEUWE KERK.

Nieuwe Kerk.

kunstkundigen Heere CORNELIS PLOOS VAN AMSTEL, *Jakob Corneliszoon.* Eindelyk gaf ons ook het manhaftig sneuvelen, op het bed der eere, van den dapperen BENTINCK, op den altoosgedenkwaardigen vyfden Augustus des jaars 1781, gelegenheid, om verslag te doen, zo van 's Jonkheeren uitgang, als van deszelfs luisterryke Lykstaatsie. Om de gedagtenis van den Held te vereeuwigen, en, by andere, een loflyken nayver op te wekken, besloten de Raaden ter Admiraliteit te Amsterdam, een Gedenkteken op te rigten, boven het Graf, in 't welk de stoffelyke overblyfsels rusten. Het bestaat in een deftig Wapenschild, omringd van de gepaste zinnebeelden der Waardigheid, welke de overleedene, of by zyn leeven reeds hadt bekleed, of die men hem, ware hy, van zyne wonden, hersteld geworden, hadt toegeleid, tot loon van betoonde dapperheid en liefde voor het Vaderland. Het Gedenkteken hangt, niet verre van het Praalgraf van 's Lands Admiraal MICHIEL DE RUITER, aan eene der Pilaaren, aan den Zuidkant van het Koor der Nieuwe Kerke. Naar den hedendaagschen smaak gevormd, verschilt het, in gedaante, van de aloude Wapenkassen: gelyk blykt uit de afbeelding, door ons, in het laatstvoorgaande Stuk, daar van gegeeven.

RUTGERUS SCHUTTE,
PREDIKANT TE AMSTERDAM.

P. Conradi en V. v. d. Plaats Excud.

I I.

KERKBESTIER *der* NEDERDUITSCHE GEREFORMEERDEN.

Byvoegsel op Stuk VII. Boek II. bl. 559.

Onder de voorvallen van den jaare 1772, deeden wy verslag van eenige veranderingen, raakende den tyd van den aanvang der openbaare Godsdienstoeffeninge, als mede van het afschaffen van eenige Predikbeurten. Intusschen waren eenige afgevaardigde Kerkendienaars, uit de onderscheidene Provinciën, in 's Graavenhage, werkzaam, om te voldoen aan den wensch der Natie, door het vervaardigen van eene verbeterde Psalmberyminge, om gesteld te worden in de plaats der laffe rymelaaryen van den kwalyk berugten PETRUS DATHENUS. Van wegen Noord-Holland was, tot dit noodig werk, benoemd RUTGERUS SCHUTTE, Leeraar onder de Hervormden in onze Stad: een Man van meer dan gemeene bekwaamheden en van een poëetischen geest; aan welken onze Nederlandsche Kerk, zo om zyne deelneeming aan het bovengenoemde werk, als om zyne Stigtelyke Gedichten en andere Geschriften, geene geringe verpligting heeft. De hoogagting, welke wy 's Mans nagedagtenisse toedraagen, bewoog ons, zyne afbeelding hier nevens te voegen. De algemeene Invoering der nieuwe Psalmbe-

KERKBESTIER DER NEDERDUITSCHE GEREFORMEERDEN.

KERKBESTIER DER NEDERDUITSCHE GEREFORMEERDEN.

ryminge geschiedde, op Zondag, den eenëndertigsten July des jaars 1773, by het uitspreeken van toepasselyke Leerredenen.

De herhaalde geschillen, by het beroepen van eenen Leeraar, vermids elk zyne byzondere denkwyze zogt voor te staan, deeden veelen, van eenen vredelievenden inborst, wenschen naar een middel, door 't welk het aanstootelyk yveren mogt geweerd worden. In de maand November des jaars 1775, hieldt men, daar over, eene opzettelyke buitengewoone Vergadering. Eene *Conventie*, of Overeenkomst, reeds in den jaare 1773, gemaakt, werdt thans nader bekragtigd, en met eenpaarige stemmen aangenomen. De tytel en de inhoud des Verdrags luidt, van woord tot woord, aldus.

CONVENTIE

TUSSCHEN DE BROEDEREN

ERNSTIGE EN COCCEAANEN.

Wy zyn allen hertelyk geneegen, met uw Wel Eerw. Gezelschap, vriendbroederlyk te correspondeeren; en vertrouwe ook in de wezentlyke pointe, met uw Wel Eerw. overéén te stemmen. Alleen neemen de vryheid de verscheidene stukken, die uw Wel Eerw. by korte zamentrekking in een Articul hebt t'zaam gevoegd, een weinig uitgebreider voor te draagen.

Ar-

Articul I.

Kerkbestier der Nederduitsche Gereformeerden.

De beroepingen zullen by tourbeurten *alternative* geschieden.

I I.

De onderwerping aan de meerderheid der ſtemmen, zal in elk der gezelſchappen plaats hebben.

I I I.

Het gezelſchap den tourbeurt hebbende, zal de perſoonen, tot het zes- en drie-tal, zoo in de ordinaire als in de groote Kerkenraad, en de perſoon ter beroeping benoemen en voordraagen, dewelke van het ander gezelſchap zal werden overgenomen.

I V.

Indien 'er onverhoopt eenige bedenkelykheden, ten opzichte van de leer of het leeven, van een of ander der benoemde perſoonen zyn mogt, zal men daarover vriendbroederlyk en in vertrouwen ſpreeken; (gelyk in alle kerkelyke beroepingen, overéénkomſtig de Reglementen, de gewoonte is) zonder eenig inzicht, nog om het gezelſchap, 't welk den tourbeurt heeft, in deszelfs goede oogmerken en recht te ſtremmen, veel min om een ander perſoon tegen deszelfs wil op te dringen; belovende wederzyds alle toegeevenheid en inſchikkelykheid te willen en zullen gebruiken.

KERKBESTIER DER NEDERDUITSCHE GEREFORMEERDEN.

V.

Men zal te zamen sluiten, alwaar het schoon, dat men geen volstrekte meerderheid van stemmen konde uitrekenen, gelyk zulks in allen welgeregelde correspondentien plaats heeft, om dus zamen te staan of te vallen.

V I.

De vryhouding van stemmen door een of ander lid, kan niet wel volstrekt geweigerd worden, en heeft ook altyd plaats gehad, mids men den persoon noemt, voor wien men verzoekt zyn stem vry te houden.

V I I.

Indien het mogt gebeuren dat in den Grooten Kerkenraad, de beroeping wierd uitgebragt op een ander persoon, dan op wien de beide gezelschappen gesloten waren, en het Hunne Ed. Groot Achtbaare mogt behaagen die beroeping te aprobeeren, dan zal in de volgende beroeping, de tourbeurt aan het ander gezelschap toegeweezen worden, blyvende derhalven de tourbeurt aan het zelve gezelschap, tot dat de *Vacature* vervult zy.

V I I I.

Beide de gezelschappen, neemen aan de broederen Diaconen, die tot elks gezelschap behooren, en welker *Nominatien* in het bovenstaande, zoo wel als die van

Pre-

Predikanten en Ouderlingen, mede bedoelt en ingesllooten zyn, van het voorgeschrevene kennis te geven, en dezelve op het vriendelykste te verzoeken tot *concurentie*; verwagtende op goede gronden, dat zy in deeze redelyke voorwaardens zullen genoegen neemen, en zich met hunne Kerkenraad zullen vereenigen.

Kerkbestier der Nederduitsche Gereformeerden.

NB. By eene naleezing zyn 'er deeze veranderingen gemaakt.

Articul 4. Over de persoonen die in aanmerking mogten komen, zal men van te vooren vriendbroederlyk, en vertrouwend spreeken eer daar Conclave byeen gekomen is.

Art. 6. Is onnodig, om dat het stryd tegen Articul 2.

Art. 7. Indien het mogt gebeuren, dat de beroeping van Hunne Ed. Groot Achtb. geimprobeert wierd, of anders door de bedanking van de beroepenen geëxuseerd wierd; zal den tourbeurt, aan het zelve gezelschap, die de beroeping vruchteloos gedaan heeft, blyven.

NB Van deeze Articulen, de nieuw inkomende leeden der correspondentie onderrichting te geeven, en ze aan dezelven te verbinden.

Amsterdam den 26 July 1773.

Met eenige veranderingen, naar tyds gelegenheid, heeft men, zedert, zig overeenkomstig met deeze Conventie gedraagen.

DERDE DEEL.
GEBOUWEN
DER STAD
AMSTERDAM.

DERDE BOEK.

KERKEN *en* KERKBESTIER *der* BYZONDERE GEZINDHEDEN, BUITEN *de* GEREFORMEERDEN.

I.

LUTHERSCHE KERKEN.

Byvoegsel op Stuk VIII. Boek III. bl. 21.

LUTHERSCHE KERKEN. Aan de Oude Kerk der Lutherfche Gemeente, die, vóór eenige jaaren, van eene nieuwe en veel verbeterde Pfalmberyminge was voorzien, gefchiedde eene dienftige verbetering. Ik heb het oog op den Ingang, aan den kant van den Singel. Op het geweezen Verlaat, of zo genaamde *Boerenverdriet*, plagten twee huizen te ftaan. De Opzieners der Gemeente braken dezelve tot den grond toe af, en bekwamen dus, voor hunne Kerk, een ruim

Plein,

Plein, 't welk thans, aan den Weg, met een hoog yzeren Hek, van de Straat afgesloten, voor de leden der talryke Gemeente, een gemaklyker in- en uitgang verleent, en, aan het gewyde Gebouw, een deftiger aanzien verschaft.

LUTHERSCHE KERKEN.

I I.

DOOPSGEZINDEN-KERKEN.

Byvoegsel op Stuk VIII. Boek III. bl. 76.

Het gebruik van Orgels was, van ouds, zelf nog voor niet zeer veele jaaren, in de Vergaderplaatsen der Doopsgezinden, geheel ongewoon. Na dat eenige weinige Gemeenten waren voorgegaan, besloot ook de Kerkenraad der Gemeente, haare Vergaderingen houdende by het Lam en den Toren, tot het invoeren van die nieuwigheid, in de grootste Kerk, *by het Lam* genaamd. Het Speeltuig werdt bekostigd, door eenige byzondere Leden, by eene vrywillige inschryving, en door den kundigen Werkmeester *Strumfler* vervaardigd. Het is geplaatst boven den Predikstoel, en werdt, in de maand November des jaars 1777, door den oudsten Leeraar GERARDUS VAN HEYNINGEN, met het uitspreeken van eene opzettelyke Redevoeringe, ten openbaaren gebruike toegewyd. Dewyl het geluit, naar gelange van het Gebouw, te zwak, en voor versterkinge vatbaar werdt geoordeeld, geschied

DOOPSGEZINDEN KERKEN.

Doopsgezinden Kerken.

de zulks in den jaare 1790. Eene merkwaardige verandering gebeurde 'er, in den jaare 1789, in en by de andere Vergaderplaats deezer Gezinte, de Kerk by den Toren genaamd. De Heer PIETER FONTEIN, weleer Leeraar dier Gemeente, doch, eene lange reeks van jaaren, door vrywilligen afstand, buiten dienst, was in den jaare 1788 overleeden. By 't openen van den Uitersten Wille, bleek het, dat de geleerde Man, aan het Kweekschool der Doopsgezinde Gemeente, en ten altoosduurenden gebruike der Leden van hetzelve, hadt bespproken, zyne keurige Boekery, met uitsluiting alleen van de Nederduitsche Boeken, en nog, daarenboven, eene somme van vierduizend Guldens, om besteed te worden tot den aankoop van zodanige Boeken, als, ten nutte der Leerlingen, meest dienstig zouden geoordeeld worden. Om den ryken Letterschat te bevatten, was het vertrek te klein, in 't welk het Kweekschool reeds eene, hoewel niet groote, nogthans uitgezogte Bibliotheek, bewaarde. Na veelvuldige raadpleegingen, werdt men 't, eindelyk, eens, de Boeken te plaatsen in het Vertrek, op de bovenste Gaanderye, 't welk, tot nog toe, hadt gediend tot eene Vergaderplaats van den Kerkenraad, en, tot het laatste oogmerk, gereed te maaken het bovenste gedeelte der Wooninge van den Koster. Na het volvoeren van dit Ontwerp, heeft thans alles een zeer fraai en geregeld aanzien. Het Boekvertrek is ruim. Langs drie muu-

Doopsgezinden Kerken.

muuren, en in kleinere Kasſen, beneden de Venſterraamen, ſtaan de Boeken in eene keurige orde geſchaard. Midden in het Vertrek ſtaat een groote Leezenaar, en, ter wederzyden van denzelven, een Boekenkas, dwars door de Kamer. De tegenwoordige Vergaderplaats van den Kerkenraad is een groot en luchtig vierkant Vertrek, van de noodige kasſen en bewaarplaatſen voorzien, met een eenvoudig, doch zindelyk Behangſel, en den Vloer met een Smirnaasch tapyt beleid. Tegenover den fraaien Engelſchen Schoorſteen, met een Spiegel daar boven, heeft men, in den Noordlyken muur, eene Nis gemaakt, om te dienen tot de plaats voor eenen Kachel, in gevalle het Vertrek, door middel van een vuur op den haard, niet genoeg konde verwarmd worden. Behalven ter zyde, uit een engen Gang, ontvangt de Kamer licht, door twee Raamen, op de Heerengraft. Aan den Uitgang, op deeze zelfde Graft, heeft men, in den jaare 1789, twee Lantaarnen geplaatst, van ongemeene grootte, ieder met drie Pitten voorzien, en die, zo van vooren als aan de zyden, een glansryk licht verſpreiden.

Door het voorbeeld hunner Geloofsgenooten opgewekt, werden de Dienaars en Opzieners der Doopsgezinde Gemeente *in de Zon* insgelyks te raade, hunne Vergaderplaats met een Orgel te verſieren. De kundige Werkmeester *Strumpler* vervaardigde ook dit Speeltuig. Op den twaalfden Fe-

Doopsgezinden Kerken.

February des jaars 1786, werdt het, voor de eerstemaal, openlyk gebruikt; d oudste Leeraar, JOANNES COUWENHOVEN, deedt, by die gelegenheid, eene opzettelyke Leerrede, welke door den druk is gemeen gemaakt. Te gelyk met de bouwing van het Orgel, werden ook de Predikstoel en de zitplaatsen van Leeraaren en Diakenen vernieuwd, en alles ingerigt in een zo fraaien en keurigen smaak, dat men, daar van, immers in de doorgaans eenvoudige Vergaderplaatsen deezer Gezinte, zeldzaame voorbeelden aantreft.

Sedert het overlyden van den Heere PETRUS SMIDT, heeft de Kerkenraad deszelfs *plaats niet vervuld*, door het beroepen van eenen Predikant, met den titel van Hoogleeraar. Eens en andermaal heeft men, inderdaad, eenen Leeraar verkoozen, met het vooruitzigt, indien zig Jongelingen aanbooden, om door denzelven in de Godgeleerdheid onderweezen, en alzo tot den Predikdienst te worden opgeleid. Doch dit aanzoek is telkens van de hand geweezen. Gemeenlyk ontvangen de zulken, die, onder deeze Gezinte, naar het Predikampt staan, onderrigting, van deezen of geenen Leeraar, in de eene of andere Gemeente. Men berigt ons, dat de Eerw. PIETER VAN DOKKENBURG, Leeraar te *Koog en Zaandyk*, en, voormaals, ten bovengemelden oogmerke, te *Amsterdam*, vrugteloos, beroepen, inzonderheid werk maakt van zulk een afzonderlyk onderwys.

Op het geen de Heer WAGENAAR meldt,

meldt, wegens de Doopsgezinde Gemeente op den Nieuwe-Zyds-Agterburgwal, *by de zes Kruiken*, merken wy aan, dat dit geheele verslag vervalt, als zynde deeze Gemeente, in den jaare 1789, met die van *de Zon* vereenigd; wordende de voorgaande Vergaderplaats thans tot andere oogmerken gebruikt. Een der Leeraaren, welke, voormaals, de kleine Gemeente bediende, is, op eene Jaarwedde, tot Mededienaar in de Vereenigde Gemeente, aangesteld. De andere neemen, nu en dan, uit liefde, gelyk men spreekt, eene Predikbeurt waar. DOOPSGEZINDEN KERKEN.

III.

VERGADERPLAATS *der* COLLEGIANTEN.

Byvoegsel op Stuk VIII. Boek III. bl. 84.

Hoewel de openbaare inrigting der *Collegianten*, met opzigt tot derzelver Weeshuis, nog stand houdt, is, evenwel, de godsdienstige Vergaderplaats, reeds zedert eenige jaaren, gesloten gebleeven, door het afsterven van de voornaamste Voorstanders deezer oeffeningen, en omdat zig geene Jongelingen aandienden, talryk genoeg, of van de vereischte bekwaamheid, om dezelven te vervangen. 't Is bekend, dat de openbaare samenkomsten, te Rhynsburg, zedert het jaar 1787, niet meer gehouden worden. COLLEGIANTEN VERGADERPLAATS.

ROOMSCH-GEZINDEN KERKEN.

zy het aanzien van eene deftige Burgerwooninge, en door welke men den toegang tot het eigenlyk Kerkgebouw heeft. De andere Ingang is, op de Heerengraft, door eene enge Steeg, een weinig ten Zuiden van de Katersteeg. De Kerk, dus tusschen de Huizen van den Singel en de gemelde Graft beslooten, is een hoog en ruim Gebouw, pronkende, van binnen, met verscheiden sieraaden, en den vereischten toestel, tot den plegtigen Kerkdienst behoorende.

V I.

ROOMSCHE KERK DE LIEFDE, BUITEN DE RAAMPOORT.

Byvoegsel op Stuk VIII. Boek III. bl. 124.

Kerk *de Liefde.*

Behalven de Kerken, door onzen waardigen Voorganger, in deeze Afdeeling, opgeteld, hebben de Roomschgezinden, zints 's Mans overlyden, eene geheel nieuwe Kerk gebouwd, van welke wy hier verslag moeten doen. Het aangroeiend getal der Leden van deeze Gezinte, buiten de Stad, hoewel binnen de Vryheid daar van, gaf aanleiding tot deeze stigting. De Kerk, welke wy bedoelen, staat buiten de Raampoort, aan een Pad, 't welk, van den Buiten-Singel, naar de zogenaamde *Drie Baarsjes*, aan de Wetering, loopt. Op den zesden July des jaars 1784 werdt daar van de eerste Steen gelegd, uit naam der

der Gemeente, en in 't byzyn van Kerkmeesteren, door den Eerwaardigen Heer HENRICUS FRANCISCUS HEKKINGH, Pastoor deezer Kerke, die dezelve nog tegenwoordig bedient. Het Gebouw, zynde een langwerpig vierkant, en maakende, van buiten, eene aanzienlyke vertooning, is vyfennegentig voeten lang, achtenveertig voeten breed, en, van den grond tot aan 't verwulft gerekend, dertig voeten hoog. Voor hetzelve legt een fraaie Engelsche Bloemtuin of Parterre. Men heeft 'er twee Ingangen. De eerste, die de voornaamste is, en door welken men, van buiten, onmiddelyk, in de Kerk treedt, is aan de Westzyde. Door de tweede deur, aan den Agtergevel, koomt men in een Portaal, 't welk, ter wederzyden, toegang naar binnen geeft. Van binnen rust het Gebouw op acht houten Kolommen. Genoegzaam licht ontvangt het, door tien breede raamen, met kerkglazen voorzien, vyf aan elke zyde. Tusschen de Vensterraamen zyn, telkens, fraai gewerkte Pilasters, van de Ionische Orde, en, onder dezelve, langs de muuren, ter wederzyden, dubbele geslootene Zitbanken. Midden in de Kerk hangen twee koperen Kaarskroonen, als mede een Lamp, van het zelfde metaal, voor het Altaar. Het Orgel is een fraai stuk werk. Boven op hetzelve, in 't midden, wordt verbeeld Koning DAVID; ter wederzyden staan twee Engelen, die op Bazuinen blaazen. Het Doopvont, van wit Marmer, fraai gewerkt, staat, onder het Orgel, in eene Nis,

Roomschgezinden Kerken.

DE

PRENTEN

MOETEN GEPLAATST WORDEN:

